henry miller

32

neksus

KABALCI

neksus

henry miller

KABALCI

KABALCI YAYINLARI : 32

Roman Dizisi : 5

Kapak Düzeni : Ebru Grafik

❑

Kapak Filmleri : Ebru Grafik

❑

Kapak Baskısı : Çetin Ofset

❑

Dizgi : Sarmal Dizgievi

❑

Baskı : Yaylacık Matbaası

❑

Cilt : Temuçin Mücellithanesi

Başmusahip Sok Talas Han 16/5 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 522 63 05 Fax: 526 84 95

HENRY MILLER

NEXUS

Çeviren:
SEDAT SERTOĞLU

İSTANBUL

Yazarı: Henry Miller

❑

Yapıtın Özgün Adı: Nexus

❑

İkinci Basım: Ekim 1993

I. Bölüm

Of! Of, of! Ooof! Ooof!

Geceyarısı ulumalar, ulumalar. Çığlıklar atıyorum, karşılık veren yok. Avazım çıktığı kadar bağırıyorum, yankı bile yapmıyor.

"Hangisini istersiniz? Xerxes'in Doğuşu'nu mu, yoksa İsa'nın Doğuşu'nu mu?"

Yalnız beyin ekzemasıyla birlikte.

Sonunda yalnız. Ne harika! Ama beklediğim değil ki bu. Keşke Tanrı'yla yalnız olabilsem!

Of! Of, Of!

Gözler kapalı görüntüyü toparlamaya çalışıyorum. İşte orada, karanlıkta uçuyor, köpükler arasından yükselen bir maske: kurdele gibi; beyaz bir teviye dişler; rimelle karartmış gözler, kapakları canlı parlak bir mavi; çılgınca saçılan abanozlar gibi simsiyah saçlar. Karpatlı'lardan Viyana'nın çatı aralarından gelen aktris. Venüs gibi Brooklyn'den çıkmış biri.

Oooof! Ooooof! Oooof!

Bağırıyorum ama gene de fısıltıdan öte gitmiyor.

Adım Isaac Dust. Dante'nin beşinci cennetindeyim. Strindberg çılgınlığı içinde durmadan tekrarlıyorum: "Ne çıkar sanki? İnsan sadece teksc, ya da düşmanı varsa, ne çıkar sanki?"

Niçin bu sıkıcı adlar akla geliyor? Okul yıllığındaki tüm sınıf arkadaşları: Morton Schnadig, William Marvin, Israel Siegel, Bernard Pistner, Louis Schneider, Clarance Donohue, William Overend, John Kurtz, Pat Mc Caffrey, William Korb, Arthur Convissar, Sally Leibovitz, Frances Glanty... Hiç biri kafasını kaldırmadı. Not defterinden çarpılmış. Viper yılanları gibi ekoseli.

"Orada mısınız yoldaşlar?"

Karşılık yok.

Sen misin sevgili August, karanlığın içinden başını kaldıran? Evet, Strindberg o, alnından iki boynuz çıkan Strindberg Le cocu magnifique.

Mutlu bir sırada -nerede? ne zaman? Hangi gezegende? Bir onu bir ötekini selamlamak için duvardan duvara giderdim, hepsi eski arkadaştılar: Leon Bakst, Whistler, Lovis Corinth, Büyük Breughel, Boticelli, Bosh, Giotto, Cimabue, Piero della Francesca, Grünewald, Holbein, Lucas Cranach, Van Gogh, Utrillo, Gauguin, Piranesi, Utamora, Hokusai, Hiroshige- ve Ağlayan Duvar. Goya da, Turner de. Hepsinin ötekinden ayrılan değerli bir yanı var. Ama özellikle Tilla Durieux, çekici, duygu yüklü, gül yaprakları gibi karanlık dudaklar.

Duvarlar çıplak şimdi. En büyük yapıtlarla donanmış olsalar bile onların hiç birini tanıyamama artık. Karanlık çöktü. Balzac gibi düşsel yapıtlarla yaşıyorum. Çerçeveleri bile düşsel.

Isaac Dust, topraktan gelmiş toprağa gidiyor. Toprak, toprağa. Geçmişin aşkına bir paragraf daha ekle.

Anastasia, öteki adıyla Hegoroboru, öteki adıyla Tahoetiticaca gölünün, çarların soylu saraylarının Bertha Filligre'ni arada bir Observation Ward'da ortaya çıkar. Kendi isteği ile gitti oraya, aklı başında mı değil mi diye görmek için. Ruh çılgınlığı içinde bağırıyor, Isaac Dust olduğuna inanıyor. Hol üzerinde bir odaya kapanmışız. Çift yataklı, lavabosu içinde. Arada bir de şimşek çakıyor. Çok sevgili tatlı kukla bebek Kont Bruga; Japon, Tibetli bebeklerin durduğu masadan poz veriyor. Çıldırmış bir adama benziyor. Mor ipliklerden yapılmış peruğu ufacık bir şapka tutuyor, Bohem tipi, Galeri Dufaye'den alınmış. Arkasındaki sıralanmış bir kaç cilt seçme kitaba yaslanıyor. Soldan sağa...

Soylu Toplantı -Cehennemde bir Yıl-Venedik'te Ölüm-Anathema-Lysistrata-Altın Eşek-Jude-Gizemli Yabancı-Peter Whiffle-Küçük Çiçekler-Büyük Tanrı Pan-Marko Polo'nun Yolculuğu-Bilitis Türküleri-İsa'nın Bilinmeyen Yaşamı-Tristram Shandy-Kök ve Çiçek.

Tek bir boşluk: Rozanov'dan "Seks metafiziği"

Kendi el yazısıyla (ufak bir parça kasap kağıdının üzerine) belli ki bu ciltlerden birinden alınmış aşağıdaki sözü buluyorum:

"Şu garip düşünür, N. Federov, Ruslar Rus'u, kendi anarşizm biçimini Devlet'e karşı kuracak."

Bunu Kronski'ye gösterecek olsam hemen kanıtlama olarak kullanırdı. Neyi kanıtlama? Stasia'nın aklının başında olduğunu kanıtlama.

Dün müydü? Evet dün sabahın dördünde Mona'yı arıyordum, yağan kar altında aylak aylak Mona'yla güreşçi sevgilisi Jim Driscoll'den başka kimi gözetlerim? Görseniz onları, altın çayırlarda menekşe arıyorlar sanırsınız. Kar, buz düşüncesi yok, nehirden gelen kutup rüzgarına bakmadan, ne Tanrı'dan ne de insanlardan korkmadan. Sadece yürüyorlar, gülüşe, konuşa, mırıltılarla! Tarla kuşları gibi özgür!

Bir süre izledim onları, birazcık da dikkat çekememekten alınmıştım. Birdenbire sert bir açıyla Osieki'nin oturduğu yere bir dönüş yaptım. "Odası" demek daha doğru. Tabii, ışıklar yanıyor, piyanoda yavaş yavaş Dohnanyi'den morceaux choisis.

"Selam sana tatlı yavşak" dedim içimden, yürüdüm gittim. Gowanus Kanalı üstünde ince bir sis yığılıyordu. Belki de bir buzdağı eriyordu.

Eve geldiğimde yüzünü kremler buldum onu.

"Neredeydin Allahaşkına?" diye sorar suçlar gibi.

"Geleli çok oldu mu." diye karşılık veririm.

"Saatler önce."

"Garip. Burayı yirmi dakika önce terkettiğime nerdeyse yemin edebilirim. Komik ama, seni Jim Driscoll'le kol kola yürürken gördüm galiba..."

"Val! Sen hastasın galiba."

"Hayır sadece sarhoşum... yani düş görüyorum."

Alnıma buz gibi elini koyar, nabzımı yoklar. Görünüşte herşey normal. Şaşırtır onu. Neden böyle hikayeler uydururum?

Onu yıkmak için mi? Üzülecek az şey mi var, Stasia tımarhanede, kira günü çoktan geçmiş, daha düşünceli olmalıyım.

Çalar saate gidip kollarını gösteriyorum. Altı.

"Biliyorum." diyor.

"O zaman bir kaç dakika önce gördüğüm sen değildin."

Kaçırmama ramak kalmış gibi bakar yüzüme.

"Üzülecek birşey yok, hayatım," diye mırıldanırım.

"Bütün gece şampanya içtim. Tamam, şimdi iyice eminim ki gördüğüm sen değildin; sadece senin göksel bedenindi o." Sessizlik "Her neyse, Stasia çok iyi. İçerdekilerden biriyle şöyle bir konuştum..."

"Sen mi?"

"Evet, yapacak daha iyi bir şey bulamadım, bari gidip hatırını sorayım dedim. Ona biraz Charlotte Rousse götürdüm."

"Hemen yatmalısın Val, bitkinsin." Sessizlik "Neden o kadar geç kaldığımı anlamak isterse anlatayım. Şimdi ayırdım Stasia'dan. Üç saat kadar önce çıkardım onu." Gülmeye başladı. Yoksa hıçkırıyor muydu? "Hepsini anlatacağım yarın. Çok uzun hikaye."

Karşılık verdiğime şaşırdı: "Üzme kendini, biraz önce herşeyi öğrendim."

Işıkları söndürüp yatağa girdik. Kendi kendine güldüğünü işitiyordum.

"İyi geceler" der gibi fısıldadım, "Titicaca Gölü'nün Bertha Filigree'si."

Arada bir Spengler ya da Elie Faure'yle bir seans yaptıktan sonra, üstümü başımı çıkarmadan kendimi yatağa atar, eski kültürlerle vakit geçireceğime, bir sürü kumaş labirentini avuçlar dururum. Hiç biri gerçeği söyleyebilecek nitelikte değildir, tuvalete gitmek gibi basit bir gerçeği bile. Gerçek dürüstlüğü olan Stasia'da bu Mona'yı mutlu edebilmek için alışkanlık yerini aldı. Romanof'un piçi olduğu korkunç yalanında bile bir parçacık gerçek payı vardı. Hem de biri yalanını çıkarsa bile his-

terik bir poz takınıp yavaşça odadan kaçmaya kalkışmaz. Mona'da olduğu gibi ondanki baştan aşağı yalan değildir. Sadece yüzünde kocaman bir gülümseme belirir, sonra da melek gibi çocuksu bir anlama bürünür. Zaman zaman Stasia ile bir sonuca varabileceğime inanırım. Ama daha erken olduğunu düşününce, yavrusunu kurtaran hayvanlar gibi Mona onu uzaklaştırır.

Gizli konuşmalarımızda olan garip tutukluklar, görünüşte çok içten gibi duran bu sohbetlerdeki sayısız boşluklar, bence galiba çocukluk geçmişiyle ilgili. Nasıl oyun oynarlardı, nerede, kiminle bütün bunlar tam bir gizemlilik içindedir. Anlaşılan beşikten çıkar çıkmaz kendilerini kadınlığa atmışlar. Hiç bir zaman bir çocukluk arkadaşının ya da çok hoşlanna giden bir kuşun sözü edilmez; sevdikleri bir sokak ya da oynadıkları bir parkın, en sevdikleri oyunun adı konuşulmamıştır. Bile bile sordum onlara: "Kaydırak oynamasını bilir misiniz? Yüzme bilir misiniz? Kuka oynadınız mı hiç?" Gerçekten bunların hepsini yapabilirler. Neden olmasın? Ama gene de kendilerinin geçmişe dönmelerine içleri elvermez. Birdenbire de olsa, düşünülmeden sarfedilen sözlerde bile çocuklukla ilgili garip ya da çok güzel bir anıyı canlandırmazlar. Arada bir, biri, bir zamanlar kolunu kırdığını ya da bileğini burktuğunu söyler ama, nerede, ne zaman? Üst üste onları geçmişe çekmek için çabalarım, sakin, yavaş, tıpkı bir atı ahırına götürür gibi, ama hepsi boşuna. Ayrıntılar sıkar onları. Nerede, ne zaman olduğunun önemini sorarlar. İyi o zaman, her şey açıkça! Konuşmayı Rusya ve Romanya'ya çeviriyorum, belki de anladıklarını belirtecek bir ışık görmek için... Oldukça da ustalıkla yaparım bu işi; önce Tasmanya ve Patagonya'yı öne sürüp yavaş yavaş, belli etmeden Rusya, Romanya gibi isimleri söyledikten sonra Viyana'ya, Brooklyn'in kenar mahallelerine geçiyorum. Sanki benim oyunumdan hiç kuşkulanmamış gibi onlar da birdenbire, Rusya, Romanya isimlerini kullanaraktan bir sürü garip yer isimlerinden söz etmeye başlayacaklardır, ama sanki yabancı birinin

onlara anlattığından ya da bir gezi broşüründen hatırlamaya çalışır gibi. Stasia, biraz da ustaca, bana ipucu veriyormuş gibi de davranır. Örneğin Dostoyevski'nin unutulmaz bir bölümünü anlatmayı kafasına koyar, iyi bile olsa sanki benim hafızam çok zayıfmış gibi Dostoyevski'nin ciltler dolusu yapıtlarının arasından binlerce olaydan birini hatırlamıyabilirim. Hem, ben kendim onun gerçek Dostoyevski'den birşeyler verdiğinden emin olabilirim? Çünkü ben okuduklarımı çok iyi aklımda tutarım. Uydurma bir Dostoyevski'yi tanımamam olacak iş değildir. Gene de, onu deşmek için anlattığı olayı hatırlıyormuşum gibi yaparım; peki der gibi kafamı sallar, güler, ellerimi çırparım, istediği herşeyi yaparım, ama yalan söylediğini ortaya çıkaracak bir davranışta bulunmam. Ara sıra, gene de aynı oyun havası içinde yarattığı yıkıcı bir durumu ya da göze aldığı sakıncalı havayı kendisine anımsatırım; olayı büyük bir içtenlikle anlattığına inandırdığını sandığı zaman da onunla uzun uzun tartışırım. Bütün bu süre de Mona orada oturur durur, yakından izleyerek dinler, ne yalanı ne de doğruyu farkeder, ama kuşlar gibi mutludur, çünkü onun bebeğinden, tanrısından, Dostoyevski'den konuşuyoruzdur.

Yapacak daha iyi birşey olmayınca, başka iş yoksa bu yalanlar ve uydurmalar dünyası ne denli çekici, hoş oluyor! Harikayız değil mi, biz neşeli, pis yalancılar? "Dostoyevski'nın de bizimle beraber olmaması ne kötü"der, Mona arada. Sanki bütün bu çılgın adamları, romanlarını dolduran delice sahneleri kendi uydurmuş gibi. Yani, demek istediğim, uydurması ya kendi zevki için ya da doğuştan yalancı bir adam olduğu içindir. Bir kerecik olsun, romanlardaki "deli" karakterlerin yaşamın görünmez mürekkeple yazdığı kendileri olabileceği kafalarına dank etmiyor mu?

O zaman, kadın, erkek hemen herkes eğer Mona beğeniyorsa "delidir" ya da Mona beğenmiyorsa "aptaldır" demek hiç te garip kaçmıyor. Gene de bana iyi sözler söylediği zaman bile aptallıkla niteler beni. "Sen nefis bir aptalsın, Val!" Demek

ki ben yeterince büyük,yeterince karışık hiç değilse onun önyargılamasına göre Dostoyevski'nin dünyasına girebilecek durumdayım. Bir ara hiç yazılmamış kitaplarıma sataşacağı zaman da öyle ileri gider ki, benim de ikinci bir Dostoyevski olduğumu söyler. Benim de buna uygun olarak birşeyler yapamayışım ne kötü! Bana gerekli dayanağı verebilirdi. Ne yazık ki olagelen şey, bütün büyüyü bozan çok çabuk "burjuva"lığa doğru yozlaşmam. Başka söyleyişle, çok karıştırıcı, çok hoşgörüsüz, çok bayağı olurum. Mona'ya göre Dostoyevski "olaylara" karşı en ufak ilgiyi belirtmemiştir. (İnsana söz söyleme fırsatı vermeyen gerçeklere yakın sözlerden biri.) Hayır, ona inanmak gerekirse, Dostoyevski, her zaman için bulutlardaydı; ya da çok derinlerde gömülü kalmıştı. Hiç bir zaman yüzeye çıkmayı dert edinmedi. Eldiven, atkı, palto düşünmezdi. Kadınların çantalarında isim, adres de aramazdı. Sadece düşde yaşardı.

Şimdi Stasia'nın Dostoyevski ile ilgili, onun yaşamını, çalışma, yönetimini kapsayan kişisel görüşleri var. Bütün garipliklerıyle birlikte, ne olursa olsun, gerçeğe birazcık daha yakındı. Kuklaların tahtadan ya da kartondan yapıldıklarını, sadece "görüntü" olmadıklarını bilirdi. Pek kesin olarak söyleyemezdi ama, gene de Dostoyevski'de biraz "burjuvalık" yanı olduğunu düşünürdü. Özellikle Dostoyevski'de inandığı ondaki şeytansı unsurdu. Ona göre Şeytan gerçekti. Kötü gerçekti. Öte yandan Mona, Dostoyevski'deki kötüden pek etkilenmiyordu. Bu konuda yaşamındaki herhangi birşey de ürkütmezdi onu. Belki bunun için ateşten yanmadan geçti. ama Stasia'ya gelince, değişik bir durumla karşılaşmak, kahvaltı edememek bile büyük acı verici bir şey olabilirdi. Kötüye karşı oldukça keskindi burnu, soğuk tahıllarda bile onu bulup çıkarabilirdi. Stasia için Şeytan, görünmeyen ama her an kurbanını bekleyen bir yaratıktı. Kötülüklerden korunabilmek için muskalar takardı; tanımadığı, bilmediği evlere girerken garip hareketler yapardı, ya da bir dilde dua gibi birşeyler mırıldanırdı. Bütün bunlara Mona

gülümser, çok "şirin" olduğunu düşünür, Stasia'nın ilkelliğine batıllığına verirdi. "İçindeki Slav'lık bu!" derdi.

Bilirkişilerin Stasia'yı Mona'nın ellerine bırakması, bize durumu daha açıklıkla gözlemeye, bu karmaşık yaratık için daha güvenli, daha huzurlu bir yaşam sağlamaya itti. Mona'nın acıklı hikayesine bakılırsa, büyük isteksizlikle çıkarılmıştı Stasia indirgendiği yerden. Onlara "arkadaşı", kendisi ile ilgili sözlerini ancak Şeytan anlamak ister belki. Bir kaç hafta sonra, büyük dümenlerle, görevli doktorla konuşurken kurduğu bilmeceyi ancak çözebildim. Yapacak başka şeyim olmasaydı, ikisinin de umarhanelik olduğunu söyleyebilirdim. Neyse ki bu konuşmasının başka bir yandan görünüşünü, umulmadık biçimde, birinden buldum. Kronski'den başkası değildi bu. Neden bu işle ilgilenmişti bilmiyorum!

Aile doktoru diye ilgililere Mona'nın onun adını verdiği belli. Belkide gece yarısı ağlamaklı sesiyle telefonu açıp sevgili arkadaşı için birşeyler yapmasını istedi ondan. Bana söylemeyi unuttuğu nokta, ne olursa olsun galiba, Stasia'nın çıkarılmasını sağlayanın Kronski olduğu, Stasia'nın kimsenin korumasına gereksinme duymadığı, Kronski'nin bir tek sözünün öteki doktorları etkileyeceği idi. Sonuncusu biraz uydurma belki ama öyle kabullenmeli. Belki de gerçek savunmanın, dolup dolup da taşmakta olduğuydu. Kafamın arkalarında bir yerde; iyi bir günde hastaneye gidip, kesinlikle ne olup bittiğini öğrenmek kurcalayıp duruyordu. (Sadece kayıtlara geçmek için.) Acelem yoktu. Şimdilik bu bir başlangıç ya da bir girişti gelecekteki olacak şeyler için.

Bu dürtünün etkisiyle şehre gittim. Her yeri dolaştım, başıboş köpekler gibi. Bir elektrik direğinin dibine gelince arka ayağımı kaldırıp pisledim. Uuuuu! Uuuuu! Uuuuu!

Çoğu zaman kendimi Iron Couldron'un önünde demir parmaklıkların dışında şimdi simsiyah karlarla kaplı bu yerde böyle bulur gelip gidenleri seyrederdim. Camın en kenarındaki iki masa Mona'nındı. Mum ışığında ileri geri yürüyerek du-

dağında bir sigara, yemek servisi yapar, müşterilerini, yüzünü çelenk gibi saran gülümsemesi ile ya selamlar ya da onlardan emirler alırdı. Arada bir Stasia masanın başına geçer, hep de cama arkasını döner, dirseklerini masaya dayar, başını elleri arasına alırdı. Genellikle en son müşteri gittikten sonra orada otururdu. O zaman Mona yanına gelirdi. Mona'nın yüzünden anlaşıldığına göre hep canlı konuşmalar geçerdi aralarında. Arada bir de öyle çok gülerlerdi ki, iki büklüm olurlardı. Tam o anda sevdiklerinden biri yanlarına gelse ya biri ya da öteki kaçışan sinekler gibi ayrılırlardı.

Bu iki sevgili yaratık kendilerini bu denli kaybettiren ne konuşuyor olabilirlerdi? Hem de böyle çılgıncasına komik? Bu soruma cevap verin, size bir oturuşta Rusya'nın tarihini yazayım.

Çıkacaklarını sezer sezmez ben de tabanları yağlardım. Başıboş dolanır durur, sokak başlarında kafamı saklar, Sheridan Square'e gelince açılırdım. Meydanın bir köşesinde baştan aşağı ışıklı eski tip bir meyhane vardır. Minnie Douchebag'ın yeri. İkisinin de buraya geleceklerini bilirdim.. İyice yerlerine yerleşsinler diye beklerdim. Sonra saatte bir göz atmak, iki üç saat sonra birinden birinin inine çekileceğini aşağı yukarı kestirmeme yardım ederdi. Rahatlatıcıydı - o yöne bir daha bakıp, hâlâ tek dikkat çeken nokta olduklarını görmek. Rahatlatıcı -ne kelime! onları anlayabilecek sevimli yaratıkların güvenliklerini kazanmak, desteklerini sağlamak. Ara sokağa girince de hafif bir kılık değiştirmeyle hangisinin kız hangisinin erkek olduğunu anlamak zordu. Oğlanlar her zaman kızlar için ölmeye hazırdı ya da tam tersi. Bütün temiz ruhlar üstün varlıklar gibi onlar da aynı bokun soyu değil miydi? Hepsi aynıydı, bütün grup. "Canlar" hepsi. Söyledikleri şeyler, "harika!" Hepsi, hele oğlanlar, anadan doğma artisttiler. Köşeye çekilip tırnaklarını kemiren utangaç küçük yaratıklar bile.

Bu havanın içinde olmaktan mı nedir, hep karşılıklı sevgi ve anlayış olduğu bu atmosferden sonra, Stasia Mona'yla aramızda pek de iyi olmayan birşeyler olduğunu çıkardı. Yoksa bu, arada

bir doğruyu yanlışı araştırırken ortaya attığım fişeklemelerden miydi?

Bir akşam bana "Mona'yı seni aldatmakla ya da sana yalan söylemekle suçlamamalısın." dedi. Nasılsa yalnız kalmıştık, hiç farkında olmadan. Belki de her an Mona'nın çıkıp gelmesini bekliyordu.

Bakalım arkasından ne çıkacak diye, "Onu neyle suçlamamı isterdin?" diye sordum.

"Mona yalancı değildir. Uydurur, yakıştırır, kurar... çünkü, daha ilginçtir bu. İşleri karıştırdığı zaman senin onu daha çok sevdiğini sanıyor. Sana yalan söylemeyecek kadar saygısı var."

Karşılık vermek için çaba göstermedim.

"Bilmiyor musun" dedi, sesini yükselterek.

"Emin ol, hayır." dedim.

"Yani bütün bu fantazi hikayeleri yuttuğunu mu söylemek istiyorsun?"

"Eğer onları çocuksu oyunlar olarak kabul ettiğimi sanıyorsan hayır."

"Seni bu denli severken aldatması neden?" Onun için herşey olduğunu biliyorsun. Evet, herşey"

"Onun için mi kıskanıyorsun beni?"

"Kıskanmak mı? Ona bu denli davranmana sinirlendiğimden, nasıl bu denli kör, bu denli katı, bu denli..."

Elimi kaldırdım. "Nereye götürmek istiyorsun sözü?" dedim. "Oynadığın oyun nedir?"

"Oyun mu? Oyun mu?" Kendini geri geri çok ciddi, çok şaşkın Çariçeker gibi geri çekti. Fermuarının sonuna kadar açık olduğunu gömleğinin dışarı çıktığını anlamamıştı.

"Otur" dedim. "Bir sigara daha al"

Oturmadı. Bir aşağı bir yukarı dolaştı durdu.

"Şimdi hangisini seçiyorsun?" dedim. "Mona beni çok sevdiği için mi gece gündüz durmadan yalan söylüyor? Yoka seni çok seviyor da bana söyleyecek yüreği yok? Yokse sen onu çok seviyorsun da onu mutsuz görmeye dayanamıyorsun?

Yoksa önce şunu söyle bana, aşk nedir bilir misin? Söyle hiç bir adama aşık oldun mu? Bir seferinde çok sevdiğin bir köpekten söz etmiştin galiba, onu biliyorum, bir de ağaçlarla seviştiğini. Gene de bildiğim bir şey daha sende kinden çok sevgi olduğu, ama, aşk nedir biliyor musun bunu? Birbirini çılgınlar gibi seven iki insan görsen bunlardan biri için beslediğin aşk bu aşkı güçlendirir mi, yoksa zayıflatır mı? Başka yolla söyleyeyim. Belki daha açık olur. Eğer kendini acınacak bir durumda görüyorsan, bu sırada sana biri gelip de gerçek ilgiyi, gerçek sevgiyi gösterirse, bu insanın kadın ya da erkek olduğu, evli ya da bekar olduğunun senin için önemi var mıdır, yok mudur? Bu sevgiyi elde etmek, elde edebilmek yeter miydi sana? Yoksa sadece kendin için mi isterdin bunu?"

Sessizlik. Koyu bir sessizlik.

"Sevgiye layık olduğuna inandıran nedir seni? Ya da sevildiğine? Eğer böyleyse, karşılığını verecek yetenekte misin? Neden otur muyorsun? Otursana! Biliyor musun gerçekten çok ilginç bir konuşma yapabilirdik. Bir yere bile varabilirdik sonunda. Gerçeği bulabilirdik. Denemeye razıyım." Garip ürkek bir bakışı vardı. "Mona'nın karışık şeyleri sevdiğimi sandığını söylüyorsun. Açık söyleyeyim mi, sevmiyorum. Sen al, sen çok basit bir tür yaratıksın... bir tek parça, değil mi? Dedikleri gibi - yerleşmiş. Kendi başına, koskoca dünyanın içinde kendi kendinle sımsıkı bağlısın. O kadar ki, araştırma gerektiriyorsun. Çok mu katıyım? Durma, istersen küfür et. Başaşağı edersen, nesneler garip gözükür. Hem, sen kendi kendine araştırılmaya gitmedin değil mi? Mona'nın düzenlerinden bir başkası, efendim? Tabii. Hepsini yuttun. Oltasıyla, iğnesiyle, kurşunuyla çünkü, birbirinize olan dostluğunuzu bozmak istemedim. Şimdi dışarda olduğuna göre, bütün çabalarına şükürler, bana teşekkürlerini göstermek istiyorsun. Öyle mi? Beni mutsuz görmek istemiyorsun, hele senin için çok değerli çok yakın biriyle yaşarken."

Çok duygulandığı halde gene de kıkırdamaya başladı.

"Dinle beni. Eğer bana, seni kıskandığımı söylüyorsan, buna karşılık vermekten nefret ettiğim halde gene de, evet! Senin gibi birinin beni kıskandırdığını düşünmenin beni aşağıladığını söylemekten utanç duymuyorum. Bana rakip olarak seçeceğim bir tip değilsin. İstersen, burjuva diyebilirsin. Ben hiç bir zaman bir köpeği sevmedim ama hiç birinden de nefret etmedim. Eğlendirici, zeki, yetenekli, çekici tiplerle karşılaştım ama hiç biriyle yaşayamazdım. Ahlak konusundan değil, sevip sevmemekten söz ediyorum. Bazı şeyler beni ters etkiler. Ne yazık ki, açıkçası benim karım bu kadar bağlı sana. Saçma geliyor değil mi? Demek istediğim, beni aldatacaksa, benim tuttuğum biri bile olsa, gerçek bir adam seçememiş olması utanılacak şey. Ama sen... elim kolum bağlı kalıyor. (Neyin var?) dese bir gün biri çıkıp da... bunun düşüncesi bile ürkütüyor beni? Çünkü insanda gerçekten birşey olmalı, hiç değilse dünyanın mantığı böyle, eğer karısının gözlerini bir başka kadın kamaştırıyorsa. Dibine kadar karıştırdım bende ne var diye, ama elle tutulur birşeyler bulamıyorum. Öte yandan, eğer bir kadın bir başka kadını bağlı olduğu erkek kadar seviyorsa, bunda gariplik yok değil mi? Olağanüstü bir anlayışla vergilenmişse, suçlayacak bir şey yoktur öyle değil mi? Düşünürsek eğer, böyle olağanüstü bir yaratığın kocası olarak, karısının bu bambaşka sevgi yeteneğinden kuşkuluysa, o zaman? Eğer kocanın bu olağanüstü sevme yeteneğinde bir gariplik olduğuna inanmasına mantık da yardım ediyorsa? Böylece kocayı hazırlamak, yavaşça, sinsice adamın kafasını zehirlemek, evlenmeden önceki kız arkadaşlarıyla ilgili uydurduğu saf, düşsel hikayeler ortaya çıkarmak... Hiç bir zaman da açıkça onlarla yattığını söylememek, ama dolaylı yollarla durmadan, bile bile bunu belirtmeye çalışmak. Koca... başka deyişle ben yani... bir korku ya da tehlike sezdiğinde, şiddetle karşı koymak ve insan kafasının ürünü olduğunda diretmek... Beni izleyebiliyor musun? Yoksa çok mu karıştı?"

Oturdu, yüzü birdenbire sertleşti. Yatağın kenarına ilişti,

araştıran gözlerle baktı. Birdenbire bir gülümsedi, Şeytansı bir gülüştü bu. "Demek oyunun bu!" diye bağırdı. "Şimdi de benim kafamı zehirlemek istiyorsun!" Arkasından yaşlar boşandı, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

Şansına tam zamanında Mona yetişti.

"Ne yapıyorsun ona?" İlk sözleri oldu bunlar. Kolunu zavallı Stasia'nın boynuna doladı, saçlarını okşadı, yatıştırıcı sözlerle yumuşatmaya çalışu.

Dokunaklı sahne. Ama benim de duygulanmam için biraz fazla yapmacıktı.

Büyük karar: Stasia asla eve gidemez. Burada kalmalı,iyi bir gece geçirip dinlenmeli.

Soruşturur gibi bakıyor Stasia.

"Tabii, tabii" diyorum, "Böyle bir gecede köpek bile kapı dışarı edilmez."

Sahnenin en garip bölümü geriye gidip düşündükçe, Stasia'nın yumuşak, içini gösteren incecik bir gecelikle ortaya çıkması. Eh, ağzında bir de piposu olsaydı, diyecek yoktu doğrusu.

Feodor'a gelince... Dostoyevski'yle ilgili bir sürü saçmalıklardan gık geldi bana. Kendim, hiç de Dostoyevski'yi anlar gözükmeye çalışmadım. Baştanaşağı değil hiç olmazsa. (Onu herhangi biri gibi tanıyorum.) Ne de onu bugüne kadar doğru dürüst okudum. Her zaman son bir kaç parçayı ölüm yatağımda okumak için ayırmışımdır. Örneğin hiç bilmiyorum acaba onun, "Saçma Adamın Rüyası"nı okudum mu, yoksa birinden mi duydum. Marcio'nun kim olduğunu ya da Marcionism'in ne olduğunu da kesinlikle söyleyemiyorum. Yaşamımızda olduğu gibi, Dostoyevski'de de bir kaç noktayı karanlık olarak bırakmak hoşuma gidiyor. Dostoyevski'yi insanın çevresini kuşatan delip geçilemeyen bir büyüler bulutu olarak düşünmek istiyorum. Örneğin onun şapka giyebileceğini gözlerimini önüne getiremiyorum. Gene de başkalarının onun için düşündüklerini öğrenmek istiyorum, dinledikçe çok saçma gelse bile. Daha geçen gün kitaplardan birine karaladığım bir

not gözüme çarptı. Belki de Berdyaev'den. İşte şu: "Dostoyevski'den sonra insan daha önce olduğu gibi değildir." Hastalıklı insanlık için iç açıcı bir düşünce.

Buradakine gelince, onu da Berdyaev'den başkası yazmazdı: Dostoyevski'de Şeytan'a karşı garip bir tutum var. Sapıtmış gibi görünüyor bir yere gelene dek. Öte yandan kötülük, kötülüktür, ıklanmalı yakılmalıdır. Gene öte yandan, kötülük, insanlığın ruhsal yaşantısıdır. İnsanlığın parçasıdır. Kendi yolunda giderken insan, kötülüğün yaşantısından birşeyler kazanabilir, ama bunu doğru yoldan almak gerekir. Ona birşeyler kazandıran kötülüğün kendisi değildir; bu kazancı sağlayan, kötülüğü yenmek için içinde kabaran ruh gücüdür. "Birşeyler elde edebilmek için kendimi kötülükler içine bırakıyorum" diyen insan hiç bir zaman kazanamaz sadece yok olur. Ama insan özgürlüğünü sınayan, kötülüğün kendisidir...."

Bizi cennete bir adım daha yaklaştıran bir başka deyiş, gene Berdyaev'den.

"Kilise Tanrı'nın Kırallığı değildir. Kilise tarihle birlikte göze çarpar, tarih içinde rol oynamıştır; dünyanın değişmesi yeni bir cennetin yeni bir yeryüzünün ortaya çıkışı değildir. Tanrı Krallığı dünyanın biçim değiştirmesidir. Sadece bireysel insanın değil, hem sosyal hem de göksel olanın biçim değiştirmesidir; bu da dünyanın sonu, yalanlar, çirkinler dünyasının sonudur. Yeni bir dünyanın doğruluklar ve güzellikler dünyasının kurallarıdır. Dostoyevski, güzelliğin dünyayı kurtaracağını söylediği zaman, dünyanın değişeceğini, Tanrı Krallığının geleceğini düşünüyordu, bu da bir başka ümit..."

Bana sorarsanız, ne tür olursa olsun birazcık umudum varsa onu da Dostoyevski yıkmıştır. Yapımın karmaşık unsurlarının, Amerikalılığımın dipsiz derinliği, okyanusların kendilerine boşalan nehirleri yuttuğu gibi yutuldu. Oldukça garip bir biçimde anladım Dostoyevski'yi, daha doğrusu karakterlerini, onları yıkan zorlukları... Amerikalı olduğum için daha iyi anladım belki Avrupa'lı olsaydım daha iyi anlayamazdım. Bana kalırsa

İngiliz dili, Fransızca, Almanca, İtalyanca ya da Slav olmayan öteki dillerden daha uygun Dostoyevski'yi yorumlamak için. Amerikan yaşayışı, gangster katından aydın kata kadar, Dostoyevski'nin çok katlı gündelik Rus yaşayışıyla paradokslarla birlikte çok daha yakın benzerlikte. Her türlü düşüncenin yabani otlar gibi büyüdüğü New York! İnsan orada sadece kışı düşünebilir, açlığı, yalnızlığı, umutsuzluğun ne demek olduğunu... O tek düze labirent gibi sokaklarda, o tek düze yanyana dizilmiş evlerde, tek düze düşüncelerle yüklü, tek düze insanlar... Tek düze aynı zamanda da sonsuz!"

Dostoyevski'nin kafasında, Rusya'da olan insanlar, burada Amerika'da Dostoyevski'nin adını bile duymamış olanlarla, onun karakterlerinin gerçek karşılığı olan milyonlarca insan bile aynı yaşayış içindedirler. Dün insan olarak tanımlanıyorlarsa, yarın içinde yaşadıkları dünya Bosh'un yapıtlarında olduğundan çok daha şeytansı bir nitelik ve görüntü kazanacaktır. Bugün kimseyi ürkütmeden, dirsek dirseğe aramızda, yanımızda geziyorlar. Gene de tezlerini sürdürüp kimisi İncil vaaz ediyor, ölüleri süslüyor, hiç bir zaman geçmiyor gibi. Hiç bilmiyorlar ki "insan artık eskisi gibi değil"

II. Bölüm

Kış sabahlarının dondurucu soğuğunda caddeleri arşınlamanın verdiği o tekdüze heyecan... hem de ne soğuk! Soğuk ızgaraları bile buz tutmuş, şişelerin içindeki sütler mantar sapları gibi dikilip kalmışlar. Kutuplardaki gibi bir gündü anlayacağınız. Yeryüzünün en aptal hayvanı bile böyle bir günde burnunu dışarı çıkarmaya çekinirdi. Bir dilencinin yoldan geçenlere yanaşıp sadaka istemesi ise düşünülemezdi. Doğrusu ya böylesine ısırıcı, kemirici soğukta, dere yatağına dönmüş, asık suratlı sokaklarda esen dondurucu rüzgar altında aklını daha yitirmemiş olan hiçbir adam elini cebine sokup, bozuk para arayacak kadar uzun bir süre durmazdı. Keyfi, rahatı yerinde bir bankerin "insana canlılık veren açık bir gün" diye adlandırabileceği bu sabah saatlerinde dilencilerin acıkmaya ya da açlıklarını gidermek için yardım istemeye hakları yoktu. Dilenciler parlak, ılık, güneşli günlerde ortalarda dolaşmalıdır. Öyle günlerde sadist herifler bile durup kuşlara yem verirler.

İşte böyle bir sabah ağır ağır hareket ederek bir sürü örnek toplayıp satışa çıkmaya karar verdim. Babamın müşterilerinden birine satış yapmaya gidecektim. Adamın benden bir şey almayacağını önceden bal gibi biliyordum ama için için konuşmak arzusuyla yanıp tutuşuyordum.

Böyle konuşmak için arzu duyduğum zamanlara sakladığım bir tek kişi vardı. Özellikle seçip ona giderdim. Onunla birlikte olunca gün su gibi akar, biterdi. Üstelik de her zaman beklenmedik, şaşırtıcı bir biçimde sona ererdi. Şunu da itiraf etmem gerekir ki bu kişinin bir şey ısmarladığı pek görülmüş şey değildi. Ismarlarsa da parayı ödemesi yıllar alırdı. Gene de müşteri müşteridir bizler için. Bizim ihtiyara John Stymer'in, her zaman baba oğul iddia ettiğimiz gibi, son derece ihtiyacı ol-

duğuna inandığımız takımı satmak için gittiğime dair bir palavra sıkıp, yola çıktım. Çünkü John Stymer hep günün birinde hakim olacağına dair bize nutuklar çekerdi. Var gücüyle buna inanıyordu.

Ancak bir şey vardı ki bizim ihtiyara bunu hiç söylememiştim:

O adamla terziliğe ait tek kelime konuşmazdık. Eh bunu da ihtiyara açıklayamazdım ya.

"Hey! N'aber? Gene niye geldin? Ne söyleyeceksin bana bakalım?"

İşte beni hep böyle karşılardı.

"Eğer bir takım elbise daha alacağımı sanıyorsan sen delisin demektir. Geçen sefer aldığımın parasını vermiş miydim sana? Dur bakayım ne zamandı o... beş yıl önceydi galiba!"

Burnunu daldırdığı o kağıt yığınlarından başını kaldırmamıştı bile konuşurken. Odada berbat bir koku vardı. Bu da son derece olağandır; çünkü Stymer'ın osurmak gibi vaz geçemediği bir alışkanlığı vardır. Yanında biri varmış, yokmuş aldırmaz bile. Osurur. Bir de burnunu çeker; var gücüyle. Hoş bu alışkanlıkları da olmasaydı, dıştan elbette, herhangi bir Bay Avukat'la karıştırılabilirdi. Bir avukata benzer bir diğer avukat.

Başı önündeki bir yığın mahkeme notlarına sokuluyken adeta şakıdı:

"Bugünlerde gene neler okuyorsun bakalım?" Daha benim ağzımı açmama vakit kalmadan kendi ekledi. "Birkaç dakika beni dışarıda beklesen mi? Tam çarşafa dolaşmış vaziyetteyim hani. Ama kaçma ha!... Seninle biraz gevezelik etmek istiyorum" Bunları söyledikten sonra elini cebine atıp bir dolar çıkardı. "Hey, al bunu beni beklerken bir kahve içersin. Bir saat sonra falan da gel... birlikte yemeğe çıkarız, ne dersin?"

Bekleme odasında bir düzineye yakın adam kendilerini dinler umuduyla bekleşip duruyorlardı. Her birine birazcık beklemesi için kendi rica etmişti. Bazan orda öyle akşama kadar bekledikleri olurdu.

Kahve içeceğim yere doğru giderken yolumun üzerindeki bir gazetecide parayı bozdurdum. Bir gazete aldım. Haberleri didik etmeye bayılırdım. Bu iş bana hep başka bir gezegene aitmişim gibi bir garip duygu verirdi. Üstelik de Stymer ile didişmeye oturmadan önce kafamı sıkıştırıp düzeltmem gerekiyordu.

Gazeteyi yutarcasına okurken birden aklıma John'un o büyük problemi takıldı: Masturbasyon! Yıllardır bu kötü alışkanlığından kurtulmaya çabalıyordu. Son konuşmamızdan bazı laflar geldi hatırıma. Ona iyi bir geneleve gitmesini sağlık vermiştim. Birden ona bu öğütü verince yüzünün ne durum aldığı gözümün önüne geldi. Ağzını, burnunu buruşturmuş "Ne?" diye haykırmıştı. "Ben! Evli barklı adam kalkıp da o orospularla mı düşüp kalkacağım? O leş gibi kanlarla mı?" Onun bu çıkışına karşılık bütün söyleyebildiğim "Ama hepsi leş gibi değildir ki!" olmuştu.

Şimdi düşünüyorum da asıl acıklı yönü ayrıldığımız sırada açık açık yalvarmıştı bana. Ona yardım edecek bir yol bulmam için ağlamaklı bir halde yalvarmıştı. Herhangi bir yol demişti. Ona "Kes gitsin!" pipini demek istemiştim o zaman.

Bir saat göz açıp kapayana kadar uçtu gitti. Onun için de bir saat demek beş dakika demekti. Neyse hesabı ödeyip, dışarı çıktım. Brrr... Dışarısı fena ayazdı. Atlar gibi dört nala koşmak istedim.

İşini bitirmiş beni bekliyordu. Pek şaşmıştım doğrusu buna. Ellerini masasının üzerinde birbirine kavuşturmuş, gözlerini sonsuzluğa dikmiş öyle oturuyordu. Orda bıraktığım elbise örnekleri açılmıştı. Yeni bir takım ısmarlamaya karar vermiş, bana öyle söyledi.

"Yalnız acele etme, hemen gerekmiyor yeni bir takım, yavaş yavaş yaparsınız."

"Öyleyse ısmarlama. Madem hemen gerekmiyor. Biliyorsun, sana elbise satmak için gelmedim buraya!"

"Biliyorsun!" dedi. "Doğru dürüst konuşabildiğim tek insan

sensin hemen hemen. Seni her görüşümde taşmak istiyorum... Bu kez ne öğütleyeceksin bakalım? Edebiyat konusunda demek istiyorum canım. Geçenkez Oblomov'du değil mi. Bana pek öyle büyük bir katkıda, etkide bulunmadı ya."

Sustu. Ama benim ne karşılık vereceğimi dinlemek için değil de kendine, konuşmasına hız kazanmak için.

"Senin geçen gelişinden beri yeni bir ilişki kurdum. Ne o seni şaşırtmadı mı bu yoksa? Evet! Genç bir kızla. Hem de gencecik. Saçının telinden topuğuna kadar şehvet dolu, tipik isterik bir kızla! İliğimi, kemiğimi kurutuyor. Ama benim derdim bu değil... benim derdim kanım! Bana işkence ediyor, öldürüyor beni. Bazan derimin içinden zıplayıp çıkmak istiyorum."

Suratımda gitgide yayılan gülümsemeyi görünce "Hiç de gülünecek bir şey değil bu, sana söyleyeyim" dedi.

Telefon çalınca konuşmamız kesildi. Pür dikkat dinliyordu. Evet, hayır, sanırımdan başka laf etmezken birden bire bağırmaya başladı. "O kahrolasıca paran da senin olsun. Yerin dibine batasıcayı başkası müdafaa etsin!"

Ahizeyi büyük bir gürültüyle yerine koyarken, "Düşünsene, bana rüşvet vermeyi teklif ediyor" dedi. "Hem de kim biliyor musun? Hakim! Onurlu, namuslu geçinen biri!" Hırsla burnunu çekti, "Nerde kalmıştık?" Oturduğu yerden doğruldu, "Bir şeyler atıştırmaya gidelim mi ne dersin? İyi bir yemek, iyi bir şarap konuşmaya yardımcı olur, değil mi?"

Sokaktan geçen bir taksiyi durdurup, onun sık sık gittiği bir İtalyan lokantasının adresini verdik. Şirin, sıcak, samimi bir yerdi. Kuvvetli bir şarap kokusuna ıslak talaş ve peynir kokusu karışıyor, bütün lokantayı sarıyordu. Bir iyiliği de kimselein burayı beyenip, gelmemesiydi.

Yiyeceğimiz şeyleri ısmarlayıp, garsonu savdıktan sonra, masanın üzerinden doğru bana eğildi ve "Eğer kendimden konuşursam seni sıkmam değil mi?" dedi. "Biliyorsun benim zayıf tarafım bu, bana öyle geliyor. Öyle bir hale geldim ki, kitap okurken bile iyi bir kitap bile olsa, kendimi, problemlerimi dü-

şünemeden edemiyorum. Kendimi önemli bir adam saydığımdan falan değil, anlıyorsun değil mi? Tamamen sabit fikir haline gelmiş bir şey."

"Senin de böyle tutkuların var. Ne var ki seninkiler daha sağlıklı tutkular. Görüyorsun ya, kendi kendimle doluyum ve kendimden öldüresiye nefret ediyorum. İzin verirsen şöyle diyeyim, kendimden iğreniyorum, tiksiniyorum. Yeryüzünde yaşıyan başka hiçbir canlı varlık için aynı duyguları besleyemem. Kendimi çok iyi tanıyorum. Gene, gene gözden geçiriyorum bilmediğim tek noktam yok. Ne olduğum düşüncesi, başkalarına nasıl gözükmem gerektiği düşüncesi ise beni çileden çıkarıyor, deli ediyor, iğrendiriyor. Ancak beğendiğim tek bir yönüm var: Dürüstüm. Sanma ki bununla övünüyorum... bütünüyle içgüdüsel bir şey. Evet, müşterilerime karşı dürüstüm... ve de kendime karşı dürüstüm.!"

Burada dayanamadım sözünü kestim, "Kendi kendine karış dürüst olabilirsin ama, biraz daha cömert davransan daha iyi olur gibime geliyor. Yani kendine karşı demek istiyorum. Eğer kendine karşı iyi davranmazsan nasıl başkalarının sana karşı iyi davranmasını bekleyebilirsin ki!"

Hemen, "Bu tür düşünceler benim yaradılışımda yoktur" diye karşılığı bastırdı. Ben doğuştan bir Püritenim. Ahlak, din konularında korkunç bir sofuyum. Hem de saflığını yitirmiş bir yobazım. Ancak işin korkunç yanı şu ki yeteri kadar da bozulmuş değilim. Hatırlıyor musun bana bir kere Marki de Sade'ı okuyup okumadığımı sormuştun? Doğrusunu istersen denedim, denedim ama can sıkıntısından kazıklanmış gibi oldum. Belki benim zevklerime göre biraz fazla Fransız. Nedendir bilemem ona "Tanrısal Marki" derler, sen bilir misin?"

O zamana kadar Chianti şarabının dibine darıyı ekmiştik, içimiz dışımız da spagetti olmuştu. Şarabın üzerimizdeki etkisi pek hoş olmuştu. Bütün uzuvlarım erir gibiydi. O ise kendini kaybetmeden daha çok fazlasını içebilirdi. Aslında onun büyük problemlerinden biri de buydu ya... kendini kaybetme yeteneğinden yoksundu. Hatta kırbalar gibi içse de başaramıyordu bunu.

Sanki benim düşüncelerimi sezinlemiş gibi kendisinin bütün bütün bir akılcı olduğunu söyleyerek söze başladı:

"Öyle akılcı ki, erkeklik organını bile düşünmeye yöneltiyor. Bak, gene gülüyorsun. Gülünecek bir şey değil bu, acıklı, son derece acıklı bir durum. Sana sözünü ettiğim o kız var ya ona göre ben usta, daha bir sevişme adamıyım. Aslında hiç de değilim. Ona gelince mükemmel bir kadın yatakta. Ben beynimle sevişirim. Nasıl bir şey bu biliyor musun? Sanki bir bilmece çözer gibiyim ancak beynimle değil de erkeklik organımla! Çok matrak değil mi? Fazlasıyla... Çünkü ne kadar çok sevişirsem o kadar çok kendime dönebiliyorum. Ara sıra, bu ancak o kızla beraberken oluyor, kendime soruyorum, öbür uçta kim var diye. Herhalde o masturbasyon işinden kalma bir alışkanlık olsa gerek. Beni anlayabiliyorsun değil mi? Sanki benim yerime başka biri benim için yapıyormuş gibi oluyor. Şu masturbasyondan daha iyi bir şey ama... İnsan daha çok kopabiliyor, daha rahat ayrılıyor. Bu arada kız nefis dakikalar geçiriyor elbette. Canının çektiği her şeyi benimle birlikteyken yapabiliyor. İşte onu kıpır kıpır oynatan, tahrik eden bu ya. Ama onun bilmediği bir şey var ki bunu ona söylersem herhalde ödü kopar, benim o anda orada olmayışım. Deyimi bilirsin ya, hani sırf kulak kesilmek derler, işte bende sırf akıl kesiliyorum. Şöyle de söyleyebiliriz... ucunda erkeklik organı takılı bir akıl... Şimdi bunları bırakalım. Bazan sana senin hakkında bir şeyler sormak istiyorum... o işi yaparken neler duyuyorsun... bunun gibi şeyler. Bana bir yararı dokunacağından değil ya... sırf merak işte"

Birden konuyu değiştirdi, benim hâlâ yazı yazmak isteğinde olup olmadığımı öğrenmek istiyordu. Buna "hayır" deyince, "Sen şimdi yazıyorsun ama, bunun farkında bile değilsin. Sen her an yazmaktasın bunu bilmiyor muydun?" dedi.

Bu duyulmamış yargıyı öne sürünce fena halde şaşırdım, bağırmışım, "Yani ben mi demek istiyorsun?... yoksa herkes mi?"

"Elbette herkes demek istemiyorum! Sen diyorum, sen!"

Bana karşılık verirken sesi şirretleşmiş, tersleşmişti. "Bana bir gün yazı yazmak istediğini söylemiştin. İyi ya işte... ne zaman başlamayı umuyorsun?" Sustu. Ağzına öylesine çok şey tıkıştırmışu ki, bir süre konuşamadı. Fakat konuşmadan dayanamadığı için gene de ağzı tıka basa doluyken lafa girdi. "Senlen niçin bu tür konuşmalar yaptığımı sanıyorsun? Çok iyi bir dinleyici olduğundan dolayı mı? Hiç de değil! Sana tüm içimden geçenleri, aklımdan geçenleri anlatıyorum, niye, çünkü biliyorum ki zerre kadar benle ilgilenmiyorsun. Ben, John Stymer değil seni deli gibi ilgilendiren, benim anlattıklarım. Başka bir deyişle anlatış tarzım... Ama ben, ben kesinlikle senle ilgileniyorum. Aradaki farkı görüyor musun?"

Bir süre ağzındakileri çiğnedi.

"Sen de benim kadar karmaşık bir kişisin" diye devam etti. "Bunu biliyorsun değil mi, biliyorsun bunu. Çok merak ediyorum, insanlar niçin bir kılıf içindeymiş gibi yaşıyorlar, niçin bu kılıfa bürünüyorlar, özellikle senin gibi bir tip. Dur, dur telaşlanma! Seni sorularımla didik didik edecek değilim çünkü adım gibi iyi biliyorum ki bana doğru karşılıklar vermeyeceksin. Sen nesin biliyor musun? Gölgelerle çarpışan bir savaşçısın. Ben ise bir avukatım. Benim görevim olayları ele almaktır; ama senin neyle uğraştığını haya! bile edemiyorum, belki de havayla..."

Konuşmamızın burasında gene bir midye gibi kapandı. Sanki tüm uğraşı çiğnemek ve yutmaktı. Sonunda sakin bir sesle. "Çok iyi bir düşüncem var. Bu akşamüstü benimle birlikte gel" dedi. "Yazıhaneye dönmeyeceğim. Sana söylediğim o kızı görmeye gideceğim. Niye benimle gelmeyesin? Hoşlanacaksın sanırım. Bakması, konuşması hoşa gidecek bir kız. Sonra onun hakkında ne düşündüğünü de bilmek isterim." Bir süre durdu, teklifini nasıl karşılayacağımı bekliyordu. "Long Island'da oturuyor, biraz uzak ama değer gitmeye. Yanımıza şarap ve Strega da alınız. Bayılır içkiye. Ne diyorsun?"

Olur dedim. Arabasını bıraktığı garaja kadar yürüdük. Ça-

lıştırması hayli zamanımızı aldı. Ondan sonra da zırp pırt durmak zorunda kaldık. Şehirden çıkana kadar üç saatimiz geçti. Önümüze çıkan her garaja uğramıştık çünkü. Ana yola çıktığımızda iliklerimize kadar donmuş buz kesilmiştik. Hava derseniz zifiri karanlıktı. Önümüzde işe uzun bir yol vardı.

Şehir dışına çıkınca da önümüze çıkan her kafeteryada durduk. Bu kez de ısınmak zorunda kalıyorduk, yani kendimiz için duruyorduk. Bir şey dikkatimi çekmişti, her gittiğimiz yerde büyük bir hürmetle karşılanıyorduk. Yola çıktığımızda onunla bununla nasıl ahbap olduğunu anlattı: "Ben sonucundan, kazanacağımdan emin olmadığım hiç bir davayı üzerime almam" dedi.

Konuşmanın konusunu görmeye gittiğimiz kıza çekmek istedim ama, başaramadım. Kafası bambaşka şeylerle doluydu. Şu anda kafasını kurcalayan şey oldukça ilginç bir şeydi: Ölümsüzlüktü onun kafasını yoran. Öğrenmek, bilmek istediği şey, bir kişi öldüğü zaman kişiliğini yitirdiğine göre, öteki dünyanın ne anlamı vardı? Onun için bir kişinin problemlerini çözebilmesi için bir ömür boyu çok kısaydı. Buna kesinlikle emindi. "Ben daha yaşamaya başlamadım bile" diyordu, "Ellime geliyorum. Bir kişi yüz, hatta yüzelli, ya da ikiyüz yıl yaşamalı ki bir yere ulaşabilsin. Sen seks ve diğer maddi güçlükleri yenmeden gerçek problemlerin ortaya çıkmaz, önce onları çözeceksin ki sıra öbürlerine gelsin. Yirmi beşimdeyken her şeyi bildiğimi sanırdım. Şimdi ise hiç bir şey hakkında hiç bir şey bilmediğimi biliyorum. Şu halimize bak hele, isterik, seks düşkünü bir kadını görmeye gidiyoruz. Sen bu işten ne anlam çıkarırsın, söyle!" Bir sigara yaktı, birkaç nefes çektikten sonra attı, bu kez ceketinin iç cebinden kocaman bir puro çıkardı, onu yaktı.

"Herhalde onun hakkında bir şeyler öğrenmek istersin. Sana önce şunu söyleyeyim, eğer yeteri kadar cesaretim olsaydı, bir an durmaz, kızı aldığım gibi Meksika'ya kaçardım. Orada ne yapardım bilmiyorum ama... belki her şeye yeniden başlardım.

Ama beni durduran şey... bu iş için yeteri kadar dayanıklılık yok bende. Ahlak bakımından koca bir korkağım ben. Bunun yanı sıra kız her zaman beni tetikte tutuyor. Her yanından ayrılışımdan sonra, gözden kaybolduğum an yatağına kimi aldı diye düşünüyorum. Sanma ki onu kıskanıyorum, hayır. Yalnızca aptal yerine konmak istenmiyorum, hepsi bu. Ben odun kafalı herifin biriyim. Yasalardan başka her şeyde koca aptalın, sersemin biriyim."

Bir süre aynı dalga üzerinde konuşarak yol aldık. Kendini aşağılamaktan çok hoşlanıyordu, açıkça belliydi bu. Arkama yaslanıp, her kelimesinin tadını çıkardım.

Derken birden yön değiştirdi, konu.

"Niye ben hiç yazar olmayı denemedim biliyor musun?"

"Hayır" diye karşılık verdim. Bu tür bir düşüncenin onun aklında yerleşmesi beni oldukça şaşırtmıştı.

"Birdenbire söyleyecek hiçbir şeyim olmadığını anladığım için. Ben hiç yaşamadım. İşin aslı bu işte. Hiç bir şeyi riske atma, hiç bir şey kazanma. Benim tuttuğum yol buydu. Hani bir Doğu deyişi vardır. "Korku, kuşlar yüzünden ekin ekmemektir" Böyle anlatırlar korkuyu. Şu bana okuyayım diye verdiğin deli Ruslar var ya, onların tümünün yaşam bilgisi var. Görmüş geçirmiş adamlar. Öyle ki doğdukları yerden burunlarını bile dışarı uzatmamış olsalar bile öyle. Olayların olabilmesi için uygun bir ortam gerekir. Eğer bu ortam, bu hava yoksa kendin bir tane yaratırsın. Elbette sende bir yaratıcılık, bir daha varsa. Ben ömrümde bir şey yaratmadım. Ben yalnızca oyunu oynarım, o da kurallarına uygun olarak. Buna verilecek bir tek karşılık vardır, belki bilemezsin, söyleyeyim sana, Ölüm. Evet efendim, ben zaten ölmüş bir adamım. Bunu övmen gerekir: En ölü olduğum zaman en iyi sevişiğim zaman oluyor. Anlayabilirsen anla! Sana bunu anlatabilecek bir örnek vereyim bak. Geçen sefer kızla yatmaya gittiğimde, üstümdekileri çıkarma zahmetine bile katlanmadım. Ayakkabılarımla, ceketimle, pantolonumla yattım. O andaki akıl durumumla yap-

tığım davranış son derece uygun düşmüştü. Kız da hiç rahatsız olmadı. Dediğim gibi tam takım yattım yatağa sonra da kıza bak bana dedim, niye şöyle sırt üstü yatıp kendimizi öldüresiye sevişmeye bırakmıyoruz? Ne garip bir düşünce değil mi? Hele benim gibi saygıdeğer ev bark sahibi bir adam için... Neyse, tam bu sözler ağzımdan çıkmıştı ki, kendi kendime, hadi hadi, kendini uyutma dedim, sen zaten ölüsün. Niye değilmişin gibi davranıyorsun? ne dersin buna? Böyle deyip kendimi kaptırdım... sevişmeye elbette!"

Artık dayanamayacaktım, işi gırgıra vurdum; Öteki dünyada da erkeklik organı olup da onu kullanabileceğini düşünüp düşünmediğini sordum.

"Olur mu ki!" dersin diye heyecanla bağırdı. "İşte bu düşünce uykularımı kaçırıyor. Beynime bağlanmış erkeklik organımla ölümsüz bir hayatı hayalimden bile geçiremiyorum. Sanma ki bir melek yaşantısı sürmek istiyorum, hayır. Ben kendim olmak istiyorum, John Stymer, tüm o kahrolasıca problemleriyle John Stymer olmak. Yüz yıllar, yüz yıllar istiyorum olayları, problemlerini çözebilmek için. Ne saçma bir düşünce değil mi? İyi ama, ne yapabilirim ki, ben böyle yaratılmışım. Şu Marki de Sade'ı al ele, herifin elinde ne çok zamanı var. Bir sürü şeyi düşünebilmiş. Bir sürü şeyi halletmiş, bunu kabul ediyorum ama, çıkardığı sonuçlar çoğu kez bana ters düşüyor. Aslında söylemek istediğim şu -eğer canlı, çalışkan, işler durumda bir akla sahipsen- ömür boyu hapiste yatmak için de kötü bir şey değildir. Asıl kötü, korkunç olan kendini mahkum etmendir. Yazık ki çoğumuz böyleyiz, kendi kendini mahkum etmiş kişileriz. Hepimiz kendimizin tutsağıyız. Bir çağda toplasan toplasan bir düzine adam ya çıkar ya çıkmaz, kendinin tutsağı olmayan. Açık, gören gözlerle bak, yaşantı sana gülünçlü hem de gülünçlü bir oyun gibi görünecektir. Bir kişi düşün, yaşantısı boyunca ya birini korumak ya da ötekini mahkum etmek için çırpınmış, yaşantısını harcamış bitirmiş. Şu yasalar, getirdikleri, götürdükleriyle bir deli saçmasından başka bir şey değil. Hiç

kimse yasalar konduğu için daha iyi duruma gelmemiştir. Hayır efendim, ölesiye saçma bir iş bu, kocaman bir ad verilmiş bir delilik. Yarın, öbürgün bir bakacam, kürsünün ardında oturuyorum, hakim olmuşum. Ne yani bana hakim dendi diye daha mı fazla düşüneceğim. Bir şeyleri değiştirmeyi başarabilecek miyim? Senin hayatına hiç bir katkıda bulunamayacağım. Onun için ben oyunumu sürdürürüm... hakimlerin oyununu. İşte bu yüzden baştan beri bitik olduğumuzu söyler dururum. Benim gördüğüm, anladığım, bildiğim tek şey var: Herkes oyunda zorunlu olduğu kadar yeri oynamak zorunda, yapabilecekleri tek şey bu, ancak ellerinden geldiğince iyi oynarlar, o kendi bilecekleri şey. Ne var ki, bana düşen kısmı oynamasını sevmiyorum. Daha doğrusu oyunun bir kısmını oynamak çekici gelmiyor. Hatta bu kısımları değiştirmek bile elimde olsa, hoş değil. Beni anladın mı? Bence artık yeni bir şeyler kurmak, yeni atılımlar yapmak zamanı geldi. Mahkemelerin kalkması gerekiyor, yasaların kalkması gerekiyor, polisler kalkmalı, hapishaneler kalkmalı... Ne kadar akıl dışı bir iş olur değil mi? İşte bunun için ben aklımla sevişiyorum. Eğer sen de benim gördüğüm gibi görseydin çevreni, seni saran şeyleri sen de benim gibi yapardın?"

Sönmekte olan bir fişek gibi ağzından köpükler saçarak homurdanıp, sustu.

Kısa bir sessizlikten sonra, kızın evine yaklaştığımızı söyledi. "Aklından çıkarma, kendi evindeymiş gibi rahat et!" dedi. "Canın ne çekerse yap, ne istersen söyle. Kimse seni durdurmayacaktır. Eğer kızla dalga geçmek istersen onu bile yapabilirsin, benim için sakıncası yok. Ancak bunu bir adet haline getirme."

Biz geldiğimizde ev kapkaranlıktı. Yemek odasındaki masanın üzerinde bir not bırakılmıştı. Belle'den, aşk kadınından bir not. Bizi beklemekten yorulmuş, geleceğimize inanmamış falan, falan.

"Peki ama şimdi nerde acaba?" diye sordum.

"Şehre, bir arkadaşına gitmiştir, geceyi orda geçirir!" dedi.

Açıkçası fazla bozulmamıştı. Yalnız bir kaç kere "Şu orospu... bu orospu" falan diye homurdandıktan sonra, buzdolabında yiyecek bir şeyler var mı diye bakmaya gitti.

"Geceyi burda geçirsek fena olmaz. Biraz soğuk et falan var, yeter mi sana?"

Buzdolabından çıkanları silip süpürdükten sonra, yukarki katta yan yana yataklı, çok rahat bir oda olduğunu söyledi, "Şimdi rahat rahat konuşabiliriz!" dedi.

Yatak lafı çok çekici gelmişti ama, yattıktan sonra da konuşup, dertleşmek hiç çekici değildi. Stymer'e gelince, o kafasının içindeki makineyi ne dondurucu soğuk, ne içki, ne yorgunluk ne de kendisi durduramıyordu.

Eğer Stymer gene o yaylım ateşine benzer konuşmasına başlamasaydı, daha yastığı gördüğümde uyumaya başlayacaktım. Sanki uyku kaçırıcı haplardan bir avuç almışçasına gözlerim açıldı, söylediklerini duyunca. Sakin, düzgün bir sesle konuşmaya başladı: İlk sözleriyle sanki elektriğe tutulmuş gibi oldum.

"Anladığım kadarıyla seni hiç bir şey fazla şaşırtmıyor, bak bunları dinle bakalım, ne diyeceksin..." diyerek söze başladı.

"Benim bu kadar usta bir avukat olmamın nedenlerinden biri de biraz bende canilik olmasıdır. Benimle oturup, inceden inceye hesaplayarak başkasının ölümünü hazırlamamı düşünemezsin bile, değil mi? Ama, hazırlıyorum işte. Karımdan kurtulmak istiyorum, ama bunu nasıl yapacağımı bilemiyorum. Sanma ki Belle yüzünden. Yalnızca karım beni öldürürcesine sıkıyor, dayanılamayacak kadar sıkıntı veriyor. Artık dayanamayacağım da. Yirmi yıla yakındır beraberiz, daha ağzından bir tek akıllıca söylenmiş bir söz işitmedim. Beni uçurumun yanına kadar sürükledi, kendi de biliyor bunu ya. Belle ile ilgili her şeyi de biliyor. Hoş bunu bir sır olarak tutmadım ya. Ancak bütün istediği bu işin dışarıya sızmaması. O benim karım! Allah kahretsin onu. O kahrolasıcadır beni mas-

turbasyona iten. Baştan beri o kadınla yatmak düşüncesi beni hasta eder. Evet, haklısın boşanabiliriz, ama niçin ömrümün sonuna kadar o çirkefe nafaka vereyim. Belle ilişkimiz başladığından beri biraz düşünmeye, biraz planlar yapmaya başladım. Bütün düşüncem, umudum bu ülkeden kaçıp gitmek, hem de çok çok uzaklara, orada da yeni bir hayata başlamak. Nasıl bir hayat olur bu bilmiyorum. Ama yasalarla uğraşmam. bunu iyi biliyorum. Tek başıma kalmak istiyorum, bir de elimden geldiğince az iş yapmak."

Derin bir soluk aldı. Hiç karşılık vermedim, hiç bir şey söylemedim. Zaten o da böyle bir şey beklemiyordu ya.

"Seninle açık konuşmam gerekirse, şunu merak ediyorum, acaba benle birlikte gelmen için seni de kandırabilir miyim? Bilesin ki para suyunu çekene kadar sana ben bakacağım. Yolda buraya gelirken düşündüm. Belle'in yazdığı not... onu ben yazdırdım. Yalnız lütfen inan bana, yola çıktığımızda işleri bu yöne dökmeye niyetim yoktu, düşünmemiştim böyle bir şeyi. Ama senle konuştukça içime öyle bir duygu yerleşti ki ben bu sıçramayı yaparsam, yanımda olmasını istediğim kişi sensin."

Bir saniye durakladı, sonra konuşmasını sürdürdü.

"Sana karımdan söz etmek zorundayım... çünkü birisiyle bu kadar yakın olup da ondan bu tür bir sırrı saklamak çok gergin bir ortam yaratır."

Bir de baktım ki bağırıyorum, "İyi ama benim de bir karım var!" Sonra toparlandım, "Hoş bir yarannı görmüş değilim ama... gene de senlen kaçmam için yeterli bir neden değil bu!"

Stymer son derece sakin, "Anlıyorum!" dedi, "Bunu da düşündüm."

"Yani ne?"

"Senin kolayca boşanmanı sağlayacağım, üstelik de nafaka vermekten kurtaracağım seni."

"Sözlerin beni zerre kadar ilgilendirmiyor. Üstüne bir de kadın bile hazırlamış olsan gene de boş. Benim kendi planlarım var."

"Saçmaladığımı düşünmüyorsun ya!"

"Yok canım. Biraz garip bir adamsın ama, önemli değil. Ancak açık konuşmam gerekirse, uzun bir süre birlikte olmaktan hoşlanacağım biri de değilsin. Sonra bütün bu iş bana biraz karanlık görünüyor. Daha doğrusu kabusa benzetiyorum."

Sözlerimi her zamanki sakin, durgun haliyle kabul etti. Karşılık bile vermedi. Bunun üzerine bayağı tahrik oldum, konuyu üstlendim. Benden ne istediğini, benim ne yapmamı beklediğini, bu tür bir ilişkiden ne gibi kazanç sağlamayı umduğunu sordum.

Böylesine çılgın bir maceraya atılmak benim için söz konusu olamazdı. Aklım yeteri kadar başımdaydı, buna kapılmamak için ama, asıl isteğim onu da bu çılgınlıktan uzaklaştırabilmekti. Bunun yanı sıra da bu işte benim ne rolüm olacaktı onu bilmek istiyordum.

"Nereden başlayacağımı bilemiyorum..." diyerek ağır, ağır söze başladı. "...farzet ki, diyelim... gizlenecek iyi bir yer bulduk. Örneğin Kosta Riko yahut Nikaraguay gibi bir yer... yaşama koşulları, iklimi iyi olan bir yer. Sonra diyelim... istediğin gibi, kafa dengi bir de kız buldun... bunları düşlemek zor değil di mi? Sonra... bana demiştin ki... yazmaktan hoşlandığını... günün birinde yazmak istediğini söylemiştin. Ben yazı yazma yeteneğim olmadığını biliyorum. Buna karşılık benim düşüncelerim var, hem de sürüyle. Sana açıklayabilirim. Ben boşuna ceza avukatı olmadım. Sana gelince... sen de Dostoyevski'yi, öbür çılgın Ruslar boşuna okunmadın. İpin ucunu yakalamaya başladın mı? İyi dinle beni şimdi! Dostoyevski öldü, onun devri kapandı, işi bitti. İşte bizim başlangıç noktamız orası olacak. Dostoyevski'nin bıraktığı yerden biz başlayacağız. O ruhla uğraşmıştı, biz akılla uğraşacağız.

Tam duraklamak üzereydi ki, "Konuş, konuş, oldukça ilginç olmaya başladın" dedim.

"Evet!" diyerek kaldığı yerden konuşmaya başladı, "Bilmiyorum belki biliyorsun, belki bilmiyorsun ama, yeryüzünde

ruh denebilecek hiç bir şey kalmadı. Ki bu da kısmen niçin senin yazmanı geciktirdiğini açıklar. Düşünsene ruhu olmayan kişiler için ne yazabilirsin ki! Bunu ancak ben yapabilirim. Çünkü çok çok uzun bir süreden beri ben bu tür insanlarla birlikte yaşıyorum, onlar için çalışıyorum, onları inceliyorum, onları açıklamaya çalışıyorum. Yalnız müşterilerim söz konusu değil. Canilere ruhsuz adamlar diye bakmak çok kolaydır. Ama sana desem ki... nereye bakarsan bak tüm çevrende caniler cirit atmakta ne dersin? Bir kişinin cani olması için mutlaka cinayet işlemesi gerekmez ki! Bunları bir yana bırakalım, sana kafamın içindekini söylemek istiyorum asıl... senin yazma yeteneğin olduğunu biliyorum. Sonra bir başkası benim kitaplarımı yazmış umurumda bile olmaz. Senin, benim yıllar boyu içinde biriktirdiğim malzemeyi elde etmen için birkaç ömür boyu harcaman gerekirdi. Ah! Söylemeyi unuttuğum bir şey daha var... bu belki seni ürkütebilir! Şöyle ki... bu kitaplar basılmış ya da basılmamış beni ırgalamaz. Tek istediğim bunların benden çıkıp gitmesi. Düşünceler evrenseldir: Onları kendi malım olarak almıyorum..."

Sustu. Yatağın başucundaki komodinin üzerinde duran sürahiden bir bardak su içti.

"Belki bu söylediklerin sana düş gibi gelir. Onun için hemen karar verme. İyicene düşün, taşın. Her yönüyle incele. İstemem ki şimdi hemen olur deyip, bir, iki ay sonra her şeyi, olmaz bu iş deyip yüzüstü bırakasın!"

"Bir şeye daha dikkatini çekmek istiyorum: Bu yolda sürüp gidersen bir süre sonra zircirlerini kıracak gücü bulamayacaksın kendinde. Bugünkü yaşantını sürdürmekte hiç bir mazeretin yok. Yalnız ve yalnız uyuşukluk yasasına uyuyorsun sen, dürtülmeden uyanamazsın."

Söylediklerinden dolayı utanmış gibi kesik kesik öksürerek boğazını temizledi. Ardından hızla, tane tane konuşmaya başladı:

"Senin için en uygun arkadaş değilim, kabul. Bir kişide düşünülebilecek veya düşünülemeyecek her türlü kusur bende var,

sonra korkunç derecede kendime dönük bir kişiyim, bunları kaç kere söylemişimdir. Ama bunlara karşılık kıskanç, gıptacı, hatta ve hatta haris de değilim. Çalışma saatlerimizin dışında, kendi başına kalacaksın, istediğini yapmakta hürsün. Benle birlikte olduğun zamanlar bile yalnız olacaksın, aynı odalarda bile kalsak. Nerde yaşarsak yaşarız, benim için bir; ancak bir yabancı ülke olmalı. Bu andan sonra orası benim için aydır. Kendi kendimden, buradaki benliğimden boşanıyorum anlayacağın. Kimse beni sürüp gitmekte olan oyunda rol almaya zorlayamaz, çekici gösteremez. Şu anda dünyaları verseler gözümde, hiçbir şey beni çekecek kadar değerli değil. Açık söylemem gerekir... belki de bu yapacaklarımdan bir şey kazanamayacağım. Gene de inandığım şeyi yapmanın huzurunu duyup, tatmin olmuş olacağım.. Dinle beni... belki de sana şu Dostoyevski işini tam olarak anlatamadım. Eğer bana biraz daha dayanabilirsen onu az daha açıklayayım sana. Benim gördüğüm kadarıyle Dostoyevski'nin ölümüyle yeryüzü yeni bir yaşantı devresine girdi. Varoluş yeni bir yüz takındı. Nasıl Dante Orta Çağı'ın bir özetiyse, Dostoyevski de Modern Çağınkidir. Bu Modern Çağ deyimi yanlış bir deyim olmakla birlikte bir geçiş dönemini anlatmakta. Öyle bir devir ki soluk alan bir büyü de diyebilirsin. İşte bu dönemde insanlar kendilerini ruhun ölümüne alıştırıyorlar. Bizler de şimdi garip, gülünç, kaba bir ay hayatı sürmekteyiz. İnançlar, umutlar, yöntemler, kurallar, yasalar ki, bunlar bizim dünyamızı korurdu, yok olmasını önlerdi, tümü birden bitti, yok oldu. Bir daha da geri gelemezler, diriltilemezler. İnan bana. Hayır hayır bizlerin bundan böyle sığınacağımız, yaşayabileceğimiz tek yer kalıyor o da akıldır. Bunun anlamı da yok olmaktır... kendi kendini yok etme. Niye dersen, sana ancak bir tek karşılık verebilirim: Çünkü KİŞİ tüm varlığıyla yaşamak zorundadır. Ama bir de bakmıştır ki bu varlığın cevheri yitirilmiş, unutulmuş, gömülmüş. Yeryüzünde yaşamın tek ereği kişinin gerçek varlığını bulabilmesi ve onu yaşayabilmesidir. Ama biz bunun derinine inmeyeceğiz; gelecekte

döneceğiz bu konuya. Bizim asıl sorunumuz: Şimdi. Benim işe karıştığım yer de burası oluyor. Şimdi sana kısaca anlatmaya çalışayım... Uygarlığın başından beri senin, benim, tüm insanlığın boğmaya, soluk aldırmamaya çalıştığımız şeyler yeniden hayata döndürülmek zorunda. Onlara can vermek zorundayız. Kendimizin ne olduğunu tanımak zorundayız. Bizler ki artık yemiş veremeyecek duruma gelmiş bir ağacın son ürünleriyiz. Bundan dolayı yerin altına girmek zorundayız, tıpkı tohumlar gibi, böylece belki de yepyeni, bütünüyle değişik bir şey ortaya çıkabilir. Önemli olan zaman değil, herşeye yeni bir görüşle bakabilmektir. Diğer bir deyişle yaşam için yepyeni bir tutku. Çünkü bildiğimiz bir görüş var, onu bir yana atmalıyız. Bizler şimdi ancak düşlerimizde canlıyız. Bizlerin içindeki akıl ölmeyi, yok olmayı tepiyor, canlı kalmak istiyoruz. Akıl serttir, dayanıklıdır... din adamlarının en vahşi, en ürküntü verici düşlerinden bile daha gizemlidir. Olabilir ki akıldan başka hiçbir şey var değildir. Ancak bu hepimizin bildiği o küçük akıl değil; içinde yüzdüğümüz, bütün kainatı sarıp sarmalayan, içine alan yüce Akıl'dır. Sana şunu da hatırlatmak isterim; Dostoyevski yalnızca kişinin ruhunu okuyan biri değildi, aynı zamanda kainatın aklını ruhunu da göre bilmişti. Bu yüzden demin sana her ne kadar onun özetlediği şeylerin işinin bittiğini söylediysem de onu silkeleyip atmak olanak dışıdır."

Burda sözünü kesmek zorunda kaldım: "Afedersin ama" dedim, "Senin görüşüne göre Dostoyevski sence neyi temsil ediyor?"

"Bunu birkaç kelimeye sığdıramam ki. Hiç kimse da yapamaz ya O gizli bir şeyi ortaya çıkardı, bizlere düşen de elimizden geldiğince ondan bir şeyler ortaya çıkarabilmektir. Kimisi İsa ile kendisini kaybeder. İnsan Dostoyevski uğruna da kendini kaybedebilir. O seni alır yolun sonuna kadar götürür... bu sana bir şey anlatmıyor mu?"

"Hem evet, hem hayır!"

"Bana gelince... anladığım şu: Bu gün kişilerin düşledikleri

olanaklar gerçek dışıdır, var oluşları ancak bizlerin zihinlerindedir. Bu da gösterir ki biz aldatılmışız, hem de en kötü biçimde. Dostoyevski bu alanı iyicene araştırmış ve sonunda her yolun bir çıkmaz yol olduğunu, her yolun sonunun kapatıldığını görmüş. Kelimenin tam anlamıyla o bir öncü güçtü. O yana gitti, bu yana gitti; her tehlikeli, her umut verici noktayı denedi. Sonuç: Hiç. Sonunda o da selameti Yüce Varlık'ta buldu."

"Bu benim bildiğim Dostoyevski'ye pek benzemiyor ya! Üstelik de pek umutsuz bir çınlama var!"

"Hayır, hayır yanılıyorsun. Hiç de umutsuz değil. Tümüyle gerçekçi... yüce, insanüstü -varlık bakımından-. Herhalde Dostoyevski'nin en son inanç bağladığı şey öteki dünya olmalı. Hani şu din adamlarının bizlere anlattığı öteki dünya. Bütün dinler bu ilacı şekere batırıp bizlere yuttururlar. Bizlere, hiç bir zaman yutmak istemediğimiz, yutmadığımız, yutmayacağımz bir şeyi -ölümü- yuttumak isterler. Kişi ölüm düşüncesini bir türlü kabul edemez, bir türlü yıldızı barışmamıştır. Ama dur, ben söylemek istediklerimden ayrılıyorum. İnsanların kaderinden söz ediyorsun. Herkesten iyi Dostoyevski anlamıştır ki, yok olmaya tehdit edilene kadar hiç kimse hayatı sorgusuz sualsiz kabul edemez. Onun derin inancına göre, diyebilirim ki, eğerbir kişi bütün varlığıyla, bütün kalbiyle isterse sonsuz yaşantıya kavuşabilir. Çünkü ölmek için bir neden yoktur. Ölüyoruz çünkü yaşamaya karşı inancımız eksik, çünkü yaşamaya tüm güçlerimizle, tüm varlığımızla sıkı sıkıya tutunmuyoruz. İşte bu beni bugüne getiriyor, yani hayata, bugün bu adla andığımız şeye. Sen açıkça görmüyor musun ki bizlerin yaşantısı ölüme bir armağandır, ona adanmıştır. O anlamsızca çırpınışlarımızla, yararsız çabalarımızla kendimizi, yarattıklarımızı korumaya, kurtarmaya çalışırız, sonucunda ölümümüzü ortaya çıkarırız. Aslında biz hayatta kalmak için çırpınmıyoruz da ölümü uzaklaştırmaya uğraşıyoruz. Bunun anlamı da Tanrı'ya olan inancımız hala sürüp gidiyor ama hayata olan inancımızı

yitirmişiz. Tehlikeli bir biçimde yaşamak çıplak ve utanmadan yaşamaktır, Nietzche böyle der. Bunun anlamı da şudur; Kişi kendini olduğu gibi, inançlarını da kendini de hayatın güçlerine bırakır ve ölüm denen, hastalık denen, suç denen, korku denen ve bir sürü şey daha denen hayallere karşı savaşı bırakır. Bir Hayal Dünyası'dır bu! İşte bizlerin kendi kendimize yarattığımız dünya budur. Askeri güçleri düşün; düşmandan konuşmalarını düşün, hiç durmaksızın. Din adamlarını düşün; durmaksızın suçtan, kahrolmaktan bahseden konuşmalarını. Yasa adamlarının hep iyiden, mahkumiyet olamaması için yaptıkları sürekli konuşmaları düşün. Tıp adamlarını düşün; hastalıktan, ölümden başka bir şey tanımayan konuşmalarını düşün. Ve bizi eğitenleri düşün: Yaradılmış en salak varlıklardır, o papağan gibi ezberledikleri konuşmalar ve bir düşünce yüz ya da bin yıllık olmadığı takdirde kabul edemem yeteneksizliklerini düşün. Bizi yönetenlere gelince: Hayal edilebilecek en hayaldışı varlıklar, en dürüst olmayan, en ikiyüzlü olan, en aldatıcı olanlar karşına çıkar. Bir de insanın kaderiyle ilgili görünüyorsun. Mucize şurda ki kişi hür olma huylarını bile düşünemez olmuştur. Ne yana dönersen dön her yol kapalı. Tanrı'yı, Şeytan'ı, talih'i yardıma çağırmak gereksiz, yararsız. Yaradılışın Yüce Yaratıcısı kış uykusuna yatmış, bizleri bırakmış, kendi bilmecelerimizi kendimiz çözelim diye. Bizlere, herşeyimizden, akıl dışında kalan herşeyimizden kurtulmak için izin vermiş. Yaşantının kudreti akıla sığınmış. Her şey her şey yokluk noktasına erişene kadar incelenmiş, didik didik edilmiş durumda. Belki şimdi yaşantının boşluğu bir anlam kazanır, bir ipucu elde edebiliriz."

Birden bir ölü sessizliğine kavuştu. Bir süre de kımıldamadan durdu. Sonra dirseğinin üzerinde doğruldu.

"Aklın canı yani... Nerde, nasıl, ne zaman bu cümleyi gördüm bilmiyorum ama bana fena halde etki yapıyor. Belki de yazmayı tasarladığım -aklımdaki kitapların tümünün genel başlığıdır. Şu cani kelimesi beni iliklerime kadar titretiyor. Bugün

için o kadar anlamsız bir kelime ama, gene de, nasıl diyeyim, bugünün insanının lügatındaki en ciddi kelime. Cinayet düşüncesi kişiyi sarsacak, saracak kadar saygı verici bir şey. Öylesine derin, karışık kökleri var ki! Benim için bir zamanlar en yüce kelime başkaldırma'ydı. Cani, cürüm dediğim zaman bütünüyle aldatılmış görüyorum, şaşkına dönüyorum. Bazı bazı, sana açıkça söyleyeyim, bu kelimenin tam anlamı nedir bilemiyorum. Ya da, bildiğimi sandığım zamanlar oluyor, o zaman da tüm insanlığı tarifi imkansız olan çok başlı bir canavar olarak görmek zorunda kalıyorum. Bu canavarın adına da CÜRÜM diyorum. Bazan da başka türlü bir anlatım buluyorum kendime: "İnsan kendi kendinin katilidir!" Ki bu da anlamsız bir şey oluyor. Söylemek istediğim şu... belki biraz fazlaca eskimiş, herkesçe bilinen, adi, son derece basit bir şey ama şu... eğer cürüm, cani diye bir şey varsa, tüm insanlık lekelenmiş demektir. Toplum üzerinde yapacağın bir ameliyatla insanın içindeki cürüm cevherini çıkaramazsın ki. Cürüm kanser gibi bir şeydir. Kanser olan şey ise kirlidir. Söylemek gerekirse cürüm yasalar, kurallar ile yaşıt değildir, onlardan önce doğmuştur. O insanın vicdanındadır. Yepyeni bir vicdan doğana kadar da ne yerinden oynatabilirsin, ne de kökünü kazıyabilirsin. Anlatabildim mi? Kendi kendime belki yüzbinlerce kez sorduğum bir soru vardır: Nasıl oluyor da bir insan kendini ya da diğer insanları cani olarak görmeye başladı? Ne gibi bir etken onu, suç duygularını gizlemeye yöneltti? Hatta hayvanlarda bile vardır bu duygu. Diğer deyişle nasıl oldu da hayat kaynağı zehirleyebildi? Bu suçu din adamlarına yükleyebiliriz. Ama, onlara bu derece değer vermek gereksizdir. Bizler üzerinde bu denli etkili olamazlar çünkü. Eğer bizler kurbansak, onlar da birer kurbandır. *İyi ama, biz neyin kurbanıyız?* Genç, yaşlı, bilge, masum, hepimizi bu işkenceye uğratan nedir? Benim inancıma göre, işte bulup çıkaracağımız şey bu! Çıplak, aç, yoksul geri gelip bu engellenmiş olan yüce sorunu çözmeye adayacağız kendimizi. Bu belki sonsuza kadar sürecek, varsın

sürsün. Hiç bir şeyin önemi yok, görüyorsun değil mi? Belki de göremiyorsun. Belki de ben o kadar açık seçik görüyorum ki tam olarak anlatamıyorum. Neyse ne... bizim dünya görüşümüz bu..."

Gene sustu. Bu kez yataktan çıktı, kendine bir içki hazırlamaya gitti. Bana da bu saçmalıklarını dinleyecek halimin hala kalıp kalmadığını sordu. Kendisine dinleyebileceğimi söyledim.

"Görüyorsun ya!" dedi, "bütünüyle karışmış durumdayım. Aslında, seni işe hazırlarken her şeyi yeniden o kadar açık seçik gördüm ki, bana öyle geliyor, artık kitaplarımı kendim yazabilirim. Eğer kendi hayatımı yaşamadıysam da başkalarının hayatını yaşadığım yüzde yüzdür. Şimdi düşünüyorum da belki bu kitaplarımı yazarken kendi hayatımı da yaşarım. Biliyor musun, içimdekileri boşalttıktan sonra dünyaya daha başka türlü bakmaya başladım. Daha iyi bir gözle. Kendi kendime karşı daha cömert olmam hususunda da galiba sen haklıymışsın. Son derece rahatlandırıcı bir düşünce. İçim tümüyle çelik ağlarla örülü, halbuki erimem gerekiyor. Lifler, lemfalar, kaslar haline gelmem gerekiyor. Kişinin bu denli sert, çelikten olması ne kadar saçma değil mi?Bu da aslında kişinin tüm yaşantısı boyunca verdiği savaşın sonucu oluyor!"

Bir süre durakladı, hız kazandı, yarışa başladı gene.

"Şunu aklından çıkarma ki yeryüzünde aklın huzurunu sağlamaktan başka hiçbir şey için savaşmaya değmez. Bu dünyada ne kadar çok başarı kazanırsan kendi kendinden, o kadar çok şey kaybedersin. İsa haklıydı. İnsan yeryüzüne karşı zafer kazanmalı. Yeryüzüne boyun eğdirin! Sanırım deyim buydu. Elbette bunu yapabilmek için yeni bir vicdan, yeni bir görüş gerekli. Özgürlüğün tek anlamı da budur. Bu dünyada hiç kimse özgür olamaz. Dünya için öl, sonsuz hayata kavuş.Sanırım sen de bilirsin, İsa'nın yeryüzüne gelmesi, Dostoyevski için en önemli şeydir. Dostoyevski ancak bir adam -tanrı düşüncesini kavradıktan sonradır ki Tanrı düşüncesine sarılabilmeyi ba-

şarmıştır. Tanrı kavramını insanlaştırmış. Onu bize daha yakına getirmiş, onu daha kavranabilir yapmış, sonunda, belki biraz acayip kaçacak ama, daha Tanrı'ya benzer duruma koymuştur... Gene cürüme dönmek zorundayım burda. İsa'nın gözünde tek cürüm, tek suç Kutsal Ruh'a karşı işlenebilecek suçtur, cürümdür. Canın isterse ruhu inkar et, ya da hayat gücünü... İsa bunu cürüm saymaz. "Ve kim ki aranızda günahsızdır, ilk taşı o atsın!" Bu demek değildir ki İsa bütün adamları günahkar sayar. Hayır bizler günah düşüncesiyle boyanmışız, tepemize kadar bu düşünceye batırılmışız, noktalanmışız. Onun sözlerinden çıkardığım anlam şu; Kabahat duygusundan dolayı bizler suç ve iblisliği kendimiz ortaya çıkarmışız. Yoksa suç ve iblis kendi başına varolmamıştır. Ki bu da beni yeniden şimdiki bu içinden çıkılmaz duruma döndürüyor. Herkes karşısındakine karşı cani gibi davranıyor. Ve böylece tümümüz birden karşımıza çıkanı öldürmedikçe -ki bu yeryüzündeki tüm canlıların yok olması demektir- bizi yönetten o şeytani güçle karşı karşıya gelecek, ona tutunacağız demektir. Bizlerin bunu güçlü, sağlıklı, dinamik bir duruma getirip kendimizi özgürlüğe kavuşturmamız gerekiyor. Aslında yalnız bizi değil, çünkü bizlerin ne önemi var, içimizde çörçeklenmiş olan hayat gücünü özgür kılmalıyız. İşte ancak ondan sonradır ki yaşadığımızı duyabiliriz. Yaşamak da sonsuz hayat demektir. Ölümü ortaya çıkaran insanın kendisidir, tanrı değil. Ölüm bizlerin zayıflığımızın bir işaretidir, başka bir şey değil!"

Konuştu, konuştu... şafak söküyordu, ben daha kirpikli gözümü kırpmamıştım.

Uyandığım zaman bir de baktım ki gitmiş. Masanın üzerine beş dolar ile bir de kısa bir not bırakmıştı. Konuştuğumuz her şeyi unutmamı, hiç birinin bir önemi olmadığını söylüyordu. Ayrıca, "yeni takım ısmarlıyorum. Sen bana uygun bir şey seçiver!" diyordu.

Tabii söylediklerinin tek kelimesini bile unutmadım. Öyle ki haftalar boyunca "Adam denen cani" yahut da Stymer'in

kendinin dediği gibi "insan kendi kendinin katilidir!"den başka bir şey düşünemedim.

Hele ortalara saçtığı deyimlerden birisi aklımı alt üst etmişti. "İnsan son sığınağını akılda bulacaktır!" Böylece ilk kez aklın varlığını her şeyden ayrı olarak ele aldım. Tek başına bir akıl düşüncesi beni büyülemişti sanki. O güne kadar duymuş olduğum her şeyden daha isyankar bir şeydi.

Stymer çapında bir adamın yerin altına girmek, ya da aklın sığınağına yerleşmek düşüncesine saplanmış olması oldukça garipti. Bu konuyu düşündükçe gitgide onun kosmosu kocaman, insanı aptallaştıracak bir fare kapanı haline getirmek istediğine inandım. Birkaç ay sonraydı, elbisesini prova etmek için ona bir not yolladım. Beyin kanamasından ölmüş olduğunu duyunca şaşırdım dersem yalan olur. Belli ki aklı, onun üzerinde vardığı birtakım sonuçları, yargıları reddetmişti. Akli masturbasyonu onu ölüme sürüklemişti. Bunu kavrayınca artık aklın bir sığınak olup olmadığı hakkındaki düşüncelerimi bir yana bıraktım. akıl her şeydi. Tanrı her şeydi. Öyleyse...

III. Bölüm

Bir çıkış, bir çözüm yolunun bulunmadığı durumlarda yapılacak en iyi iş ya intihar etmek ya da cinayet işlemektir. Ya da her ikisini birden yapmak. Bunları uygulayamadınız mı maskara oldunuz demektir.

Kendi umutsuzluklarınızdan başka uğraşacak bir şeyiniz kalmayınca insanın ne kadar etkin olabildiğini görerek şaşırırsınız. Olaylar kendilerine, kendi akışlarına göre bir araya toplanırlar. Her şey drama... melodrama dönüşür.

Ona karşı yaptığım davranışlar: öfke, tehdit, üzgünlük gösterileri, yakınlık, sevgi; sözlerim, yaptıklarım sanki bir duvara çarpıp bana geri geliyordu. Bunu yavaş yavaş kavramaya başlayınca sanki ayağımın altından toprak kaydı. "Erkek" denen varlık bu durumda gururunu ayaklar altına alır, üzgünlüğünü gizler, sahneden çekilip giderdi. Ama bu küçük Beelzebub yapmadı bunu!

Ben artık bir adam değildim. Vahşi duruma dönüşmüş bir yaratık olmuştum. Sürekli bir panik içerisindeydim. İstenmediğim kadar yaklaşmak zorunda kaldım. Ne kadar çok aşağılanırsam, yaralanırsam o kadar çok ceza istedim. Bir mucizenin olması için sürekli dua ettim ama, bir mucize yaratmak için çaba göstermedim. Yalancılıktan çabalamakla beraber ne onu, ne Stasia'yı ne de kendimi suçlayacak gücü bulamadım. Hatta öyle ki, bırakın normal eğilimi, onun henüz olup bittiğine dahi kendimi inandıramadım. Daha yeteri kadar anlayışım var: Bizim içinde bulunduğumuz durum yeni olmuş değil. Anlıyorum bunu. Kendi kendimi inandırmam gerekiyor buna... bu iş uzun bir süredir hazırlanıyor. Bu yolda o kadar çok gidip geldim ki artık adım adım ezberledim. İyi ama kişi üzgünlüğün, umutsuzluğun en uç noktasına ulaştıktan sonra ilk yanlış, öl-

dürücü adımı nerede, ne zaman attığını bilmesinin ne yararı olabilir ki! Önemli olan -Tanrı'm nasıl olacağı değil- ancak şimdi'ydi.

Bu rezaletten nasıl sıyrılmalı?

Bu sorunun karşılığını vermek için kaç kez kafamı duvarlara vurdum. Yapabilseydim, beynimi çıkarıp mengenede sıkıştıracaktım. Ne yapsam, ne düşünsem, neye çabalasam bu cendereden kurtulamayacaktım.

Beni bu zincire bağlı tutan aşk mıydı acaba?

Buna nasıl karşılık verebilirim? Duygularım öylesine karışık ki... tıpkı kaleodoskop gibi. Sanki ölmek üzere olan adama karnının aç olup olmadığını sormak gibi bir şey bu.

Başka türlü de sorabiliriz bu soruyu. Örneğin: Kişi yitirdiklerini yeniden kazanabilir mi?

Sağduyu sahibi, bilinçli bir adam buna "hayır" diye karşılık verir. Aptal nasıl olsa "evet" der.

Bu garipliklere inanan bir aptal bir kumarbazdan başka biri değil de nedir?"

"Kefareti ödenmeyecek hiç bir şey kaybolmuş değildir!"

Bunu kim söylüyor? İçimizdeki Tanrı! Ateşten, selden kurtulabilmiş olan Adem. Ve de tüm melekler.

Siz alaycılar bir an düşünün! Eğer kefaret olanak dışı kalsaydı aşkın kendisi ortadan kalkmaz mıydı? Hatta kendi kendimize olan sevgimiz bile.

Belki de bu denli umutsuzca aradığım cennet, bulduğumla aynı olmayacak... Zamanın kalıntıları bir kere o büyük çevrenin dışında kalmasın, ne denli ıstırap verici bir hızla çalışacaklar görürsünüz.

Şu benim yitirdiğim cennet ne gibi bir şeydi? Kaynakları neydi? Neye benziyordu? Şurdan burdan toplanmış mutluluk dakikalarını toplama yeteneği miydi yalnızca yoksa? Yoksa kadınımın bana verdiği ilham ettirdiği inanç mıydı (yani benim kendi içimdeki inanç demek istiyorum.) Yoksa bizler Siyamlı İkizler gibi yapışık mıydık?

Şimdi her şey ne kadar basit, ne kadar açık seçik görünüyor. Bir kaç kelimeyle tüm öykü anlatılabilir: *Ben sevme gücünü yitirmiştim.* Bir karanlık dalgasıdır beni kucakladı. Onu yitirme korkusu beni kör etti. Onun ölümünü bile daha kolaylıkla karşılayabilirim. Bir iblisten kaçarcasına kendi yaratmış olduğum karanlıklar içinde şaşkın, kaybolmuşcasına dolaşım durdum. Bazen dört ayak üzerine çöküp inimizi tehdit eden kötülükleri çıplak ellerimle boğuyor, eziyor, yok etmeye çalışıyordum. Bazen elime deli gibi ezdiğim bir bebek ya da ölmüş bir fare geçiyordu. Bir keresinde de bir parça peynir vardı ellerimde. Gece gündüz öldürdüm. Ne kadar çok öldürürsem düşmanlarım, beni korkutanlar o kadar çoğalıyordu.

Şu hayal dünyası ne kadar boş, büyük! Ne kadar da dayanıklı.

Peki ama kendimi niye öldürmedim? Bunu da denedim ama, tam bir fiyasko ile sonuçlandı. Sonradan yaşantımı boşluğa sürüklemenin daha etkileyici olduğunu öğrendim.

Akılda yaşamak, yalnızca akılda yaşamak... işte bir hayatı bir boşluk durumuna getirmek için tutulacak en emin yol. Bir an bile öğütmesini, dönmesini, ezmesini durdurmayan bir makinenin kurbanı olmak.

Akıl makinesi...

"Sevmek ve nefret etmek; benimsemek ve itmek; sıkı sıkıya yakalamak ve bırakmak; özlemek, arzulamak ve nefretle reddetmek; işte aklın hastalığı budur!"

Süleyman'ın kendisi bile bunu daha iyi belirtemezdi.

"Eğer zaferden de yenilgiden de vazgeçersen" der, Dhammapada'da, "Geceleri korkusuzca uyuyabilirsin"

Eğer...

Korkak olan, ki ben de böyle biriyim, aklın durmaksızın dönüşünü yağ tutar. Tıpkı efendisi olan o kurnaz kişi gibi, o da bilir ki bu makine de bir an için duracak ve o ölü bir yıldız gibi patlayacağını bilir. Ölüm değil... *yok olmak!*

Cervantes macera düşkünü Şövalyesini -Don Kişot'u- an-

latırken şöyle der: "Don Kişot yeryüzünün her köşesini, her bucağını araştırır, en karmaşık yollara, koridorlara girmiş, her adımda imkansız olanı aramış, başarmaya çalışmış, kimselerin yaşamadığı kızgın çöllere güneşin delici ışınlarının girmemesi için göğüs germiş, kışın buzun, rüzgârın girmesini önlemiş; ne aslanlar onu korkutabilmiş, ne iblisler. Kötülükleri aramak, onları yenmek hayatının ereği, düşüncesi olmuş."

Tuhaf değil mi budalalar ile korkakların Don Kişot ile ne kadar çok benzeşen yönleri vardır. Aptal her şeyi bir yana bırakarak inanır, tüm imkânsızlıklara rağmen inanır. Korkak her türlü tehlikeye göğüs gerer, her türlü riske girer, hiçbir şeyden ama hiçbir şeyden korkmaz. Onun korktuğu tek şey vardır: Korkunç çabalar harcayarak elinde tutmaya çalıştığı şeyi yitirmek.

Aşkın kimseyi korkaklaştırmadığını söylemek büyük bir enayilik olur. Belki gerçek aşk bunun dışında kalır, yapmaz. Ama, aramızda gerçek aşkı tanımış kim vardır ki? Böylesine seven biri, sevdiğinin alçaltıldığını, işkenceye tutulduğunu, tutsak edildiğini görmektense kendini iblise satmayacağına kim inanabilir? Kim vardır ki, güçlüdür, emniyettedir. tahtından inip de aşkını söyler? Gerçekten bazı yüce tipler vardır, sessiz sakin, tek başlarına oturup, paylarına düşeni kabul etmişlerdir. Ama bunlara acımak mı gerekir yoksa hayran olmak mı? En büyük, en mutlu aşık bile başını kaldırıp, yüreğinden gelen bir sesle, sokaklarda: "Yeryüzünde her şey iyi, her şey düzgün!" diye bağıramaz.

Benim hayran olduğum biri şöyle der: "Gerçek, saf aşkta (ki bu kuşkusuz ancak bizlerin *düşünde* vardır) vermesini bilen verdiğini bilmez, ne verdiğini bilmez, kimse verdiğini bilmez, verdiği tarafından alınıp, onu mutlu kılıp kılmadığını bilmez."

Bütün kalbimle buna: "Tamam, işte bu oldu!" derim. Ne var ki böylesine bir sevgi, aşk verecek bir yaratıkla karşılaşmadım. Belki de artık aşka, sevgiye bir gereksime duymayanlar böyle bir rolü oynayabilirler.

Aşk bağlarından özgür olmak, bir mum gibi aşkın içinde erimek, aşkla erimek... ne yüce bir şey. Acaba bizler gibi zayıf,

kendini beğenmiş, değersiz, sahip olmak için çırpınan, kıskanç, haset, yenilgiyi kabullenmeyen, affetmeyen kişiler için var olabilir mi? Elbette ki hayır. Bizler için aşkın gerekli olduğunu düşünerek, aşkımızı vermekten kaçındığımız gibi aşkı almaktan da kaçınırız.

Ama bizler bile bazen, hem de alçakcasına zayıf olan bizler bile, bu gerçek, bencillikten uzak aşktan kırıntılar alırız.

Erişmemiz olanak dışı olan biri için, körükörüne hayranlığımız arasında hangi birimiz dememiştir ki: "Eğer o kadın benim olmasa ne çıkar? Tüm önemli olan onun olması ve benim ona tüm yaşantım boyunca tapınmam, onu yüceltmem"dir. Böylesine yüce, mağrur bir görünüş ne kadar düşünce dışı bile olsa aşık olan bunu anlamamazlıktan gelip, sağlam yere bastığına emindir. Bir an için bile olsa gerçek aşkı tanımıştır. Başka hiç bir tür aşkı bununla karşılaştıramaz bile.

Böylesine bir aşk ne denli hızla akıp giderse de kaybımız var mıdır ki? Gerçek şudur: -Aşık bunu ne kadar iyi bildiğini sanırsa da!- öbürünün ilham ettiği o ölümsüz sevginin yavaş yavaş yok oluşudur. O ne sıkıntılı, kederli, öldürücü gündür o: Birdenbire aşık görmüştür ki artık onu kuşatan bir şey yoktur, birdenbire o aşk hastalığından kurtuluvermiştir. Ve ona bir de bakar ki -bilinç altı bile olsa- delilik denmektedir. Bu tür bir uyanışın doğurduğu sevinç duygusu kişiyi var gücüyle gerçekliğine inandığı bir özgürlük duygusuna götürür. Ama bunun karşılığı nedir, neler pahasına elde edilmiştir bu? Gözünüzü açıp baktığınızda küller, küllerden başka bir şey göremezsiniz. Halbuki bir zamanlar o küllerin yerinde parıldayan güneşler, harikulâde şeyler, bakmaya doyamadığınız, peşpeşe gelen kutsal denecek kadar güzel olaylar vardır; sanki büyülü bir ağızdan çıkarmışçasına gelen güzellikler...

Eğer büyüleyici denecek bir şey varsa, bu aşktan başka ne olabilir ki? Ondan başka hangi bir güç, hangi bir esrarengiz kuvvet böylesine inkâr edilemez bir ışıltı, parlaklık ile hayatı etkileyebilir?

İncilde bir sürü mucize vardır. Aklı eren, ermeyen herkes bunları kabul eder. Ama herkesin hayatı boyunca bir zaman için de olsa denemesine izin verilen bir mucize vardır. Karşanı olmadan, arabulucusu olmadan, büyük istek çabalarına girişmeden; her korkağa, her aptala, bir azizden bir kahramana kadar herkese açık olan tek şey aşktır. Bir ânda doğar, sonsuza kadar uzar gider. Nasıl enerji yitirilemesse, aşkta yitirelemez, ondan çok daha imkânsızdır kaybı. Tıpkı enerji gibi, ki enerji hâlâ insanlık için çözülememiş bir bilmecedir, aşk da her ân elimizin altındadır. İnsanlık bugüne kadar nasıl bir gram bir enerji keşfedemediyse aşkı da o keşfetmemiştir. Aşk da enerji de her zaman vardı, var olacaktır da. Belki gerçekte bu ikisi tek bir şeydir, birbirlerinin aynısıdır. Niye olmasın? Evrenin yaşantısıyla eş tutulan bu esrarengiz güç, birisinin dediği gibi hareket halindeki Tanrı, gizli, her şeyi kapsayan, avucuna alan kudret aşkın değişik görüntüsünden başka bir şey değildir. Daha da hayranlık, korku uyandıran bir düşünce vardır ki o da, evrende bu elle tutulamayan güçle can bulmamış hiç bir şey olmadığına göre aşkın can vermediği hiç bir şey de yok demektir. Eğer aşk -görüntü bakımından- yok olursa ne olur? Çünkü hiç birisi bir diğerinden daha fazla yok edilemez. Her ikisini de ortadan kaldırmak olanak dışıdır. Şunu biliyoruz ki, özün en ölü atomu bile patlayıcı enerji verme yeteneğine sahiptir. Böylece bir ceset bir hayata sahipse, ki sahip olduğunu biliyoruz, şu halde bir zamanlar ona can veren ruh da sahiptir. Mademki Lazarus öldükten sonra dirilmiştir, mademki İsa mezarından kalkmıştır, öyleyse zamanı gelince hiç kuşkumuz yoktur ki, şimdilik yaşamayı bırakmış olan tüm evren yeniden canlanabilir, canlanacaktır da. Diğer bir deyişle zamanın gelmesi, aşkın aklı yenip, onu egemenliği altına aldığı an olacaktır.

Bu söylediklerim bir gün olabilecekse nasıl oluyor da aşkı yitirmekten söz edebiliyoruz, hattâ düşünebiliyoruz? Bir ân için kapıyı kapıyabildiğimizi bile düşünsek, aşk bir yolunu bulup, içeri girecektir. Bir taş kadar soğuk, sert olabiliriz belki ama,

sonsuzluğa kadar duygusuz, ilgilenmeden, hareketsiz kalamayız ki. Hiçbir şey gerçekten ölemez. Ölüm her zaman için yalandan yapılmış bir şeydir, bir taklittir. Ölüm kısacası bir kapının kapanışıdır.

Ama, evrenin kapıları yoktur ki. Aşkın gücünün açamayacağı, içeri süzülemeyeceği hiçbir kapısı yoktur. Bunu gerçek demeyelim de yürekten gelme aptallar iyi bilirler; akıllarını romantik bir saçmalık içersinde gözler önüne sererler. Yenmek için şiddetli hücumlar yapan Don Kişot da aşkın müjdecisi değildir de nedir ki? O ki sürekli olarak kendini aşağılatmaya, yaralanmaya göğüs germekle görevli sanar, aşkın baskısından, onun kollarına düşmekten kaçınmaktan başka ne yapmaktadır ki!

Sonu gelmeyen yalnızlık dilinde her zaman kullanılan tek bir simge vardır (bu manevi olduğu kadar matematik olarak da anlatılabilir) her şey Eksi Aşk'a dönüşür. Çünkü bir hayat yaşanabilir ve genellikle de yaşanır ancak bu yaşama artı yönden değil, eksi yönden bir yaşamadır. Kişi aşkın kullanılmasını engellediğinden, onu dışarda bırakmaya kalktığından sonsuza kadar umutsuzca çabalayacak, kendini yıpratacaktır. Boşluğun, ki bu boşluk içerisine tüm yaratılış dökülse de gene boşluk olarak kalacaktır, o yüce, kavranılamaz yakarışı, o Tanrı'ya yakarış (öyle deniyor), ruhun aşksız kalış anı değildir de nedir?

Bu duruma benzer bir duruma düşmüştüm. Hem de kendimi bütün bütün dağıtarak. Olaylar kendi diledikleri gibi gelip, gelip yığılıyorlar, kalıyorlardı. Ancak bu pek korkutucu bir şeydi. Beni böylesine bir öne bir arkaya sallayan o hızda akıl dışı kalan bir şey vardı, bir çılgınlık. Var olabilmesi, ortaya çıkarılabilmesi için yüzyılların geçtiği şey göz açıp kapayana kadar yok olmuştu. Her şey paramparça olmuştu, bir dokunuşta.

Bir akıl makinesi için verilen problemin çözümünde o problemin eksi ya da artı terimlerle sunulması pek az bir değişiklik yaratır, önemsiz bir durumdur. Makine yerine insan da konsa durum aynı olur, ya da hemen hemen aynı. Makine ne üz-

günlük, ne pişmanlık, ne suç bilmez. Yalnızca iyi bakılmadığı zamanlar tekler. Ancak o korkunç akıl makinesi bağışlanmış olan insana metelik bile verilmez. Durum ne denli dayanılmaz olursa olsun. Ona yardım eli uzanmaz. Sonunda hâlâ içinde bir parça yaşama isteği, kırıntısı kalmış kişi kendisine kollarını uzatmış bekleyen şeytanlardan birinin kolları arasına düşer. Ve eğer çevresinde yok edebilecek, aşağılayacak, ihanet edecek, ayağını kaydıracak kimse, ya da birşey yoksa bu kez kendisine ihanet eder, kendini aşağılar, kendi kuyusunu kazar, kendini yok etmeye çalışır.

Aklın boşluğunda yaşamak "Cennetin bu yanında yaşamak"tır. Ancak bunu öylesine derin, öylesine bütün bütün yaşarsınız ki, ölümün titreşimleri Aziz Vitus'un Dansı gibi görünür. Günlük hayat ne kadar boş, âdi, karanlık, anlamsız olursa olsun, bilincin en uyanık, en aydınlık halindeyken o sonsuz boşlukta yaptığı sürünmeler, gezinmeler sonucu ortaya çıkan o acının derecesine ulaşamaz bile. Günlük hayatın o çırılçıplak gerçeği içinde güneşin yanında ay da vardır; ölü bir yaprağın yanı sıra tomurcuklar görülür; uyanıklığın arkasından uyku gelir; kabuslar düşlerle tamamlanır. Ama aklın boşluğunda yalnızca kaskatı kesilmiş ayaklarıyla koşan ölü bir at; kavranılamaz hiçliği yakalayan bir hayaletten başka bir şey yoktur.

Böylece sahibinin yorulmadan kamçıladığı ölü bir at gibi evrenin en uzak köşelerine kadar dört nala koşup, barış, rahatlık, dinlenme arıyordum. Hiçbir yerde bulamadım. Bu uzun uçuşlarımda çok garip hayaletlerle karşılaştım, tanıştım. Tanıştırıldığımız benzerlerimiz korkunç birer canavardı. Hiçbir yerde kimseden dostluk bulamadım.

Yaşayan biriyle ölü birisi arasındaki tek ve en büyük fark ölünün artık şaşkınlığa düşmeyişidir. Ama, tarlalardaki inekler gibi ölülerin de geviş getirmek için sonsuz zamanları vardır. Dizlerine kadar çıkan çamurun içinde ay battıktan sonra bile geviş getirmeyi sürdürürler. Ölüler için keşfedilecek bir evrenin ardından bir diğeri gelir, onu keşfederler, ardından bir diğerini

görürler. Özden başka bir şey olmayan evrenler. Özden arınmış bir öz. Akıl makinesinin sanki yumuşacık karda yürüyormuşçasına kolaylıkla yol bulup ilerlediği öz.

Şaşkınlıktan artık ölecek hale geldiğim geceyi düşünüyorum şimdi. Kronski gelmişti. Bana yutma için zararsız haplar vermişti. Hemen yuttum onları. Kronski gittikten sonra pencereleri ardına kadar açıp, perdeleri de iyicene yana çektim. Sonra tüm örtüleri yere atıp, çırçıplak yattım. Dışarda tipi vardı. Buz gibi bir rüzgâr odanın içinde dört dönüyor, vantilatör gibi sesler çıkarıyordu.

Çocuklar gibi mışıl mışıl uyumuşum. Gözlerimi açtığımda şafak henüz sökmüştü. Bir ân şaşkınlıkla kalakaldım. O yüce öbür yanda değildim. Gene de yaşayan şeyler arasında olduğumu da söyleyemezdim. Bir şey ölmüştü ama ne? Bildiğim tek şey vardı: "Kişinin hayatı" dedirtebilecek her şey yok olup gitmiş, silinmişti. Bana kal kala bir makine... akıl makinesi kalmıştı. Yalvarıp, yakardığı şeyi elde eden bir asker gibi sonunda siperlerden geri çağrılmıştım: **"Aux antres de faire la guerre!"**

Ancak çok acınacak bir durumum vardı, nereye gideceğim söylenmemişti bana. Geri çekildim, geri çekildim... bir kurşun hızıyla geri gidiyordum.

Gördüğüm her şeyde tanıdık bir şeyler buluyordum ama, hiçbiri beni içine almıyordu. Giriş noktasını bulamıyordum. Konuştuğum zaman sesimi, teype alınmış sesimi tersinden çevirip de dinliyormuşum gibi bir duyguya kapıldım. Bütün varlığım odak noktasından çıkmıştı.

ET HAEC OLIM MEMINISSE IUVABIT

Ancak, Stasia'nın makyaj kutusunun üzerinde yazılı olan, Aineias'tan şu unutulamaz satırı yazacak kadar da kafam çalışıyordu.

Belki de şimdiye kadar o yeri anlattım. Neyse önemi yok bunun. Bizim içinde yaşadığımız, hareket ettiğimiz bu atmosferin gerçek görüntüsünü binlerce anlatım bile veremez. Çünkü ben burda Chillon tutsağı, yahut kutsal Marki ya da çıl-

gın Strindberg gibi delicesine, çıldırarak yaşayıp gidiyordum. Gerçek yüzünü göstermek çabasını artık durdurmuş bir ölü ay.

Genellikle çok karanlıktı. Hep bunu hatırlıyorum. Mezarın o ürpertici karanlığı. Kar yağdığı bir sırada birden üzerime bir duygu geldi. Sanki kapımızın dışındaki tüm yeryüzü sonsuza kadar yumuşacık, beyaz keçe ile kaplı kalacaktı. Aklın Sibirya'sında yaşıyordum. Hiç kuşkum yoktu bundan. Çünkü benim arkadaşlarım kurtlarla, çakallardı. Acı acı ulumalarına bazen bir kızağın çanları, bazen de anasız bebeklere süt taşıyan süt kamyonunun homurtusu karışıyordu.

Sabahın ilk saatlerinde o ikisine güvenebilirdim. Papatyalar kadar taze pırıl-pırıl gelirlerdi. Olaylarla dolu geçen günün verdiği heyecandan, soğuktan kızarmış yanakları ile kolkola girmiş gelirlerdi. Arada-bir bilet kontrolörü gözükürdü. Hızlı hızlı, uzun uzun kapıya vurur sonra kanın içinde erir giderdi. Ya da o deli adam, Osiecki gelirdi. O da usul usul pencereye vururdu... eriyen yıldızlar gibi. Ya da hızla esen rüzgârın yardımıyla iğne gibi insanı delerdi.

Beklerken kemerimi sıkıştırdım. Dişimi sıktım bekledim. Benim sabrım ne azizlerin sabrına ne de kaplumbağalarınkine benzerdi. Bir caninin içler dondurucu, hesaplı sabrına benzerdi.

Vakit öldür! Düşüncelerini öldür! Açlıktan midene giren kramplan öldür! Tek ve sürekli bir öldürüş... Har-i kulâde!

Perdenin arasından bakıp da bir dostum gölgesini tanırsam kapıyı açabilirim. Ama, benimkine benzer bir ruhu içeri almaktan daha da fazla bana yarayacak bir iş yapmak için. Soluk almak için... taze havayı ciğerlerime çekmek istiyorum.

Konuşma hep aynı kelimelerle başlar. Bunları öylesine iyi bilirim ki bazen arkadaşlarım gittikten sonra kendi kendime misafircilik oynarım. Herzaman Ruy Lopez açışı...

"Kendi kendine n'apıyorsun?"

"Hiçbir şey!"

"Ben mi? Deli misin sen?"

"İyi ama bütün gün ne yapıyorsun?"

"Hiçbir şey?"

Kaçınılmaz bir şey... sigaralarımı içerler, oradan buradan lak lak ederler, pasta, kek yerler. Bazan satranç oynamayı öne sürerim.

Bir süre sonra sigaralar söner, mumlar söner, konuşma söner.

Yalnız kalınca en güzel, en değişik, en görülmemiş duyulmamış anılarla kuşatılırım... kişiler, yerler, konuşmalar. sesler, yüzün aldığı biçimler, el-kol hareketleri, sütunlar, komişler, kapı tepelikleri, çayırlar, ırmaklar, dağlar... birbirini tutmayan, uygunsuz, dağınık bir halde dalga dalga üzerime geliyorlar... Pırıl-pırıl bir gökyüzünden damlayan kan pıhtıları gibi. Hiç kısaltılmamış durumdalar or'da... benim çılgın yatak arkadaşlarım. Bir adamın toparlayabileceği en düşük en umutsuz, en garip, en korkunç koleksiyon. Tuhaf ülkelerden gelme ziyaretçiler sergisi. Her biri, hepsi yabancı... bilinmedik yerlerden. Gene de ne kadar tatlı, ne kadar sevimliler. Tıpkı bir zaman için sürgün edilmiş melekler gibi... yıpranmış kukuletalı, maskeli pelerinlerinin altına kanatlarını gizlemişler.

Deli gibi ıslık çalarak o ıssız sokakları birbirine katan rüzgârlı gecelerde olur genellikle... tam köşeyi dönerken o hiçkimselerden biriyle burunlaşırım. Ya üç-beş kuruş kesmek için durdurmuştur, ya da ateşimi ister. Nasıl da saniyede kolkola girer, nasıl da saniyede kimikimsesi olmayanların, meleklerin, toplumun ittiği kimselerin konuştuğu dili konuşmaya başlarız...

Genellikle yabancı tekerlekleri harekete geçirir. Bu basit, dümdüz bir giriştir. (Cinayet, hırsızlık, ırza geçme, kaçış-kartvizitler gibi dökülürler.)

"Anlıyorsunuz değil mi... mecburum buna..."

"Elbette!"

"Balta burda duruyor, savaş var, ihtiyar her dak'ka sarhoş, kız kardeşim asalağın biri... sonra ben hep yazmak isterim... anlıyorsun değil mi?"

"Elbette!"

"Sonra efendim yıldızlar... Sonbahar yıldızları. Tuhaf, yeni ufuklar. Yepyeni gene de çok yaşlı bir dünya. Yürüyor, saklanıyor, yiyecek bir lokma arıyor. Bakınıyor, araştırıyor, yakarıyor... birbiri peşinden derisini yüzüyor. Her gün yeni bir oyun, her gün yeni bir iş. Her ân kendimden kaçıyorum. anladın mı?"

"Elbette!"

"Ekvator'un altında, ekvatorun üstünde... ne huzur, ne dinlenme. Hiç bir yerde, hiç bir zaman, hiç bir şey. Yeryüzü öylesine parlak, öylesine dolu, öylesine varlıklı ama, çimento katılmış, dikenli tellerle çevrilmiş. Her zaman bir başka yer sonra gene bir başkası. Hep bir el uzanmış yalvarıyor, yakarıyor, dileniyor, arıyor. Dünya ise sağır. Kütük gibi sağır. Tüfekler, toplar patlıyor... kadın, erkek, çoluk-çocuk pıhtılaşmış, kararmış kanları içersinde kaskatı yatıyorlar. Bir bakıyorsun şur'da bir çiçek. Bir menekşe belki. Milyonlarca çürümekte olan ceset onu besleyecek, ona gübre olacak. Beni izleyebiliyor musun?"

"Elbette!"

"Kaçıracak gibi oluyorum, deli oluyorum, deli, deli."

"Elbette!"

Böylece baltasını alıyor. Çok keskin, çok parlak bir balta. Kesmeye başlıyor... şur'da bir baş, or'da bir kol, bir bacak, derken parmaklar, topuklar. kesme makinesi gibi. Ve tabiî onu arıyorlar. Ve onu bulunca ezip, suyunu çıkaracaklar. Adalet yerine gelecek. Domuzlar gibi kesilmiş milyonlar için bir tek zavallı, kahrolasıca canavar insan gibi öldürülecek.

Anlıyor muyum? Mükemmelen!

Bir yazar, bir caniden, bir yargıçtan, bir cellattan başka nedir ki? Ta küçüklüğümden beri aldatma sanatı yönünden bilgimi, hünerimi göstermedim mi? Komplekslerle, yaralarla delik deşik olmadım mı? Bir Orta Çağ keşisinin tüm günahları, suçları ile lekelenmedim mi?

Bu yalnız ozanın canavarca öfkelerinden daha doğal, daha kavranabilir, daha insani, daha bağışlanabilir ne vardır ki?

Bu göçebeler nasıl anlatılamaz biçimlerde benim atmosferime giriyorlarsa, öylece de çıkıp gidiyorlardı.

Aç karnına sokaklarda sürterken insan elinde olmadan "Yaşayan kim" diyor. Kendi gibi bir yolcuyu tanımakta güçlük çekmiyor.

Her şey yitirilince ruh öne çıkıyor...

Onları ben kılık değiştirmiş melekler olarak kabul ediyorum. Aslında öyleler, ancak ben bu gerçeği onlardan ayrıldıktan sonra görebiliyorum. Pek arada-bir melek peşi sıra zafer bulutları çekerek geliyor. Bir de bakıyorsunuz ki, ağzından salyaları akan bir budalaya bakmak için bir ân durduğunuzda, kapıya bir anahtar gibi uyuyor; kapı açılıyor.

Bu kapının adı Ölüm'dür. Ardına kadar açılır. İçeri baktığımda hepimizin hayal ettiği cellatların, hakimlerin ve de ölümün olmadığını görüyorum. Yeniden yapabilmek için o zaman nasıl çaba harcıyorum. Yeniden de kuruyorum. Dolu, bütün, sağlam. Raca soyunuyor. Yalnızca geriye egosu kalmış. Ama ne ego... şişirilmiş, şişmiş koca bir çirkin kurbağaya benziyor. Sonra onun o herşeyi kaplayan usdışı, çılgınlıkları benim üzerime yayılıyor. Ne bir şey verebilirsiniz, ne geri alabilirsiniz. Ne bir şey ekleyebilirsiniz, ne bir şey çıkarabilirsiniz. Ne bir şey azaltabilirsiniz, ne bir şey eksiltebilirsiniz. Aynı yüce okyanusun önünde aynı kıyıda ayakta kala kalınız. Sevgi okyanusu. İşte orada -sonsuza dek. Bir tomurcuğun koparılışında olduğu kadar bir çağlayanın sesinde; leş yiyen kuşların saldırısında olduğu kadar bir peygamberin gök gümbürtüsünü andıran toplarında... Gözlerimiz yumulu, kulaklarımız tıkalı ilerliyoruz; kapılarına bir dokunuşta açabileceğimiz duvarlara tosluyoruz; Kanatlarımız olduğunu unutup, merdiven arıyoruz; Sanki Tanrı sağırmış, boşluktaymış gibi yakarıyoruz. Şimdi niçin çevremizdeki meleklerin tanınmaz olduğunu anlıyor musunuz.

Bir gün bunları anmak pek hoş olacaktır.

IV. Bölüm

Ve böylece karanlıkta saatlerce dolaşarak ya da eski bir şapka askısı gibi odanın bir köşesinde saatlerce durarak git gide daha çok çamura battım. İsteri bir düzgü, bir düstur oldu. Kar olduğu yerde kaldı, katiyen erimedi.

Stasia'yı gerçekten çıldırtmak için en iblisçe plânları kurarken, böylece ondan bütün bütün kurtulmuş olacaktım, ikinci bir flört kampanyası için de en eşşekçe plânları düşledim. Önünden geçtiğim her vitrinde ona almak istediğim bir armağana rastlıyordum. Kadınlar armağana bayılırlar, hele bu pahalı da olursa, görmeyin zevklerini. Bazen de -bu ruhsal durumlarına bağlıdır- bir hiçten şeye deli olurlar, ona bayılırlar. Bir çift antika küpe -çok pahalıydı- ile büyük, kara bir mum arasında tercih yapmak için, hayatımın en uzun günümü geçirmiştim. Üstelik de kendi kendime o pahalı şeye elimi bile uzatamayacağımı da asla itiraf etmeksizin. Küpelerin onu daha çok sevindireceğine kendimi inandırmıştım. Onları alabileceğime kendimi de inandırabilirdim. Kendimi buna inandırmam gerekliydi çünkü yüreğimin ta derinliklerinde biliyordum ki ikisinin arasında bir tercih yapamayacaktım. Zaman öldürüyordum aslında. Elbette doğrudur... zamanımı daha önemli konularda münazara yaparak öldürebilirdim. Ruh çürür mü, çürümez mi? Ama akıl makinesi için bir problem, bir diğer problem kadar önemlidir, değerlidir. Bu ruh durumu içinde bir dolar borç almak için beş veya on kilometre yürümek için kendimi zorlayabilirdim. Ve sanki yirmibeş hattâ beş kuruş çalmış kadar kendimle övünebilir, kendimi muzaffer görebilirdim. O bir dolarla ne yapacağım hiç önemli değil. Asıl önemli olan benim hâlâ bir çaba gösterecek kadar yeteneğimin olması, hâlâ şu yeryüzünde bir ayağımın bulunması.

Evet evet sık sık kendime böyle şeyleri hatırlatmanın gerçekten yararlı olacağına inanıyorum. Swot'lu Akond gibi sürdürüp, gitmemeliyim. İnekler gibi çalışmamalıyım. Arada bir onları sarsacak bir şeyler bulup söylemeliyim. Örneğin, sabaha karşı saat üçte, elleri boş geldiklerinde: "Canınızı sıkmayın bunun için, ben kendime bir sandviç alırım." demek iyi olur. Bazan hiç kuşkuları kalmasın diye hayali bir sandviç yediğim de olur. Ama onlara hiç de çaresiz biri olmadığımı düşündürmek benim için iyi oluyordu. Birkaç kere onları gerçekten bonfile yediğime inandırmıştım. Elbette bunu onları kızdırmak, sinirlendirmek için yapmıştım. (Onlar bir kafeterya köşesinde oturup, saatlerce birinin kendilerine bir lokma bir şey ısmarlamasını beklerken ben bonfile, biftek yiyebilir miydim?)

Sık sık da onları şöyle karşılardım: "Demek yiyecek bir şeyler bulmayı başarabildiniz ha?"

Bu soru nedense onları hiç ilgilendirmezmiş gibi dururlardı.

"Sizin açlıktan öldüğünüzü sanıyordum!" derdim onların susması üzerine.

Bunun üzerine onlar da bana, açlıktan ölmekle ilgilenmediklerini söylerlerdi. Üstelik de benim de açlıktan ölmem için hiçbir neden olmadığını da eklemeyi unutmazlardı. Halbuki ben onlara işkence yapmak için konuşuyordum.

Eğer neşeleri yerindeyse, konuşmayı sürdürürlerdi. Şimdi ne gibi şeytanlıklar peşindeydim? Son zamanlar da Kronski'yi görmüş müydüm? Bunun üzerine odayı sigara dumanına boğan bir konuşmadır başlardı. Yeni buldukları arkadaşlarını, yeni yeni bulup sömürdükleri zengin adamları, Harlem'e yaptıkları kaçamak gezileri, Stasia'nın kiralayacağı yeni stüdyoyu, daha bir sürü şeyi anlatır, anlatırlardı. Ah! Evet, bana Stasia'nın arkadaşı olan şair Barley'den söz etmeyi unutmuşlardı. Geçen gece yolda karşılaşmışlar. Bir akşamüstü bize damlayacakmış, benimle çok tanışmak istiyormuş.

Bir akşam Stasia, tuttu anılarını anlatmaya koyuldu. Toparlayabildiğim kadarıyla gerçekten olmuş şeylerdi. Ay ışığında

nasıl sürtüne sürtüne bir ağaçla seviştiğini, bacaklarındaki kıllar çok uzun olduğu için kendisine aşık olan sapık bir milyonerden söz etti. Hele bir Rus kızı varmış, kendisiyle aşk yapmak istemiş ama, Stasia onu çok hoyrat bulduğu için reddetmiş. Hem üstelik de o arada evli bir kadınla ilişkisi varmış. Kocanın gözünü boyamak için adamla da sevişmek zorunda kalmış. Bunu yapmaktan hiç hoşlanmamış ama kadın, Stasia'nın sevdiği kadın bunun doğru olduğuna inanıyormuş.

"Size niçin bunları anlatıyorum bilmem ki?" dedi, "Ta ki...

Birden niçin anlattığını hatırladı. Barley'in yüzündendi hep. Barley oldukça garip bir tipti. Aralarındaki yakınlığın, çekmenin nedenini bir türlü anlayamıyordu. Hep kendisiyle yatmak istediğini söylüyor, öyle görünüyordu ama, bu güne kadar aralarında hiçbir şey olmamıştı. Her şey bir yana Barley çok iyi bir ozandı. Stasia'nın bundan hiç kuşkusu yoktu. Zaman zaman onun yanındayken kendisi de şiirler yazabiliyordu. Derken ortaya oldukça garip bir iddia attı: "Benimle sevişirken bile bir şiir yazabilirim sanırım!" dedi.

Kıkırtılar.

"Bunun hakkında ne düşünürsün?"

"Krafft-Ebing'den bir sayfa gibi" diyerek söze karıştım. Bunun üzerine konuşma Krafft-Ebing, Freud, Forel, Stekel, Weininger ve diğerleri arasındaki benzer yönlere döküldü, uzadı, uzadı sonunda Stasia tümünün de kokuşmuş olduğunu ileri sürerek lafı kapattı.

Birden "Senin için ne yapacağım biliyor musun?" diye bağırdı, "Arkadaşın Kronski'ye kendimi muayene ettireceğim"

"Ne demek istiyorsun? Kendini muayene mi ettireceksin?"

"Vücut yapımı keşfettireceğim!"

"Ben de sanmıştım ki kafanı gösterceksin!"

Bir hıyar kadar soğuk bir tavırla: "Onu da yapabilirim" dedi.

"Eğer sende hatalı bir şey bulamassa, sen ahlaksız çok organizmalının birisin demektir, değil mi?"

Freud'dan kullandığım bu deyim onları durmayacak sandığım kıkırtı krizine uğrattı. Stasia öyle hoşlanmıştıki bu deyimden bu başlıkla bir şiir yazacağını söyledi.

Gerçekten sözünü tuttu. Kronski'yi eve çağırdık, muayene için. Pek neşeli bir günüydü Kronski'nin, sevinçle ellerini ovuşturuyor, arada bir de parmaklarını çıtırdatıyordu.

"Bu kez ne var Bay Miller?" diye sordu, "Evde vazelin var mı? Eğer düşündüğüm gibiyse oldukça sıkı bir iş olacak. Gene de kötü bir düşünce sayılmaz. Neyse sonunda öğreneceğiz bakalım Stasia hemofrodit mi değil mi? Belki gelişememiş bir kuyruk buluruz..."

Stasia çoktan soyunmuş, o tatlı, pembe uçlu göğüslerini gözler önüne sermişti.

Kronski onları avuçlayarak "Bunlarda bir acaiplik yok" dedi, "Şimdi sıra donunuza geldi, çıkarın!"

Stasia buna şiddetle karşı koydu. "Burda olmaz!" diye haykırdı.

Kronski: "Nerde isterseniz, yüznumaraya gidelim mi?" dedi.

Mona, "Niçin muayenenizi onun odasında yapmıyorsunuz? Bu bir gösteri, bir sergileme değil ki!" diyerek söze karıştı.

Kronski onlara kötü kötü bakarak "ne diyorsunuz?" dedi, "Ben de bunun bu iş için olduğunu sanmıştım."

Arkadaki odaya geçerek, kara renkli koca çantasını alarak geldi "İşi daha resmi gösterebilmek için bütün alet-edavatımı birlikte getirdim" dedi.

Mona onları görünce, "Canını acıtmayacaksınız değil mi?" diye bağırdı.

Kronski "karşı koymadıkça hayır" diye karşılık verdi, "Vazelin bulabildiniz mi? Eğer yoksa zeytin yağı da olabilir... yahut tereyağ!"

Stasia yüzünü buruşturmuş dinliyordu, "Çok mu gerekli onlar?" diye sordu.

Kronski: "Bu tamamen sana kalmış bir şey, senin ne kadar

duyarlı olduğuna bağlı. Eğer düzgün düzgün yatıp, kendini kasmassan hiç zorluk çıkmaz. Eğer iyi giderse iş, belki içeri bir şeyler sokuşturmak zorunda kalırım." dedi.

Mona, "Hayır yapamazsın" diye avazı çıktığı kadar bağırdı.

"N'oluyorsun, yoksa kıskandın mı?"

"Biz sizi buraya doktor olarak çağırdık, birleşme evine değil!"

Kronski, "Öyle olsa daha iyi olurdu, hiç olmazsa o zaman o... Hadi gel, bitirelim şu işi!" Dedi, ısınır gibi konuşuyordu.

Sözlerini bitirince Stasia'nın elinden tuttu, yüznumaranın yanındaki küçük odaya çekti, götürdü. Mona da arkadaşına herhangi bir zararın gelmesini önlemek için onlarla birlikte gitmek istedi ama, Kronski buna izin vermedi.

Sıntarak ellerini ovuştururken, "Bu bir iş ziyaretidir" dedi, "Sizin yerinizde olsaydım Bay Miller, biraz yürüyüşe çıkardım!"

Mona, "Hayır kal!" diye yalvardı, "Bu adama güvenemiyorum."

Böylece ben de kaldım. Mona'yla ikimiz bir aşağı bir yukarı odayı arşınlıyorduk. Tek kelime ettiğimiz yoktu.

Beş dakika geçti, derken on dakika. Birden yandaki odadan sessizliği parçalayan bir çığlık koptu. "İmdat! İmdat! Bana tecavüz ediyor!"

Top gibi odadan içeri daldık. İşte Kronski orada, pantolonunu indirmiş, pancar gibi kızarmış duruyordu. Kızın üstüne çıkmaya çalışıyordu. Mona dişi bir kaplan gibi adamın üzerine atıldı, çektiği gibi yataktan aşağı yuvarladı. Kurtulur kurtulmaz Stasia da kendini yataktan attı, oradan da adamın boğazına yapıştı. Bir yandan da var gücüyle tırmalıyor, yumrukluyordu. Zavallı iblis bu beklenmedik saldırılardan öylesine şaşkın düşmüştü ki, kendini korumayı bile düşünemiyordu. Eğer işe karışmasaydım, gözlerini falan oyacaklardı.

Stasia: "Seni canavar seni!" diye bağırıyordu.

Mona, "Sadist herif!" diye haykırdı.

Öyle bir şamata ediyorlar, öyle haykırışıyorlardı ki, ev sahibi kadın, baltasını kapıp gelecek sandım.

Kronski neyse toparlanmayı başarabilmişti ama, hâlâ pantolonu dizlerindeydi. Kekeleyerek konuştu: "Bu gürültü niye? Tıpkı düşündüğüm gibi son derece normal bir kadın. Hattâ fazlasıyla normal. İşte ben de bu yüzden heyecanlandım. Bunda ne var anlayamıyorum ki!"

Ben de "Ha, ne var bunda sanki?" diye, Kronski'nin sözlerini tekrarlayarak, bir ona bir öbürüne baktım.

İkisi bir ağızdan, "Kov onu buradan!" diye haykırdılar.

Kronski sesini tatlılaştırarak, "Durun canım, böyle parlamayın hele!" dedi. "Stasia'yı muayene etmemi sizler istediniz. Sizler de benim kadar iyi biliyorsunuz ki kendisinin fizikmen hiçbir kusuru yok. Asıl bakılması gereken yeri kafasının içi onun, yoksa özel noktaları değil. Bunu da yapabilirim ama, çok zaman ister. Benim neyi ispatlamamı isterdiniz? Sıkıyorsa buna bir karşılık verin? Size asıl ne diyeceğim biliyor musunuz? Her üçünüzü de kapattırabilirim, ben istersem!" Sözlerini tamamladıktan sonra yüzümüze doğru şöyle parmaklarını şaklattı, "İşte böyle!" gene parmaklarını şaklattı. "Ne için mi? Ahlaksız birer alçak olduğunuzdan, bundan dolayı. Hiçbiriniz de bir şey diyemezdiniz, topunuzu kapattırırım!"

Sözlerini iyice hazmetmemiz için bir süre konuşmadan durdu.

"Ancak ben böyle bir alçaklık yapacak adam değilim. Fazlasıyla arkadaş canlısı bir adamım, değil mi Bay Miller? Ancak sizlere iyilik ediyorum diye, buna karşılık beni kapı dışarı etmeyesiniz."

Stasia kaskatı kesilmiş duruyordu, donu kolunda asılı kalmıştı. Neyse kendine geldi ve pantolonunu giymek istedi. Ancak bir paçasını giymeye çalışıyordu ki ayağı kaydı, düştü. Mona var hızıyla ona doğru atıldı, yerden kaldırmaya çalıştı ama, gördüğü tüm karşılık şiddetle geri itilmek oldu.

Stasia, "Bırak beni!" diye bağırıyordu. "Kendi kendime yar-

dım edebilirim daha. Çocuk da değilim üstelik." Böyle söylenerek doğruldu, şimdi dimdik duruyordu. Birden başını öne eğdi. Anatomisinin en merkezi yerine baktı. Ardından da delice kahkahalar atmaya başladı.

Kahkahaları gitgide yükselirken, "Demek ben normalim ha" dedi, "Ne korkunç bir şaka. İçine bir şey sokulabilecek bir delik olduğu için mi? Durun, şurdaki mumu ver bana. Sizlere ne kadar normal olduğumu göstereyim." En iğrenç, en olmadık biçimlerde kıvrılıp, dökülüyordu. "Bir mum" diye haykırdı. "Kocaman, kara bir mum bulun bana! Size ne kadar normal olduğumu götermek istiyorum."

Mona, "Lütfen Stasia, saçmalığı bırak, yalvarıyorum, yapma!" dedi, ağlıyordu.

Kronski de sert bir sesle, "Evet, kes bu işi bur'da! Bizlere gösteri yapmanın gereği yok." dedi.

Bu gösteri kelimesi sanki onu daha fazla tahrik etmişti.

"Bu benim gösterim işte!" diye cıyak cıyak bağırmaya başladı, "Üstelik de bu kez parasız göreceksiniz. Genellikle böyle eşşeklik yaptığım zamanlar bana para veriyorlar, değil mi?" Bunu Mona'ya sormuştu. "Değil mi?" diye taşlar gibi sorusunu üsteledi, "Yoksa onlara kira paramızı nasıl çıkardığımızı anlatmadın mıydı?"

"Stasia n'olursun yapma, n'olursun!" Mona'nın gözleri yaş içersindeydi.

Artık Stasia'yı kimse, hiçbir şey durduramazdı. Komodinin üzerinde duran mumu aldı ve... bir çılgın gibi kalçalarını kıvırıyordu.

"Elli dolar etmez mi?" diye bağırdı, "Neydi o adamın adı, işte o bundan fazlasını da verir ama, dahasını da ister. Ben de öyle sapıklarla uğraşmam ama,"

"Dur! Dur! Yoksa kaçıp gideceğim!" Mona da kendinde değildi.

Stasia durudu. Mum yere düştü, yüzünde şimdi bambaşka bir anlam vardı. Bluzunu giyerken son derece sakin bir sesle, bana doğru dönüp konuşmaya başladı:

"Görüyorsun ya Val, aşağılanan, yaralanan biri varsa, o da senin sevgili karın değil, benim! Bende ahlak diye bir şey yok. Bende ancak aşk var. Para mı gerekli, ben ortaya çıkarım hemen. Delinin biri olduğum için de hiç önemi yok." Sustu, odanın öbür köşesindeki komodine doğru ilerledi, çekmeceyi çekti, bir zarf çıkardı. Zarfı havada sallayarak, "Görüyor musun bunu" diye sordu, bunun içinde benim vasilerimin yolladığı çek var. Gelecek ayın kirasını karşılayabilecek bir çek. Ama... Ağır hareketlerle zarfı küçük küçük parçalar halinde yırtmaya başladı.... "Biz bu tür para istemeyiz değil mi ya! İster miyiz? Biz nasıl para kazanılacağını biliriz... gösteriler yaparak... sanki bizler lesbiyenmişiz gibi davranarak... sanki bizler yalancıktan lesbiyenmişiz gibi davranarak... Hep sahte davranışlar, taslamalar. Bıktım artık bu taslamalardan. Niçin bizler de birer basit insanlarmışız gibi taslamıyoruz?"

Şimdi konuşma sırası Kronski'ye gelmişti.

"Elbette sen bir insansın; ancak oldukça değişik bir kişiliğin var. Yalnız yolun bir yerinde yoldan çıkmışsın, nasıl bilemem. Dahası bilmek de istemem. Eğer beni dinleyeceğini bilsem, seni buradan bu ikisinden uzaklaşman için zorlardım." Mona'yla bana kötü kötü baktı. "Evet, ne diyordum? Bırak şu ikisini, kendi sorunlarını kendileri çözsünler. Sen onlar için gerekli değilsin, onlar da senin için hiç gerekli değiller. Aslında sen New York gibi bir yerle bağdaşmıyorsun. Daha da açık söylemek gerekirse, sen hiçbir yerle bağdaşamazsın. Bir yere uymazsın sen... Ama, benim söylemek isdeğim şu... ben buraya bir arkadaş olarak geldim. Bu ikisine gelince, bunların o kelimeden haberleri bile yok. Belki üçünüzün arasında en sağlıklı sensin. Üstelik senin kafan da çalışıyor.

Hiç susmaycak sanıyordum. Neyse birden durdu, hemen görmesi gereken bir hastası olduğunu söyleyerek, hızla çıktı, gitti.

Aynı günün akşamı oldukça garip bir olay oldu. Nasılsa o akşam dışarı çıkmamaya karar vermişlerdi. Yemekten sonra

oturmuş tatlı tatlı konuşuyorduk. Sigaramız bitti. Mona çantasında belki bulunabileceğini söyleyerek, çantasına bakmamı istedi. Genellikle çantının dibinde bükülmüş biriki tane kalırdı. Çekmeceyi açtım, çantayı aldım; içini açtığımda bir zarf gözüme çarptı. Stasia'dan Mona'ya bir mektuptu bu. Bir an sonra Mona yanı başımda bitmişti. Eğer böylesine bir paniğe kapılmamış olsaydı, mektup hiç dikkatimi çekmeyecekti. Kendini tutamayıp, zarfı elimden almak için ileri atıldı. Zarfı çektim. O gene elime atıldı. Karışıklık sırasında zarf yırtılmış, yere düşmüştü. O sırada Stasia yetişti, zarfı yerden kaptı, Mona'ya verdi.

Farkında olmadan Kronski'nin sözlerini tekrarladım:

"Niye bu kadar patırdı yapıyorsunuz?"

İkisi bir ağızdan: "Seni ırgalamaz!" dediler.

Bir şey söylemedim ama, meraktan çatlayacak gibi oluyordum. İçimden bir ses bu mektubun gene karşıma çıkacağını söylüyordu. En iyisi hiç üzerinde durmuyormuş gibi davranmaktı.

O akşam daha geç saatlerdeydi. Yüznumaraya gittim, helanın içinde yırtık zarf parçaları yüzüyordu. Bir kıkırdadım ki sormayın. Zarfın tahrip edildiğini bana göstermek için seçilmiş pek aptalca bir davranıştı bu. Pek kolay olmayacaktı beni kandırmak. Dikkatle küçük parçaları heladan çıkardım, inceledim. Parçalardan hiç birinde mektubun içinde yazılı olanları gösterir bir şey yoktu. Şimdi hiç kuşkum kalmamıştı. Mektubun kendisi saklanmış, bakmayı bile hatırıma getirmeyeceğim bir yere gizlenmişti.

Bir kaç gün sonraydı oldukça garip, ilginç bir haber aldım. İkisinin arasında geçen pek ateşli bir tartışma sırasında kulağıma çarptı. Stasia'nın küçük odasındaydılar. Genellikle gizli konuşmalarını, orada yaparlardı. Ya benim evdeki varlığımdan habersizdiler ya da öylesine kaptırmışlardı ki kendilerini konuşmaya seslerini alçatmaya bile lüzum duymuyorlardı. Asla benim duymamam gereken kelimeler peşpeşine bana doğru top gibi geliyorlardı.

Mona Stasia'yı fena halde haşlıyordu. Çünkü Stasia parasını har vurup harman savuruyordu. Ne parası? Fena halde merak etmiştim. Yoksa eline bir hazine falan mı geçmişti. Mona'yı çileden çıkaran şey, adını pek iyi anlayamadığım bir budalaya Stasia'nın bin dolar vermesiydi. Hiç olmazsa parasının bir kısmını kurtarması için onu zorluyordu. Stasia ise durmadan bunun umurunda bile olmadığını, kendi parasıyla her türlü aptallığı yapabileceğini söylüyordu.

Sonra gene Mona'nın sesini duydum: "Eğer dikkatli olmazsan gecenin birinde sokakta leşini bulacaklar!"

Stasia en derin safiyetiyle, "Pek de şanslı sayılmazlar, çünkü bir şey kalmadı.!" dedi.

"Bir şey kalmadı mı?"

"Elbette kalmadı, tek kuruş bile yok!"

"Sen çılgınsın!"

"Biliyorum. İyi, ama onu savurtmadıkça paranın ne güzelliği kalır?"

Duyacağımı duymuştum, yürüyüşe çıkmaya karar verdim. Geri geldiğimde Mona evde yoktu.

"Nereye gitti?" diye sordum, telaşlanmamıştım ama, merak etmiştim.

Karşılık olarak bir homurtu duyuldu.

"Çok mi öfkelendi?"

Bir homurtu daha ve, "sanırım. Merak etme, geri gelecek!"

Halinden tavrından gizli bir memnunluk içinde olduğu anlaşılıyordu. Yoksa normal zamanda Mona böyle çıkıp gittiği zaman fena halde telaşlanır, hiç olmadı aramaya çıkardı.

"Sana kahve yapayım mı?" diye sordu. Onun ağzından ilk kez böyle bir şey duydum.

Elimden geldiğince şaşkınlığımı gizleyerek, "Fena olmaz!" dedim.

Masaya çöküp ona bakmaya başladım. Nedense kahvesini ayakta içmeye karar vermişti.

"Çok garip bir kadın değil mi?" diye pat diye söze girdi.

"Onun hakkında gerçekten bildiğin ne var? Hiç onun anasıyla, ağabeyleriyle, kız kardeşleriyle karşılaştın mı? Kız kardeşinin kendisinden yüz kat güzel olduğunu iddia eder. Buna inanıyor musun? Ama ondan nefret ediyor. Niçin? İnsana bir sürü şey söylüyor sonra piç gibi ortada bırakıyor, gerisini getirmiyor da ondan. Her şey dönüp dolaşıp bir esrar haline geliyor, hiç dikkatini çekmiş miydi?"

Kahvesini yudumlamak için sustu.

"Elimize fırsat geçse onun hakkında konuşacak çok şey var. belki birlikte o kopuk parçaları birbirine bağlıyabiliriz!"

Tam ona bu işin hiçbir şeye yaramayacağını söyleyecektim ki monoloğunu sürdürdü.

"Onu sahnede gördün değil mi?"

Başımı salladım.

"Neden sordum biliyor musun? Onu artiste benzetemiyorum da. Yazara da benzemiyor. Hiçbir şey, hiçbir şeyle uyuşmuyor. Her şey koca bir fabrikasyonun parçası sanki. Kendisi de öyle. Onun hakkında tek gerçek şey diyebilirim ki sahteliğidir. Ve, sana olan aşkı."

Bu son söz beni iyicene sarsmıştı. "Buna sen inanıyor musun?"

"İnanmak mı" diye sözlerim onun ağzında yankılandı. "Sen burada onun yanıbaşında olmadıkça o var olmaz ki. Sen onun hayatısın...

"Peki *sen*? Sen nerde giriyorsun işin içine?"

Çarpık bir gülümsemeyle yüzüme baktı, "Ben mi? Ben... onun kendi çevresinde yarattığı yalancıktan dünyanın bir parçasıyım. Ya da diyelim ara-sıra bakıp da kendi gerçek kişiliğinin yansıdığı bir aynayım. Elbette biçimi bozulmuş olarak..."

Birden daha bildik konulara bir dönüş yaptı. "Niçin onu bu hazine avcılığından vazgeçirmiyorsun? Hiç bir gereği yok. Üstelik de elde etmek için denediği yollar iğrenç. Onu buna iten nedenleri anlayamıyorum. Aslında peşinde olduğu şey para değil. Para onun elde etmek istediği şey için bahane. Sanki kar-

şısındakinde kendisine karşı ilgi beslemesi için yaptığı bir şey! Buna karşın da tam birisi ona gerçekten ilgi göstermeye başlayınca da onu yerden yere vuruyor. Hatta zavallı Ricardo bile işkenceye uğradı. Bir solucan gibi kıvrandırdı karşısında... bir şeyler yapmalıyız. Senle el ele verip, bu işe bir son vermeliyiz.

"Kendine bir iş tutabilsen" diye sözlerini sürdürdü. "O zaman o da her gece o korkunç yere gidip, o canavar ağızlı heriflerin ağız kokusunu çekmek zorunda kalmaz. Seni durduran ne? Ne sanıyorsun yani... Tek düzen bir yaşayıştan dolayı mutlu olamayacağını mı? Yahut da belki benim onu yoldan çıkardığıma, kötüye sürüklediğime inanıyorsun. Öyle mi? Benim bu çeşit bir hayat sürmekten mutlu olduğumu mu sanıyorsun? Ne düşünürsen düşün umurumda bile değil ama şunu bilmeni isterim ki bu olanlarla benim hiç ilişkim yok."

Bu kez hepten sustu.

"Niye konuşmuyorsun? Bir şeyler söylesene!"

Tam tuzağımı kurmuş, konuşmaya başlıyordum ki, elinde bir demet menekşe ile Mona geldi. Barış istiyordu.

Az sonra evimizin havası öylesine tatlılaştı, öylesine ahenkli bir durum aldı ki sormayın. Her ikisi de kendileri değildi sanki. Mona dikiş kutusunu, Stasia da boyalarını aldı geldi. Bir an için kendimi sahnede sandım.

Pek kısa bir süre sonra yüzümün dönük olduğu duvarda, bir resim belirdi. Stasia benim portremi yapmıştı. Çinli bir mandarin gibi tasvir etmişti beni. Çin işi mavi bir ceket giydirmişti. Bu da yüzümdeki o pek haşin, sert, olgun adam görünüşünü kuvvetlendiriyordu.

Mona resmin büyüleyici olduğunu ileri sürdü. Sonra da bir ana gibi, bu kadar uzun bir süre kıpırdamadan oturduğum ve Stasia'ya böylesine tatlı davrandığım için beni göklere çıkardı. O zaten hep biliyormuş, bir gün gelip de benle Stasia'nın derin bir arkadaşlık kuracağımızı birbirimizi böylesine seveceğimizi. Daha bir sürü şeyler.

Çok sevinçliydi. O heyecanı sırasında, sigara aramak için

çantasını didiklerken, içindekileri istemeyerek masanın üzerine döktü. Böylece mektup da gene ortaya çıktı. Benim yaptığım hareket ise ona şok geçirtti. Tuttum mektubu yerden aldım, yazılanlara bir göz bile atmadan onun eline verdim.

Stasia, "Niçin ona okutmuyorsun?" diye sordu.

"Okutacağım ama şimdi değil. Bu anların güzelliğini bozmak istemiyorum."

Stasia, "İçinde utanılacak bir şey yok ki!" dedi.

Mona, "Biliyorum!" dedi.

Söze karıştım, "Bırakın bunu canım. Hem artık hiç merak da etmiyorum."

"İkiniz de birer harikasınız. Sizi kimse sevememezlik edemez. Elinden gelmez kimsenin. İkinizi de öyle çok seviyorum ki!"

Bu tatlı patlayışa karşılık şimdi Stasia'nın yüzünde hafifçe bir iblislik görünüyordu, "Söyle bakalım," dedi, "Hangimizi daha çok seviyorsun?"

Mona hiç duraklamadan karşılığı yapıştırdı.

"İkinizden birini daha çok sevmeyi düşünemem bile. Her ikinizi de seviyorum. Birinize karşı duyduğum sevginin diğerinize karşı duyduğum sevgiyle bir ilintisi yok. Birbirinizi yıkmıyorsunuz ki. Val, seni ne kadar çok seversem, Stasia'yı da o kadar çok seviyorum."

Stasia fırçasını yeniden eline alarak, "Al sana bir karşılık!" dedi.

Bir kaç dakika için hepimiz susmuştuk ki Mona yeniden söze başladı, "Ben yokken siz ikiniz ne konuşuyordunuz sahi?"

Stasia: "Seni konuşuyorduk elbette! Değil mi Val?" dedi.

"Evet, senin ne harikulade bir varlık olduğundan söz ediyorduk. Yalnız anlayamadığımız bir şey var, niçin bizden bir şeyler saklıyorsun?"

Hemen iğnelenmiş gibi oldu, "Neler? Ne demek istiyorsunuz?" diye diklendi.

Stasia fırçasıyla oynarken, "Yeniden başlamayalım buna"

dedi "Ama sanırım ki bir süre sonra şöyle üçümüz bir araya gelip bu işi görüşmek zorunda kalacağız, siz de öyle düşünmüyor musunuz?" Sözlerini bitirdikten sonra, döndü, Mona'ya baktı.

Mona buz gibi bir sesle: "Benim bir diyeceğim yok!" dedi. "Ne zaman isterseniz."

Stasia: "Gördün mü? Nasıl da tedirgin oldu, nasıl da sinirlendi?" dedi.

Ben; "Ne dediğimizi tam olarak anlayamadı da ondan!" dedim.

Yeniden bir parlama. "Niçin anlamıyormuşum? Ne demek istiyorsunuz siz? Beni nereye sürüklemek niyetindesiniz?"

Lafa karıştım. "Aslında sen yokken konuşacak pek bir şey bulamadık da... genellikle doğru ve doğruluk üzerine konuştuk... Stasia, sen de bilirsin ya çok dürüst bir kişidir."

Mona'nın yüzünde hafif bir gülümseme belirdi. Bir şey söyleyecekti hemen söze başladım.

"Üzerinde durulacak bir şey değil canım. Hem seni şaşırtmak için de uğraşmıyoruz!"

Stasia, "Bütün istediğimiz senin ne derece dürüst olabileceğini görmek." dedi.

Mona, "Size karşı bir oyun çeviriyormuşum gibi konuşuyorsunuz."

Stasia, "Tam üstüne basın!" dedi.

"Demek böyle. Sizi bir kaç dakika yalnız bıraktım, hemen arkamdan vurmaya kalkıştınız! Size ne yaptım da bana böyle davranıyorsunuz?"

İşte tam bu noktada kendimi dağıttım, artık konuşulanları dinlemiyordum. Tüm aklımı kaplayan bir tek cümle vardı. *Size ne yaptım da bana böyle davranıyorsunuz?* Bu benim anamın, ızdıraplı anlarında kullanmaktan en çok hoşlandığı cümleydi. O bir de genellikle başını geriye atar, Yüce Varlık'ın kendisini duymasını istermiş gibi ona doğru konuşurdu. Bu sözleri ilk duyduğumda, ki ufacık çocuktum, içimi bir korku, bir iğrenme

duygusu kaplamıştı. Nefretimi uyandıran, kelimeler değil, sesin tonuydu. Böylesine kendi doğruluğuna inanmak; böylesine kendine acımak! Sanki Tanrı onu, yalnızca onu, haksız yere cezalandırılmışlık örneği bir yaratık olarak seçmişti.

Şimdi aynı lafları Mona'nın ağzından duyunca ayağımın altında yer kayarmış gibi oldu. Kendi kendime, "Demek sen suçlusun!" dedim. Neden dolayı suçlu olduğunu anlatmak için hiç bir güç harcamadım bile. Suçluydu. Hepsi bu.

Arada bir Barley düşüyordu. Öğleden sonraları damlıyor, Stasia'nın küçük odasına kapanıp yumurta yumurtluyorlardı (Şiir yazıyorlardı) Sonra da kaçar gibi gidiyordu. Her gelişinde kabul salonu olan yatak odasından garip sesler taşıyordu dışarıya. Korku, hayranlık dolu hayvani bağırışlardı bunlar. Sapa sokakların kendileri sanki bize misafirliğe gelmiş gibi oluyordum.

Bir keresinde de Ulric geldi. Sanırım gelip geleceğine pişman olmuştu, bir daha adımını bile atmadı bize. Havamızı biraz! sıkıcı bulmuştu sanırım. Benle konuşmasından benim değişik bir gezegene aitmişim, değişik bir görünümüm varmış duygusuna kapıldım. Bakışları, "Tünelden çıkınca, beni ara!" der gibiydi. Stasia hakkında son derece üstü-kapalı bir kaç laf etti. Doğrusunu ararsanız, "Acaip bir şey o!" dan başka laf etmedi.

Mona'yla daha sıkı flört! etmek için onu tiyatroya davet ettim. Tiyotronun dışında buluşmayı kararlaştırmıştık. O akşam I. perdenin başlamasından yarım saat sonraya kadar sabırla bekledim. Ne var ki, Mona gözükmedi. Okullu bir aşık gibi ona bir demet de menekşe almıştım. Bir an gözüm, ordaki vitrinlerden birinde kendime ilişti. Tek parmaklı eldivenlerimle sıkı sıkıya menekşelerime sarılmış, bekliyordum. Kendimi çok budala buldum, demeti yere fırlatıp, yürüdüm. Köşeyi dönerken başımı çevirip baktığımda, oyundaki kızlardan birinin menekşeleri yerden altığını gördüm. burnuna doğru götürdü, derin derin bir kokladı sonra fırlatıp attı.

Eve vardığımda, düğün evi gibi tüm ışıkların yandığını gördüm. İçerden taşan şarkı seslerini dinliyerek bir kaç dakika şaşkın şaşkın olduğum yerde kaldım. Acaba gelenler mi olmuştu? Hayır ikisi yalnızdı. Oldukça neşeli bir halleri vardı.

Ciğerlerinin oluverdiği kadar bağırarak, "Bırak sana sevgilim diyeyim" adlı şarkıyı söylüyorlardı.

İçeri girerken, "Hadi hep birlikte gene söyleyelim!" dedim.

Üçüncü söyleyişten sonra elimi kaldırdım, sustular. Harlar gibi bir sesle, "Neredeydin?" diye sordum.

Mona, "Nerede miydim? Buradayım ya işte!" dedi.

"Buluşmamızdan n'aber?"

"Senin ciddi olduğunu aklıma bile getirmedimdi ki!"

"Getirmedin demek!" Kıçına oldukça okkalı bir tokat yapıştırdım. Bayağı canı yanmıştı.

"Sevgili bayancığım, gelecek sefere sizi kuyruğunuzdan çekip götüreceğim!"

Holdeki küçük masanın başına çöküp, yüzlerine baktım. Öfkem sönüvermişti.

Şapkamı çıkarırken, "O kadar sert vurmak istemedimdi." dedim, "Bu akşam görülmemiş derecede şensiniz. N'oldu ki!"

İkis de birer koluma girerek, beni erzaklarımızı koyduğumuz yere götürdüler.

Mona bir dolu paketi gösterirken, "İşte bu oldu!" dedi. "Bunlar getirildiğinde burda olmam gerekiyordu, onun için seninle buluşamadım. Sana haber vermek de imkansızdı. Şimdi anladın mı?"

Paketlerin arasına dalarak bir şişe Benedictine çıkardı. Bu arada Stasia da siyah havyar ve tuzlu biskivütleri içeri taşımıştı bile.

Bunların nerden, nasıl, niçin geldiğini sormadım bile. Nasılsa az sonra patlak verirdi.

"Hiç şarap yok mu?" diye sordum.

Şarap mı? Elbette vardı. Hangisini arzu ederdim. Bordeaux, Ren Şarabı, Moselle, Chianti, Burgundy...?"

Bir şişe Ren Şarabı açtık, ıvır-zıvırı da yüklenip, küçük masanın başına oturduk.

Mona, "Stasia gebe!" dedi, Bunu o kadar normal bir sesle söylemişti ki, sanırsınız, "Stasia kendine yeni bir elbise aldı" demişti.

"Bunu mu kutluyordunuz?"

"Yok canım!"

Stasia'ya döndüm, "Hadi anlatsana, can kulağıyla seni dinliyorum!" dedim.

Kızardı, yardım ister gibi Mona'ya baktı, "O anlatsın sana" dedi.

Mona'ya döndüm, "Ee, sen anlat!"

"Valla, Val uzun bir hikaye bu aslında ama, sana kısaca anlatayım. Village'da bir grup serseri Stasia'ya tecavüz etmişler."

"Tecavüz mü etmişler? Kaç kişi?"

Mona, ""Dört!" dedi, "Hani bir akşam eve gelmemiştik ya, hatırlıyor musun? İşte o akşam olmuş."

"Demek babanın kim olduğu bilinmiyor?"

"*Baba mı?*" diye bir ağızdan bağırdılar. "*Babanın* kim olduğu bizim umurumuzda bile değil!"

"Küçük canavarın bakımını büyük bir sevinçle üzerime alabilirim, ancak daha önceden nasıl süt imal etmem gerekiyor, onu öğrenmeliyim."

Mona, "Kronski'yle konuştuk, o her şeyle ilgilenmeyi üzerine aldı. Ama önce bir muayene etmek istiyor."

"Gene mi?"

"Emin olması gerekiyormuş."

"Peki *sen* emin misin?"

"Stasia emin, artık regl olmuyormuş."

"Bu bir anlam taşımaz ki. Daha kesin delillerin var mı ki?"

Söz sırası Stasia'ya gelmişti. "Göğüslerim ağırlaşıyor" dedi, bir yandan da bluzunun düğmelerini çözüyordu. Bir göğsünü çıkardı. "Görüyor musun" dedi, sıkınca bir kaç damla sarı bir sıvı çıktı. "Bak bu süt işte!"

"Nereden biliyorsun?"

"Tadına baktım!"

Mona'ya dönüp, onun da göğsünü sıkmasını söyledim, bakalım ondan da gelecek miydi? Ama yapmayacağını, utandığını söyleyerek reddetti.

"*Utanıyor musun?* Bacaklarını çaprazlayıp karşımızda otururken nen var nen yok gösterirken utanmıyorsun da göğsünü çıkarmaya mı utanıyorsun? Bu sapıklık değil mi?"

Stasia bir kahkaha atarak. "Val doğru söyledi. Bize göğsünü göstermende ne gibi bir sakınca var sanki?" dedi.

Mona, "Gebe olan sensin, ben değilim!" dedi.

"Kronski ne zaman gelecek?"

"Yarın!"

Kendime bir bardak şarap daha doldurdum, "Doğmamışın şerefine" dedim. Sonra sesimi alçaltarak, polise haber verip vermediklerini sordum.

Sanki bu sorumu hiç duymamış gibi yaptılar. Sonra da bu konuyu artık kapatmam gerektiğini hatırlatırcasına, en kısa zamanda bir oyunu görmeye gideceklerini söylediler. Eğer istersem onlarla birlikte gidebilirmişim, memnun olurlarmış. "Hangi oyun?"

Stasia, "*Tutsak*" dedi, "Bir Fransız oyunu. Herkes son günlerde onu konuşuyor."

Konuşmalarımız sırasında Stasia ayak tırnaklarını kesmeye çabalıyordu. Ama, o kadar beceriksizce yapıyordu ki bu işi, benim kesmeme izin vermesi için yalvardım. O işi bitirince saçlarını tarayıp, tarayamayacağımı sordum. Bayıldı.

Saçlarını tararken o da bir yandan bana "*Sarhoş Gemi*"den kısımlar okuyordu. Okuduklarından ne kadar çok hoşlandığım açıkça görünüyordu. Bunun üzerine yerinden fırladı gitti Rimbaud'nun biografisini aldı, geldi. Carré'nin "*Cehennemde Bir Mevsim*"iydi gelen. Eğer olaylar onu bozmak için elbirliği etmemiş olsalardı, hemen oracakta bir Rimbaud hayranı olup çıkacaktım.

Diyebilirim ki böylesine bir akşam çok az geçirmişizdir.

Ertesi gün Kronski geldi. Muayene sonucu negatif çıkınca olaylar da gene sapıttı. Bazen çok özel bir arkadaşlarını ağırlamak, ki bu genellikle uzun bir sürelik gıdamızı temin eden bir zat, ya da masanın üzerinde dolgun bir çek bırakan bir adamdır, isterlerse ben evi bırakıp çıkıyordum. Artık konuşmalarına beni pek katmıyorlar, ikili konuşmalar yapıyorlardı. Ya da konuşmadan gözümün önünde birbirlerine notlar yazıyorlardı. Sık sık Stasia'nın şiirleri de git gide çılgınca bir hava alıyordu. Ya da bana gösterdikleri öyleydi. Rimbaud'nun etkisiyle diyordu. Ya da guruldaması, fıkırdaması hiç durmayan sifonun.

Ara sıra iyi bir şey olarak Osiecki ziyarete geliyordu. Yeni bir yer bulup çıkmıştı. Bir cenaze gömme işiyle uğraşan dükkanın üst katıydı bu yer. Orada bir kaç tek atardık onunla. Ta ki gözleri camlaşıp kendini tırmalamaya başlayana dek. Bazen Hoboken'e gitmeyi aklıma koyardım, yolda gittiğim kadar da oranın ne ilginç bir yer olduğunu kendi kendime tekrarlardım. Weehawken de bir diğer Allahın belası yerdi. Sık sık da oraya görülmemiş görülmeyecek oyunları görmek için düşerdim. O bodrum katının çıldırtıcı havasından, durmadan söylenen aşk şarkılarından kaçmak için her yere gidebilirdim. Şimdi aşk şarkıları çeşitli dillerde söylenmeye başlanmıştı. Rusça, Almanca hatta İbranice... Stasia'nın odasındaki gizemli konuşmalar, açık açık söylenen yalanlar, uyuşturucu maddeler hakkındaki o korkunç sözler ve güreşler...

Evet evet arada sırada benim için hem de, güreş yapıyorlardı. *Yaptıkları şey güreş miydi?* Anlaması biraz zor ama... Bazen de akşamın tekdüzeliğini bozmak için elime fırça alıp Stasia'nın karikatürünü yapıyordum. Duvara...

Hep duvara. Bana karşılığı oldukça hoş oluyordu. Bir keresinde kapısının üzerine kuru kafa ile ölüm işaretini çizmiştim. Ertesi gün bir de baktım, kafanın üzerine kıvrık bir hançer saplanmış.

Bir gün de tutamak yeri sedeften yapılmış bir tabanca gösterdi bana. "Belki gerekir de" demişti.

Şimdi beni yeni bir şeyle suçluyorlardı: Stasia'nın odasına gizlice girip, onun eşyalarını karıştırıyormuşum.

Bir akşamdı, tek başıma, canım sıkkın, Manhattan'ın Polonyalıların yaşadığı kesiminde dolaşıyordum. Bir bilardo salonuna yolum düştü, daldım içeri. İyi ki girmiştim, Curley'le bir arkadaşına rastladım. Genç bir adamdı bu, yeni hapisten çıkmış, değişik bir tip. Çok heyecanlı ve düş kurma yeteneği çok gelişmiş biri. İllaki benimle birlikte eve gelmek, gevezelik etmek istediler.

Metroda gelirken Curley'e biraz Stasia'dan söz ettim. Sanki bu konuyu ondan iyi bilen yokmuş gibi davrandı bana.

Dalgın dalgın, "Bir şeyler yapmak gerekiyor!" dedi.

Arkadaşı da onunla aynı düşüncedeydi.

Işığı yaktığımda ikisi de şaşkınlıktan zıpladılar.

Curley, "Bu kadın deli olmalı be!" dedi.

Arkadaşı duvardaki resimlerden korkmuş gibi yaptı, gözlerini alamıyordu.

"Ben bunları daha önceden görmüştüm" dedi, alıkça davranıyordu.

Curley, "Nerede yatıyor o?" diye sordu.

Odayı gösterdim. Nefis bir düzensizlik örneğiydi. Kitaplar, havlular, donlar, ekmek kırıntıları yatağın üstünü ve yeri kaplamıştı.

"Deli, deli resmen!" dedi, Curley'in arkadaşı.

Bu arada Curley de odanın içini büsbütün karıştırmaya başlamıştı. Bir o çekmeceyi açıyor bir öbürünü, içindekileri çıkarıp bakıyor, sonra geri tıkıyordu.

Dayanamadım, "Ne arıyorsun?" diye sordum.

Sırıtarak yüzüme baktı, "Sen anlamazsın!" dedi.

Sonunda gözleri bir yere takıldı kaldı. Tuvalet masasının altındaki sandık gibi bir şeye bakıyordu.

"Bunun içinde ne var?"

Omuzlarını silktim.

"Bir bakalım ne varmış!" dedi. Ancak sandık kilitliydi. Ar-

kadaşına döndü, "Şu maymuncukları versene!" "Yalnız çabuk ol. İçimden bir ses bana bir şeyler bulacağını söylüyor."

Bir kaç dakika sonra sandık açılmıştı. Büyük bir hareketle kapağı geri ittiler. Gözümüze ilk çarpan şey demir bir kutucuk oldu. Kuşkusuz bir mücevher kutusuydu. Ama açamadık. Gene o genç adam maymuncuklarını çıkardı, bir dakika geçmeden kutunun kilidi yenildi.

Bir sürü aşk mektubunun -çeşitli hayranlardan gelme- arasında, helaya atılmış duygusunu bende uyandıran, ya da uyandırmaya çalıştıkları notu bulduk. Mona'nın el yazısını hemen tanıdım, şöyle yazıyordu: ""Korkunç, sevgilim..."

Curley, "İyi sakla onu" dedi, "günün birinde bir bakarsın işe yarar.." Öbür mektupları geri tıkıştırdı. Sonra arkadaşına dönüp, kilidi eski haline sokmasını söyledi. "Sandığın kilidini de iyi tak, hiç bir şeyden kuşkulanmasınlar!"

Sonra da bir çift sahne düzenleyicisi gibi odayı eski haline döndürmek için kolları sıvadılar. Hatta ekmek kırıntılarını bile yerlerine koydular. Bir ara yerdeki bir kitabın açık mı yoksa kapalı mı kalması için aralarında tartıştılar.

Odadan çıkarken genç adam kapının açık olduğunu, öyle bırakmamız gerektiğini söyledi.

"??.... et," dedi, Curley, "Nasılsa hatırlamazlar!"

Dikkatle dinliyordum, dayanamadım. "Nasıl böylesine emin olabiliyorsun?" diye sordum.

"Tahmin!" dedi, "kapıyı esaslı bir nedenin yoksa açık bırakıp bırakmadığını hatırlar mısın sen? Hem niye böyle bir nedeni olsun onun? Var mı? Yooo... Çok basit, görüyorsun ya!"

"Fazla basit!" dedim. "Bazen insan bir nedeni olmadan da iyicene hatırlar."

Bana, pislik, düzensizlik içinde yaşayan birinin hiç de iyi bir hafızaya sahip olamayacağına dair bir karşılık verdi. "Bir hırsızı ele alalım. O ne yaptığını bilir. Hata yaptığı zaman bile. Sonra neyin nerede olduğunu bilmek zorundadır. Çünkü bir anda şans yüzünü çeviriverir ondan. İnanmazsan buna sor!"

Arkadaşı, "Doğru söylüyor!" dedi. "Benim hatam çok dikkatli olmamdı." Bana hikayesini anlatmak istedi ama, zorla sepetledim onları. "Bir başka sefer anlatırsın, olur mu?" dedim.

Sokağa çıktığımızda Curley bana dönüp, "ne zaman istersen yanındayım. Biz o karının icabına bakarız!" dedi.

V. Bölüm

Yarı baygın uykunun, düşündeki kopuk kopuk sahnelere benziyordu gitgide, bütün kapalı yanlarının ortaya çıkarılması, yalanların açıklanması, Osiecki'yle karşılaşmalar, geceleyin rıhtım boyunca yapayalnız dolaşmalar, genel kitaplıkta "büyük"lerle karşılaşmalar, duvar tabloları, öteki benliğimle karanlıkta karşılıklı konuşmalar, ve başka bir sürü şey. Bundan daha şaşmış olamazdım, cankurtaranın gelişine bile. Birisi, ve galiba da Curley, beni Stasia'dan uzaklaştırmayı düşünmüştü. Neyse ki cankurtaran geldiğinde yalnızdım. Şoföre bu adreste deli kimse olmadığını söyledim. Birisi telefon edip götürülmesini istemişti. Yanlışlık olmuş dedim.

Ara sıra ev sahibi iki Hollandalı kızkardeş herşeyin yolunda olup olmadığını öğrenmek için çıka geliyorlardı. Bir iki dakikadan çok kalmazlardı. Taranmamış, kirli pasaklı görünüşlerinin dışında görmemiştim hiç onları. Kızkardeşlerden biri mavi çoraplar, öteki de pembe beyaz çizgili çoraplar giyerdi. Çizgiler, tıpkı berberlerin dükkanları önündeki çubuklar gibi döne döne yukarı çıkarlardı.

Şu *The Captive* "Tutsak" hikayesi. Oyunu tek başıma görmeye gitmiştim, onlara haber vermeden. *Bir hafta* sonra da onlar gittiler. Şenlikle, şarkıyla geri geldiler bu keresinde de "Just a kiss in the dark" (karanlıkta bir öpücük)tü.

Sonra bir gece -nasıl olduysa- üçümüz birlikte bir Yunan Lokantası'na yemeğe gittik. Orada dağıttılar kendilerini, *The Captive*'i anlatarak, ne çok beğendiklerini, bir ara görmem gerektiğini, belki de düşüncelerimi geliştirebilir diye. "Ama gördüm ben onu!" dedim. "*Bir hafta* önce gördüm. Bunun üzerine oyunun özellikleri üzerine bir tartışma başladı, savaşa dönüştü, çünkü onlarla aynı görüşte olamıyordum, çünkü bir şeyi katış

ve şiirsel olarak yorumluyordum. Tartışmanın tam orta yerinde kutudan aşırılmış mektubu ortaya çıkardım. Utanıp, küçük düşecekleri yerde öyle gürültü çıkardılar, öyle şamata ettiler ki bütün lokanta ayağa kalktı ve hiç de kibar olmayan bir şekilde dışarı çıkmamız istendi.

Ertesi gün özür diler gibi, Stasia olmadan bir gece, Mona kendisini dışarı çıkartmamı istedi. Önce ilgisiz gibi davrandım ama çok üsteledi, ben de kabul ettim. Yarından sonraki akşam çıkacaktık.

O gece geldi, tam çıkacakken, kararsızlaşmaya başladı. Görünüşü için söylenip duruyordum -dudak boyası, yeşil göz kapakları, beyaz pudralı yanakları, yerlere kadar değen pelerini, dizlerindeki etekliği, hepsinden çok da o kukla, sıntık, yozlaşmış görünüşlü Kont Bruga için. Kucağına almış, göğsüne bastırıyordu, demek ki onu da götürecekti!

"Hayır" dedim. "Allahaşkına bu olmaz!"

"Niçin?"

"Çünkü... Allah kahretsin. *Hayır*!"

Kont'u Stasia'ya uzattı, pelerinini çıkarttı, durumu yeniden gözden geçirmek için oturdu. Yaşantılarla biliyordum, gecemizin sonuydu bu. Hayrettir, nedense, Stasia yaklaştı, iki kolunu çevremize doladı, -bir abla gibi- kavga etmememiz için yalvardı. "Gidin!" dedi.. "Gidin, eğlenin! Siz yokken evi temizleyeceğim." Bizi kibarca dışarı attı, yürürken arkamızdan bağırıyordu "İyi vakit geçirin! İyi eğlenceler!"

Aksak bir başlangıçtı, ama sonuna kadar götürmeye kararlıydık. Adımlarımız sıklaşınca (neden? nereye yetişeceğiz?) patlayacak gibi hissediyordum kendimi. İşte kolkola koşturup duruyorduk "eğlenmek için", ama tam olarak planlanan bir şey yoktu. Sadece hava mı alıyorduk?

Metroya gittiğimizi farkettim. İçeri girdik, trenin gelmesini bekledik, vagonlardan birine girip oturduk. Bir tek sözcük bile geçmemişti aramızda. Times Square'de ayağa kalktık, aynı dalga uzunluğuna ayarlanmış robotlar gibi merdivenleri tır-

mandık. Brodway. Hep aynı Brodway, hep aynı neon cehenneminin ateşi. İçgüdüyle kuzeye doğrulduk. Yolun ortasında durup insanlar bize bakıyorlardı. Aldırmıyor gibi yaptık.

Sonunda Chin Lee'nin önüne gelmiştik. "Çıkacak mıyız" diye sordu. Başımı salladım, evet gibilerden. O ilk gece oturduğumuz bara doğru yürüyor -bin yıl önceki gibi.

Yemek servisi başlayınca çenesi açılır. Herşey gerisin geri boşalmaya başlar; yediğimiz yemekler, karşılıklı oturuşumuz, dinlediğimiz parçalar, birbirimize söylediklerimiz... Hiçbir ayrıntı unutulmaksızın.

Bir anı ötekini kovaladıkça gitgide daha da duygusallaşıyorduk.. Yeniden aşık olmak... hiç de istemeden... ne yapacağım? Arada hiçbir şey olmamış gibi -ne Stasia, ne hücre yaşama, ne anlaşmazlıklar. Sadece ikimiz, bir çift muhabbet kuşu, önlerinde sonsuz yaşamları.

Elbiseli prova, tam buydu işte. Yarın rollerimizi oynayacaktık -taşınmak üzere olan bir evde.

Eğer sorsalardı, doğru gerçeklik hangisi, bu aşk düşleri, bu ninni mi yoksa, bunu esinleyen bakır kaplama tiyatro mu diye, derdim ki, "Budur. Ta kendisidir...!"

Düş ve gerçek -değiştirilemezler mi?

Kendimizden öte, dillerimize sonsuz özgürlük vermiştik, birbirimize yeni gözlerle bakıyor, daha aç, daha obur gözlerle bakıyorduk inanan, söz veren... dünya yüzündeki son saatlerimiz gibi. Sonunda birbirimizi bulmuştuk, birbirimizi anlamıştık, birbirimizi sevecektik, sonsuzluğa dek, sonsuzluğa dek.

Hala taze, hala mutluluğun dumanı tüterken kolkola dışarı çıkıp, sokaklarda dolaşmaya başladık. Kimse durup bakmıyordu bize.

Bir Brezilya kahvehanesinde oturup sürdürdük karşılıklı konuşmamızı. Burada akım dalgalanma göstermeye başladı. Şimdi de tekleyen açıklamalar suçluluk pişmanlıkla renkleniyordu. Yaptığı herşey, düşünebildiğimden de daha kötüsünü yaptığı

şeyler bile sevgimi yitirmek kaygusundandı. Ahmak olduğuma göre, abarttığını söyleyerek direttim. Ona geçmişi unutması için yalvardım, doğru ya da yanlış olmasının gerçek ya da düşsel olmasının hiçbir önemi olmadığını belirttim. Ondan başka kimse olamayacağına yemin ettim.

Oturduğumuz masa kalp biçimindeydi. Bu masaya sonsuz sadakatimizi belirten sözleri yönelttik.

Sonunda dayanamaz hale geldim. Yeteri kadar dinlemiştim artık. "Haydi gidelim!" diye zorladım.

Bir taksiyle gittik eve, bir tek söz söyleyemeyecek kadar da bitkindik.

Çok değişik bir sahneyle karşılaşıp içeri girdik. Her şey düzenli, cilalı, pırıl pırıldı. Sofra üç kişi için kurulmuştu. Masanın tam ortasındaki kocaman bir vazonun içinden gene koca bir buket menekşe fışkırıyordu.

Menekşeler olmasa belki herşey çok iyiydi ama aramızda geçmiş olan bütün sözlerin ağırlığını düşürüyor gibiydiler. Açık, inkar edilemeyecek gibiydi sessiz anlatımları. Dudaklarını aralamadan da sevginin paylaşılması gereken birşey olduğunu kesinlikle belirtiyorlardı. "Seni sevdiğim için sev beni." Mesaj buydu.

Noel yaklaşıyordu. Mevsimin havasına aldırış etmeden Ricardo'yu çağırmak istediler. Aylardır bu fırsat için yalvarıp duruyordu o da; bu denli istekli bir alıcıyı nasıl böyle bekletebildiklerini anlayamıyordum hâlâ.

Ricardo'ya beriden çok söz ettiklerinden -ben onların eksantrik, belki de dahi yazar arkadaşıydım! o gelir gelmez hemen benim de ortaya çıkmam düzenlenmişti. Bu stratejide iki amaç vardı, ama önemli olan onlar gidince Ricardo'nun gitmesini sağlamaktı..

Vardığımda Ricardo bir eteklik tamir ediyordu. Vermeer atmosferine benziyordu. Ya da Saturday Evening Post'un kapağında kadın köşesiyle ilgili çalışmaları gösterir gibiydi.

Ricardo'yu görür görmez sevmiştim. Ötekilerin antenlerinin

yetiştiği kadar söylediklerinden daha da çoğu vardı onda. Birdenbire oturup konuşmaya başladık sanki ömür boyu arkadaşmışız gibi. Ya da iki kardeş gibi. Onlar Küba'lı olduğunu söylemişlerdi, oysa çok geçmeden aslen Katalonya'lı olduğunu genç yaşta Küba'ya göç ettiğini öğrenmiştim. Irkının öteki insanları gibi o da ciddi hatta sıkıntılı görünüşlüydü. Ama gülümseyince çocuksu yüreğini görmemek elde değildi. Kalın gırtlaksı şivesi sözcüklerinin uyumunu bozuyordu. Yapı olarak Casals'a çok benziyordu. Çok ciddiydi, ama bana inandırdıkları gibi ölü ciddiyeti yoktu.

Onun dikişinin üzerine kapanmış görünce Mona'nın bir zamanlar onun üzerine yaptığı bir konuşmayı anımsadım. Özellikle çok yavaşça söylediği o sözleri? "Bir öldüreceğim seni."

Gerçekten de bunu yapabilecek bir adamdı. Gariptir ki, Ricardo'nun yapmak istediği herşey yerinde olur gibi geliyordu bana. Onun durumunda öldürmek, suç olamazdı; yerinde, haklı bir davranış olurdu. Kirli iş yapabilecek güçte değildi. Yüreği olan bir insandı, baştan aşağı yürek, gerçekten.

Arada bir kendisi için getirdikleri çayı yudumluyordu. Ateş suyu bile olsa gene aynı sakin, düzgün biçimde yudumlardı herhalde. Ayin gibiydi yaptığı. Konuşması bile bir ayinin parçası izlenimini uyandırıyordu.

İspanya'dayken müzisyen ve şairdi; Küba'ya gelince ayakkabı tamircisi olmuştu. Burada hiç kimse değildi. Aslında hiç kimse olmamak da ona çok iyi gidiyordu. Hiç kimse değil ama herkesti. Ne kanıtlanacak bir şey ne de ulaşılacak. Tümüyle kendi içinde yeterli, kaya gibi.

Günah kadar çirkindi ama oradaki varlığının her bir hücresinden incelik, iyilik, dayanıklılık saçılıyordu. Bu adamdı büyük iyilikte bulunduklarını sandıkları insan! Bu adamın keskin zekasından ne kadar az haberleri vardı! Herşeyi bildiği halde bile sevgiden başka bir şey vermeyen bu adama inanamıyorlardı. Ya da Mona'nın çılgın tutkusunu biraz daha Mona'nın alevlendirme şansını elde etmekten başka birşey istemiyordu.

"Bir gün" derdi, "Evleneceğim seninle. Ondan sonra bütün bunlar rüya gibi gelecek."

Sonra yavaş yavaş gözlerini önce Mona'ya sonra Stasia'ya sonra da bana kaldırırdı. Sanki "siz de duydunuz" demek isterdi.

"Ne şanslı adam derdi", kibar, dik bakışlarını benden ayırmadan. "Bu ikisinin arkadaşı olabilmekle ne kadar şanslı bir adamsınız. Henüz içerdeki halkaya alınmadım ben."

Sonra Mona'ya dönerdi:

"Yakında her zaman gizli kalmaktan bıkacaksın. Sabahtan akşama dek ayna karşısında durmaya benzer bu. Gizemlilik yaptığın işte değil kendindedir. Seni bu can sıkıcı yaşamdan uzaklaştıracağım zaman bir heykel gibi çırılçıplak kalacaksın. Şimdi bütün güzelliğin bir süslemeden başka birşey değil. Çok fazla ileri geri oynandı bununla. Onu ait olduğu yere bırakmalı; çöp yığınının üzerine. Bir zamanlar herşeyin şiirsel, ya da müzikle anlatılması gerektiğine inanırdım. Çirkinliklerin de bir yeri, nedeni olduğunu kabul edemezdim. En kötü şey bayağılıktı benim için. Ama bayağılığın da dürüst hatta hoş bile olabileceğini keşfettim. Herşeyi yıldızlara yükseltmemizin gereği yok. Herşeyin kilden yapılmış bir temeli var. Truvalı Helen'in bile. Herkes en güzel kadın bile kendi güzelliğinin arkasına saklanmalıdır..."

Böyle sessiz, düzenli konuşurken bir yandan da dikişine devam ediyordu. Gerçek kafalı adam işte bu dedim kendi kendime. Erkekle kadının eşit olarak bölünüşü; tutkulu ama sakin, sabırlı, ayrı, ama tümüyle kendini verebilen; sevdiğinin ruhunun içlerine kadar görebilen, bağlanmış, adanmış, neredeyse tapınan, ama onun en ufak bozuk yanını görebilen biri. Gerçek kibar bir ruh, Dostoyevski'nin deyişiyle.

Aptallara karşı zayıf olduğumdan, bu kimseyle tanışmaktan hoşlanacağımı düşünmüş olsalar gerek!

Onunla konuşmaktan çok, onu soru yağmuruna tutuyorlardı, yaratılışının anlamsız saflığını ortaya çıkarmak için özellikle yöneltilen sorular. Tüm sorulara aynı tutumla karşılık ve-

riyordu. Çocukların söyledikleri saçma sapan sözleri cevaplandırıyordu sanki. Yaptığı açıklamaları dinleyenlerin çok ilgisiz olduklarının farkındaydı, ama bir çocukla konuşan akıllı bir adamın yaptığı gibi seçerek çıkarıyordu sözcüklerini: Sonradan yeşerecek olan, yeşerirken de onlara acımasızlıklarını, bilgisizliklerini, doğruluğun iyileşen yanını anımsatacak tohumlar atıyordu kafalarına.

Görünüşte, tutumlarının düşündürdüğü gibi oldukça duyguları körlenmiş de değildi. Ona bağlıydılar, onlara değişik gelen bir biçimde seviyorlar onu, denebilirdi. Onların tanıdıkları hiç kimse böyle içten sevgi, saygı uyandıramazdı. Alay etmiyorlardı bu sevgiyle, böyle olsa bile. Şaşıyorlardı buna. Sadece bir hayvanın uyandırabileceği türden bir sevgiydi bu. Çünkü, galiba sadece hayvanlar tüm varlığın kendini bırakmasına yol açan, insanoğlunu bütünüyle kabul ettiklerini gösterme yeteneğindedirler nedeni olmayan hem de bir insanın öteki insana kolaylıkla gösteremeyeceği türden bir kendini bırakmadır bu.

Garipsediğim yanı böyle bir sahne, sevginin durmadan atılıp tutulduğu bir masa çevresinde olması gerektiğiydi. Bu sürekli patlamalar yüzünden buna dayanıklılık masası derdik. Başka nerede olurdu bu sinsi rahatsızlık, bu duygular cehennemi, bu sevginin yıpratıcı, uyumsuz konuşulması? Yalnız şimdi Ricardo'nun bulunuşuyla sevginin gerçekliği öne çıkmaya başlamıştı. Dikkati çeken bir şey de elinden geldiğince bu sözcüğün az kullanılmasıydı. Ama gene de sevgiydi, başka hiç bir şey değildi bütün sözlerinden, davranışlarından anlaşılan.

Sevgi diyorum, Tanrı da olabilirdi bu.

Gene bu Ricardo, bana öğretildiğine göre tanrısız'dı... Katil deselerdi daha iyi olurdu. Belki de Tanrı'yı en çok sevenler, insanları en çok sevenler, tanrısız, suçlu olmuşlardır. Sevgi delileri demek belki daha doğru olur.

Kim onu nasıl değerlendirmek istiyorsa, Ricardo için farketmezdi. Kim ne isterse öyle olabiliyor gibi izlenim bırakabilirdi. Ama sonuna kadar sadece kendi kendisiydi o.

Eğer onu bir daha göremeyeceksem dedim kendi kendime, unutamayacağım da. Bütün yaşam boyu bir kez de olsa tam, gerçek bir varlıkla karşılaşmak yeter. Yetmekten de öte. Bir İsa'nın, bir Budha'nın bir tek sözcükle, bir tek bakışla, bir tek işaretle, kendi evrelerinde dönüp duran çarpılmış ruhların doğalarını, yönlerini nasıl çok derinden etkilediklerini anlamak zor değildi. Bazılarının da neden inanmadıklarını çok iyi anlayabiliyordum.

Bütün bu anıların ortasında birdenbire benim de buna benzer bir rolüm olduğunu anımsadım. O unutulmaz günlerde bir parça anlayış, bir hoşgörülme belirtisi, bir damla iyilik için büroma dolup taşan çaresiz erkekleri, kadınları her biçimde gençleri anımsadıkça çok daha az bir çapta kendime pay biçtim. İşe alma şefi olarak oturduğum yerden onlara kendi çıkarını gözeten bir tanrı, sert bir yargıç, belki de cellat gibi gözükmüşümdür. Sadece onların yaşamları üzerinde değil, sevdikleri üzerinde de güçlü olabiliyordum. Galiba tüm ruhları üzerinde. Aslında benden iyilik dilenirlerken beni güçsüz, bilgisiz bıraktıklarını bilmiyorlardı. Böyle anlarda onlara yardım eden ben değildim, onlar bana yardım ediyorlardı. Beni çirkinleştiriyorlar, zayıflatıyorlar, kendimi unutmasını öğretiyorlardı.

Çoğu kez içler acısı bir olaydan sonra köprü üstünde yürümüş kendimi toparlamaya çalışmıştım. Nasıl sinir bozucu, yıkıcı bir şeydi bütün güçleri elinde tutan biri olarak görülmek! Nasıl ironik, saçmaydı, gündelik işlerimin akışı içinde küçük bir İsa rolü oynamak! Arada bir parmaklıklara yaslanırdım. Karanlığın görünüşü, yaşlı sular rahatlatırdı biraz. Nehirin akıntısına boşaltırdım karmakarışık düşüncelerimi, duygularımı.

En sevdiğim, doyamadığım, aşağıdaki suyun yüzeyinde danseden renkli yakamozlardı. Rüzgarda sallanan şenlik fenerleri gibi dansederlerdi. Karamsar düşüncelerimle alay ederler, içimde esneyen üzüntüleri aydınlatırlardı. Nehirin akışı üzerinde asılı kalıp, bütün sorunlardan, bütün görevlerden, sorumluluklardan koptuğumu hissederdim. Hiç durmazdı nehir

soru sormak için, bir kez olsun yönünü araştırmamıştı. Hep ileri, dolu dolu, durmadan. Kıyıya dönüp bakınca nehir boyunca gölgeleri düşen gökdelenler nasıl oyuncak gibi kalırdı! Nasıl ömürsüz, cılız, boş, kendini beğenmiş! Bu kocaman mezarlara kadınlar, erkekler sabahtan akşama dek girer çıkar, ekmeklerini kazanmak için ruhlarını çürütürler, kendilerini satarlar, birbirlerini satarlar, bazıları Tanrı'yı bile satar, gece olunca gene dışarı dökülürler, karıncalar gibi, hendeklere dalarlar, yeraltına girerler kendilerini gömmek için gene, ama bu kez kocaman mezarlara değil, 'ev' dedikleri kulübelere, tavşan yuvalarına, eskimiş, bitkin, yenilmiş yaratıklar gibi koşuşurlar. Gün boyunca duygusuz ter ve iş mezarlığı, gece boyunca, sevgi ve umutsuzluk mezarlığı. Bu denli bağlılıkla koşmasını, dilenmesini, kendilerini ve dostlarını satmasını, ayılar ya da terbiyeli köpekler gibi dansetmesini, aslında kendi doğalarını ortaya koymasını öğrenen gene bu yaratıklar arada bir çökerler, üzüntü çeşmeleri gibi gözyaşı dökerler, yılanlar gibi kıvranırlar, sadece yaralı hayvanların çıkarabileceği sanılan bir takım garip sesler çıkarırlar. Bu rezil antikalıklardan anlaşılan işin sonuna geldikleridir, yukarılardaki güçler onları hayal kırıklığına uğratmışlardır, onların üzüntü dillerinden anlayacak birisi çıkıp da onlarla konuşmazsa sonsuzluğa dek kendilerini yitirecek, kırılacak aldanmış olacaklardır. Birisinin tepkide bulunması gerekir, bilinen birisi, o denli önemsiz biri ki ufacık kurtlar bile çizmelerini yalamakta bir an bile düşünmesin.

Ben de o türden bir kurtçuktum. En iyi türden bir kurt. Sevgi yerinde yenilmiş, savaşmak değil, ama küçüklüğü, kırılmayı çekmeye hazır, rahatlatıcı olarak seçilmiş olanın rolünü oynayacak olan bendim. Mahkum olan, dışarıda bırakılan, uygunsuz, yükselme tutkusundan uzak olan ben kendim yargıç sandalyesine oturmakla, cezalandıracak, mükâfatlandıracak, baba, rahip, hak dağıtıcı ya da cellat olmakla ne denli gülünç bir duruma düşmüş olacaktım. Kamçı korkusu altında heryeri baştan sona dörtnala giden, ben, Woolworth merdivenlerini sırf be-

dava bir öğle yemeği için bir solukta çıkan ben, her havaya göre dans eden, her şeyi yapar gibi, yapabilir gibi gösteren ben, bir sürü kazık yiyip daha da çoğuyla karşılık vermek için hoş gören ben, çılgın düzenin yanlışlığından başka bir şey anlamayan ben, günahkar, deli, bütün insanlar için akıl, sevgi, anlayış saçan birisi olmak zorunluğundaydım. Tanrı daha iyi bir eşek seçemezdi benden başka. Sadece toplumun daha aşağı daha yalnız bir üyesi bu rol için daha yeterli olabilirdi belki. Yükselme tutkusu mu demiştim? Sonunda anladım, yıkıntıdan ne kurtarabilirim tutkusu. Bu zavallı, kırılmışlar için bana yapılmayanı yapmak. Sönmüş ruhlarına iki kilo kadar ruh üflemek. Onları bağlarından koparmak, insanlar gibi değerlendirmek, arkadaş olmak.

Kafamın içini bu düşüncelerle doldururken (başka bir yaşam gibi,) bu, çok zor gibi gözüken durumu, içinde bulunduğum durumla karşılaştırmaktan alamadım kendimi. O zaman sözlerimin ağırlığı oluyordu, yargılarıma kulak veriliyordu; şimdi söylediklerimin, yaptıklarımın çok hafif olduğu söylenebilirdi. Yeşermemiş aptal olmuştum. Girişiğim herşey, dilediğim herşey toz yığını oluyordu. Direnenler gibi yerlere yatsam, cüzzamlılar gibi ağzımdan köpükler saçsam, hiçbir işe yaramıyordu. Aya dönüp uluyan bir köpekten başka birşey değildim. Açıkça, Ricardo gibi kendimi bırakmasını neden öğrenememiştim? Neden tam aşağılık bir duruma düşmemiştim? Kaybedilmiş bu savaşta hala uğruna çarpıştığım şey neydi?

Ricardo için oynanan bu orta oyununu oturmuş seyrederken, hiç de bundan onun alınmadığını gittikçe daha iyi görüyordum.Onunla her konuşuşumda kendi tutumumu daha da iyi açıklıyordum. Gerçekten hiç gereği de yoktu, çünkü, onu aldatmak istemediğimin farkında olduğunu biliyordum. İkimizi birleştiren bu oyunu anlamsız bir saçmalığa sokan şeyin Monayı ikimizin birden sevmesi olduğunu hiç de kestiremiyordu.

Aşk kahramanı, dedim kendi kendime, süt kardeşi tarafından aldatılamaz, kalleşlik edilemez. İki dost ruhun kor-

kacak bir şeyleri var mıdır? Kadının kendi korkusu, kendinden kuşkulanması ancak böyle bir bağı sarsar. Sevilenin anlayamadığı, sevgililerinin yönünden bir düzenbazlık, sadakatsizlik olamıyacağıdır. Anlayamadığı, sevgililerini böylesine birbiren bağlayan onların kendi benliklerini sürekli olarak kontrolde tutan, aşk tutkusundan başka daha büyük bir tutku olsa bile hiçbirşeyi paylaşmaya izin verdirmeyen ama şimdi paylaşabildiren kendi kadınsı aldatma zorunluğu duygusudur. Böyle bir tutkunun pençesi altında erkek sadece kendini bırakmasını bilir. Bu sevginin konusu olan, onu ayakta tutan kadına gelince ruhsal hokkabazlık hünerlerinin hepsini kullanabilmesi gerekir. Onun en içten gelen ruhu ancak bu tepkiyi gösterebilir. Sonra büyür ruhu, esinlendiği sürece.

Peki ya bu sonsuz yüceliğe ermiş tapınma, değmez birşeyse? Bu türden şüphelere pek düşmez erkek. Şüphenin kurbanı olan genellikle bu sık rastlanmayan, ezici aşkı esinleyendir. Tek suçlu olan onun kadınsı yaratılışı da değildir, ama denenme sırası gelinceye dek anlaşılmamış olan bir ruhsal yetmezliktir. Bu gibi yaratıklarda, hele olağanüstü güzellikleri sözkonusu olunca gerçek çekim güçleri bilinmez olarak kalır: bedenin çekici zokasından başka şey görmez gözleri. Aşk kahramanı için trajedi, çoğunlukla öldürücü bir biçimde, güzelliğin ruh vergisi olmakla birlikte sevilenin biçimi, yüz çizgileri dışında olmadığı anlaşılmaya başladığı zaman kendini gösterir.

VI. Bölüm

Ricardo'nun ziyaretinin yaptığı etkiler tam dört gün boyunca tepemde asılı kaldı. Berbat durumumu artırmak için de Noel imdada yetişti. Yılın bu günlerinden yalnız tiksinmek, nefret etmekle kalmazdım, bir de üstelik korkardım. Erkekliğe eriştiğim günlerden beri kimse beni iyi bir Hıristiyan olarak adlandıramamıştır. Ne kadar karşı koymaya kalkarsam kalkayım Noel beni hep ailemin kucağında yakalar. Kara zırhına bürünmüş olan zavallı melankolik şövalye, Hıristiyanlık dünyasındaki her budala gibi, midesini şişirip, soyunun sonu gelmez, boş, saçma laflarını dinlemeye zorlanır.

Gelecek olan olay için henüz bir şey söylemedimse de -eğer yalnızca özgür ruhun kutlanışından başka bir şey değilsegene de hangi koşullar altında, aklın ve gönlün hangi durumunda, ikimizin o şenlikli hüküm gününde kendimizi bulacağımızı merak etmeden de duramadım.

Stanley hiç beklenmedik bir ziyaret yaptı. Nasıl olmuşsa olmuş, yaşadağımız yeri bulmuştu. Gelişi üzgünlüğümü, berbat ruh durumumu, iç huzursuzluğumu artırmaktan başka hiçbir işe yaramadı. Doğrusu şimdi, hiç de uzun kalmadı. Ancak beni dikenli tellerle sarıp, sarmalayacak kadar oturdu.

Sanki onun gözlerinde temsil ettiğim -Her zaman içindüşüş resmini daha da güçlendirmek için gelmişti. Zahmet edip de ne yaptığımı, Mona'yla nasıl olduğumuzu, yazı yazıp yazmadığımı bile sormadı. Odaya bir göz atması onun tüm öyküyü anlamasına yetmişti. Tek cümleyle durumunu derleyip toparladı: "Hatırı sayılır bir düşüş!"

Konuşmamızı canlandırmak, sürdürmek için hiç çaba göstermedim. Yaptığım bütün iş bir an önce çıkıp gitmesi için dua etmekti. Yalancıktan kendinden geçme numaralarına yatacak olan o ikisi gelmeden gitsin istiyordum.

Dediğim gibi o da kalmak için bir istek göstermedi. Ancak tam çıkıyordu ki, gözü birden kapının yanına, duvara raptiyelediğim kocaman bir paket kağıdına takıldı, kaldı. Işık o kadar azdı ki, okumak imkansızdı.

Kağıdı bir köpek gibi koklayarak duvara yanaştı, "Bu ne?" diye sordu.

"Bu mu?" dedim "Hiçbir şey. Rastgele bir takım düşünceler!"

Görebilmek için bir kibrit çaktı. Bir tane daha, bir tane daha. Neyse göreceğini görmüştü, geri çekildi.

"Hı! Demek artık piyes yazmaya başladın!"

Tükürecek sandım.

Çok utanmıştım. "Yok canım, daha başlamadım bile. Oyalanıyorum bir takım düşüncelerle. Sanırım hiçbir zaman da yazamayacağım."

Tıpkı bir mezar kazıcısı gibi bakarak, "Ben de öyle düşünüyorum" dedi. "Üzerinde konuşmaya değer tek bir kelime bile yazamassın sen. Ne oyun ne bir şey. Sen ancak yazarsın, yazarsın, bir iş de yaratamızsın.

Ona kızmam gerekirdi belki ama, kızamadım. Yıkılmıştım, ezilmiştim. Ortalığı kızıştırmak için bir şeyler daha söylemesini bekledim, örneğin, yazmakta olduğu yeni "aşk hikâyesi" hakkında bir iki fikir, falan... Çıtı çıkmadı. Çıkmadığı bir yana bir de demez mi, "Ben artık yazı yazmayı bıraktım. Hattâ okumuyorum bile. Bir işe yaramıyor ki! "Bacağını şöyle bir sallayıp, kapıya doğru yürüdü. Elini kapı tokmağına koydu, bana döndü. Ciddi, azametli bir davranışla, "Ben senin yerinde olsam, yazmayı bırakmam. Yani senin bir yazar olduğunu falan söylemek istemiyorum ama... "Bir saniye kadar durakladı, sonra sözlerinin çerçevesini de tamamladı, "Ama, şans, senden yana."

Kezzabın etkisini tamamlayabilmesi için gerekli zaman geçti. Sonra ekledi, "Sen de onu davet etmek için bir şey yapmıyorsun."

Bahçe kapısını da ardından vurarak çıktı, gitti.

Güle, güle.

İşte hepsi bu.

Eğer bir yumrukta beni yere serseydi, bundan daha beter olamazdım. Daha yenik görmezdim kendimi. Yer yarılsa da yerin dibine girseydim. İçimde ne var ne yoksa eridi gitti. Bir yağ damlasından, lekesinden başka bir şey değildim. Yeryüzünde bir lekeden başka bir şey değil.

Umutsuzluk içine geri dönünce makine gibi bir mum yaktım. Üç perde olacaktı. Üç tane de oyuncusu vardı. Bu ortalıkta ağır ağır dolaşan oyuncuların kim olduğunu söylemek gereksiz elbette.

Sahnelerin, duyguları, düşünceleri, fonu için hazırladığım projeyi inceden inceden gözden geçirmeye başladım. Aslında ezberimdeydi her şey ama, bu kez tüm oyunu sanki yazmış da bitirmiş gibi okudum. Elimdeki özle ne yapılabileceğini gördüm. (Hattâ her perdeden sonra kopan alkışları bile duydum.) Şimdi her şey açığa çıkmıştı. Gün gibi açıktı. Göremediğim tek şey vardı, bunu benim nasıl yazacağım! Onu kelimelere geçiremezdim. Kanla yazılması gerekiyordu çünkü.

Böyle yere çakıldığım zamanlar, şimdi olduğu gibi örneğin, tek heceli kelimelerle konuşurdum, ya da hiç. Hareketim bile azalır. Sonsuz bir zaman süreci içinde bir noktada kalabilirdim. Oturur, ayakta ya da eğik olarak.

Geldiklerinde beni bu durumda buldular. Sırtımı duvara, başımı kağıda dayamış duruyordum. Masanın üzerindeki mum küçücük kalmıştı. İçeri daldıklarında duvara zamklanmış olarak duran beni görmediler. Bir süre sessiz, sedasız gidip, geldiler. Derken Stasia beni buldu. Avazı çıktığı kadar bağırdı.

"Şuraya bak!" diye bağırıyordu, "Ne olmuş ona?"

Yalnız gözlerim oynuyordu. Yoksa beni bir heykelle karıştırabilirlerdi. Daha da kötüsü bir ölüyle.

Cansız sarkan kolumu salladı. Hafifçe ürktüm, ürperdim. Yalnız kolum ama, ben kılımı oynatmadım.

"Çabuk buraya gel!" diye gene bağırdı. Bu kez Mona atlar gibi dörtnala geldi.

"Şuna bak!"

Kendimi toparlama zamanı gelmişti. Yapıştığım noktamdan kıpırdamadan, duruşumu bozmadan, çenemi sarkıttım ve onlara -Demir maskenin ardından konuşan bir adam gibi- Sevgililerim, korkacak bir şey yok, dedim. "Korkacak bir şey yok. Ben yalnızca... yalnızca düşünüyorum."

"Düşünüyor musun?" diye çığlığı bastılar.

"Evet! benim sevgili aşk meleklerim, düşünüyorum. Ama, bunda bu kadar şaşacak ne var?"

Mona hemen bana bir iskemle uzatıp, "Lütfen otur!" diye rica etti. Ilık sulu bir havuza girmiş gibi oldum, iskemleye oturunca. O küçük hareketi bile yapmak ne güzeldi bilseniz. Ne var ki ben kendimi iyi bulmak istemiyordum. Mutsuzluğumun, üzgünlüğümün tadını çıkarmak istiyordum.

Acaba böylesine güzel bir kaskatılık kazanmam, duvara yapışıp durmamdan mı ileri geliyordu? Aklım çalışıyordu çalışmasına ama, gene de yavaş bir çalışmaydı bu. Artık benden uzaklara kaçmıyordu. Düşünceler geliyorlar, yavaş yavaş dolaşıyorlar, onları yakalayıp biçim verecek onlarla oynayacak kadar zaman bıraktıktan sonra çekilip gidiyorlardı. İşte bu nefis salınmalar sırasındaydı ki o noktaya eriştim. Onların gelmesinden bir kaç dakika önceydi, oyunumun son perdesi tüm açıklığıyla beynime yerleşti. Oyun kendi kendini yazmaya başlamıştı kafamın içinde, benim hiçbir çaba göstermeme gerek kalmamıştı.

Düşüncelerim gibi sırtım da hafifçe onlara arkasını çevirmiş durumda oturduğum yerden, bir otomat gibi konuşmaya başladım. Aslında yaptığım şeye konuşma denmezdi; satırları olduğu gibi söylüyordum. Tıpkı oyundan sonra, soyunma odasında kendi kendine sahnedeki oyunu sürdüren bir aktöre benziyordum.

Tuhaf bir şekilde sessizleştiklerini fark ettim. Genellikle sustuklarında ya tırnakları ya da saçlarıyla oynarlardı. Bu kez öylesine suskun, öylesine durgundular ki, sözlerim karşı du-

vardan yansıyıp, bana geri geliyordu. En güzeli de kendi konuştuğumu kendimin de dinlemesiydi. Nefis, nefis! Tatlı bir hayal dünyasında gibiydim.

Bir saniye bile sussam, bu büyünün bozulacağını anlıyordum. Ancak bu düşünce bana en küçük bir endişe bile vermedi. Pes diyene kadar sürdürecektim. Ya da "o" pes diyene kadar.

Böylece maskenin yarığı arasından konuşmamı sürdürdüm de sürdürdüm. Hep aynı tonda, ölçülü, genizden gelen, donuk bir sesle konuştum. Sanki inanılmayacak derecede güzel bir kitabı okuyup da bitirmiş, ağzım açamayan biri gibi.

Stanley'in o kahredici sözleriyle kül haline gelmiş; özle, kaynakla yüz yüze kalmıştım; yazarlık nedir görmüştüm bir başka deyişle. Yazı yazmak denen şu tiz, gıcırtılı yaratma eylemi kaynaktan usul usul akan bu nefis şeyden ne kadar, ne kadar değişikti. Kelimeler içinde yaratmak için açlık çekenlere, özlem duyanlara motto olacak cümle şu olmalı, "Derine dal bir daha çıkma." Çünkü bizlere görmek, duymak, hareket etmek, var olmak ancak o ıssız, sakin derinliklerde bahş ediliyor. Kişinin kendi derinliklerine, en uzak, en aşağılara çöküp de geri gelememesi, yukarı bir daha çıkmaması ne büyük bir nimet, ne büyük bir iyilik.

Bu noktaya erişince, kocaman, tembel bir morina balığı gibi olduğum yerden yavaş yavaş geri döndüm, hareketsiz bakışlarımı üzerlerine diktim. Derinliklerde yaşayıp da insanların dünyasından, güneşin sıcaklığından, çiçeklerin kokusundan, kuşların sesinden, vahşi hayvanlardan, insanlardan habersiz bir canavar gibi gördüm kendimi. Yalnız içine dönük, içine bakmaya alışık olan, peçeli gözlerle onlara baktım. O saniye dünya nasıl da güzel göründü bana, depdeğişik bir güzellik! Onlara, içinde oturdukları odaya doymamış, aç gözlerle baktım: Sonsuzlukları, ölümsüzlükleri içinde gördüm onları, odayı da; sanki koca yeryüzünde tek oda oymuş gibi: Odanın duvarlarının geri çekildiğini giderek açıldığını, ardından görünen kentin hiçlik içinde eridiğini gördüm... Tarlaların sonsuza dek ekildiğini,

göllerin, denizlerin, okyanusların boşluk içinde eridiğini gördüm. O boşluk ki yakıcı, ateşli gözlerle işlenmişti; o boşluğun saf, uçsuz bucaksız sönmez ışığı gözlerimin önünde oynaştı, bir ordu gibi Tanrı'ya benzer yaratıklarıyla melekleriyle baş melekleriyle, serapinleriyle, kerubinleriyle.

Sisi dağıtan bir kasırga gibi, akla gelebilecek en yersiz düşünce beni yerimden fırlattı. Noel gelmişti.

"Ne yapacağız?" diye inledim.

Stasia, "Sen konuşmana bak!" dedi, "Seni ilk kez böyle görüyorum."

"Noel!" dedim. "Noel'de ne yapacağız, ne düşünüyorsunuz?"

"Noel mi?" diye haykırdı. Bir an için gene benim simgesel bir laf ettiğimi sandı. Ama, artık onu büyüleyen kişiyle hiç ilgim kalmadığını görünce, "İsa!" dedi, "Tek kelime bile dinleyemem artık!"

Koşar adımlarla odasına doğru giderken, arkasından seslendim, "İyi! Şimdi biz konuşabiliriz."

Mona gözleri yaş içersinde "Val, dur, dur!" diye bağırdı, "N'olur büyüyü bozma, yalvarırım."

"Tamam!" dedim, "Artık tamam, bitti. Başka yok. Perde!"

"Ama, var! Olmalı!" diye yalvarır gibi bir sesle konuştu, "Dur bak! Sakin ol sen... şöyle otur... sana bir içki koyayım!"

"Bu güzel, evet, bana bir içki ver. Yiyecek bir şeyler de getir. Açlıktan ölüyorum. Şu Stasia da nerede. Hey gelsene! Yiyelim, içelim, çıldırana kadar konuşalım. Satmışım Noel'i! Satmışım Noel Baba'yı. Stasia Noel Baba olsana, ne ilginç bir şey olur!"

Şimdi beni oyalayabilmek, memnun edebilmek için fır fır çevremde dönenip duruyorlardı. En küçük, en saçma isteklerimi bile yerine getirebilmek için yarış ediyorlardı... sanırsınız ki gökten onlara bir peygamser inmişti.

"Ren şarabı bitti mi? Ondan istiyorum!" diye bağırdım.

Görülmemiş derecede aç ve sussuzdum. İçmek, içmek istiyordum.

"Kahrolasıca Polak!" diye mırıldandım.

"Ne?" diye sordu Stasia.

"Yahu ben ne hakkında konuşuyordum? Şimdi bir düş gibi geliyor bana... Ne düşünüyordum ben? Bu muydu sizin bilmek istediğiniz? Şey... olsaydı ne muhteşem olurdu... eğer...!"

"Eğer ne?"

"Boş verin şimdi... sonra söylerim. Şimdi çabuk oturun!"

Şimdi elektriklenmiştim. Ben balık mıydım? Yok elektrik kurdu demek daha doğru. Parıl parıl. Kurtlar kadar aç. Belki de bu yüzden bu kadar parlağım, ışık saçıyorum. Şimdi benim de bir gövdem var. Yeniden ete kavuşmak ne hoş şey. Yiyebilmek, içebilmek, soluk alabilmek, bağırabilmek ne hoş!

Bir şeyler daha yedikten sonra, "Çok garip bir şey!" dedim, en iyi olduğumuz zamanlarda bile gerçek kişiliğimizi ne kadar az tanıyoruz. Sanırım, bıraktığım yerden konuşmamı sürdürmemi istiyorsunuz. Ta diplerden taşıyıp getirdiğim şeyler oldukça ilginç geliyor size görüyorum. Şimdi onların ancak bir solukluk havası var. Ancak emin olduğum bir şey var, ben içerdeydim, ben... ben, bir balık gibi fışkırtıyordum, farkına vardınız mı? Hem de bildiğiniz o alelade balıklardan değil, okyanusun tabanında yaşayan balık gibi!"

Koca bir yudum şarap içtim. Harikûlade bir şarap. Ren şarabı...

"Garip olan şu: Her şey oradaki duvarda asılı olan oyunun iskeletinden dolayı ortaya çıktı. Birden her şeyi gördüm, duydum. Eh, artık niye yazayım. O işi yapmayı bana düşündüren bir tek neden vardı, o da sıkıntımı, üzgünlüğümü hafifletmeme yarayacağı düşüncesi. Ne kadar üzgün, sıkıntıda olduğumu biliyorsunuz, değil mi?"

Hepimiz bir birimize baktık. Taş gibi kalakaldık.

"Çok komik ama, içinde bulunduğum durumda her şey olması gerektiği gibi görünüyordu: Her şey anlam dolu, hakkını verir, sonsuzluğa dek gerçektir. Sizler birer melek değilsiniz çünkü gözümün ucuyla da olsa, gerçek melekleri gördüm...

başka bir görünümdeler şimdi. Her zaman onları böyle görmek istemem. Yalnız heykeller..."

Stasia, "Nasıl böyle?" diye sordu, bilmek istiyormuş.

"Her şeyi bir arada!" dedim, "Geçmiş, şimdi, gelecek. Yeryüzü, gökyüzü, ateş, su. Hareketsiz bir tekerlek. Şöyle demek istiyorum aslında ışık tekerleği. Işık hareket ediyor, tekerlek değil."

Bunları yazmak istiyordu, bir kalem aradı çevresinde.

"Sakın!" dedim.

"Kelimeler onun gerçekliğini veremez. Benim sana söylediklerim birer hiçti. Konuşuyorum çünkü kendimi tutamıyorum, ancak bu hakkında bir konuşma oluyor. Ne olup bittiğini imkânsız sana anlatamam... gene o oyuna benziyor. Kimsenin yazamayacağı o oyunu ben gördüm, duydum. Kişinin yazdığı, olmasını istediğidir. Bizi ele al örneğin, biz oluştuk mu? Bizi kimse düşünmedi. Biz olduk, hepsi bu. Biz hep vardık. Ne fark var bunda?"

Doğrudan Mona'ya döndüm. "En kısa zamanda kendime bir iş arayacağım. Benim bu tür yaşayışımı sürdürürken yazabileceğimi düşünmüyorsun değil mi? Bir iş bulacağım, benim şimdiki düşüncem bu!"

Dudaklarından bir itiraz mırıltısı koptu ama, hemen sustu arkasından.

"Evet evet, tatiller biter bitmez ortaya çıkacağım. Yarın da bizimkilere telefon edip, Noel için onlara gideceğimizi söyleyeceğim. Yalvarırım beni yolda bırakma. Oraya tek başıma gidemem. Gitmem. Sonra yalvarırım bir kerecik de en doğal halinle git oraya. Olur mu? Ne makyaj, ne takıp takıştırma... Tanrı'm en iyi durumda bile onlarla yüz yüze gelmek ne kadar zor!"

Mona, Stasia'ya döndü, "Sen de gel!" dedi.

"Tanrı korusun hayır!" dedi Stasia hemen.

"Ama gelmen gerekli senin" dedi Mona, "Yoksa ben tek başıma kalkamam işin altından."

Ben söze karıştım; Elbette, sen de gel. Sen yanımızda olursan uyuma tehlikesi de suya düşer. Yalnız bir elbise ya da bir etek giy. Eğer mümkünse şu saçlarını da bir toparla."

Bu sözlerim onları oldukça sarstı. Ne! Stasia bir hanım gibi mi davranacaktı! Bundan daha ahmakça, daha akıl dışı bir şey söylenemezdi.

Mona; "Onu soytarı yapmak mı istiyorsun?" diye sordu.

Stasia da "Ben bir hanım olamam!" diye inledi.

"O tatlı benliğinden başka bir şey olmanı istemiyorum ki ben senden" dedim, "Ancak atlı araba gibi olma diyorum."

Tam beklediğim gibi oldu. O gün sabaha karşı üçte geldiler. Öğlene de annemlere gidecektik. Geldiler gelmesine ama, ne geliş. İkisi de zil zurna sarhoştu. Yanlarında sürükledikleri bebek, bir araba dayak yemiş gibi görünüyordu. Onları ben soyup, yatağa yatırmak zorunda kaldım. Tam derin bir uykuya daldıklarına kanaat getiriyordum, onlar çişe kalkıyorlardı. Sallana sallana gözlerini açmadan tuvalete gidiyorlar, yolda önlerine çıkan her şeye çarpıp ya onu deviriyorlar ya da kendileri düşüyorlardı. Kendilerini toparlayıp ayağa kalkmaya çabalarken de gerçek birer dipsomanyak gibi bağırıyorlar, inliyorlar, küfür ediyorlar, homurdanıyorlardı. Bir ara kustular da. Onları en son yatağa tıktığımda ne kadar uyurlarsa o kadar kazançlı çıkacaklarını söyledim. Çünkü saati 9.30'a kurmuştum. Sıkı sıkı tembih ettim, o saatte uyanmaları gerektiğini.

Bana gelince sabaha kadar gözümü kırpmadım. Yatağın içinde dönüştürdüm durdum, ya da sigara içtim.

Tam 9.30'da saat çaldı. Bana alarm zilleri çalarmış gibi geldi. Hemen ayağa fırladım. Onlarsa birer ölü gibi uyuyorlardı. Bir birine bir ötekine koşuşturup tartakladım, salladım, itiştirdim, kakıştırdım fakat uyandıramadım. Yatak örtülerini çektim üzerlerinden, tokatladım, gelmişlerine geçmişlerine küfür ettim, kalkmadıkları taktirde onları kayışla döveceğimi söyledim.

Ayağa kalkıp da kollarının arasında *yığılmayacak* hale gelmeleri yarım saatten çok sürdü.

"Hadi ikiniz de duşa!" diye bağırdım. "Ben kahveyi yapacağım."

Stasia benim sözlerime karşılık, "Nasıl bu kadar kötü olabiliyorsun?" diye sordu.

Mona da "Niye annenlere telefon edip de akşam yemeğine geleceğimizi söylemiyorsun?" diye sordu.

"Yapamam!" diye bağırdım ona. "Yapamam da. Bizi öğlen yemeğine bekliyorlar. Saat birde onlarda olacağız. Anlaşıldı mı geceyarısı değil."

Mona, "Onlara hasta olduğumu söylesene" diye yalvardı.

"Hayır efendim. Öleceğini bilsen de öğleyin orda olacaksın, anlaşıldı mı?"

Kahve içerken, ne hediye aldıklarını anlattılar bana. Zaten onların bu kadar içmelerinin nedeni de hediye olmuş ya. Nasıl olmuş bu? Hediye için gerekli parayı toplayabilmek için üç gündür içki tezgahının başından kalkmamış olan iyi yürekli bir ahmak adamın peşine düşmüşler. Böylece onlar da işe karışmışlar. İstediklerinden değilmiş ama. Niyetleri hediyelik parayı doğrultup herifi ekmekmiş. Ne var ki kahrolasıca kurnaz tilki öyle kolay kolay atlatılacaklardan değilmiş meğer. Eve gelebildiklerine şükretmem gerekirmiş. Bunları itiraf ettiler bana.

İyi bir masaldı doğrusu. Belki yarı yarıya doğru da olabilirdi. Neyse kahvenin yardımıyla yuttum.

"Peki peki," dedim, "Stasia ne giyecek, sen onu söyle."

Bana öylesine umutsuzca, acıklı, şaşkın bir bakış baktı ki az kaldı ona, "Ne istersen onu giy!" diyecek hale geldim.

Allahtan Mona yetişti, "Ben onu giydiririm!" dedi. "Sen merak etme. Yalnız bizi birkaç dakika huzur içinde bırak, yanımızda durma, olur mu?"

"Tamam!" dedim. "Ancak, unutma, tam saat birde!"

Benim için yapacak en iyi şey yürüyüşe çıkmaktı. En azından bir saat alırdı bu. Bu arada da belki Stasia insan içine çıkabilecek bir duruma getirilirdi. Sonra benim de temiz havaya çıkmam gerekiyordu, soluk alamıyordum içerde.

Kapıyı açarken gene içeri seslendim, "Unutma, bir saatiniz var, fazla değil. Eğer hazır olmazsanız, ne kılıktaysanız öyle gideriz bakın!"

Dışarda nefis bir hava vardı. Buz gibiydi ama, gökyüzü açık ve pırıl-pırıldı. *Gece hafif hafif kar yağmış,* beyaz bir Noel için yetecek kadar yerlere ak bir örtü sermişti. Sokaklar ıssızdı, sanki insanlar oraları terk edip gitmişlerdi. İyisi de kötüsü de tüm Hıristiyanlar şimdi çam ağaçlarının çevresinde toplanmış, hediye paketlerini açıyorlardır. Sevgiyle birbirlerine sarılarak, öpüşerek, her şeyin ne kadar sevimli olduğuna dair birbirlerini aldatarak oturuyorlardır. (Şükürler olsun Tanrı'ya, her şey geçti.")

Yürüye yürüye doklara kadar indim. Zincirle birbirine bağlı köpekler gibi yan yana dizilmiş olan, okyanus aşırı gidecek olan gemilere baktım. Burda her şey bir mezar kadar sessizdi. Çevrede hayaletleri hatırlatan garip bir hava vardı.

Doklardan sonra yabancıların yaşadıkları kısımlara geldim. Buradaki hava yalnız hayaletleri değil, dehşet verici, iğrenç, korkunç şeyleri de hatırlatıyordu. Öyle ki Noel mevsimi bile bu içler acısı, yıkıntı-döküntü yerlere insanların yaşadığı bir yer havası veremiyordu. Onun saflığı, temizliği bile yeterli olmamıştı. Kimin umurunda ki? Onların çoğu dinsizdi, putperestti zaten. Leş gibi Araplar, yaralı suratlı Çinliler, Hintliler, Meksikalılar, Zenciler... karşıdan gelen oğlan yüzde yüz bir Arap'tı. Ayaklarının yarısını dışarda bırakan yırtık terlikleri, parça parça bir kasket, incecik bir ceket giymişti. "Allah'a şükürler olsun!" diye mırıldandım, yanımdan geçerken. Az ilerledim önüme bir çift Meksikalı çıktı. Ayakta duramayacak kadar sarhoşlardı. Bir sürü mahalle çocuğu çevrelerinde çember çizmişler, heriflerle alay ediyorlardı. Derken orda bir yerden bir kapı açıldı. Eski moda evlerden biriydi. Görüp görebileceğiniz en iğrenç iki orospu, yıkıla yıkıla temiz, beyaz Noel Günü'ne çıktılar. Biri az ilerledikten sonra eğildi, çorabını çekmeye çalıştı. Ama, eğilmesiyle yüzüstü yere kapaklanması bir oldu. Öbürü şaşkın göz-

lerle ona baktıktan sonra, yerde yatana takıldı, sendeledi, pabuçları ayağından fırladı, gitti.

Parlak, canlı, nefis bir gündü. Soğuk, tertemiz, insanı canlandıran bir havaydı. Ah, n'olurdu, Noel Günü olmasaydı. Acaba hazırlar mı? Kendimi hazırlardım, ne olursa olsun göğüs gereceğim. Eğer çok ahmakça davranmazlarsa, diyorum kendi kendime, her şeye razıyım. Kafamın içinde binbir düşünce uçuşuyor. Bizimkileri kuşkudan kurtaracak - durumumuz hakkında sürekli kuşkudalar çünkü onları rahatlatacak bir sürü masal buluyorum. Örneğin şöyle bir şey soracaklar; "Bu günlerde yazıyor musun?" "A! Elbette. Bir düzüneye yakın hikâye verdim, yayımcılara. Mona'ya sorun bakın." *Mona, nasıl, işinden memnun mu?* (İyi ama, unuttum. Onun nerde çalıştığını biliyorlar mı acaba. Geçen sefer ne demiştim ki!) Stasia hakkında neler yumurtlayacağım şimdiden bilemiyorum. Belki, Mona'nın çok eski bir arkadaşı. Okuldan. Kendisi sanatkârdır.

İçeri girdiğimde Stasia gözyaşları içersinde topuklu ayakkabıların içine girmeye uğraşıyordu. Beline kadar çıplaktı. Nereden bulduklarını bilemediğim bir iç etekliği giymiş, jartiyerleri falan sallanıyordu. Saçları ise... korkunçtu.

"Hayır, hayır, başaramayacağım." diye inledi. "Niye benim de gelmem gerekli sanki?"

Mona ise kahkahadan patlamak üzereydi. Yerlerde elbiseler, taraklar, tokalar sürünüyordu.

Stasia'yı rahatlatmaya uğraşıyordu, "Yürümek zorunda değilsin, hemen şurdan bir taksiye atlayacağız, üzülme."

"Şapka giymem de şart mı?"

"Bakalım canım, gerekirse giyersin."

Onlara yardım etmeye kalkıştım ama, işleri büsbütün çığrından çıkarmaktan başka bir işe yaramadım.

İkisi birden onları yalnız bırakmam için yalvardılar.

Köşeye çekildim, olayları gözlemeye başladım. Bir gözüm de saatteydi. (Oniki olmak üzereydi.)

"Beni dinleyin!" dedim, "Fazla uğraşmayın. Saçlarını bir hale - yola sokun, bir de eteklik geçirin üstüne, yeter."

Onlarsa o arada bilezik ve küpe takmaya uğraşıyorlardı "Yeter be!" diye bağırdım. "Noel ağacına benzettin kadını."

Evden dışarı kendimizi attığımızda saat yarımdı. Bir taksi çevirdim. Kendi kendime de, "Tanrı'ya şükürler olsun. Ancak bir kaç dakika gecikme ile gidiyoruz." diye mırıldandım.

Giderken, Stasia pabuçlarını çıkardı ayağından. Şimdi başında şapka yerine bir bere vardı. Çok daha iyi duruyordu. Daha kanuni. Biraz sonra kıkırdamaya başladılar. Mona, Stasia'nın dudaklarını boyamak istiyordu. Daha kadınca bir görünüş kazanırmış.

"Eğer biraz daha kadınca görünürse, bir sahtekar olduğunu anlarlar!" dedim.

Stasia soruyor, "Orda ne kadar kalacağız."

"Bilemiyorum ama, elimizden geldigince erken kalkmaya çalışınz. Yediyi, sekizi bulur gene de."

"Bu akşam mı?"

"Evet, bu akşam. Yarın sabah değil."

"Sen yetiş, İsa!" diyerek bir ıslık koyverdi. "O zamana kadar nasıl dayanacağım?"

Kaderimize doğru gelirken arabaya durmasını söyledim. Tam evin önünde inmek istemiyordum. Bir blok aşağıda indik taksiden.

"Niye?" diye sordu Mona.

"Çünkü!" dedim.

Stasia ayakkabılarını eline almış, çoraplarıyla yürüyordu, karda. "Giy onları!" diye avazım çıktığı kadar bağırdım. Köşede cenaze işleriyle uğraşan bir dükkanın önünde çam ağacından bir kutu duruyordu. "Otur şunun üstüne de giy onları ayağına." dedim. buyruğuma boyun eğdi. Hem de bir çocuk uysallığıyla. Ayakları sırılsıklamdı tabi, ama pek umursadığı yoktu. Ayakkabılarını giymek için didişirken, başından beresi düştü, altından da el sürülmemiş saçlar fırladı. Mona deli gibi onları düzene sokmaya çalışıysa da tokalar başlarını alıp gitmişlerdi. Birini bile bulamadık.

"Bırak öyle kalsın!" dedim. "Ne fark eder ki!"

Stasia saçlarını şöyle bir savurdu, uzun saçları omuzlarına döküldü. Yeniden beresini giymeye çalıştı ama hangi yana oturtsa gülünç oluyordu.

"Bırak hadi! Gidelim. Eline al onu da."

Topallaya topallaya yürüyordu, "Uzak mı ev?" dedi.

"Az kaldı, sık dişini!"

Böylece yanyana yürümeye başladık. epey gittik. "İlk üzüntüler Sokağı. Ulric'in dediği gibi tuhaf bir üçlü. Kapalı perdelerinin ardından bile delici olan bakışlarla bizi gözleyen komşularımızı görür gibi oluyorum. Miller'ın oğlu. Şu da karısı olmalı. Hangisi?

Babam bizi bahçe kapısında karşıladı. Neşeli bir sesle sitem etti; "Her zamanki gibi azıcık geç!"

"Evet! Nasılsınız? Noel'iniz kutlu olsun." Her zaman yaptığım gibi yanaklarından öpmek için öne eğildim.

Stasia'yı Mona'nın çok eski bir arkadaşı olarak tanıttım. Evde yalnız bırakamazdık kendisini vs. vs.

Oldukça tatlı karşıladı Stasia'yı, yol gösterdi. Holde gözleri dolu dolu kızkardeşim bekliyordu bizleri.

"Noel'in kutlu olsun Lorette, bak sana Stasia'yı tanıştırayım." "Nasılsın? Hiç gelmeyeceksiniz sanmıştık."

"Annem nerede?"

"Mutfakta."

İşte annem de göründü. O üzgün, düşünceli tebessümüyle, gülümseyerek bize doğru geldi. Aklından geçenleri adım gibi biliyorum. "Her zamanki gibi. Her zaman geç! Her zaman beklenmedik bir şey!"

Herbirimizi ayrı ayrı kucakladı. "Hemen oturun," dedi, "Hindi hazır." Sonra da ünlü alaycı, kahredici gülümsemesiyle, "Sanırım kahvaltı etmişsinizdir." dedi.

"Elbette anneciğim. Saatler önce hem de."

Topuklarının üzerinde dönerken bana şöyle bir baktı: "Yalan söylediğini biliyorum!" diyordu bakışları.

Mona o sırada hediyeleri dağıtıyordu.

"Ah! yapmamalıydınız!" dedi, Lorette. Annemden kapmıştı bu deyişi. Sonra, "Hindi yedi kilo geldi!" diye ekledi. Bana döndü, "Henry, rahip efendi senin tarafından hatırlanmak istiyormuş." dedi.

Olanları nasıl karşıladığını anlamak için Stasia'ya bir göz attım. İyi yürekli insanlar gibi hafif bir gülümseme vardı yüzünde. Adeta çok duygulanmıştı.

Babam, "Yemekten önce birer kadeh Porto içmez miydiniz?" diye sordu. Sonra üçmüze de birer dolu kadeh uzattı.

Stasia, "Ya siz, içmiyor musunuz?" dedi.

"Çok zaman oldu bırakalı." diye karşılık verdi. Ardından da boş bir kadehi kaldırıp, *"Prosit"* dedi.

İşte Noel yemeği böyle başladı. Hepinizin, hepinizin Noel'i kutlu olsun, herkesin, atların, katırların, Türklerin, alkoliklerin, sağırların dilsizlerin, körlerin, sakatların, putperestlerin, din değiştirenlerin, hepinize mutlu Noel'ler. En yüce Şükürler! En yüceye Şükürler! Yeryüzü üzerinde olsun Barış! Yüce Karallık gelene kadar birbiriniz yiyin, öldürün! (Burda kendikendime sessiz kadehimi kaldırdım.)

Hep yaptığım gibi tükürüğüm kaçtı boğazıma, öksürdüm. Çocukluk günlerimden kalma bir şey bu. Annem tam karşımda oturuyordu, elinde kıvrak bir bıçakla. Sağımda babam oturuyordu. Zaman zaman gözümün kuyruğuyla bir bakıyordum ona. Acaba ne zaman patlayacaktı, annemin o alaycı iğnelerinin sonucu. Çok uzun süredir vagonu kaçırmıştı ama... ağzımda tek lokma yokken öksürmeye başladım. Söylenen her şey belki de bininci kez aynı biçimde söyleniyordu. Benim karşılıklarım da aynıydı. Kateşizmi ezberlediğim günlerdeki, on iki yaşımda olduğum zamanlardakinin aynısı. ancak o günlerde olduğu gibi o korkunç adlardan hiç konuşmuyordum: Jack London, Karl Marks, Balzac, Eugene V. Debs gibi.

Şimdi azıcık sinirliydim. Çünkü şimdi bu taburları yürekten, ezbere biliyordum. Stasia ile Mona da "Hür ruhlar"dı,

kim bilir belki de öyle davranmaya kalkarlardı. Kim emin olabilirdi ki Stasia tutup da o öbür dünya adamlarının adlarını saymayacak: Kandinskiy, Marc Chagal, Zadkine, Brancuse ya da Lipschitz. Daha da kötüsü şu adları da sıralayabilirdi: Vivekananda, Swami; Ramakrishna; Budha. Bu arada şu adları saymaması için de dua ediyordum: Emma Goldman, Alexander Berkman, ya da Prens Kropotkin.

Neyse ki kızkardeşim makara takmış gibi spikerler, yayın şefleri, sıtma görmemiş sesli şarkıcılar, müzikal güldürü yıldızları, komşular, akrabalar gibi bir sürü adamın adlarını saymakla meşguldü. Tüm bu adlar ufak-tefek bir takım olaylarla birbirlerine bağlıydı ve Lorette'in zaman zaman ağlamasına, salya sümük birbirine karşarak konuşmasına, burnunu çekmesine falan yol açıyordu.

Stasia'ya baktım. Bizim sevgili kız bayağı iyi gidiyordu. Hele davranışları, yemek yemekteki ustalığı görülmeye değerdi.

Ancak yedikleri ağır yemek üstüne içtikleri nefis Moselle küçük küçük etkilerini göstermeye baklamıştı ikisi üzerinde. Sonra uykularını da alamamışlardı. Mona şimdiden dalga dalga gelen esnemelerini zorlukla bastırıyordu.

Durumu anlayan bizim ihtiyar, "Galiba dün gece geç yattınız." dedi.

Canlı bir sesle hemen atıldım. "Yoo! Hoş biz onikiden önce yatmayız ya!"

"Sanırım geceleri yazıyorsun!" dedi, annem...

Yerimden sıçradım. Genellikle benim karalamalarımla ilgili bir laf etmekten kaçınırdı. Ta ki lafını bir azar ya da bir iğrenme işaretiyle tamamlamasın.

"Evet," dedim, "Benim çalışma saatlerim geceyarısı oluyor. Eh, daha sessiz ortalık. İnsan daha iyi düşünebiliyor."

"Bütün gün boyunca ne yapıyorsun?"

"Çalışıyorum tabiî!" demek üzereyken birden kendimi tuttum. Bir işten bahsetmek, durumu karıştırmaktan başka bir şeye yaramazdı. Onun için, "Genellikle kütüphanelere gidiyorum... araştırma için!" dedim.

Sıra Stasia'ya gelmişti. O ne yapıyordu?

Babam benim şaşkın bakışlarım arasında düşünmeden pat diye bir karşılık verdi, "Onun bir sanatkâr olduğu açıkça görülmüyor mu?"

"Oooo!" dedi annem, o kelimeden oldukça ürkmüş gibiydi. "Bari para getiriyor mu?"

Stasia büyük bir anlayışla gülümsedi. En tatlı haliyle anlatmaya başladı. İşte sanat hiç bir zaman sizin çabalarınızın karşılığını vermezmiş... elbette başlangıçta. Sonra da Tanrı'ya şükürler olsun diye ekledi, annesi babası ona her ay bir miktar para yolluyorlarmış.

Bizim ihtiyar, "Bir stüdyonuz olsa gerek!" diye konuşmayı ateşledi.

"Evet!" dedi, Stasia, "Village'da tipik bir tavanarası stüdyom var."

Burda Mona sözü alıp, atmaya başladı. Umutsuzluğumu daha da artırmak için onu kesin bir şekilde susturdum. Çünkü zokayı yutan bizim ihtiyar, Stasia ile yakınlığını ilerletip, günün birinde kendisini stüdyosunda ziyaret etmeye kalkışacaktı. Sanatkârları çalışırken görmekten büyük zevk aldığını söylerdi hep.

Az sonra konuşmayı Homer Winslow, Bourgereau, Ryder ve Sisley üzerine yönelttim. (Babamın pek tuttuğu tiplerdir bunlar) Stasia bu birbirini tutmaz adları duydukça kaşlarını havalandırmıştı, şaşkın şaşkın bakıyordu. Hele babam, en ünlü Amerikan ressamlarını, terzi atölyesinde asılı olan eserlerini sayıp dökmeye başlayınca şaşkınlığı iyice arttı. (Babamın büyükleri atölyeyi satmadan önce asılıymış o eserler) Stasia'nın hatırı için, babama Ruskin'den söz ettim. Çünkü babam bu oyunu pek hoş karşılamıştı. *"Venediğin Taşları"* babamın okuduğu tek kitaptı. Ardından da P.T. Barnum, Jenny Lind ve o günlerin ünlülerini hatırlattım babama.

Konuşmalar arasında Lorette, saat 3.30'da radyodan bir operet yayınlanacağını söylemişti... dinlemek ister miydik acaba?

Ama şimdi üzeri bol kremalı pasta yenecekti... Lorette bir anda opereti, mopereti unuttu.

3.30 kelimesi bana daha uzun bir zaman geçirmemiz gerektiğini anımsattı. Ayrılacağımız ana kadar nasıl sürdürebilecektik konuşmayı acaba? Acele ettiğimizi belli etmeden nasıl ayrılacaktık evden? Şimdiden beynim karıncalanıyordu.

Dalgın dalgın bunları düşünürken bir de baktım ki Mona ile Stasia git gide daha uykulu duruyorlardı. Gözlerini zor açıyorlardı. Bir konu bulup ortaya atmalıydım. Ama bu öyle bir konu olmalıydı ki hem onları heyecanlandırsın, uyandırsın aynı zamanda da akıllarını başlarından almasın. Canlı bir konu... çok canlı da olmamalı. *(Uyansanıza maskaralar!)* Şöyle bir şey, belki de eski Mısırlılar'a ait bir şey? Niye *onlar?* Hayatımı kurtaracak daha iyi bir şey düşünemediğimden. Düşün! *Düşün!*

Ortalık ölü gibi sessizleşivermişti. Birden fark ettim bunu. İyi ama, ne zamandan beri sürüyordu bu acaba? Çabuk düşün! Bu ölüm sessizliğini kıracak bir şeyler düşün! Ne, gene mi Ramses? Allah kahretsin Ramses'i. Sersem, çabuk bir şey düşün! Düşün! *Ne olursun!*

"Size hiç anlatmış mıydım..." diye söze başladım.

Mona, "Özür dilerim!" diye yerinden doğrulmaya çalıştı, derken iskemlesini devirdi. "Şuraya uzanıp da bir kaç dakika yatarsam çok ayıp olur mu? "Çatlarcasına başım ağrıyor da!"

Divan zaten bir kaç adım ötedeydi, fazla bir şey söylemeden hemen uzandı, gözlerini kapadı.

(Tanrı aşkına hemen horuldamaya başlama.)

Babam, "Çok yorgun olmalı! dedi, Stasia'ya baktı, "Siz de biraz kestirsenize! İyi gelir sanırım."

Israra zaman kalmadan Stasia divana, ölü gibi yatan Mona'nın yanına uzanmıştı bile.

Annem Lorette'e döndü, "Çık yukardan bir battaniye getir. Dolaptaki o inceyi!" dedi.

Divan ikisinin birden rahatça sığamayacağı kadar dardı. Onlar da dönüşüp duruyorlar, kıvrılıyorlar, inliyorlar, kı-

kırdıyorlar, edepsizce esniyorlardı. Birden, işte şimdi olan oldu! Yaylar bel verdi, Stasia da kendini yerde buldu. Bu olay Mona'nın dayanamayacağı kadar gülünçtü. Kendinden geçmişçesine gülüyordu. Beni deli edecek kadar yüksek sesle. Ama nasıl olur da bu divanın elli yıla yakın bir zamandır kullanıldığını, iyi bakıldığı sürece de on yıl daha bizi yaya bırakmayacağını bilebilirdi ki! "Bizim" evde böyle bi aksilik üzerine kimse deliler gibi gülmezdi.

Annem her zamanki katılığı içinde elleri üzerine çöktü divanın nerden bel verdiğine bakmaya başladı. (Onlar buna sofa derler) Stasia yattığı yerde kalmış, kendine verilecek direktifleri bekliyordu sanki. Yıkılmış bir ağacın çevresinde dönenen bir kunduz gibi Stasia'nın önünde arkasında dört ayak üzeri dolaşıyordu. Tam o sırada elinde battaniye ile Lorette göründü. Fena halde aptallaşmıştı (Bizim evde böyle bir şey olamazdı da.) Öbür taraftan bir şeyin onarımında elinden hiç iş gelmeyen babam, dışarı çıkmış bahçede tuğla arıyordu. Annem bir yandan dönüyor, bir yandan da "Çekiç nerede?" diye bağırıyordu. Kolu kucağı tuğla ile dolu olan babamın içeri girdiğini görünce tepesinin tüyü attı. Kendisi divanı onaracaktı, hem de hemen.

Babam ise, "Sonra!" dedi. "Şimdi uyumak istiyorlar. "Yere çöküp, tuğlaları yerinden fırlayan yayların altına yerleştirdi.

Stasia yerinden doğruldu, kendini divana attı, yüzünü de duvardan yana çevirdi. Sersem aşıklar gibi yorgun düşmüş bir çift sincap gibi yatıyorlardı. Ben masadaki yerime döndüm. Masanın temizlenmesini seyre daldım. Belki bin kere görmüştüm bu işi. Tümü de birbirinin aynıdır. Hiç değişmez. mutfakta da öyle. Önce gelen şeyler önce...

"Siz ne kurnaz orospularsınız!" diye düşündüm. Onların kaldırması gerekirdi masayı, bulaşığı da onlar yıkayacaklardı. *Bir baş ağrısı!* Bunun kadar basit. O opereti yalnız başıma dinlemek zorundaydım şimdi. Belki de böyle daha iyi olmuştu. Ailemin bundan sonraki tutumlarını ben ezbere biliyordum. Şimdi ne konuşulursa konuşulsun önemli değildi. Ölü kediler, geçen

yılki hamam böcekleri, Bayan Schwanenhof'un ülseri, geçen pazarki kilise töreni, halı temizliyicileri, Weber ve Fields ya da son gelen maskara şarkıcının şarkıları. Gece yarısına kadar da sürse ben gözlerim açık dinleyecektim. (Bu ayyaşlar ne kadar uyuyacaklardı?) Eğer dinlenmiş kalkarlarsa belki de ne kadar oturduğumuza aldırmazlardı. Çünkü gitmeden önce bir posta daha sofraya oturacağımızı biliyordum. Öyle saat beşlerde, altılarda kaçamazdınız. Noel günü yapamazdınız bunu. Sonra çam ağacının çevresinde toplanıp o korkunç Noel Şarkısını söylemeden de olmazdı. Şarkının ardından da tüm ağaçların soyu, sopu hakkında dinlemek zorunluğu vardı. Sonra da benden konuşulacaktı. Küçük bir oğlanken nasıl da heyecanla Noel'i bekler, ağacın dibinde yığılı olan hediye paketlerini nasıl da neşeyle, heyecanla açardım. (Kız olduğu için Lorette'den kimse söz etmezdi.) Ne mükemmel bir çocuktum! Ne çok kitap okurdum, ne kadar iyi piyano çalardım! Sonra bisikletlerim, patenlerim. Bir de tüfeğim vardı. (Tabancamdan kimse söz etmez nedense) Acaba hâlâ çatal bıçağın durduğu çekmecede mi? Bir gece annem tabancayı almayı giderek bize oldukça korkulu dakikalar yaşatmıştı. Neyse ki içinde mermi yoktu. O da biliyordu bunu sanırım. Aynı şey değil mi...

Hayır hiçbir şey değişmedi. On iki yaşımdayken saat durmuştu. Kulaklarına neler fısıldanırsa fısıldansın ben onlar için sevgili küçük oğulcuklarıydım. Günün birinde büyüyüp, ünlü bir terzi olacaktım. Yazı yazmak hakkındaki saçmalıklara gelince er-geç vazgeçerdim. Ya bu tuhaf yeni kadına ne demeli... zamanla o da ortadan kaybolur. Sonunda aklım başıma gelecektir. herkesin er veya geç gelmiştir. Ben de kendimi bulacakatım. Öylelerinden değildim. Sonra benim gövdemin üzerinde bir başım vardı. Aslında akıllı bir baştı bu. Yabani ve dik kafalıydım hepsi bu. Çok okuyordum... bir sürü de değersiz arkadaşım vardı. Az sonra adını söylemeye çok dikkat edecekler ama, gene de soramadan edemeyecekleri bir soruyla karşı karşıya gelecektim. Bir sağa bir sola bakıp, kısık bir sesle, kısık

gözlerle soracaklardı: *"Küçük nasıl?"* Kızımdan söz ediyorlardı. Ve ben en küçük bir fikrim olmadan, hattâ yaşayıp yaşamadığından bile emin olmadan, kendimden emin, sakin bir sesle, "A! Çok iyi!" diye karşılık vereceğim. "Onlardan bir haber alıyor musun?" *Onlar* benim eski karımı da kapsıyordu." Başkalarından duyuyorum!" diyorum. "Stanley haberlerini getiriyor, zaman zaman." "Stanley nasıl?" "A! O da çok iyi!"

Onlara Johnny Paul'den söz etmeyi ne kadar çok isterdim. Bunu garip, çok garip bulurlardı. Niçin bulmasınlar. Yedi sekiz yaşımdan beri Johnny Paul'ü görmemiştim ki. Bu bir gerçekti. Ama asla hatırlarına gelmeyecek bir şey vardı, hele senin sevgili anneciğim, bütün bu geçen yıllar boyunca onun hatırası bende capcanlı kaldı, bir an bile unutmadım. Evet, geçen yıllar boyunca Johnny Paul her ân daha parlayarak benim önümde duruyordu. Bazen, işte bunu düşünüzde bile göremezsiniz, bazen onun küçük bir tanrı olduğunu düşünürüm. Bildiğim birkaç tanrıdan biri. Sanmam ki siz Johnny'nin sesini hatırlayasınız. Bir insanda duyulabilecek en nazik, en yumuşak sesti onun sesi. Bunu da bilmezsiniz siz. Kimselerin bana açıklayamayacağı şeyleri, ki o zaman ufak bir veletten başka bir şey değildim, onun gözlerinden okudum. Sizin için o kömürcünün oğluydu. Bir göçmen, pis bir İtalyan oğlanı. İngilizceyi iyi konuşamazdı ama, sizleri görünce kibar kibar şapkasıyla selamlardı. Nasıl düşünebilirdiniz ki bu garip yaratık, sizin sevgili oğlunuz için bir Tanrı'ydı. Acaba o dik kafalı oğlunuzun kafasının içinden geçenleri hiç öğrenebildiniz mi? Siz ancak onun okuduğu kitapları beyenmezdiniz. Arkadaşlarını da, aşık olduğu kızları da, oynadığı oyunları da, sahip olmak istediği şeyleri de beyenmezdiniz. Siz her zaman her şeyi daha iyi bilirdiniz değil mi? Ama sıkı bir baskı da yapmadınız. Sizin tuttuğunuz yol: Görmemek, duymamaktı. En kısa zamanda bu aptallıklardan vazgeçecektim. Ama, yapmadım. Her yıl daha da kötüledim. Demek saatin onikide durduğuna inandın sen de. Yahut da öyle gözükmek işine geldi. Oğlunun ne olduğunu tanıyamadın. Senin işine gelen "beni" seçtin. Oniki yaşındakini. Ondan sonra tufan...

Gelecek yıl, gene bu lanetli günlerde bana mutlaka soracaksın. "Gene yazıyor musun?" diye. Ben de sana evet diyeceğim. Sonra da ya sen benim dediklerimi köz dinleyeceksin ya da en iyi sofra örtüne dökülmüş bir damla şarap görmüşcesine davranacaksın. Hiç benim niçin yazdığımı merak etmiş misindir acaba? Hoş, söylesem ilgilenir miydin? Aslında senin istediğin beni iskemleye çivileyip bana o boktan boktan konuşan radyoyu dinletmek. Karşında oturup komşularını, akrabalarını ahmakça çekiştirmelerini dinleyeyim istiyorsun. Hattâ sasan karşı yeteri kadar yürekli, yeteri kadar cüretkâr olup da, en kesin, en sert kelimelerle o söylediklerinin benim için keçi boku kadar bile değerli olmadığını söyleyebilseydim, gene de konuşmanı sürdürürdün. İşte şimdi oturmuş, o bokun içinde boğazıma kadar batmış, dinliyorum. Dur, yeni bir yol deneyeyim sanki çok arzulu, çok heyecanlıymışım gibi davranayım. "O operetin adı neydi? Ne ses ama! Tam anlamıyla şahane bir ses! Bir tane daha söylemelerini rica etsen!.. bir tane daha... bir tane daha!" Belki de görünmeden yukarı çıkıp, eski plakları aranım. Hani Karuso'nun söyledikleri var ya, onları. Ne güzel sesi vardı adamın. Şimdi yok mu? (Evet, teşekkür ederim. Bir sigara rica edeyim.) Ama artık içmem. Gözlerim yanıyor. Beni ayakta tutan gençliğimin verdiği ateş, karşı koyma; yoksa uyuyacağım. Yukardaki o küçük, kirpas içindeki odaya çıkabilmek için neler neler vermezdim şimdi. Ne iskemlesi vardır, ne halısı, ne duvarda asılı tek resmi. Ancak orada ölü gibi uyuyabilirim. Kaç kereler, kaç kereler kendimi yatağıma atıp da gözlerim bir daha açılmasın diye ne dualar etmişimdir. Bir keresinde, hatırlıyor musun sevgili anneceğim, kafamdan aşağı bir kova su dökmüştün. Çünkü ben tembelin, serserinin biriydim, başka bir işe de yaramazdım. Yaptığım iş doğruydu ama. Gerçekten de kırksekiz saattir, orda öyle yatıyordum. İyi ama, beni yatağa çivileyen acaba tembellik miydi? hayır sevgili anneceğim, senin bilmediğin bir şeydi: Kalbim kırılmıştı. Eğer sana söylemiş olsaydım, avaz avaz gülerdin bana. Enayi miyim

sana derdimi açayım! O korkunç, pek korkunç küçük oda. Orada en azından bir kere ölmüşümdür. Hoş orada düşlerim, hulyalarım da olmuştu ya. Hattâ bir keresinde gözlerimden koca kara yaşlar süzülerekten dua etmiştim (*O kızı nasıl arzulamıştım, yalnız o kızı!*) Kırık kalbimi onarıp, o büyük acıyı yenip de dünya ile yüzyüze gelebilecek duruma geldiğimde sırtımı dayayabilecek bir tek arkadaşım vardı: Bisikletim. O uzun, bitmek tükenmek bilmez saatler boyunca pedal çevirişlerim... bir ben vardım, bir tek ben, en acı düşünceleri kollarıma, bacaklarıma sürüp, düzgün yollarda didine, çabalaya bir rüzgâr gibi giderdim. Boşuna çaba. Bisikletten her inişimde kızın hayalini karşımda buluyordum. Onunla birlikte acı, kuşku, korku da dalga dalga geri geliyordu. Ama selenin üzerinde olmak ya da aylaklık etmek beni gerçekten iyi ediyordu. Bisiklet benim bir parçamdı; ne dersem ona boyun eğiyordu. Kendi başına bir şey yapmaya kalkışmazdı. Evet, benim sevgili, ama kalpsiz babacığım sizin bana söylediğiniz hiçbir şey, benim için yaptığınız hiçbir şey, o yarış makinesinin bana verdiği zevkin, rahatlığın yerini tutamadı. Ah ne olurdu, sizleri de bisikletim gibi sökebilseydim, yağlayıp, temizleseydim.

"Babanla birlikte yürüyüşe çıkmaz mısın?"

Koyu dalgınlığımdan annemin sesiyle kendime geldim. O koltukta nasıl uykuya daldığımı hatırlamıyordum. Belki de bilmeden horlamışımdır da. Her neyse annemin sesiyle olduğum yerden sıçradım.

Gözlerimi ovuştururken bana bir baston uzattığını gördüm. Büyükkabamın bastonuydu bu. Abanozdan yapılmıştı. Gümüş başlıklıydı; başlık da ya tilki ya da maymun biçimindeydi ama hangisi bilemiyorum.

Göz açıp kapayana kadar ayağa fırlamış, paltonun içine girmeye çalışıyordum. Babam hazırdı, beni bekliyordu. Fildişi saplı bastonunu evire çevire bekliyordu. "Açık hava sana iyi gelecektir!" dedi.

Ayaklarımız bizi mezarlığa doğru götürdü. Babam pek se-

verdi orada gezinmeyi. Ölülerden falan hoşlandığından değildi bu ama. O yalnızca oradaki çiçekleri, kuşları ağaçları, ölülerin her zaman anımsattığı anılarını severdi. Mezarlar arasındaki yollara sıralar serpiştirilmişti, oturup doğa ile başbaşa bir konuşma yapabilirdiniz, ya da canınız çekerse yeraltı tanrısıyla konuşurdunuz. Bense babamla konuşmak için kendimi zorlamak zorunda değildim. Benim baştan savma karşılıklarıma, kısa, anlamlı konuşmalarıma, zayıf kaçamaklarıma, yalanlarıma alışıktı. Hiç bir zaman beni zorlamazdı. Yanında yürüyen biri olsun da isterse konuşmasındı, yeterdi ona.

Dönerken okulumun önünden geçtik. Okulun karşısında sefil piş görünüşlü evler vardı. Tümünün de önünde, çürük diş gibi sırtan camlı çıkıntılar yer almıştı. Tony Marella işte bu evlerden birinden yükselmişti. Nedendir bilemem, babam ne zaman Tony Marella'nın adını anışta da hiç kaçırmaz, bu İtalyan piçinin şöhret basamaklarından şimdi hangisinde olduğunu söylerdi. Tony şimdilerde yüksek memurluklardan birinin başındaydı. Yakında parti sözcüsü falan da olacakmış. Yoksa onun hakkında birşey okumuyor muymuş? Eğer benim yerimde olsaymış-babam-Tony'yi bir görmeye gidermiş... neyin ne zaman yararlı olacağı bilinmezmiş.

Eve yaklaşırken Gross'ların evinin önünden geçtik. Gross'ların iki oğlunun da durumları iyiymiş. Bir tanesi yüzbaşı, öbürü albaymış. Onun konuşmalarını yarım kulak dinlerken düşündüm de ikisinden birinin general olabileceğini gözümün önüne getiremedim. (Böyle bir çevreden bir general çıkacağını düşünmek bile insanı güldürürdü.)

"Sokağın başında, ahırların orda oturan o deli oğlan ne oldu?" diye sordum.

"Elini at ısırdı, kangren oldu!"

"Yani öldu mü?"

"Ooo, çok zaman oldu. Hepsi öldüler ya. Bütün oğlanlar da öldü. Bir tanesini yıldırım çarptı, öbürü karda ayağı kayıp düştü, kafasını kırdı... ha en küçükleri de azıcık oynatmıştı, son-

radan bir beyin kanaması çekti götürdü onu da. En uzun babaları yaşadı. Hatırlarsan kördü adam.Son günlerine doğru o da biraz oynatmıştı, bütün gün oturup, fare kapanı yapıyordu."

Kendi kendime sordum, niye şu sokakta bir aşağı bir yukarı gezinip de şu sefil evlerde yaşayan bu yabancı asıllı adamların hikayelerini yazmıyordum. Ne kitap çıkardı ama ortaya. *Dehşetler kitabı!* Hem de ne tanıdık, bildik dehşetler. Hiç bir zaman gazetelerin birinci sayfasında yer almayan günlük trajedilerdi bunlar. De Maupassant buraya gelseydi yazacak neler bulurdu neler...

Yürüyüşten döndüğümüzde bir de baktık herkes canlı, tatlı bir konuşmaya dalmış. Mona'yla Stasia kahvelerini yudumluyorlardı. Herhalde kendileri istemişlerdi. Çünkü iki yemek arasında kahve ikram etmek annemin aklına bile gelmezdi. Onun için kahve ancak kahvaltıda ya da oyun oynarken içilirdi. Her neyse...

"İyi vakit geçirdiniz mi?"

"Evet, anneciğim. Mezarlıkta dolaştık!"

"Çok iyi. Düzgün mü bari hepsi?"

Aile mezarlığını soruyordu. Daha doğrusu babasının mezarı ne durumdaydı onu merak ediyordu.

"Senlen Lorette'nin de yerleri ayrıldı!" dedi, annem.

Hemen Stasia'ya bir göz attım. kendini tutup tutamayacağını merak etmiştim. Ama çıkışı yapan Mona oldu. Hem de akla gelebilecek en uygun çıkış.

"O hiç bir zaman ölmeyecek!" dedi.

Annemin yüzü, ekşimiş pasta ısırmışçasına buruştu. Sonra acır gibi bir gülümsemeyle önce bana sonra Mona'ya baktı. Aslında konuşmaya başlarken kahkahasını zor zabteder gibi bir hali vardı. "Hiç merak etme. O da hepimiz gibi ölecek. Bir baksana şuna - Kafası kellendi, daha otuzunda sanki. Kendine de bakmıyor. Hoş sen de bakmıyorsun ya." Şimdi bakışları azarlar gibiydi ama, iyilik dolu bir azardı bu.

Mona ileri gitmekte direniyordu. "Val bir dâhidir!" dedi, daha da ileri gidecekti ki annem bıçak gibi durdurdu onu.

"Yazı yazmak için dâhi olmak mı gereklidir?" diye sordu. Sesinde uğursuz bir karşı koyma vardı.

"Hayır!" dedi Mona, "Ama Val yazmasa bile bir dâhi olacaktır."

"Ne demezsin! Para yapmak hususundaki dehasına ne dersin peki?"

Mona hemen karşılığı bastırdı: "Onun para düşünmesi gereksiz. Parayı düşünmesi gereken biri varsa, o da benim!"

"O evde yan gelip, çiziştirmeler yaparken mi?"

Zehir saçılmaya başlanmıştı. Gerisi geldi. "Senin gibi genç, güzel bir kadın da yollara düşüp kendine iş arayacak ha? Ama, şimdi devir değişti, değil mi? Ben küçük bir kızken babam sabahtan akşama kadar oturur, iş yapardı. Parayı o kazanırdı. Ne ilham beklerdi... ne de dehâ. Bizim anamız yoktu... umarhanedeydi. ama babamız vardı bizim, deli gibi de severdik onu. Bize hem analık, hem babalık yapmıştır. Hiçbir şeyimiz de eksik değildi. "Bir an sustu, okunu tam hedefe yollayabilmek için güç kazandı. "Ama bu herif!" dedi, başıyla beni gösteriyordu, "Senin dediğin gibi bu dâhi, bir iş arayamayacak kadar tembel. Bekliyor ki karısı kendine, eski karısına, o kadından olan çocuğuna baksın. Eğer yazdıklarından beş kuruş alsa, yüreğim yanmaz ama, o ne, yaz yaz yaz, sonuç sıfıra sıfır elde var sıfır! İşte ben bunu anlayamam!"

Mona, "Fakat anneciğim..." diye söze başladı, bu kez ben lafa karıştım:

"İkiniz de bana bakın!" dedim. "Bu konuyu burda kapatsak nasıl olur. Belki yüz kere konuştuk. Bir işe de yaramadı. Sizin anlamanızı ummuyorum zaten. Yalnız şunu anlamanızı istiyorum... sizin babanız bir gece içinde mi tanınmış bir terzi oldu? Hayır! Hem siz kendiniz anlatmıştınız bana neler çektiğini dedemin. Tüm Almanya'yı dolaşmış, kent be kent. Sonra da askerlikten kaçmak için Londra'ya kapağı atmış. Yazı yazmak da aynısı. Başarıya ulaşmak için uzun uzun yıllar ister. Tanınmak için ise daha da uzun zaman gerekli. Üstelik babanız

bir ceket yaptığı zaman onu giyecek biri yanında olurdu; biri beyenip de alana kadar kapı kapı dolaşıp da malını satmak zorunda değildi."

Annem, "Sen yalnız konuşmasını bilirsin!" dedi, "ben çok işittim bu lafları." Mutfağa doğru gitti.

Mona hemen atıldı, "N'olur gitmeyin!" diye yalvardı, "Lütfen beni dinleyin. Val'in yanlışlıklarını ben de biliyorum. Kusursuz bir insan değil. Ama, onun içinde ne olduğunu da biliyorum. Aylak bir hayalci değil o, gerçekten çalışıyor. Herhangi bir işte çalışabileceğinden çok daha fazlasını yapıyor yazı yazarken. Onun işi de bu, sizin çiziştirme dediğiniz şey yani. O yazı yazmak için yeryüzüne gelmiş. Ne kadar isterdim Tanrı bana da bir sanat, bütün kalbimle aradığım, peşine düştüğüm, tüm varlığımla inandığım bir sanat versin. Onu çalışırken görmek yüreğimi coşturuyor. Yazı yazarken bambaşka biri oluyor. Bazı bazı onu tanıyamıyorum inanın. Öylesine güçlü, öylesine düşüncelerle dolu, öylesine kendine dönük oluyor ki... Evet, benim de çok iyi, çok çok sevdiğim bir babam vardı. O da yazar olmak isterdi. Ne var ki onun hayatı çok güçlüklerle doluydu. Çok geniş bir aileydik. Göç edip gelmiştik, çok da yoksulduk. Annemse çok şey isteyen bir kadındı. Bense annemden çok babama düşkündüm. Belki de hayatta başarısız olduğu için. Ama benim için başarısız değildi, onu pek severdim. Ne olduğu, ne yaptığı, ne yapamadığı benim sevgime etki etmezdi. Zaman zaman o da, şimdi Val'in yaptığı gibi, kendini soytarı yerine koyardı."

Lafın burasında annem şaşkınlıktan şöyle bir irkildi, soran gözlerle Mona'ya baktı ve yalnızca bir "Ya!" çekti. Doğrusu ya kanımdan başka kimse bundan önce, yaradılışımın bu yönünü böyle açık açık söylememişti.

Annem; "Şey, onun çok matrak yanları vardır, bilirim ama... *bir soytarı?*"

Babam hemen atıldı; "Canım Mona, öylesine kullandı o lafı" dedi.

Mona büyük bir inatla ayak diredi, "Hayır!" dedi, "O kelimeyi özellikle kullanmak istedim bir soytarı!"

Annem eşşekçe bir vecize yumurtladı; "Bir yazarın bir soytarı olduğunu da hiç duymamıştım!"

İş bu noktaya varınca kim olsa yenilgiyi selamlardı. Ama Mona değil! O inantçılığıyla beni bayağı eğlendiriyordu. Bu kez bir samimiyet, bir istek simgesiydi karşımda. (Yoksa bu fırsattan yararlanıp, bana olan bağlılığını, sadakatini mi ortaya vurmak istiyordu?) Her ne halse bıraktım istediği gibi oynasın. İyi bir tartışma, sonucu göze alacaksınız ama, diğer konuşmalardan yeğdir. Hiç olmazsa eski gücüme kavuşmamı sağlıyordu.

Mona, "O soytarılık yaptığı zaman mutlaka bir şeye çok kırılmış, incinmiş demektir!" dedi. "Biliyorsunuz ya çok içli biridir. Hattâ fazlasıyla içli."

Annem, "Çok kalın bir kabuğu olmalı!" dedi.

"Şaka yapıyor olmalısınız. En hassas yaratık odur yeryüzünde. Zaten bütün sanatkârlar hassastır ya!"

Babam hemen, "İşte bu doğru!" dedi, Ruskun'i düşünüyor olmalıydı. Ya da şu ahmakçasına duygulu doğa resimleri yapan zavallı sersem Ryder'ı.

"Bakın anne, Val'in ün kazanması, başarıya ulaşması ne kadar uzun sürerse sürsün, ben bıkmam. Her zaman yanında beni bulacaktır. Onun ne aç kalmasına, ne sürünmesine imkân bırakmayacağım. (Mona'nın sözlerinin burasında annem gene kabardı) Babamın ne hale geldiğini kendi gözlerimle gördüm. Bu yüzden babama olanlar Val'in başına gelmeyecektir. O ne isterse o olacaktır. Ona derin bir güvenim, inancım var. Tüm yeryüzü ona sırt çevirse gene de ona olan inancım sarsılmayacaktır bile. "Durdu, derin bir soluk aldı, öncekinden daha da ciddi bir sesle konuşmasını sürdürdü, "Onun niçin yazmasını istemediğinizi biliyorum ama, bu beni zerre kadar rahatsız etmiyor. Yaşamını sürdürmek için para kazanmak zorunda diyorsunuz, bu onun işi değil, benim işim. ben kazanıp, ona bakacağım, o yazacak. Sizi kırmak istemiyorum ama, söy-

lemek istediğim şu, eğer onu bir yazar olarak kabul etmezseniz, bir oğul olarak da bağrınıza basamazsınız. Onun bu yanını bilmeden onu nasıl olur da anlayabilirsiniz. Onu bir kere tanıdıktan sonra, ya da benim bildiğim kadarıyla başka biri -Belki de siz öylesine yeğ tutarsınız- olarak düşünmek bile olanak dışı kalıyor. Hem sonra başkalarına benzediğini, onlar gibi olabildiğini size, bana, diğerlerine ispatlasa bunun ne yararı olur ki! Siz şimdi onun iyi bir koca, iyi bir baba, iyi bir vs. olup olmadığını kuşkuyla düşünüyorsunuz. Size onun düşündüğünüzden çok iyi olduğunu söyleyebilirim. Ancak onda sizin istediklerinizden bambaşka şeyler de var. Onun verebilecekleri yalnız anasına, babasına, karısına, çocuklarına ait değildir, o tüm yeryüzüne verir. Belki bu size biraz garip geliyor ama, gerçek bu. Yoksa bunu çok mu zalimce buluyorsunuz?"

Annemin tek kelimesi kamçı gibi şakladı ve sustu, "Hayal dışı!"

"Peki, *hayal dışı* kabul edelim. Ama bu budur. bir gün gelecek onun yazdıklarını okuyacak ve onun gibi bir oğula sahip olduğunuz için övüneceksiniz."

Annem, "Hiç de övünmem!" dedi, "çukur kazmasını yeğ tutarım."

Mona, "Belki onu da yapmak zorunda kalacaktır" dedi, "bazı sanatkârlar tanınmalarına bir adım kala, hayatlarına son vermişlerdir. Rembrandt sokaklarda dilencilik yaparak son günlerini beklemiştir. Ki o, en büyüklerinden biridir..."

Stasia, "Van Gogh'a ne dersin?" diye şakıdı.

Annem, "Oda kimmiş?" dedi, "Başka çiziktirici mi?"

"Hayır, ressam! Üstelik de deli bir ressam!" Stasia'nın öfkesi yavaş yavaş kabarıyordu.

Annem. "Bu saydıklarınızın tümü de bana biraz kafadan çatlak gibi geliyor."dedi.

Stasia bir kahkaha patlattı. Arkasından bir daha, bir daha. "Benim için ne düşünüyorsunuz?" diye sordu. "Benim de kafadan çatlak olduğumu bilmiyor musunuz?"

Mona, "Tapılacak bir kafadan çatlaksın sen!" dedi.

Stasia kıkırdıya kıkırdıya, "Ben tam deliyim!" dedi, "bunu herkes bilir!"

Bir de baktım ki annem korktu. Birisi hakkında kafadan çatlak demek başka şeydi, ben deliyim diye itiraf etmek başka.

Durumu babam kurtardı, "Birisi soytarı, öbürü kafadan çatlak, peki sen nesin?" Bu soruyu Mona'ya sormuştu. "Senin neyin var bakalım!"

Mona şen-şatır, "Ben çok normalim!" dedi, "Zaten benim kusurum da bu ya!"

Babam şimdi de anneme dönmüştü, "Tüm sanatkârlar böyledir işte. Resim yapmak, yazı yazmak için azıcık deli olmaları gerekir. Eski dostumuz John Imhof'a ne dersin?"

Annem anlamayan gözlerle bakıyordu babama, "Ne mi derim? Ne yani, sanatkâr olduğunu ispatlamak için karısını, çocuklarını bırakıp, başka bir kadınla kaçması mı gerekirdi?"

"Benim söylemek istediğim bu değil ki!" Babam da gitgide öfkeleniyordu ama, annemin de ne kör inadı olduğunu bilirdi." Hatırlamıyor musun canım, çalışırken pat diye yanına gidince yüzünde ne şaşkın bir anlam olurdu? Herkes odasına çekildikten sonra o küçük odada sulu boya resim yapardı." Lorette'e döndü, "Yukarı çıkıp, oturma odasında asılı olan resmi getirir misin? Hani yarış kayığında bir adamla, kadın olan resmi... adamın sırtında da saman yığını var."

Annem dalgın dalgın, "John Imhof iyi bir adamdı" dedi, "Karısı içmeye başlayana kadar. Ama iyi bir baba olduğunu söyleyemem. Yalnızca sanatını düşünürdü, başka bir şey yoktu onun için."

Babam, "İyi bir sanatkârdı, ne dersen de. Güzel işleri vardı." dedi, sonra: Hatırlıyor musun, köşedeki kilise için ne güzel boyalı camlar yapmaştı?" diye sordu, "Karşılığında ne aldı? Hiç sayılacak bir şey. Yok, yok ne yapmış olursa olsun ben John Imhof'u hep iyi anarım. Keşke bizde daha çok eseri olaydı!"

Lorette resmi getirmişti. Hemen Stasia aldı ve başladı incelemeye. Ödüm kopuyordu, resmin çok kuru, çok sert olduğunu söyleyecek diye ama, son derece ölçülü ve olgun davrandı. Çizgilerinin çok iyi olduğunu, bir sanatkâr elinden çıktığının açıkça görüldüğünü falan söyledi.

Sonra sözlerini sürdürdü, "Sulu boya resim yapmak kolay değildir. Acaba hiç yağlı boya çalıştı mı? Ben sulu boya resimden pek anlamam, daha doğrusu iyi değerlendiremem gene de ne yaptığını iyi bilen biri, görülüyor." Duraladı. Sonra birden doğru yolda olduğuna dair yukarıdan bir haber almışçasına, "Benim gerçekten hayran olduğum bir tek sulu boya ressamı vardır. O da–"

"John Singer Sargent!" diye babam bağırdı.

Stasia, "tamam" dedi, "iyi ama nerden biliyorsunuz? Yani, onu aklımdan geçirdiğimi nasıl biliyorsunuz demek istedim."

Babam, "Bir tek Sargent vardır!" dedi. Atalarından Isaac Walker'ın ağzından bin kere duyduğu bir resmi bir tebliğiydi. Babam gene lafı kaptı, "Tıpkı bir Beethoven, bir Mozart, bir de Vinci olduğu gibi bir Sargent vardır, tamam mı?"

Stasia memnuniyetinden parıl parıl yanıyordu şimdi. Artık aklından geçenleri söyleyebilecek güçte duyuyordu kendisini. Ağzını açarken bana şöyle bir baktı, ne demek istediğini anlamıştım, "Babamın bu yanlarını bana niye önceden söylemedin?" diyordu.

"Bütün o saydıklarınızı ben inceledim." diyordu, "Şimdi sıra kendimi bulmama geldi. Bir dakika önce davrandığım, söylediğim kadar deli değilimdir. Yalnız, her zaman hazmedeceğimden çok fazlasını bilirim, hepsi bu. Yeteneğim var ama, dehâm yok. Dehâ olmayınca da ne yapsanız boş. Sonra ben bir Picasso olmak istiyorum... bir *kadın* Picasso. Bir marie Laurencin değil. Ne dediğimi anlıyorsunuz değil mi?"

Babam, "Elbette!" dedi, Allahtan annem odadan az önce çıkmıştı. Mutfakta tabak-çanak gürültüleri arasında yenilgisini hazmetmeye uğraşıyordu.

Babam, "Bunu ünlü bir tablodan kopya etmiş!" dedi, resmi gösteriyordu.

Stasia, "Hiç önemi yok!" diye karşılık verdi. "Bir sürü sanatkâr beyendikleri adamların eserlerini kopya etmişlerdir... o adama ne olmuştu demiştiniz?.. John In..."

"Bir kadınla birlikte Almanya'ya kaçtı. Zaten o kadını daha küçük bir oğlanken, Almanya'da tanımışmış. Sonra harp patladı, bir daha da hakkında bir şey duymadık. Her halde ölmüştür."

"Peki Raphaello'ya ne dersiniz? Sever misiniz yaptıklarını?"

Babam, kısa, kesin bir karşılık verdi, "Ondan daha yetenekli birisi yeryüzüne gelmemiştir. "Arkasından saymaya başladı, "Bir tane daha üstün bir sanatçı var -Corregio. Sonra Corot! Ona ne dersiniz? Gainsborough'yu pek tutmam. Ama Sisley..."

Stasia, "Siz hepsini biliyorsunuz galiba!" dedi, bu oyunu bütün gece boyunca oynamaya hazır gibiydi. "Modernlere ne dersiniz? onları da seviyor musunuz?"

"John Sloan, George Luks falan mı demek istiyorsunuz?"

"Hayır!" dedi, Stasia, "Picasso, Miro, Matisse, Modigliani falan demek istiyorum."

"Onlara kadar çıkmadım!" dedi babam, "Ama Empresyonistleri severim. Tabiî bildiğim kadarıyla. Ah! Elbette, Renoir var bir de. Ama, o modern değil, di mi?"

"Bir bakıma evet!" dedi, Stasia , "Daha doğrusu yolu açan o diyelim."

Babam, "Resmi sevdiği açıkça belli oluyor o adamın." dedi. "Gerçek bir sanatçı aynı zamanda. Hele kadın ve çocuk portreleri insanı sarsacak kadar nefis. İçinize işliyor sanki. Sonra o çiçekler, giysiler... her şey ne kadar canlı, neşeli tatlı. Devrini resme geçirebilmiş bir kişi. Bunu kabul etmeniz gerekir. O devir de güzel devirmiş ya! Neşeli Uaris, Sen kıyılarında piknikler, Moulin Rouge, o sevimli bahçeler..."

Stasia, "Bana Toulouse-Lautreci'i düşündürdünüz." dedi.

"monet, pisarro..."

"Poincaré!" diye atıldım.

"*Strindberg!*" Bu da Mona'dan geldi.

Stasia, "İşte size tapılacak bir deli daha!" dedi.

Tam bu sırada annem kafasını içeri uzattı, "Hâlâ mı delilerle uğraşıyorsunuz?" diye sordu, "Ben de o konu kapanmıştır artık sanmıştım." Hepimizin yüzlerine bir baktı, gördü ki hayatımızdan pek memnunuz, kuyruğunu kıvırdı, gitti. Konuşulanlar onun için çok fazlaydı. Sanat konuşurken insanların neşelenmeye hakları yoktu. Sonra neydi o garip, yabancı adları. Fena halde alınmıştı. Çok milliyetçiydi.

Böylece akşam üzerini etmiştik. Umduğumdan çok çok iyi geçmişti. Stasia'ya şükürler olsun. Benim ihtiyar adamı korkunç derecede kendini bağlamıştı. O da onu sevmişti. Hattâ babam bir ara ona erkek olsaydı daha iyi olacağını söylediği zaman bile aralan iyiydi.

Hele aile albümü ortaya çıkınca zevkten kendinden geçti kız. Yıldızlar geçidi! sanırdınız. Neler yoktu neler! İlk sırada Hamburg'dan Theodore Amca vardı. Züppe, rüküş bir baston. Bremen'den George Schlinder. Bir çeşit Hessen'li Güzel Brummel. I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar 1880'lerin modasına bağlı kalmış bir tip. Sonra babamın babası geliyordu, Bavyera'lı Heinrich Müller. İmparator Franz Joseph'in çançısı. George Insel: Ailenin budalası. Kayser Wilhelm vari yukarı doğru kıvrılmış bıyıklarının üstünden, deli teke gibi bakıyordu. Kadınlar ise başka bir alemdi. Annemin annesi: ömrünün yarısından çoğunu tımarhanede geçirmiş; Walter Scott'un romanlarından birine kahraman olabilirdi rahatça. Lizzie Hala: Kendi erkek kardeşiyle yatabilen bir canavar. Neşeli görünüşlü kocakarı bir fahişe; saçlarının arasında karı şişmiş fareler var. Gülümsemesi ise insanı bıçak gibi kesiyor. Annie Hala: Savaş öncesi bağbozumu mayolarından giymiş, Mack Sennett soytarı gibi köpek kulübesine girmeye hazır. Babamın kardeşi, Amelia Hala, yumuşacık bakışlı kahverengi gözleriyle bir melek kadar güzel... Bayan Kicking evin emektar dadısı: Suç kadar çirkin, feci bir tip. Suratı siğilden, içi irin dolu sivilceden görünmez hale gelmiş.

Aile albümü bizi atalarımızın kimler olduğunu araştırmaya yöneltti. Umutsuzca onları soru yağmuruna tuttum. Kendi ana-babalarından gerisi sis perdesi ardındaydı. Kesin bir şey bilinmiyordu haklarında.

İyi ama, onların ana-babaları, kendilerininkinden hiç konuşmazlar mıydı?

Evet, konuşulardı ama, şimdi bir şey hatırlamıyorlardı.

Stasia: "Hiç aralarında ressam var mıydı?" diye sordu.

Ne annem, ne de babam böyle bir şey olduğunu sanmıyorlardı.

Annem, "Ama, müzikçiler, şairler var!" dedi.

Babam da, "Kaptanlar, çiftçiler de var!" dedi.

Ben, "Bundan emin misiniz?" diye sordum.

Annem, "Niye soruyorsun bu saçmalıkları, hepsinin geri gelmesi yakın nerdeyse?" dedi.

"Bilmek istiyorum" diye karşılık verdim. "Bir gün Avrupa'ya gidip, kendim bulacağım onları."

Annem, "Akıntıya kürek çekersin!" diye homurdandı.

"Umurumda bile değil. Atalarım hakkında daha çok şey bilmek istiyorum. Belki de hepsi Alman değildi."

Mona, "Evet," dedi, "Belki de ailede Slav kanı da vardır."

Stasia masum bir tavırla, "Bazan tıpkı Moğollara benziyor!" dedi.

Annem hayatında bundan saçma hiçbir şey duymamıştır sanırım. Pek aptalca buldu bu düşünceyi çünkü ona göre bir Mongol bir aptaldan başka bir şey değildir.

"O Amerikalıdır!" dedi. "Şimdi biz hepimiz Amerikalıyız."

Lorette ordan kuş gibi atıldı, "Evet!"

Babam, "Ne eveti?" dedi.

Lorette, "O da Amerikalı demek istedim. Yalnız çok okuyor."

Hepimiz Lorette'in bu sözüne güldük.

"Hem artık kiliseye de gitmiyor."

Babam, "Yeter!" dedi, "Biz de gitmiyoruz kiliseye ama, hepimiz de aynı derecede Hıristiyanız."

"Onun arkadaşlarının çoğu Yahudi!"

Yeni bir kahkaha tufanı odayı sardı.

Babam, "Hadi bir şeyler yiyelim artık" dedi, "Sanırım çocuklar da evlerine gitmek isterler artık. Yarın yeni bir gün başlıyor." Sofra yeniden kuruldu, Soğuk bir şeyler hazırlamıştı annem, akşam için. Çay içtik, kek yedik. Lorette bütün yemek boyunca burnunu çekti, durdu.

Kapıya geldiğimizde Lorette, "Yakında gene gelecek misiniz?" diye sordu.

"Sanırım!" dedim.

Babam tatlılıkla, "Arayı çok uzatma!" dedi. "Yazılarında iyi şanslar dilerim."

Köşeye gelince bir taksi çevirdik.

İçeri doluştuğumuzda, Stasia, "Ohh be!" dedi.

"Çok kötü gitmedi değil mi?" diye sordum.

"Yo-o-o. Ama, Tann'ya şükürler olsun, ziyaretine gidecek arkabalarım yok."

Az sonra Stasia ayakkabılarını ayağından çıkarıp, bir yana atmıştı.

Stasia, "Şu albüm!" dedi, "Ömrümde böylesine yarımakıllılar topluluğu görmemiştim. Senin aklı başında çıkman bir mucizedir yani. Bunun anlamını kavrıyabiliyor musun?"

"Çoğu aileler böyledir!" diye karşılık verdim." İnsan ağacı dediğimiz şey, cilalanmış, olgun manyakların parladığı koca bir noel ağacından başka bir şey değildir. "Ademin kendisi de çarpık, tek gözlü canavardan başka bir şey değildi besbelli... bize şimdi gerekli olan şey içkidir. Acaba hiç Kümmel kaldı mı?"

Mona, "Ben babanı çok sevdim!" dedi. "Val, sende ondan çok şey var, çok şey almışsın ondan."

Stasia, "Fakat, annesi!" dedi.

"Ne olmuş anneme?" dedim.

Stasia, "Bana kalsa onu yıllar yıllar önce boğmuştum." dedi.

Mona bunu gülünç bulmuştu, "Garip bir kadın" dedi, "Bana annemi anımsatıyor. İkisi de tipik ikiyüzlülük örneği. Katır kadar da inatçılar. Evlerde tiranlık yönetimi sürdürmek istiyorlar o daracık beyinleriyle. İçlerinde de sevginin zerresi yoktur."

Stasia, "Ben hiçbir zaman anne olmayacağım," dedi. Bu sözü bizi pek güldürdü. "Kimseye karılık da yapmayacağım. Tanrı'nın kadın olmak ne güç şeymiş. Zaten tüm kadınlardan nefret ederim. En iyisinden en kötüsüne kadar tümü de iğrenç birer orospu. Ben olduğum gibi kalacağım. Bir kadın taklitçisi! Fem n'olur, beni bir daha böyle giyinmeye zorlamayın, olur mu? Kendimi koca bir aptal gibi görüyorum... bir sahtekâr gibi de..."

Bodrum katımıza döner dönmez şişeleri aramaya koyulduk. Neyse Kümmel vardı. Brendi, rom, Benedictine, Cointreau da vardı. Ben bu arada sert bir kahve de yaptım. Holdeki küçük masaya çöreklenip, başladık eski dostlar gibi gevezelik etmeye. Stasia korsesini çıkarmış, iskemlesinin arkasına asmıştı. Müzeden çıkma kutsal bir eşya gibi duruyordu.

"İzin verirseniz," dedi, "göğüslerimi açacağım. Ne dersiniz, hiç de fena değiller değil mi? Belki biraz daha dolgun olabilir ama... ben hâlâ bakireyim."

Birden, "Corregio'dan konuşması ne garip değil mi?" diye sordu. "Acaba Corregio hakkında tek kelime bilir mi?"

"Olabilir!" dedim, "Atası Isaac Walker'ın yönettiği açık artırmaları hiç kaçırmazdı. Belki bir Cimabue veya Carpaccio'ya bile rastlamış olabilir. Hele sen onu Tizian'dan söz ederken duysan! Sanırsın ki o canım yapıtları ikisi birlikte ortaya koymuşlar!"

Stasia, "Ben iyicene şaşkına döndüm," diyordu, kendine yeni bir içki koyarken. "Baban ressamlardan konuşur, kızkardeşin müzikten konuşur, annen havadan konuşur. Hep bir arada konuşan mantarlara benziyorlar... Gerçekte ise kimse konuştuğu şey hakkında hiç bir şey bilmiyor... Kimbilir sen neler çektin o mezarlık yürüyüşü sırasında. Ben olsam kaçınırdım sağlam."

Mona, "Val öyle şeylere pabuç bırakmaz" dedi, "O dayanıklıdır."

"Niye?" diye sordu Stasia, "yazar olduğu için mi? Belki de konu toplamak için ha?"

"Belki!" dedim, "belki de gerçek mikrobunu bulmak için bok ırmaklarından dolaşman gereklidir."

"Benim değil." dedi Stasia. "Ben kenti yeğ tutarım. Sahtedir falan ama, hiç olmazsa açık açık düşüncelerini söyleyebilirsin."

Birden Mona ikimizi de susturdu. Aklına pek parlak bir düşünce gelmişti belli ki!

"Niye Avrupaya gitmiyoruz?"

Stasia ateşli ateşli onu destekledi. "Evet, evet Niye gitmiyoruz?"

Mona, "Bal gibi yapabiliriz bu işi!" dedi.

Stasia, "Elbette yaparız" diye onayladı onu, "Gidiş parasını bulmak benden!"

"Peki ama, orada neyle geçineceğiz?" diye sordum.

Mona, "Çok basit" dedi, "Burda neyle geçiniyorsak!"

"Nece konuşacağız?" dedim.

"Val, herkes İngilizce bilir orada. Üstelik de Avrupa'da sürüsüne bereket Amerikalı var. Hele Paris'te."

"Biz de onlara yapışıp, asalaklar gibi yaşayacağız desene. Bunu mu demek istiyorsun?"

"Biliyorsun ki onu demek istemedim, Val! Yalnız sen gerçekten gitmek istiyorsan, bir yolu bulunabilir diyorum."

Stasia atıldı, "Modellik yapabiliriz... yahut Mona yapabilir. Ben çok kıllıyım."

"Peki ben? Ben ne yapacağım?"

Mona, "Sen yazacaksın" dedi, "Yapacağın tek şey bu senin?"

"Ah! Bunun gerçek olmasını ne kadar isterdim!" Artık yerimde oturamaz olmuştum. Ayağa fırlayıp, odayı arşınlamaya koyuldum.

İkisi bir ağızdan, "Gene kafanın içinde ne var?" diye sordular.

"*Avrupa!*" dedim. "Önüme yem diye bir parça kokmuş et attınız, çekildiniz. Sizler hayal peşindesiniz, ben ise gerçek. Elbette ben gitmek isterim. O kelimenin bana ne güçlü etki yaptığını bir bilseniz. Yepyeni bir yaşantının müjdecisi gibi! Ama, orada nasıl yaşayacağız? Bir kelime bile Fransızca bilmeyi, akıllı da değiliz... bütün bildiğimiz insanları kaz gibi yolmak. Onu de pek iyi yaptığımız söylenemez ya!"

Mona, "Çok ciddisin val!" dedi, "Biraz hayalini çalıştır."

Stasia, "Evet, ayağına kadar gelen bu kısmeti tepemezsin. Gauguin'i düşün."

Mona, "Ya da Lafcadio Hearn!" dedi.

Stasia, "Ya da Jack London! Ortalık güllük-gülistanlık olana kadar da bekleyemezsin ki!" dedi.

"Biliyorum, biliyorum!" diye mırıldandım. Oturduğum yerde başımı ellerimin arasına aldım.

Derken Stasia bir çığlık kopardı sevinçle, "Buldum!.. önce biz gideriz yani Mona'yla ben. Her şeyi bir düzene soktuktan sonra da sana haber uçururuz. Nasıl?"

Buna karşılık olarak homurdandım. Zaten yarım kulak dinliyordum onları. Artık onların peşinden gitmiyordum geçmiştim, arkada bırakmışım iki arkadaşı. Şu ânda Avrupa sokaklarında sürtüyordum zaten. Gelen geçenle laflıyor, kalabalık bir kahvede içkimi yudumluyordum. Tek başımaydım ama hiç de yalnızlık duymuyordum. Havada bir başka koku vardı; insanlar bir başka türlü görünüyordu gözüme. Hattâ, hattâ ağaçlar, çiçekler bile bir başka türlüydü. Nasıl da *değişik bir şeyin* özlemi içindeydim? Aklınıza estiği, canınızın istediği gibi konuşmak, anlaşılmak, kabul edilmek! Gerçek soydaşların yaşadığı toprak! İşte Avrupa benim için bu demekti. sanatçının, sokak serserisinin, hayalcinin yuvası. Evet belki Gauguin çok zorlu günler geçirmişti; Van Gogh ondan da beter. Adını, sanını duymadığımız binlercesi de hiç kuşkusuz batmışlar, hiçbir şey elde edemeden, hiçbir şey bırakmadan sönüp gitmişlerdi...

Yerimden zorlukla doğruldum. Çok yorgundum. Ailemin bağrında geçirdiğim bir iki saaten çok daha fazla yormuştu, şu Avrupa'ya gitme fikri beni. Aklımdan geçirmek bile perişan düşürmüştü benliğimi.

Yatmaya giderken kendi kendime, "Gene de ben gideceğim!" diyordum. "*Onlar* yapabildiğine göre, ben de yaparım." (Onlar, derken başarıya ulaşanlar da, ulaşamayanlar da demek istiyordum.) "Kuşlar bile gidiyor."

Düşüncelerimin akışına kaptırmışım artık kendimi. Şimdi ben bir başka Musa'ydım. Kavmimi yabandan çıkarmak için öne düşmüştüm. Akıntıya karşı koymak, gidişin yönünü değiştirmek, ana kaynağa doğru geri dönmek, oraya gitmek için büyük yürüyüşü başlatmak için öne düşmüştüm. Bu Amerika denen sonsuz çölü boşaltın, tüm soluk yüzlerden temizleyin, o anlamsız gidiş-gelişi, gürültüyü, hareketi durdurun... kıtayı Kızılderililer'e geri verin; ne yüce bir başarı olur! Tüm Avrupa karşıdan korkuyla, şaşkınlıkla seyrediyor! Bunlar çıldırdılar mı? Bu süt, bal ülkesi terkedilir mi? öyleyse *Amerika* bir hayal mi? Evet! diye bağıracağım. Hem de bir kâbus. Her şeye yeniden başlayalım. Yepyeni kiliseler, yapalım, birlikte yeni şarkılar söyliyelim, artık ölüm değil yaşam şiirleri yazalım! Omuz omuza dalgalar halinde ilerlemek, yalnızca gerekeni, hayati önemi olanı yaparak; sonsuza dek kalacağı inşa ederek; yalnızca sevinç için, neşe için yaratarak ilerlemek. Yeniden dua edelim, yepyeni, bilinmeyen bir tanrıya dua edelim ama, yüreklerimiz dolup taşarak, var gücümüzle inanarak, severek. Artık gelecek düşüncesi bizleri birer tutsak yapmasın. Artık gün, kendi için yeterli olabilsin. Artık gönüllerimizi, yuvalarımızı açalım. Artık içinde eridiğimiz, yok olduğumuz kazanlar kaldırılsın. Yalnızca en saf metaller, en soylular, en eskiler kalsın! Bize gene önderler verin, hiyerarşiler verin, Loncalar, zanaatkarlar, ozanlar, mücevherciler, devlet adamları, ilim adamları, serseriler, şarlatanlar verin. Tantanalı nümayişler verin, gösterişçi yürüyüşler değil. Şenlikler, geçit törenleri, haçlı seferleri verin. Konuşma aşkına konuşma; çalışma aşkına çalışma; onur aşkına onur...

Onur kelimesi birden beni yeryüzüne indiriverdi. Çalar saat gibi kulaklarımın içinde öttü. Yatağının içinde onurdan konuşan bir bit düşünün! Yatağımın içinde daha da büzüldüm, uykuya dalmışım. Elimde minik bir Amerikan bayrağı vardı. Sallıyordum. Hey gidi sevgili koca yıldızlar, şeritler hey. Sağ elime almış, iş aramak için yola koyulurken gururla sal-

lıyordum. Ne yani iş aramak benim gibi birinin hakkı değil midir? Ben uçmak için bütün tüylerini çıkarmış bir Amerikalı vatandaş, saygıdeğer bir ana-babanın oğlu, radyonun sofu tapınıcısı, demokratik bir sokak çapkını, ilerlemek için, başarıya, bilinmeyene koşmak için hakkı olmayan biri miyim? Göreve, işe doğru ilerlerken dudaklarımdan söz veriyorum sözleri dökülüyor. Çocuklarımı kendi ana-babalarından daha Amerikan yapacağım, gerekirse onları birer kobay, Hint domuzu bile yapabilirim; yüce gözler kamaştıran Cumhuriyetimizin hatırı, refahı için. Omzuma takabileceğim bir tüfek verin, ateş edebileceğim bir nişan tahtası gösterin! Sizlere ne denli bir vatansever olduğumu göstereyim. Amerikalılar için Amerika. *İleriye yürüyün!* Bana ya özgürlüğümü verin ya da ölümü. (Aralarında ne fark var?) Bir ulus, bölünemeyen, *vesaire, vesaire.* 20-20 görüntü, sınır tanımayan bir hırs, tutku, istek; lekesiz geçmiş; tükenmeyecek bir enerji; mucizevi bir gelecek. Ne hastalık, ne arkada bakılacaklar, ne kompleksleri, ne ayıpı, ne eksiği olan biri. Yiğit, cesur, gözüpek olmak için doğmuş; sıraya girip bayrağı selâmlamak için doğmuş, –Amerikan Bayrağı–, her ân düşmana ihanet için doğmuş. Bütün dileğim, bayım, bir şans vermeniz.

Kopkoyu gölgeliklerden bir ses gelir, "Çok geç!"

"Çok mu geç? Nasıl olur?"

"*Çünkü!* Çünkü, senin önünde 26,595,493 tane var. Tümü de bütün bütün katalepsiye uğramış, tümü de lekesiz çelikten yapılma, yüzde yüz tek omurgaya dayanan, her biri de Sağlık Örgütü, Hıristiyanlığı yayma Topluluğu, İhtilal Kızları ve de Ku Klux Klan tarafından onaylanmış."

"Bana bir tabanca verin!" diye yalvardım. "Bana bir tabanca verin ki beynimi dağıtayım. Bu bir alçaklıktır."

"Düşünülemeyecek kadar büyük bir alçaklık. Allah topunuzun belasını versin!" Bağırarak uyandım.

VII. Bölüm

Kendi başlarına gidip Avrupa'yı dolaşırken beni köpek gibi bırakmaları içime işlemişti, tedirgin, her zamankinden daha rahatsız arada bir de şeytansı, insanlık dışı davranışlarım oluyordu. Bir gün gidip kendime bir iş arıyor, kendi kendime ayakta durabilmek istiyor, ikinci gün de evde oturup oyunla uğraşıyordum. Dayanıklılık masasının çevresinde toplandığımızda, konuşmalarından notlar alıyordum.

"Neden yapıyorsun bunu?" diye sorarlardı.

"Yalanlarınızı saptamak için," diye cevap verirdim. Ya da "Belki bunlardan bazılarını oyunumda kullanabilirim."

Bu karşılıklar konuşmalarına tuz biber ekme yerine geçerdi. Beni saf dışı etmek için ellerinden geleni yapıyorlardı. Bazan Strinberg gibi bazan da Maxwell Bodenheim gibi konuşuyorlardı. Karışıklığa daha çok katkıda bulunmak için şimdi kasabada dolaşırken yanımda taşıdığını defterden ırgalıyıcı bölümler okurdum. Bunlardan bazıları bir kafeterya ya da gece kulübünde kulak misafiri olduğum konuşmalar, bazıları da gene bu dalışlardan birinde rastlanan, çevrede olup biten şeylerin anlatımsal raporuydu. Zekice aralara serpiştirilmiş olan parçalar kulak misafiri olduğum ya da kulak misafiri olmuş gibi yaptığım ikisi arasında geçen konuşmalardan kısa kısa parçalardı. Genellikle uydurulmuştu bunlar ama o denli gerçekti ki dikkatlerini çekiyor, aslında araştırmakta olduğum gerçeği ağızlarından çıkartıtmaya yetiyordu.

Kendilerini kaybedip çelişmeye düştüklerinde duymamam gereken şeyleri ortaya çıkarıyorlardı. Sonunda gerçekten bu oyun yazma beni çok sarmış gibi yapıp, benim söylediklerimi kaleme almalarını istedim onlardan; önce de dediğim gibi en son perdeyi en önce yazacaktım -daha kolay olacaktı bu. Beni

dürten gerçek şey, normal olarak, bu mènage à trois'nın nasıl sona ereceğiydi. Benim yönümden biraz hareket, hızlı düşünce gerektiriyordu.

Mona dinleyip salık verirken, not almayı düşünüyordu Stasia. Durumu daha da dramatize etmek için bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, durmadan sigara içiyor, arada bir şişeden bir yudum çekiyor, film direktörü gibi ellerimle işaretler veriyor, bölümleri oynuyor, özellikle onları gösteren *güya* birbirlerine aşık olduklarını belirten yapmacık aşk sahnelerini canlandırırken her ikisini sırayla ele alıyor, sinirlerini bozuyordum. Birden bire, durup bu sahnelerin çok mu gerçek dışı olduğunu, çok mu ileri götürüldüğünü sorardım. Arada bir de portrelerim ya da konuşmalarımın gidişi için birşeyler söylemek üzere durdururlardı, ondan sonra da beni daha bir süre ipuçları, açıklamalar, önermelerle donatmak için birbirleriyle yarış ederlerdi, hepimiz bir ağızdan konuşur, kendi rollerimizi oynar, herkes bildiğini yapar, hiç kimse not almaz, sonra ortalık sessizleşince de kimse ötekinin ne yaptığını ne dediğini anımsamaz, ilk söylenenin ya da son söylenenin ne olduğu bilinemezdi. Daha da ilerledikçe yavaş yavaş daha çok doğru, daha çok gerçek ortaya çıkıyor, hiçbir zaman içinde bulunmadığım sahneleri kurnazlıkla canlandırıyor, kendi açıklamaları, kendi gizli kapaklı davranışlarıyla aptallaşıyordum. Karanlığa yapılan bu atışların onları o denli utandırdığını, kızdırdığını görüyordum ki birbirlerini suçlamaktan başka birşey yapmıyorlardı. Bazen de sözlerinin nereye çıktığını farketmemiş olduklarından onları gözetlemekle, kapının deliğinden dinlemekle suçluyorlardı. Arada bir de birbirlerine öylesine boş bakıyorlardı ki onlar için söylediklerimi gerçekten yapıp söylemiş olup olmadıklarını düşünemiyorlardı. Yaptıklarını yorumlamamı ne denli tepkiyle karşılarsa karşılasınlar, gene de heyecanlanıyorlar daha da, daha da istiyorlardı. Sanki gerçekten kendi rollerini oynuyorlar gibi sahnede görüyorlardı kendilerini. Önüne geçilmez birşeydi bu.

Tam en kızışmış yerinde bile bile birden bırakıp, başım ağ-

niyor gibi yapıyor, iyi olmadığımı söylüyor, aklıma birşey gelmiyor diyor., ya da bu saçmalıklar üzerinde yeteri kadar zaman harcandığını belirtiyordum. O zaman gerçekten titremeye başlıyorlardı. Beni yumuşatmak için elleri yiyecekler içeceklerle yüklü geliyorlardı. Havana puroları bile getiriyorlardı bana.

Yıkıntıya çeşit katmak için, işe başlar başlamaz o günün sabahında çok olağanüstü bir olay geçmiş gibi yapıp sanki dalgınlıkla mitolojik bir serüveni süsleyerek anlatmaya girişir sözü yavaşça değiştirirdim. Bir gece çalışmamıza biraz ara vereceğimizi, komedi gösterileri yapan bir yerde yer gösterici olarak çalışacağımı haber verdim. Çıldırdılar. Bir kaç gün sonra da asansör onarıcısı olarak bir başka yerde çalışacağımı söyledim. İğrendirdi bu onları.

Bir sabah çok kararlı olarak bir iş bulmak, büyük bir iş bulmak üzere kalktım yataktan. Ne tür bir iş olacağını bilmiyordum, ama değerli birşey, önemli bir şey olmalıydı. Traş olurken bana bir yer bulması için bir çok şubeleri olan bir mağazanın yöneticisine gitmek geldi aklıma. Daha önceki işlerim için birşey söylemiyecektim; bir yazar olduğum üzerinde duracak, yeteneklerini ortaya koymak isteyen, hiç bir yere bağlı olmayan, serbest bir yazar olduğumu belirtecektim. Çok gezmiş bir adam, ordan oraya dolaşmaktan bıkmış; kendine bir yer edinmek çabası içinde, devamlı bir yer olması için, onlarınki gibi işi iyi geleceği olan bir yer. (Çok şubeli olan mağazalara bir diyecekleri yoktu.) Belirtmeliyim ki elime fırsat geçince... bütün fantezi düşüncelere bıraktım kendimi.

Giyinirken Hobson ve Holbein mağazalarının sahibi Mr. W. H. Higgingbotham'la yapacağım konuşmayı sıraya koydum. (İnşallah sağır değildir diye dua ettim!)

Biraz geç bir başlangıçtı, ama çok iyimserdim, hiç bu kadar da şık ve çevik olmamıştım. Stasia'nın olan bir de iş çantasıyla silahladım kendimi, içinde de ne olduğuna bile bakmadan. Sadece "iş adamı görünüşlü" olmak için.

Acı soğuk bir gündü. Gowanus Canal'dan pek uzak ol-

mayan depo gibi büyük bir dükkandaydı müdüriyet. Oraya varmak yıllar sürdü gibi geldi, troleybüsten iner inmez de koşmaya başladım. Yapının girişine geldiğimde yanaklarım pembe pembe, nefesim buz kesmişti. Loş koridorda yavaşça ilerlerken yönetmelik tahtasının üzerinde kocaman bir yazı gözüme çarptı: "İşe alma büroları saat 9:30 da kapanır." Zaten onbir olmuştu saat. Tahtaya bir kez daha göz gezdirince asansörcünün garip garip bana baktığını gördüm. İçeri girince tahtayı göstererek "Okudunuz mu?" dedi.

"İş aramıyorum ben" dedim. "Mr. Higgingbotham'ın sekreteriyle bir randevum var."

Araştıran gözlerle baktı, başka bir şey sormadı. Kapıyı çarptı, asansör yavaşça hareket etti.

"Sekizinci kat lütfen!"

"Söylemenize gerek yok! Ne işiniz var?"

Santim santim çıkıyorduk yukarı, testereyle yontuluyormuş gibi sesler çıkarıyordu. Bilerek yavaşlattığını anlamıştım.

Gözlerimin içine bakıp benden karşılık bekliyordu. "Nedir aklını kemiren?" dedim kendi kendime. Acaba sadece görünüşümü mü beğenmemişti?

"Zor bu" diye söze başladım, "işimin ne olduğunu bir iki sözcükle açıklamak." Azarlamasından ürkmüştüm, kendimi biraz toparladım. "Evet," diyebildim, "oldukça zo..."

"Sus!" diye kesti sözümü, asansörü de durdurmuştu hem de iki kat arasında. "Bir tek şey daha söylersen..." Elini kaldırdı, sanki "boğarım seni" demek istiyordu.

Artık çatlak biriyle karşı karşıya olduğuma inandıktan sonra ağzımı kapadım.

"Çok konuşuyorsun" dedi. Manivelayı sarstı, asansör yukarı doğru harekete geçti, sallana sallana.

Hiç sesimi çıkarmadan, önüme bakıyordum. Sekizinci katta kapıyı açtım, ürkek ürkek adımımı dışarı attım, sanki kıçıma bir tekme yemeyi bekliyordum..

Allah'tan aradığım kapı tam karşımdaydı. Elimi tokmağa

koyacağım sırada, beni seyrettiğini gördüm. Boş kova gibi dışarı atacak olsalardı beni, bu adam görecek diye bir tedirginlik sardı içimi. Kapıyı açıp içeri girdim. Bir bölmenin arkasında duran bir kızla burun buruna geldim, gülerek karşıladı beni.

"Mr. Higgingbotham'ı görmeye geldim," dedim. Şimdi sözlerimi bulamıyordum artık, düşünceler kafamın içine bowling topları gibi çarpıyordu.

Ne garip, hiçbirşey sormadı. Sadece telefonu kaldırdı, ağızlığına duyulmayan birkaç şey söyledi. Yerine koyduktan sonra bal gibi bir sesle, "Mr. Higgingbotham'ın sekreteri bir saniye sonra görüşecek sizinle" dedi.

Bir an sonra da görüldü sekreter. Orta yaşlı terbiyeli hoş görünüşlü, nazik birine benziyordu. Adımı söyledikten sonra masalar, her çeşit makinelerle dolu uzun bir odanın sonundaki masasına doğru peşinden gittim. Üzeri cilalı, hemen hemen boş bir masanın arkasına geçti, bana da karşısında rahat bir sandalye gösterdi, bir anda gönül rahatlığıyla çöktüm oraya.

"Mr. Higgingbotham Afrika'da; diye söze başladı. "Bir kaç ay dönmeyecek geri."

"Anlıyorum" dedim, başka çıkar yol olmadığını düşünüp, Mr. Higgingbotham'dan başkasıyla görüşemeyeceğimi ileri sürdüm. Böyle söylemekle birlikte, hemen dışarı çıkmak akıllı bir iş olmayacaktı -asansörcü böyle birşey bekliyordu zaten.

"Sürek avına çıktı" dedi sekreter, baştan aşağı süzüyor şüphesiz, kestirip atsın mı, yoksa bir sonuca varabilecek miyim diye düşünüyordu. Gene de kibardı, ağzımdan baklayı çıkarmamı bekliyordu.

"Anlıyorum" diye tekrarladım. "Çok kötü bu. Gelene kadar beklesem iyi olacak galiba..."

"Hayır hiç de değil -eğer çok gizli birşey söylemek istemiyorsanız. Burda olsa bile gene önce benimle görüşmeniz gerekecekti. Mr. Higgingbotham'ın işi başından aşkın; bu onun ilgilendiği şeylerden sadece bir tanesi. Şundan emin olmanızı isterim ki, ona iletecek her hangi birşeyi dikkat ve titizlikle ele alacağım."

Kesti sözünü. Benim sıramdı.

"Şey efendim" dedim, düşünceli, ama biraz daha rahat nefes alıyordum, "gelişimin nedenini açıklamak o kadar kolay değil!"

"Afedersiniz" dedi öne doğru eğilerek, "sizin temsil ettiğiniz firma hangisiydi?" Eline bir kart uzatacağımı bekliyordu.

"Ben kendimi temsil ediyorum... Mr. Larrabee, değil mi adınız? Ben bir yazarım... Kendi başıma yazan bir yazar. Umarım hayal kırıklığına uğratmadım sizi!"

"Rica ederim, rica ederim."

(Çabuk çalıştır kafanı! Değişik birşey bul!)

"Aklınızdan bir reklam kampanyası geçirmiyordunuz, değil mi. Biz aslında..."

"Yok hayır!" diye karşılık verdim. "Bu değil anlatmak istediğim, bunun için bir çok yetenekli adamınız olduğunu biliyorum" Zorla gülümsedim. "Daha genel... daha deneysel bir şey, bilmem."

Bir an durakladım, konacak bir yer arayan kuşlar gibi. Mr. Larrabee de öne doğru eğildi, kulaklarını kabartmış, sanki bu "a" dan bir şeyler çıkartmak istiyordu.

"Şunun gibi" dedim, bundan sonra ne halt söyleyeceğimi düşünerek. "Kendi mesleğimde çok çeşitli davranışlarla, çok çeşitli düşüncelerle karşılaştım. Ara sıra, bir düşünceye kapılırım. Söylemeye gerek yok sanırım, bazan yazarlar, pratik düşünceli insanların fantezi olarak karşılayabilecekleri bir takım düşüncelere saplanırlar. Aslında anlaşılıncaya kadar, fantezi gelebilir."

"Çok doğru" dedi Mr. Larrabee, düşüncemin fantezi mi yoksa gerçek mi olduğunu çıkarmaya çalışıyordu.

Bu uzatma taktiklerini kullanmak olanaksızlaşıyordu artık. "Çıkar artık!" diye emir verdim kendi kendime, ama neyi çıkaracaktım?

Tam bu sırada şansıma, yandaki bürodan bir adam çıktı, elinde bir tomar mektup vardı. "Özür dilerim" dedi. "Bir dakika ara vermek zorunda bırakacağım sizi. Oldukça önemli. Bunları imzalamanız gerekiyor."

Mr. Larrabbe mektupları aldı, beni adamla tanıştırdı. "Mr. Miller yazardır. Mr. Higgingbotham'a sunacağı bir planı var."

Mr. Larrabee burnunu mektup yığınının içine gömünce, bizde adamla el sıkıştık.

"Evet" dedi adam, adı Mc Auliffe'di galiba, "evet efendim, buralarda pek yazarla karşılaşmayız biz." Bir sigaralık çıkarttı, bana da Benson and Hedges'lerden bir tane uzattı. "Teşekkür ederim," dedim sigaramı yakmasına da izin vermedim. "Oturmaz mısınız," dedi. "Biraz sizinle çene çalmama izin verir misiniz? İnsan hergün bir yazarla karşılaşmak fırsatını elde edemiyor."

Bir kaç nazik sözden sonra da, "Kitap mı yazıyorsunuz, yoksa gazetelerden birinde muhabir misiniz?"

Hepsinden biraz anlar gibi yaptım. Sanki alçak gönüllülükten böyle konuşuyordum.

"Anlıyorum, anlıyorum," dedi, "romanlar nasıl?"

Sessizlik. Daha da çok bir şeyler istediğini anlıyordum.

Başımı salladım. "Hem de arada bir dedektif hikayeleri bile."

"Benim özel konularım, gezi ve araştırma" diye ekledim.

Birdenbire sırtı dikleşti. "*Gezi mi?*"dediniz. "Sağ kolumu vermeye hazırım, sadece bir yerlere gidebilmek için. *Tahiti!* En çok görmek istediğim yer! Hiç bulundunuz mu orda?"

"Evet" diye karşılık verdim. Çok uzun kalmadım ama, sadece bir kaç hafta hepsi o kadar. Karolin adalarından dönüyordum."

"*Karolin* adaları mı?" Sanki bütün bedeninden elektrik geçmişti şimdi. "Ne işiniz vardı orda sorabilir miyim?"

"Ne yazık ki pek verimli bir gezi olmadı. Antropolojik bir araştırma gezisine nasıl katıldığımı anlatmaya giriştim. Bu konuda yetkili olduğumdan değil. Eski bir arkadışım -sınıf arkadaşlarımdan biri- bu gezinin yöneticisiydi, beni de katılmaya razı etmişti. İstediğimi yapabilecektim. Bu arada bir de kitap çıkarsa ne iyi. Yoksa... falan filan."

"Evet, evet! Sonra ne oldu?"

"Bir kaç hafta sonra hepimiz korkunç bir hastalığa yakalandık. Geri kalan zamanımın hepsini hastanede geçirdim."

Mr. Larrabee'nin masasındaki telefon çalmaya başladı. "Özür dilerim," dedi Mr. Larrabee, kulaklığı kaldırdı. İthal edilen çaylarla ilgili uzun bir konuşmaydı, sesimizi çıkarmadan dinledik. Konuşma bitti, imzalanmış mektupları Mr. Mc Auliffe'e verdi, sonra iğne batmış gibi yerinden fırladı.

"Evet Mr. Miller, planınıza dönelim..." dedi.

Ayağa kalkıp, dışarı çıkan Mr. Mc Auliff'le el sıkıştık, gene oturdum yerime, hiç düşünmeden gene saçmalıklarıma girişttim. Ama bu kez gerçeği anlatacaktım. Sadece ama sadece gerçeği ondan sonra, elveda.

Çabuk, kısa olmasına rağmen açıkça Mr. Larrabee'nin zamanını, üstelik sabrını tüketiyordum. Beni zorlayan, yosunlu havuzun kenarından bakan kurbağa gibi dinlemesiydi. Çevremizde çalışanların hepsi çekilmeye başlamıştı; yemek saati olmalıydı. Bir an durup onu yemekten alıkoyup koymadığımı sordum. Bu soruyu bir kenara attı. "Devam edin" diye zorladı, "sizi dinliyorum."

Ondan sonra bıraktığımız noktaya gelince, her şeyi açıklamakta kararlıydım. Birdenbire hiç beklenmese de, o sırada Mr. Higgingbotham Afrika'dan çıkagelse gene de susturamazdı beni.

"Vaktinizi almamı hoş görmeniz için bir özürüm yok" diye başladım söz. "Aslında öne süreceğim ne projem ne de planım var. Ama buraya gelişimin nedeni de kendimi aptal yerine koydurmak değil. Arada öyle birşey olur ki dürtülerinize uymak zorunda kalırsınız. Size garip gelse bile... neyse ki yaşamamdan söz etmiştim size... Gene de inanıyorum ki bu endüstri dünyasında benim gibi birine asla yer yok. Genellikle engeli yıkmak için girişilen ilk iş en dipte bir yer aramaktır. Bana kalırsa, ben yukarlara yakın bir yerlerde başlamak niyetindeyim. Dibi çok iyi bilirim -hiçbir yere çıkmaz sonu. Mr. Higgingbotham'la

konuşur gibi konuşuyorum sizinle, Mr. Larrabee. Bu kuruluşa candan katkıda bulunabilirim, ama hangi yetenekle bunu bilemiyorum Sanırım verebileceğim tek şey hayal gücüm -bir de bitmek tükenmek bilmeyen enerjim. Bir iş bulmak değil aslında, hemen giderilmesi gereken zorunluluğum için bir çözüm yolu; sizi temin ederim ki çok özel olan bu zorunluluk benim için ölüm kalım meselesi. Her şeye atabilirim kendimi, gizli tutmak zorunda kalsam bile. Bu çapraşık meslek, kısaca açıkladığım gibi, bir amaca yönelmiş olmalı. Amaçsız bir kişi değilim ben, ne de dengesiz. Belki biraz Don Kişot'um, belki de biraz atılgan, ama ruhen çalışkan biriyim. Dizginli olduğum zaman da daha iyi çalışırım. Size söylemek istediğimi şu Mr. Larrabee, benim için bir yer hazırlayan hiç pişman olmamıştır. Çarkları durmadan, içiçe dönen çok büyük bir kuruluş bu. Makinenin içinde ufacık bir dişli kadar önemsiz kalırım ben. Ama makinenin bir parçası olmaktan ne çıkar? Neden bu makineyi esinleyen ben olmayayım? Hiç saklamadan söylediğim gibi, ileri sürecek bir planım yoksa, yarın olmayacak demek değildir. İnanın, şu anda birisinin bana inandığını göstermesi gereken çok önemli bir dönüş noktası. Yemin ederim ki bugüne kadar kimsenin güvenini kötüye kullanmamışımdır. Hemen şu anda beni işe almanızı istemiyorum, sadece bana bir şans tanıyacağınıza inanabileceğim bir umut vermenizi, eğer olabilirse size söylediklerimin de sadece sözcüklerde kalmadığını göstereyim."

İstediğim herşeyi söylemiştim. Ayağa kalkıp elimi uzattım. "Çok naziksiniz" dedim.

"Durun bir dakika" dedi Mr. Larrabee, "Söylediklerinizi toparlamama izin verin."

Uzunca bir süre pencereden dışarılara baktı, sonra bana döndü.

"Biliyor musunuz" dedi, "bin kişide bir kişi çıkıp da bu cesareti, bu rahatlığı gösterip beni böylesine bir konuşma için bağlayamazdı. Sizi övmem mi gerekir, yoksa, bilemiyorum. Buraya bakın, pek karşı olmakla birlikte söz veriyorum, bu is-

teğinizi gözönünde bulunduracağım. Tabii Mr. Higgingbotham gelene kadar bir şey yapamayız. Sadece o sizin için bir yer yaratabilir.

Bir süre düşündü. "Ama kendi hesabıma size şunu söylemeliyim. Yazarlar ya da yazılarla ilgili çok az şey bilirim, ama bana öyle geliyor ki ancak bir yazar sizin gibi konuşabilirdi. Eklemek isterim ki, ancak olağanüstü bir yaratık sizinki gibi bir anlatımla benim gibi bir adamı etkisi altına alabilirdi. Size karşı borçlu gibi hissediyorm kendimi; kendimi sandığımdan daha iyi ve daha güçlü buluyorum, sizin yüzünüzden. Umutsuz olabilirsiniz, kendi dediğiniz gibi, ama gerçekte hiç de verimsiz olmadığınız belli. Sizin gibi bir insan mahvolamaz. Sizi kolay kolay unutmayacağım. Ne olursa olsun beni bir arkadaş olarak görmenizi diliyorum. Bir hafta sonra belki sizin için bu konuşma tarih olacak."

Saçlarımın dibine kadar kızarıyordum. Böyle bir tepkiyle karşılaşmak bana bu firmada bir yer bulmaktan çok daha uygun düşüyordu.

"Bana son bir iyilik daha yapar mısınız?" diye sordum "Benimle asansöre kadar gelebilir misiniz?"

"Jim'le başınız derde mi girdi?"

"Biliyorsunuz demek?"

Kolumdan tuttu. "O asansörü işletmekle görevli değil aslında. Önüne geçilemez biridir o. Ama patron onu tutmakta ısrar ediyor. Karıştırıcı birisi ama, uzaktan da akrabalıkları var galiba. Gerçek bir bela."

Düğmeye bastı, asansör yavaş yavaş yukarı geldi. Jim denen manyak ikimizi orada dururken görünce şaşırdı. Ben içeri girince Mr. Larrabee bir kez daha uzattı elini, Jim için söylediği belliydi: "Unutma her zaman," -her zamanı üzerine basarak söylemişti- "bu taraflarda olursan, gel gör beni. Belki gelecek sefere yemeğe de çıkarız. Ha, Evet! Mutlaka yazarım bu gece Mr. Higgingbotham'a. Yakından ilgileneceğine inanıyorum. Şimdilik güle güle!"

"Hoşçakalın" dedim, "çok çok teşekkürler."

Asansör yorgun seslerle aşağı inerken gözlerimi dimdik karşıya diktim, yüzümde çok düşünceli bir anlam var gibiydi. Gerçekten de bir tek düşüncem vardı, o da "*acaba ne zaman patlak verecek?*" Şimdi sıkıntım, bana daha da kinlenmiş olabilirdi, bu kurnazlığımdan sonra. Bir kedi gibi tetikte ve korkulu bekliyordum. Ne yapacağım... ne yapabilirim diye düşünüyordum, ya birden bire iki kat arasında durur da atılırsa gene. Ne bir bakış, ne bir kıpırtı, hiç oralı değildi. Zemin kata indik, kapı açıldı, dışarı attım adımımı... iki bacağı da yanmış Pinokyo gibiydim.

Holde kimse olmadığı dikkatimi çekti. Bir kaç metre ötedeki kapıya yöneldim. Hiçbirşey olmamış gibi Jim yerinde duruyordu. Sonunda tutumu bu herhalde diye düşündüm. Kapıya giderken yarı yolda durdum, içgüdüyle geri döndüm. Jim'in yüzünden tümüyle bunu yapacağımı bildiği okunuyordu. Daha da yakınlaşınca yüzünün hiç bir anlamı yoktu. Gene taşa benzer kimliğine mi bürünmüştü, yoksa pusuda mı bekliyordu?

"Neden nefret ediyorsun benden?" dedim, dümdüz gözlerinin içine bakarak.

"Hiç kimseden nefret etmiyorum" diye beklemediğim bir karşılık verdi. Sadece ağzının kasları oynadı, gözleri bile duralandı.

"Özür dilerim" dedim, hemen uzaklaşmak üzere döndüm.

"Senden nefret etmiyorum" dedi birdenbire canlanarak, "*Sana acıyorum.* Kandıramazsın beni. Hiç kimse kandıramaz."

İçimi korku kapladı. "Ne demek istiyorsun?" dedim kekeleyerek.

"Konuşturma beni," dedi. "ne demek istediğimi biliyorsun."

Sırtımdan aşağı bir ürperti geçti. "Benim ikinci görüş yeteneğim var, kafandan geçenleri kitap gibi okurum" diyor gibi geldi.

"Öyleyse" dedim, kendi terbiyesizliğime şaşırmıştım.

"Eve git, kafanı toparla, işte bu!"

Taş kesildim. Mr. Larrabee'nin dediği gibi tam anlamıyla önüne geçilemez birşeydi.

Kolunu açıp yarasını gösterişini seyrettim, büyülenmiş gibiyidim; pantolonun paçasını kaldırdı, çok daha korkunç yara izleri vardı; sonra gömleğinin önünü açtı. Göğsünün görünüşü karşısında bayılıyordum.

"Gözlerimi açmam bütün bunlara maloldu. Eve dön, kafanı iyice toparla. Defol da gebertmeyeyim seni!"

Birdenbire dönüp kapıya doğru yürüdüm. Bütün gücümü toplayıp koşmamak için kendimi zor tuttum. Dışardan birisi geliyordu. Şimdi gelip vuracak mıydı -yoksa vurmayacak mıydı? Aynı hızla yürüdüm, ama kapıya yaklaştıkça hızlanıyordum.

Üffff! Dışarda çantamı attım, bir sigara yaktım. Bütün hücrelerimden ter akıyordu. Ne yapacağımı düşündüm. Kuyruğumu bacaklarıma sıkıştırıp kaçmak erkekliğe sığmazdı. Geri dönmek intihar olurdu İster anarşist, ister deli olsun ne dediğini biliyordu. Üstelik çok iyi *anlamıştı beni*. Asıl içime oturan da buydu.

Ayaklarını sürüklercesine yürürken kendi kendime konuşuyordum. Evet, benim için düşündüklerinde ölesiye haklıydı: Dalgacı, üçkağıtçı geveze, hiçbir işe yaramayan bir it oğlu it. Kimse bu denli aşağılamamıştı beni. Mr. Larrabee'ye bir mektup yazıp sözlerim onu ne kadar etkilemiş olursa olsun, herşeyiyle ikiyüzlü, şerefsiz, değersiz biri olduğumu anlatmak istedim. Kendi gözümde öylesine düşmüştüm ki, elim ayağım kesilmişti. Önüme bir kurtçuk çıksa, bana Jim'in sözlerini tekrarlasa, önünde utançla eğilir ve derdim ki: "Yerden göğe kadar haklısınız bay kurtçuk. Ben de sizin kadar olabilseydim, toprağı oyup içine girebilseydim."

Borough Hall'da kahve ve sandöviç yiyip, elimde olmadan çok iyi günler geçirmiş olan eski Kabare The Star'a yöneldim. Gösteri başlamıştı ama, ne çıkar. Esprilerde değişen hiçbir şey yoktu. İçeri girince ilk gelişimi anımsadım. Eski arkadaşım All Burger, onun en yakın arkadaşı Frank Schofield, davet et-

mişlerdi beni. O zaman ondokuz-yirmi yaşlarındaydım. Özellikle anımsadığım Frank Schofield'in gösterdiği yakın dostluktu. Daha önce iki-üç kez görmüştüm onu. Çok çok özel bir şeydim Frank için. Beni dinlemeye bayılır, ağzımdan çıkan her sözün üzerinde dururdu. Aslında söylediğim her şeye hayran olmasının bir nedeni vardı. Frank'a gelince, o, dünyanın en sıradan ama sevgi yüklü insanlarından biriydi. Mamut gibiydi 150 kiloydu o zamanlar -fıçı gibi içerdi, ağzından purosu eksik olmazdı. Çok çabuk güler, gülünce de göbeği pelte gibi titrerdi. "Neden gelip bizimle oturmuyorsun?" derdi. "Sana bakarız. Sadece seni seyretmek hoşuma gidiyor." Basit, ama dürüst, içten sözlerdi bunlar. O zamanlardaki serseri arkadaşlarımdan hiçbirinde yoktu ondaki yumuşak özellikler. Ruhuna kurt girmemişti henüz. Masum, iyi yürekli, aptal denecek kadar cömertti.

Ama neden bu denli hayrandı bana? diye sorup duruyordum kendi kendime, el yordamıyla yerime doğru giderken. Çabucak en yakın arkadaşlarımın yanına gittim. Herbirinin hakkımda ne düşündüğünü sordum kendi kendime. Sonra aklıma okul arkadaşım Lester Faber geldi. Her karşılaştığımızda, yani hergün garip bir sıntışla kıvrılırdı dudakları. Sınfta kimse sevmezdi onu, hocalar bile. Doğuştan sevimsizdi. Se...! Dedim. Hayatını nasıl kazanıyor şimdi acaba? Ya Lester Prink. O n'oldu acaba? Birdenbire bütün sınıf geldi gözümün önüne, mezuniyet günümüzde çekilen resmimizde olduğu gibi. Her birini, adlarını, boylarını, ağırlıklarını, duruşlarını, oturdukları yerleri, konuşmalarını, herşeylerini anımsayabiliyordum. Ne gariptir ki karşılaşmadım hiç birisiyle.

Gösteri korkunçtu. Ortasında az daha uyukluyordum. Ama içerisi sıcak, sevimliydi. Öte yandan hiçbir yere de yetişecek değildim. İkisi de dönmeden önce yedi, sekiz ya da dokuz saat zaman geçirebilirdim.

Tiyatrodan çıktığımda soğuk kırılmıştı. Hafiften kar yağıyordu. Anlayamadığım bir dürtüyle adımlarım sokaktaki bir tüfekçiye sürüklendi. Vitrinde hiç düşünmeksizin beni durduran bir tabanca vardı. Öldürücü görünüşlü bir silahtı.

Alıcı gibi durup burnumu cama yapıştırdım. Sırtıma inen dost bir tokat yüreğimi ağzıma getirdi, silah patladı sandım. Dönünce dost bir ses, "Burada ne işin var Allahaşkına? Henry, *nasılsın* oğlum?"

Tony Marella'ydı. Ağzında uzun, sönmüş bir sigara, kafasında gülünç bir biçimde yana yatmış bir şapka vardı, gözleri de yaşlılarınki gibi parıldıyordu.

Oradan, buradan falan. Her zamanki gibi karşılıklı sözler, bazı hoş anımsatmalar, ondan sonra da o soru: "Peki şimdi *ne* yapıyorsun?"

Birkaç sözcükle üzüntü bohçamı döktüm.

"Çok kötü Henry. Tanrım hiç böyle olacağın aklıma gelmezdi. Neden söylemedin bana? Bir haber etsen bana iyi olurdu biliyor musun" Kolunu omzuma attı. "Ufak bir içkiye ne dersin? Belki yardımım dokunur."

Ona yardımdan çok ötede olduğumu anlatmaya çalıştım. "Sadece zamanını harcamış olursun" dedim.

"Bırak canım, bana yapma bunu" dedi. "Ta ne zamandan beri tanırım seni. Her zaman da seni nasıl beğendiğimi, nasıl senin gibi olmak istediğimi bilmiyor musun? Hepimizin iyi kötü günleri var. Gel, gel bak işte, ufak bir dostluk. İçeri girelim de yiyecek içecek birşeyler bulalım."

Anlaşılan, iyi tarındığı, iyi tutulduğu bir bardı, (sokaktan gizlenmişti.) Herkese tanıtıldım, ayakkabı boyacısı çocuğa bile. "Eski bir okul arkadaşı" diyordu, birinden ötekine geçerken. "Tanrı vergisi bir yazar, biliyor muydunuz?" Bir şampanya kokteyli uzattı. "Gel şerefe içelim. Joe, bol hardallı söğüşlü sandöviç, olur mu, ha?... biraz da çiğ soğan. Ne dersin Henry- Hay Allah, nasıl sevindim seni gene gördüğüme, inanamazsın. Sık sık düşünürüm, seni, ne yapıyordur acaba diye. Belki Avrupa'ya geçmişsindir dedim. Gülünç değil mi? Meğer gökte ararken yerde bulacakmışım seni."

Böyle sürüp gitti. Kuşlar gibi mutlu, bir yandan içkileri getiriyor, puro alıyor, yarış sonuçlarını soruşturuyor, yeni ge-

lenlerle selamlaşıyor, beni onlarla tanıştırıyor, barmenden ödünç para alıyor, telefon edip duruyordu. Küçük bir dinamo. İyi herifti, bakan anlardı bunu. Herkesin arkadaşıydı, iyilik ve şenlikle köpürüp dururdu.

Şimdi, bir dirseği barın üstünde, bir kolu benim boynumda, sesini alçalttı: "Dinle Henry, biraz da işlerden konuşalım. Tatlı bir işim var şimdi. İstersen sana da bir yer bulabilirim. Pek öyle kaçırılmayacak gibi birşey değil ama, boşta olmaktan iyidir. Yani, daha iyi birşey bulana kadar. Ne dersin?"

"Tabii" dedim. "Nedir?"

Levazım dairesinde görevliydi. Komiser sekreterliği yapıyordu. Yani, baştaki adam orada burada dolaşıp dururken, Tony gündelik işleri idare ediyordu. Politika. Pis bir iş olduğunu kendi de söyledi. Her zaman arkadan vuracak birisi vardı.

"Yarın öbürgün olmaz hemen" diye sözlerini sürdürdü. "Oyuna girişmem gerekir, biliyorsun. Ama seni hemen koyacağım listeye. Seni çağırmadan önce bir ay geçer belki. Bu kadar bekleyebilir misin?" "Sanırım" dedim.

"Para için üzülme" dedi. " O zamana kadar senin için gerekeni karşılayabilirim."

"Yok" dedim. "İdare ederim...

"Komik bir adamsın" dedi, kolumu sıkarak. "*Benden* utanmalısın. Benim için gelip geçici şeyler, saniyelik. Bu işte sıkı olman gerek. Fakir politikacı olmaz bilirsin. Onu nasıl elde ediyoruz, o da başka hikaye. Şimdiye kadar ben de tam sınırdaydım. Kolay da değil... Peki o zaman. Şimdi birşey almak istemiyorsan, aradığın zaman beni nerede bulacağını biliyorsun. *İstediğin zaman,* unutma!"

Elini yakaladım.

"Gitmeden önce bir içkiye daha ne dersin?"

Olur der gibi başımı salladım.

"Bak, birşey unuttum. Mezar kazıcılığı için kaydederim belki seni... başlangıç için. Bir zararı var mı? Bir haftalık falan.

Bu yolda canını vermek zorunda da değilsin, ben idare ederim. Sonra seni büroya sokabilirim. Sırtımdan büyük bir yük kaldırmış olursun. Bana bak, sen çok işe yarayacaksın! Doğuştan iyi mektup yazarsın. Bu da benim işimin yarısı."

Dışarı çıkarken... "Yazıdan vazgeçme Henry. Sen bunun için yaratılmışsın. Sendeki yetenekler bende olsa hiç bu pisliğe girmezdim. Elde ettiğim herşey için savaşmam gerekti. Biliyorsun *küçük italyan*"

El sıkışıyoruz.. "Beni yüzüstü bırakmazsın değil mi? Söz ver! Babana da selamlar benden. Şimdilik hoşçakal!"

"Hoşçakal Tony!"

Taksi çağırıp içine hoplayışını izledim. Elimi salladım gene.

Ne şans! Tony Marella, hiç değilse. Tam toprağın artık beni karşılamaya hazır olduğunu sandığım bir sırada!

VIII. Bölüm

Ne gariptir bazen olayların rastlantısı. Küfür edersiniz, dua edersiniz, dinlti eder, sızlanırsınız, gene de birşey olmaz. Tam önüne geçilemezle uzlaşmaya gidersiniz, o anda da bir tuzak kapı açılır önünüze. Saturn bir başka çizgiye atlar, büyük zorunluluk ortadan kalkar. Ya da kalkmış gözükür.

Bu basit beklenmeyen biçimdeki gibi bir gün Mona olmadığında Stasia bizden gideceğini bildirdi. Kendi ağzından duymasaydım, inanmazdım.

O denli taş kesilmiş, o denli de sevinmiştim ki neden gideceğini sormadım bile. Kendi de anlaşılan gerekli bilgiyi vermek için pek de hevesli görünmüyordu. Mona'nın dramatik davranışlarından bıktığı için, böyle patlak vermesi de, kendi de kapalı olarak belirttiği gibi yeterli neden değildi.

"Benimle biraz yürür müsün?" dedi. "Gitmeden önce sana özel bazı şeyler söylemem gerekiyor. Bavulumu hazırladım."

Evden çıkarken köprünün üzerinde yürümemizde bir sakınca olup olmadığını sordu. "Hayır, asla" diye karşılık verdim. İsteseydi White Plain'e bile yürümeye razı olurdum.

Gittiğini öğrenince anlayış duygularım kabarmıştı. Garip bir yaratıktı, ama kötü değildi. Durup sigara yakarken gözden geçirdim onu, uzaklaşarak. Savaştan dönen askerlere benziyordu. Ürkek bir görünüşü vardı ama yüreksizlikten iz yoktu hiç. Hiç bir yere ait değildi, bunu açıkça görebilirdi insan.

Bir iki blok hiç konuşmadan yürüdük. Sonra köprüye yaklaşmaya başlayınca yavaş yavaş boşaldı. Yumuşak, duygulu konuşuyordu. Değişiklik olarak basit sözlerdi. Sanki bir köpeğe anlatır gibi. Bakışları dümdüz karşısına dikilmişti, bir şey izliyor gibi.

Konuşuyordu, her şeyi anlatıyordu, olabileceğim kadar acı-

masız olamamıştım. Acımasız olan durumdu, ben değil. Olduğumuzdan bin kat daha iyi olsaydık bundan daha iyisi çıkmazdı ortaya. Aklını kullansaydı. Kendi de belirtti bir takım roller yapıldığını. Mona'yı seviyordu, evet, ama kör kütük aşık değildi. Hiç de olmamıştı. Kör kütük olan Mona'ydı. Arkadaşlık gereksinmesinden gelen bir bağla bağlayan bir aşk da değildi üstelik. İkisi de yalnız ruhlardı. Avrupa'da olsa başka olurdu. Bunun için de çok geçti şimdi. Belki günün birinde kendisi gideceğini umuyordu.

"Ama şimdi nereye gideceksin?" diye sordum.

"Belki California, başka neresi olabilir?"

"Neden Meksiko değil?"

Bu da olabilirdi, kabullendi, ama sonunda. Önce önce kendini toparlaması gerekirdi. Kolay olmamıştı onun için bu karmaşık bohem yaşantısı. Aslında basit bir insandı. Tek derdi başkalarıyla nasıl geçinebileceğiydi. Bizim yaşamımızda onu en çok rahatsız eden, bilmemi istediği şey, onun çalışabilmesi için az fırsat vardı. "Ben ellerimle birşeyler yapmalıyım" diye patladı. "Hendek kazmak bile olsa. Ben heykeltraş olmak istiyorum, ne ressam ne de şair." Sonra alelacele onu yaptığı kuklalarla yargılamamamı istedi onları sadece Mona'nın hoşuna gidiyor diye yapmıştı.

Sonra bana çok büyük bir kötülük gibi gelen birşey söyledi. Mona'nın sanatla ilişkili hiçbir şey bilmediğini, iyi bir yapıtı kötüden ayırdedemediğini bile söyledi. "Aslında önemli değil, ya da *olmaması* gerekir, ama bunu söyleyebilmeli. Her şeyi biliyor gibi yapmak zorunda. Bu zorunluluk duygusundan *nefret* ediyorum. İnsanlarla geçinemediğimin nedenlerinden biri de bu."

Bunun iyice yerleşmesi için bir süre sustu. "*Sen* nasıl dayanıyorsun bilmem! Bir sürü pis numaraların var, arada bir çirkin şeyler de yaparsın, bazen de son derece önyargılı, hem de haksızsın, ama hiç değilse dürüstsün. Olduğundan başka görünmeye çalışmıyorsun. Mona'ya gelince... evet, onun kim ol-

duğunu, ne olduğunu söylemeye gerek yok. O yürüyen bir tiyatro. Nereye giderse gitsin, ne yaparsa yapsın, kiminle konuşursa konuşsun, her zaman sahnededir. Hasta ediyor, bıktırıyor insanı... Daha önce de söylemiştim sana bütün bunları. Benim kadar sen de biliyorsun."

İronik bir gülümseme geçti yüzünden. "Bazen..." dedi durdu bir süre. "Bazen yatakta nasıl davranıyor diye düşünüyorum. Yani, orda da sahte mi?"

Garip bir soruydu, üzerinde durmadım.

"Sandığından çok daha normalim ben" dedi. "Benim eksikliklerim yüzeyde sadece. Derinliğine inersen, hiç büyümeyen utangaç küçük bir kızım. Belki hormonal bir bozukluk. Belki gülünç gelir ama, her gün hormon düzenleyici birşeyler alsam, tipik kadın olabilirim. Beni kadınlardan bu kadar nefret ettiren nedir? Hep böyleyim. Gülme ama gerçekten hasta ediyor beni bir kadını işemek için çömelmiş görmek. Çok saçma... Seni böyle aptallıklara soktuğum için özür dilerim. Sana büyük şeylerden, beni rahatsız eden şeylerden söz etmek istedim. Ama nereden başlayacağımı bilmiyorum. Hem, artık gittiğime göre ne gereği var?"

Şimdi köprünün yarısına gelmiştik, bir iki dakika sonra el arabalarının, buğulu balık, sebze, soğan, kocaman somun ekmekler, tekerlek peynirler, tuzlu halkalar daha bir sürü iştah açıcı yiyecekler satan dükkanlara gelecektik. Oraya daha varmadan da, gelinlikler, takım kostümler, soba borusu gibi şapkalar, korseler, kombinezon, koltuk değneği, banyo küvetleri vardı.

Ne söylemek istediğini merak ediyordum -ölüm kalım davası olan şeyi.

"Dönünce" dedim, "birşeyler olacak. Senin yerine olsam vazgeçmiş gibi yapar sonra uygun bir zamanda usulca tüyerdim. Öteki türlü, seninle gelmekte ısrar edecek eve emniyetle gitmeni görmek isteyecektir."

Çok iyi buldu bu düşünceyi. Gülümsedi. "Hiç aklıma gelmezdi bu" dedi. "Hiç strateji duyum yok benim."

"Senin için daha iyi" dedim.

"Strateji dedin de, bana yardım eder misin biraz para biriktirmek için? Çok yolsuzum. Burdan oraya kadar koca bir sandık, ağır bir de valizle gidemem değil mi?"

(Hayır, dedim kendi kendime, ama sonradan gönderebiliriz.)

"Elimden geleni yapacağım" dedim. "Para bulmakta pek iyi değilimdir biliyorsun. Mona'nın işi bu. Ama deneyeceğim."

"İyi" dedi. "Aşağı yukarı bir iki gün farketmez"

Aradaki açıklığın sonuna gelmiştik. Boş bir bank gösterip, oraya yönelttim onu.

"Dinlenelim biraz" dedim.

"Bir kahve alamaz mıydık?"

"Yedi centim var sadece. İki tane de sigara."

"Kendi başına olduğun zaman ne yapıyorsun" diye sordu.

"O zaman başka" dedim. "Yalnız olunca birşeyler oluyor."

"Tanrı koruyor öyle mi?"

Bir sigara yaktım onun için.

"Korkunç acıkmaya başlıyorum" dedi, kolları düşüyordu.

"O kadar kötüyse geri dönelim," dedim.

"Gidemem çok uzak, biraz bekle."

Bir onluk bulup çıkardım, "Sen metroya git, ben yürürüm. Zor değil benim için."

"Hayır" dedi, "birlikte döneriz... onunla yalnız karşılaşmaktan korkuyorum."

"*Korkuyor musun?*"

"Evet, Val, *korkuyorum.* Şimdi başlayacak hüngü hüngür ağlamaya sonra ben de yumuşayacağım."

"Ama *yumuşamalısın,* unuttun mu? Bırak ağlasın... sonra düşünceni değiştirdiğini söylersin. Dediğim gibi."

"Unuttum" dedi.

Yorgunluğumuzu giderdik biraz. Bir güvercin süzüldü omzuna kondu.

"Biraz fıstık alamaz mısın?" dedi. "Hem kuşlara verir hem biraz da biz yerdik."

"Unut artık" dedim. "Aç değilmişsin gibi yap. Geçer. Tok karnına yürüyemezdim köprüyü. Sinirlisin ondan."

"Bazan Rimbaud'yu getiriyorsun aklıma" dedi. "Her zaman açtı... hep de yürürdü."

"Bundan bir olağanüstülük yok" diye karşılık verdim. "O ve daha milyonlarcası!"

Ayakkabımın bağlarını düzeltmek için eğildim, bankın tam altında iki tane fıstık vardı. Yakaladım hemen.

"Biri senin bir benim için" dedim. "Tanrı nasıl gözetiyor insanı!"

Fıstık güç verdi bacaklarına. Kalktık, köprünün üzerinden geri dönmeye koyulduk.

"O kadar kötü değilsin" dedi. "Bir zamanlar gerçekten lanet ederdim sana. Mona'dan, kıskandığımdan değil, ama kendi tatlı canından başka birşeye aldırmadığından. Ruhsuz geliyordun bana. Görüyorum, gerçek bir kalbin var, öyle değil mi?"

"Böyle düşündüren nedir seni?"

"A, bilmem. Özel bir şey değil. Belki de yeni bir ışığın altında bakıyorum şimdi. Herneyse, sen de bana eskisi gibi bakmıyorsun. Şimdi görüyorsun beni. Daha önce bakardın ama görmezdin. Üzerime basabilirdin... basıp geçebilirdin belki."

"Düşünüyordum" diye güldü, "ben gittikten sonra nasıl geçineceksiniz? Bir yerde ikinizi bir arada tutan bendim. Daha açıkgöz olsaydım, eğer onu bütünüyle kendime isteseydim, bir süre uzaklaşır, ayrılmanızı bekler, sonra gene döner gelirdim."

"Onunla ilişkin yok artık sanmıştım" dedim. Kendi kendime sözlerinde gerçek payı olduğunu itiraf etmek gerekirdi.

"Evet" dedi, "geçti bunların hepsi. Şimdi yapmak istediğim yeni bir yaşam kurmak kendime. İstediğimi yapmam gerekir, yanılsam bile... Ama o ne yapacak? Düşündüğüm bu. Akla yakın bir şeyler yapacağını düşünemiyorum. *Senin* için üzülüyorum. İnan bana çok içten söylüyorum. Ben gittikten sonra cehenneme düşmüş olacaksın. Şimdi göremiyorsun bunu, ama göreceksin."

"Öyle olsa bile" dedim, "daha iyi olur."

"Gideceğime inanıyorsun, ha? olursa olsun?"

"Evet"diye karşılık verdim, "inanıyorum. Sen kendin gitmezsen, ben götüreceğim."

Zayıf bir kahkaha attı. 'Zorda kalsan öldürürdün beni öyle mi?'

'Yok o kadar değil. Hayır, söylemek istediğim, artık zamanının geldiği... Doğru, sen gittikten sonra ne olacağı benim düşünmem gereken birşey. Gitmek gerekir. Geri dönüş olamaz.'

Yutkundu bunun üzerine boğazına birşey takılmış gibi. Kemerin en yüksek yerine gelmiştik, uzanıp giden ufku seyretmek için durduk.

'Nasıl nefret ediyorum buradan' dedi. 'Geldiğim andan beri nefret ediyorum. Şu arı kovanlarına bak' dedi, gökdelenleri göstererek. 'İnsanlık dışı şeyler!' Bir kolunu açıp hepsini süpürür gibi bir hareket yaptı. 'Bu taş ve çelik yığınlarının içinde bir tek şair varsa ben de çılgın bir Türk'üm. Sadece canavarlar böyle kafesler yaratabilirler. Daha da yaklaştı, korkuluğun üzerinden nehire tükürdü. 'Su bile kirli. Kirletilmiş.'

Geri döndük, yürüyüşe geçtik.

'Biliyorsun' dedi, 'Şiirle yetiştim ben. Whitman, Wordsworth, Amy Lowell, Pound, Eliot. Bir zamanlar belleğimden şiirler okudum ben. Özellikle Whitman'dan. Şimdi tek yapabildiğim dişlerimi gıcırdatmak. Yeniden batıya dönmem gerek, hem de elden geldiğince çabuk. *Joaquin Miller*... okudun mu hiç onu? Sierras'lar şairi. Evet, gene çırılçıplak dışarı çıkıp ağaçlara sürtünmek istiyorum. Kim ne derse desin umurumda değil... Bu korkunç yapılardan sürünerek çıkan o pantolunlu pis şeylerle değil bir ağaçla sevişebilirim. Erkekler iyi -açıklık yerlerde. Ama *burada* -Tanrım! Onlardan birinin benimle yatağa girmesindense mastürbasyon yapmak daha iyi. İğrenç yaratıklar hepsi. Can sıkıcı şeyler!"

Kendi kendini temize çıkarıyor gibiydi. Birdenbire, içine kapandı. Bütün yüz anlamı değişti. Gerçekten melek gibi bir görünüşü vardı.

'Bir at edineceğim kendime' diyordu şimdi, 'sonra da dağ-

larda gizleneceğim. Belki o zaman yeniden dua etmesini öğrenirim. Küçük kızgın yalnızlığımla uzun süre kalırdım, bazen günlerce birşey yapmadan. Uzun kızıl ağaçların arasında, Tann'yla konuşurdum. Onun belli bir imgesi yoktu gözleriminin önünde; sadece çok büyük bir varlıktı. Her yerde, herşeyde görürdüm Tann'yı. O zamanlar ne kadar güzeldi dünya benim için! Sevgi ve anlayışla dolup taşardım. O denli de *uyanıktım*. Çoğu kez dizlerimin üzerine çökmüşümdür- bir çiçeği öpmek için. 'Çok mükemmelsin' derdim. 'Çok kendine yeterli. Bütün gercken şey senin için güneş ve yağmur. Hem gereksindiğin şeyleri istemeden elde edebiliyorsun. Gökteki ay için hiç ağlamazsın değil mi küçük menekşe? Olduğundan daha başka olmayı hiç özlemezsin değil mi?' Böyle söylerdim çiçeklere. Doğa'yla nasıl ilişki kurulabileceğini bilirdim. Hem de çok çok doğal gelirdi bu bana. Gerçek. Korkunç gerçek.'

Kesti sözlerini, yüzümü araştırmak için. Şimdi öncekinden daha meleksi duruyordu. Başında çılgın bir şapka da olsa gene böyle göksel dururdu. Sonra kendi dürüstlüğünü açıklamaya girişince, tutumu değişti. Ama havasını yitirmemişti.

Anlatmak istediği sanatın kendisini şaşırttığı, saptırdığı. Birisinin ona kendisinin bir sanatçı olduğunu kafasına sokması gekekirdi. 'Baştan sona doğru değil bu dediğim' diye yüksletti sesini. 'Her zaman yeteneğim olmuştur benim. Çok ufaktan gösterdi hem de kendini. Yaptıklarımda olağanüstü birşey yoktu. Her içten olan insanda bir yetenek tohumu bulunur.'

Bana iyice belletmek istiyordu, nasıl değiştiğini, sanatın, kendisinin bir sanatçı olduğunun nasıl farkına vardığını... Acaba çevresindekilerden çok başka olduğundan mıydı bu? Başka gözlerle gördüğü için mi? Bunu kesinlikle söyleyemiyordu. Ama bir günde olmuştu bütün bunlar. Sanki bir gecede bütün masumluğunu yitirmişti. Ondan sonra, diyordu, her şey başka bir açıya girdi. Artık çiçekler onunla konuşmuyordu, ya da kendisi onlarla. Doğa'ya baktığında onu bir şiir ya da bir manzara olarak görüyordu. Bir araya gelemiyordu

artık doğayla. Kendi kişisel gücüyle incelemeye, düzenlemeye, uygulamaya başlamıştı.

'Ne aptalmışım. Çok geçmeden kendi ayakkabılarımı giyemez olmuştum. Doğa yetmiyordu. Kentin yaşantısını arzuluyordu. Kendimi çok kozmopolit bir ruh olarak görüyordum. Sanatçı arkadaşlarla dizdize oturmak, aydın kişilerle tartışmalara girmek vazgeçemediğim şeyler olmuştu. Büyük sanat yapıtlarını görmek ya da onları okumak istiyordum, onlar için açtım, çünkü çevremdekilerin hiçbiri onların sözünü etmezlerdi. Bir kişinin dışında, sana daha önce anlattığım o evli kadın. Otuz yaşlarında, dünya kadar akıllı bir kadındı. Kendinde en küçük bir yetenek yoktu, ama sanatı çok sever, hem de iyi anlardı. Benim gözlerimi açan o oldu. Sadece sanat dünyasına değil, başka şeylere de. Aşık oldum ona tabii. Nasıl önüne geçebilirdim bunun? Anaydı, öğretmendi, patrondu, sevgiliydi, herşeyi alıyordu içine. Aslında benim dünyamdı o.'

"Sıkıyor muyum" diye kesti sözünü.

'Garip olan' diye sürdürdü sözlerini, 'Beni dünyaya iten o oldu. Sana inandırmaya çalıştığım gibi kocası değil. Hayır, üçümüz bir arda iyi geçiniyorduk. Karısı beni zorlamasa yatmazdım onunla. Senin gibi stratejiden iyi anlıyordu o da. Benimle hiçbir yere varamadı, beni kollarının arasına alıp kendi gövdesine bastırdı. Zorlamaya kalkınca, kaçardım. Bakılırsa pek dert etmiyor gibiydi, ya da öyle gözüküyordu. Belki sana garip gelebilir ama bir kötülük yoktu bunda. Bakire olarak kalmaya söz vermiştim, galiba. Ya da yüreği bakire.

'Öööf! Amma da anlatıyorum. Neyse, hepsini söylemekte amacım, bana onlar ikisi verdiler Doğu'ya gelmem için parayı. Sanat okuluna gidecek, çok çalışacak, adımı duyuracaktım.

Birdenbire durdu.

'Şimdi bak bana. Neyim ben? Ne oldum? Senin Mona'ndan çok daha iki yüzlü biri, aptalın tekiyim.'

'İki yüzlü değilsin' dedim. 'Sadece pek oturmamışsın.'

'Bana kibarlık etmene gerek yok' dedi.

Bir an sanki gözlerinden yaşlar boşanacakmış gibi geldi.

'Bana arada yazarsın değil mi?'

'Neden yazmıyayım? Eğer mutlu edecekse seni tabii.'

Sonra küçük bir kız gibi! 'Çok özleyeceğim sizleri. Çok kötü özliyeceğim' dedi.

'Peki' dedim. 'Bitti artık. Şimdi hep ileriye bak, geriye değil.'

'*Senin* için bunu söylemek kolay. Sende kalacak *O*. Bense...

'İnan bana yalnız olunca daha iyi olursun. Seni anlamayan biriyle olmaktansa, yalnız olman daha iyi.'

'Çok haklısın' dedi, sonra da utançla gülümsedi. 'Biliyor musun bir keresinde bir köpeği aldımdı üzerime. Çok gülünç oldu. sounda kalçamı ısırdı.'

'Eşek denseydim. Onlar çok daha yumuşak başlı olur.'

Köprünün sonuna gelmiştik. "Benim için para bulacaksın biraz değil mi?" dedi.

'Tabii, bulurum, Ama sen de unutma, vazgeçmiş gibi yapıp kalacaksın. yoksa korkunç sahnelerle karşılaşırız.'

Gerçekten önceden de söylediğim gibi, ama Stasia yumuşatınca, bahar yağmuru gibi sona erdi. Benim için, aslında, sadece üzücü değil aşağılayıcı birşeydi de Mona'nın üzüntüsünü görmek. Döndüğümüzde onu tuvalettte domuzlar gibi ağlar bulduk. Valizi toplanmış, sandığı kilitlenmiş, Stasia'nın odasında da garip bir karışıklık görmüş. Bu kez gerçek olduğuna inanmıştı.

Çok normaldi bu davranıştan beni suçlu tutması. Neyse ki çok kuvvetle karşı koydu Stasia. Peki o zaman neden gitmek istemişti? Buna karşılık biraz zayıflıkla Stasia artık herşeyden bıktığını söyledi. Sonra gün gün, fişek gibi Mona'nın soruları başladı. *Böyle birşey nasıl söyleyebilirsin? Nereye gidersin? Bana yüz çevirmen için ne yaptım?* Bunun gibi daha yüzlercesini söylerdi. Neyse, her atılışıyla daha çok sinirlenmeye başladı; yaşları hıçkırıklara, hıçkırıkları homurtulara döndü.

Benim sadece kendisine kalacağımın hiç önemi yoktu. Hiç var olmadığım belliydi, sadece onun yanında bir diken gibiydim.

Dediğim gibi Stasia vazgeçti, ama Mona fırtınalar yaratıp, çılgına dönüp, yalvarıp yakardıktan sonra. Neden sahnenin bu kadar uzamasını beklemişti anlayamadım. Hoşuna mı gidiyordu bu? Yoksa çok iğrenmişti de büyülüyor muydu bu onu? Ben yanında olmasam ne olurdu acaba diye düşündüm kendi kendime.

Asıl ben daha çok dayanamayıp, Stasia'ya dönmüş, bir kez daha durumu gözden geçirmesini istemiştim.

'Henüz gitme' diye yalvardım. 'Sana gerçekten ihtiyacı var. Seni *seviyor*, görmüyor musun?'

Stasia'nın karşılığı: 'Ama bunun için gidiyorum ya.'

'Hayır' dedim, 'gitmesi gereken biri varsa o da benim.'

O anda da gerçekten söylüyordum bu sözleri.

'Lütfen' dedi Mona, 'sen de gitme! Neden birinizden birinin gitmesi gerekiyor? Neden? Neden? İkinizi de istiyorum. İkinizde gereksiniz bana. Seviyorum sizi.'

'Daha önce dinlemiştik bunları' dedi Stasia, hâlâ vazgeçmemiş gibi.

'Gerçekten söylüyorum ama' dedi Mona. 'Siz olmadan ben hiçbir şeyim. Yeniden dost olduğunuza göre, neden birlikte oturup, barış içinde ahenkle oturmıyalım? İstediğiniz herşeyi yapacağım. Ama bırakmayın beni. *lütfen!*'

Yeniden döndüm Stasia'ya, 'Doğru söylüyor' dedim. 'Bukez belki düzelebilir. Sen beni kıskanmıyorsun... ben seni neden kıskanayım? Bir kez daha düşün olmaz mı? Benim için düşünüyorsan çıkar bunu kafandan. Onu mutlu görmek istiyorum hepsi bu kadar. Eğer bizimle kalman onu mutlu edecekse, o zaman *kal* derim! Belki ben de mutlu olmasını öğrenirim. Hiç değilse daha hoşgörülü olmayı öğrendim değil mi?' Garip garip gülümsedim ona. 'Haydi bakalım, ne dersin? Üç kişinin birden yaşamalarını yıkacak değilsin herhalde, öyle mi?'

Bir sandalyeye çöktü. Mona yanında diz çöktü, başını ku-

cağına koydu, sonra yavaşça gözlerini kaldırdı, araştırıcı gözlerle Stasia'ya baktı. 'Kalıyorsun değil mi?' diye yalvardı.

Stasia yavaşça itti onu. 'Evet' dedi, 'Kalıyorum. Bir şartım var artık böyle sahneler olmayacak.'

Şimdi gözleri bana dikilmişti ikisinin de. Sonunda suçlu bendim gene. Bütün bu sahnelere yol açan bendim. *Benim mi davranışlarımı düzeltmem gerekiyordu*? Sözsüz soruları buydu.

'Ne düşündüğünüzü biliyorum' dedim. 'Tek söyliyeceğim şey elimden geleni yapacağımdır.'

'Dahasını da söyle' dedi Stasia. '*Gerçekten* neler duyduğunu söyle şimdi.'

Sözleri ayaklarımın yere varmasını sağladı. Acaba kendi oynadığı rolden mi etkilenmişti dedim. Şu anda benim mi sorguya çekilmem gerekirdi? Gerçekten o andaki duygum, eğer söyliyecek kadar yürekli olsaydım, maskaralıktan başka birşey değildi. Gerçekten maskaralık. Aslında, bu ona oyunun bu denli uzayıp buralara geleceği hiç aklıma gelmemişti. Stasia için iki şıktan biri ya zayıflık göstermek, ya da anlaşmamıza bağlı kalıp, benden sağlam sözler almak, yüreğimi araştırmaktı. Belki gerçekten oyuncudan başka birşey olmamıştık hiç birimiz, kendimizi en içten sandığımız anlarda bile. Ya da tam tersi. Karmakarışıktım. Birdenbire kafama dank eden şu oldu, acaba Mona, gerçek oyuncu, belki de en içten davranan ımızdı. Hiç değilse ne istediğini biliyordu.

Bütün bunlar yıldırım hızıyla geçti kafamdan.

Verdiğim gerçek karşılık 'Doğru söylemek gerekirse, ne gibi duygular içinde olduğumu bilmiyorum. Hiçbir duygum kaldığını sanmıyorum. Herneyse artık, aşkla ilgili hiçbirşey duymak istemiyorum, hiçbir şey...'

Böylece bitti, bir anda. Mona çok rahatlamıştı. Stasia da, öyle görünüyordu.

Hiçbirimiz çok kötü yaralanmamıştık. Gerçek kıdemliler bizlerdik.

Şimdi kan peşinde koşan köpekler gibi para bulmaya ça-

lışıyordum, Stasia'nın gideceğini umarak. Şimdiden üç hastaneye gidip kan satmak istemiştim. Şimdi insan kanının kilosu yirmibeş dolardı ama o kadar aç kan verici vardı ki!..

Bu yolda zaman yitirmeye değmezdi. Parayı borç almak daha iyi olacaktı. Ama kimden? Bir iki dolardan daha çoğunu verebilecek birini düşünemiyordum. En azından yüz dolar gerekiyordu ona. İki yüz olsa daha da iyiydi.

Şu milyoner pezevengi nerede bulacaktım acaba? Ludwig, biletçi, geldi aklıma, o da bir başka pezevenkti, ama altın gibi kalbi vardı, Mona'nın dediğine göre. Ama ne diyecektim ona?

Grand Central İstasyonundan geçiyordum. Bütün dağıtıcıların olduğu yere inecektim, belki tanıdık birini bulurum diye. (Costigan vardı ama ölü o) İçeri süzüldüm, oradakilere baktım. Hiç birini bilmiyordum.

Sokağa çıkan merdiveni tırmanırken Doktor Zabriskie'nin o çevrelerde bir yerde olabileceğini anımsadım. Bir saniye sonra telefon rehberinin sayfalarını karıştırıyordum. İşte: Bau yönünde Kırkbeşinci Caddedeydi. Ruhum kabardı. Güvenebileceğim biri vardı. Yolsuz olmamak şartıyla. Manhattan'da büro açtığına göre böyle olması normaldi. Adımlarım sıklaştı. Ne uyduracağımı bile düşünmedim... Önceden bir diş doldurtmaya gitsem, o sorardı bana param olup olmadığını. Bazan istemezdim, böyle bir iyi insanı etkiliyorum diye. Ama onsekizinci yüzyıldaydı bu.

Çabucak, eskiden çalıştığı yer geldi aklıma. Bir zamanlar dul Carlotta'yla yaşadığım kırmızı tuğla yapının üçüncü katıydı. Her sabah, kül tablalarını, çöpleri çıkarır sahanlığa koyardım. Beni tutmasının nedenlerinden biri de buydu Dr. Zabriskie'nin. Çünkü ellerimin kirlenmesine aldırmıyordum. Çok Rusça bir davranıştı bu onun için. Gorki'den bir sayfa gibi... Kendi Rus yazarlarından bana söz etmeye bayılırdı! Jim Londos, küçük Herkül Londos için yazdığım nesir şiiri nasıl beğenip sevinmişti. Hepsini biliyordu Strangler Lewis, Zbysko, Earl Caddock, Farmer bilmem ne... hepsini. İşte ben de şair gibi ya-

zıyordum. Benim anlatımımı unutamıyordu - çok beğendiği Jim Londos'daki. O akşam üzeri, elime bir ondolarlık sıkıştırmıştı çıkarken. O parça için almamı istemişti, bildiği bir spor yazarına göstermek için. Ona yazılarımdan başka örnekler de göstermem için zorlamıştı. Scriabin'le ilgili birşey yazmış mıydım? 'Yine gel,' diye ısrar etti. 'İstediğin zaman gel, dişlerine bakmak gerekmese bile.' Arada bir giderdim de, satranç, güreş, pianodan söz etmesek bile, sırf belki bir beşlik, onluk verir diye.

Son görüşmemizden bu yana kaç yıl geçti diye düşünüyordum yeni bürosuna girerken. İçerde iki üç müşteri vardı. Önceki gibi sadece ayakta duracak bir yeri yoktu, o zamanlar gözleri kızarmış, şalları çenelerini tutan, kucaklan çocuklu kadınlar vardı. Hepsi yoksul, çökük, üç dört saat oturabilen tiplerdi. Yeni büro bambaşkaydı. Yepyeni mobilyaları çok rahat görünüşlüydü, duvarlarda resimler vardı, iyi parçalardı, hiç ses yoktu, tornanın sesi bile duyulmuyordu. Semaver de yoktu.

Daha oturmamıştım ki, muayene odasının kapısı bir müşteri için açıldı. Bana doğru geldi, el sıkıştık, birkaç dakika beklememi istedi. Ciddi birşey yoktur inşallah dedi. İşine bakmasını söyledim. Birkaç çürük o kadar. Gene oturdum, bir mecmua aldım. Resimlere bakarken en iyisi Mona'nın ameliyat olacağını söylemek olur diye düşündüm. Vajina da bir tümor, falan diyecektim.

Dr. Zabriskie için bir iki dakika bir iki saat demekti. Bu kez öyle olmadı. Her şey çok düzgün ve yerinde yürüyordu.

Sandalyeye oturup ağzımı açtım. Sadece bir tek çürük vardı, onu da hamen dolduracaktı. Torna yaparken bir yandan da soru yağmuruna tutuyordu beni. İşler nasıl, hâlâ yazı yazıyor muyum, çocuklarım var mı, neden daha önce aramadım onu, falan , filan nasıl hâlâ bisiklete biniyor muyum. Hepsine homurtularla, gözlerimi oynatarak karşılık verdim.

Neyse bitti işimiz. 'Kaçma hemen' dedi. 'Önce biraz birşeyler içelim.' Bir dolap açtı, nefis bir Scotch çıkardı, yanıma bir tabure çekti. '*Şimdi herşeyini anlat bakalım bana!*' dedi.

İşin aslına gelene dek oldukça uzun bir başlangıç yapmak gerekti. Yani, şimdi ne durumda olduğumuzu, hem maddi yönden hem de başka yönlerden. Sonunda patlattım - *tümörü*. Birdenbire yakın bir arkadaşını, çok değerli bir operatör olduğunu, bu işi hiçbir ücret istemeden yapabileceğini söyledi. Nutkum tutuldu bunun üzerine. Sadece bütün hazırlıkların yapıldığını, yüz lira da peşin verdiğimi söyliyebildim.

'Anlıyorum' dedi. 'Çok kötü bu.' Bir süre düşündü, sonra sordu 'Kalanını ne zaman ödeyeceksin?'

'Yarın değil öbür gün.'

'Bak ne diyeceğim' dedi. 'Sana ileri tarihli bir çek vereyim. Şu anda banka hesabım çok düşük, çok. Tam olarak senin istediğin ne kadar?

İki yüz elli dolar olduğunu söyledim.

'Çok günah' dedi, 'bunun hepsi cebine kalabilirdi.'

Pişman olmuştum birdenbire. 'Dinle' dedim, 'unut şimdi bunları! Son meteliğini de almak istemem.'

Dinlemiyordu bile. Herkesin borcunu ödemekte biraz geciktiğini söyledi, o kadar. Büyük bir defter çıkardı, sayfalarını karıştırmaya başladı. 'Ay sonu gelmeden üç bin dolar almam gerekiyor. Anlıyorsun değil mi?' Sırıttı. 'Tam yoksul sayılmam.'

Çeki emniyetle cebime yerleştirdikten sonra biraz daha oturdum ayıp olmasın diye. Sonra benimle asansöre kadar gelince bir ayağımı içeri atmıştım ki - 'Bu çeki vermeden önce bir telefon et bana... Sadece karşılığının tamamlandığını öğrenmek için. Ara beni olmaz mı?' 'Ararım' dedim, elimi salladım.

Gene eski iyi yürekli adam, diye düşündüm kendi kendime aşağı inerken. Biraz da nakit almadığıma üzüldüm. Şimdi bir kahveyle biraz börek istiyordu canım. Cebimi yokladım. Birkaç cent eksik geliyordu. Hep aynı hikâye.

Fifth Avenie'daki Fourty Second Street'teki kitaplığa yaklaşırken kafamda bir lostra salonu açsam nasıl olur diye evirip çeviriyordum. Bunu aklıma getiren neydi bilmiyorum. Kırkında başkalarının ayakkabılarını boyamayı düşünmek. Kafa nelere işliyor.

Önümde oturan mermer aslanlı yolu görünce kitaplığa girmek istedim. Ayrıca, benim yaşımdaki, yazar olan insanlara nasıl geliyordu acaba? (Hem bir rastlantı olur, tanıdık birini görür şu kahveyle böreği alabilirdim belki) Kesin olan birşey vardı, Gorky, Dostoyevski, Andreyev gibi yazarların özel yaşamları'na girmeye gerek yoktu hiç. Dickens'ın da. *Jules Verne!* Yaşamıyla ilgili hiçbir şey bilmediğim bir yazar vardı. İlginç olabilirdi. Galiba bazı yazarların özel yaşamları yoktu, her şey yazdıklarının içindeydi. Strindberg, Nietzche, Jack London gibi öteki yazarlar... onların yaşamlarını kendi özel yaşamım kadar iyi biliyordum.

Beklediğim, hiç şüphesiz, bu hiçbir yerde başlamayan, çorak topraklardan, tuzlu alanlardan geçirip kayıp giden, plansız, amaçsız, sonra birdenbire gayzer gibi fışkıran, ölümden sonra da fışkırmaya devam eden böyle bir yaşamla karşılaşmaktı. Elde etmek istediğim - sanki böyle elle tutulamaz şeyleri yakalamak ister gibi bir dehanın evriminde o kupkuru kayadan su çıkmasına yol açan o çok önemli noktaydı. Evrensel su buharlarının yavaş yavaş su bentlerinde toplanması oradan da nehirlere, ırmaklara boşalması gibi, kafada ve ruhta da böyle bir deponun sözcüklere, cümlelere, kitaplara ve sonunda gene düşünceler okyanusuna dönüşmeyi beklemekte olduğunu hissettim.

Sadece denemeler ve büyük kederlerle açılabiliyoruz. Bulabildikleri bunlar mıydı sadece - başka birşey yok muydu? - bu kadar mıydı?- bu biyografi sayfalarının içinde. Yaratıcı olanlar sanat ortamıyla güreşerek ancak kendilerini temize çıkaran bozulmuş varlıklardı. İnsan dünyasında güzellik acıyla, acılar temize çıkmakla bağlanmıştı birbirine. Buna benzer hiçbir şey yoktu Doğa'da.

Okuma salonunda bir yere oturdum, önümdeki dev biyografi sözlüğüyle. Orasını burasını okurken bir düşenceye daldım. Kendi düşüncelerimi gözden geçirmek başarıyla çökmüş olanların yaşamlarından daha ilginç geliyordu bana. Kendi kıv-

nlışlarını, köklerin altında yatanları bulup çıkarabilseydim, belki beni açığa çıkaracak olan ırmağa ayağım takılabilirdi. Stasia'nın sözleri geldi büyümek, meyve verebilmek için aynı soydan bir ruhla karşılaşmanın gereksinmesi. Edebiyat sevenlerle konuşmak (yazılar üzerine) sonuç vermeyen birşeydi. Bir yığın insan daha vardı, herhangi bir yazardan çok daha zekice bu konuda konuşabilecek. (Ama bir tek satır yazmazlardı) Gerçekten bir kişi var mıydı acaba bu gizli gelişimler için anlıyarak konuşabilecek?

Sonsuz ve karşılıksız olan büyük soru: bu denli önemli olan dünya için söyleyecek neyim vardı? Çok daha yetenekli kimselerin söylemediği ne vardı söyleyiceğim? Bu işitilme gereksinmesi sadece bencillik miydi? Benim özel olan yanım neydi? Eğer belli bir özelliğim yoksa okunamayan astronomik bir rakkamın arkasına bir sıfır daha eklemek gibi olacaktı.

Bir şeyden ötekine nefis bir Träumerie' yazarların zorunluluğunun en çekici yanı olan bu noktaya gelene dek: açılışlar. Bir kitabın açılışında , bir dünya yatıyordu. Ne denli geniş, ne denli kendine özgüdür büyük yapıtların sayfalarının açılışları. Bazı yazarlar büyük yırtıcı kuşlar gibiydiler; kendi yapıtlarının üzerine dolanırlardı, sözcüklerinin üzerine kocaman, tırtıklı kenarlı gölgeler düşürerek. Bazıları ressamlar gibi, ince, önceden kararlaştırılmamış dokunuşlarla başlarlar, kesin içgüdülerin etkisiyle sonradan biçim ve renkle gerçek amaçları ortaya çıkana dek yönetilirler. Bazıları elinizden tutup götürmüştür sizi, düşlerin kenarlarında gezdirerek, yavaşça, görünüşte anlatılmaz gibi olanı göstermek için korka korka kendilerine izin vermişlerdir. Daha başkaları da vardı, tek başına kulelerde tünemiş, elektrik düğmelerinin çevrilmesiyle bir yanıp bir sönen ışıklardan son derece sevinç elde edebilen; onlarla birlikte herşey yeni çizgiler kazanır keskin ve geniş, sanki istasyona giren tren katarları gibi. Öte yandan daha da değişik olanlar vardır, uydurup maniler yaratan; rastgele işe başlayıp, boğuk çığlıklarla, bağırışlar, küfürlerle çığırından çıkmış ma-

kineler gibi sayfaların üzerine değil içine düşüncelerini damgalarlar. Çeşitli olmakla birlikte bütün bu buzları eriten yöntemleri düşünülen tekniklerin değil, kişiliklerin belirtileridir. Bir kitabın açılışı, bir yazarın yürüyüşü, konuşmasıdır, yaşamı görüşüdür, yürekliliği ya da korkusunu gizleyişidir. Bazıları sonuna dek açıklıkla görebilirler; bazıları kör gözlerle başlarlar, her bir satır ötekine götüren sessiz bir duadır. Ne büyük bir ayindir bu peçenin kalkışı! Ne sarsıcı bir yürekliliktir mumyanın soyuluşu! Hiç kimse, en yüce olan bile aşağılık gözlerle sunduğu için ne biçimde anılır bilemez. Bir kez bağlanınca, herşey olabilir. Sanki, kalem ele alınınca, 'arkonlar' toplantıya çağrılırlar. Evet, arkonlar! Bu gizemli ileri gelenler, bu kozmik enzimler, her çekirdekte kendini gösteren, estetik olsun yapısal olsun her çiçeğin her bitkinin, her ağacın, her evrenselin yaratılışında mühendislik yapan. İçteki güçler. Kanun ve düzeni kökleştiren sonsuz maya.

Bu görünmezler görevlerini yerlerine getirirken, yazar yaşadı, nefes aldı, hizmetçinin, bir tutsağın, bir göçebenin, görevlerini rolü ne olursa olsun yerine getirdi, günler ya da yıllar geçerken ferman okundu, tragedya (kendinin ve karakterlerinin) kendilerini çıkardılar ortaya, günden güne değişen hava gibi çeşitlilik gösteren ruhsal durumlar, inip çıkan güçler, fırtına gibi gelip geçen düşünceler, durmadan yaklaşan son, kazanmasa bile zorladığı cennet, çünkü başlanan herşeyin bitmesi gerekir, sona ermelidir, çarmıhın üstünde bile olsa.

Ne gereği var ha, biyografi sayfaları okumanın? Bir an düşünün, şu istekli kurbanları Blake, Boehme, Nietzsche, Hölderlin, Sade, Nerval, Villon'u Rimbaud, Strindberg, Cervantes'i, ya da Dante, Heine, Oscar Wilde'ı! Ben, ben mi ekleyecektim bu renkli kahramanların arasına adımı. Bu kurtarıcıların arasına girme hakkını alabilmek için, aşağılıkların hangi derinliklerine düşmem gerekiyordu?

Terzi dükkânına gidip gelirken yazı yazmak takılmıştı aklıma. Herşey kafamdaydı aslında. Ama ne büyük, ne harika söy-

leyişler! Gözlerim yarı kapalı, yerime daha da gömülür, derinlerden gelen müziği dinlemeye koyulurdum. Ne kitaptı bu! Benim değilse kimin peki? Trans durumuna gelmiştim. Trans, ama üzüntülü, alçakgönüllü, avuç içine alınmış. Bu görünmeyen işçileri bir araya toplamın gereği neydi? Yaratma okyanusunda batıp gitme zevki için mi? Asla, bilinçli güçle, asla, elde kalemle böyle düşünceler uyandıracak değildim! Benim imzalıyacağım şeyler kenarda, kıyıda bir kelebeğin acemi uçuşunu yansıtmaya çalışan bir aptalın uğraşları olacaktı... Ama gene de bir kelebek gibi olabilmek rahatlık veriyor insana.

Günlük yuvarlanışın Homerimsi gündemi, zavallı insanların yücelmelerinin, acılarının pişmanlık duymayan boşluk içinde ölümlü kulaklara bile tekdüze gelen yeldeğirmenlerinin mırıltısı olan bitmek tükenmek bilemeyen dramıyla bütün bu değerlerin, bu değerler keşmekeşinin yutulup, örtülmesi, içe akıtılmasını düşünmek. Yüceyle önemsiz santimle ayrılmış birbirinden İskender terkedilmiş Asya uçlarında zatürreden ölüyor; Bir avuç düzenbaz tarafından ölümlü kılınan Sezar, ölüm döşeğinde şarkı söyleyen Blake, tekerlek üzerinde parçalanan Damien, binlerce çığlıklarla dönen akbabalar... kimin için ne önemi vardı? Dırdırcı bir karıya bağlanmış bir Sokrates, binlerce dertle zehirlenmiş bir aziz, zifte bulanıp, üzerine tüyler dikilen bir peygamber... hangi sona ulaşmak için? Hepsi değirmenin öğüteceklerinden biri, tarihçiler, vakanüvistler için gerekli bilgi, çocuklarına bile işlenmiş zehir, okul müdürü için havyarlar. Böylece, bununla esinlenmiş bir sarhoş gibi yazar anlatır hikâyesini, yaşar, nefes alır, yüceltilir, aşağılanır, Ne rol! Tanrım bizleri koru!

IX. Bölüm

Ne pasta, ne kahve; hiçbir şey yoktu. Havaya çıktığımda ortalık kararmış, sokaklar da boşalmıştı. Açlıktan gözüm dönüyordu artık. Cebimdeki üç beş kuruşla şeker aldım. Yürüyerek eve döndüm. Feci bir yürüyüş oldu, hele aç karnına olunca. Ama kafamın içi arı kovanı gibiydi. Bana ıssız sokaklarda arkadaşlık edenler de açlıktan, hastalıktan ölüp gitmiş o neşeli, inatçı kuşlar yani azizlerdi. Çok çok uzun zamandan beri onları da hırsla kurtlar kemirip, bitiriyordu.

Kendimi hemen yatağa attım. Niçin onları bekleyecektim. Aslında onları beklemek demek yemek ummak demekti; boş ver. Onların saçmalıklarını dinleyemezdim. Kendi kendime çok eğlenmiştim.

Stasia'yı ilgilendirecek haberi patlatmadan önce bir iki gün bekledim. Duyunca dili tutuldu. Hele eline çeki de tutuşturunca hali görülecek bir şeydi. Benden böyle bir iş çıkacağını hiç beklemezmiş. Ama onu biraz fazla sıkıştırmıyor muşum, çok acele etmiyormuy muşum? Sonra çek! Palavra bir şey olmadığına nasıl inanacakmış?

Ne sorular! Doc Zabriskie'nin çeki bozdurmadan önce kendisini aramam hakkındaki ricalarından hiç söz etmedim. Hoşa gitmeyecek şeyleri duymak için acele etmenin bir gereği yoktu. Önce bozdurmak, sonra üzülmek... benim düşüncem buydu.

Stasia'ya gidip gitmeyeceği ya da bütünüyle kalacağına dair bir şey sormak aklımın köşesinden bile geçmiyordu. Ben, bana düşeni yapmıştım, gerisini o düşünsün. Kimseye bir şey sormayın; çok tehlikeli olur sonuç. Her şeyi göz önüne alıp, ileri atılacaksınız. Ne pahasına olursa olsun.

Bir kaç gün sonra kötü haberler sökün etti. Hem de bomba gibi patladı. Birincisi, bilmem gerekirdi ya, çek sahteydi. İkin-

cisi, bir süre için, Stasia gitmekten vazgeçti. Hepsinin en önemlisi Mona hayatımı zehir ediyordu. Niçin Stasia'yı başımdan atmaya çalışıyormuşum diye. Gene sözümü tutmamıştım. Bana nasıl güvenebilirlerdi? Falan, filan.

Ellerim bağlanmıştı, daha doğrusu dilim. Stasia ile özel olarak neler konuştuğumuzu, neye karar verdiğimizi asla söyleyemezdim. Bunu yapmak beni ancak çok hain durumuna getirirdi, başka işe yaramazdı.

Doc Zabriskie'ye ne diyecektim? Hiçbir şey; onunla karşılaşacak yüzüm yoktu. Gerçekten de bir daha onu görmedim. Listemden silinecek bir ad daha.

Olaylar sönmeye yüz tutarken çok garip bir olay oldu. Bir akşam üstü usulca pencereye vurulduğunu duydum. O serseri, üzgün yüzlü, alaycı gülümsemesi ile Osiecki duruyordu. Doğum günü olduğunu söyledi. Bana gelmeden içtiği birkaç kadeh ona pek dokunmamıştı. Biraz ayarı bozulmuştu. Favorilerini çekiştirip kısa kısa homurtular salıyordu, ya da her zamankinden değişik olarak sevimli bir biçimde kaşınıyordu.

Kutlama töreni için yaptığı çağrıyı kabul etmedim. Ne var ki ileri sürdüğüm zayıf nedenler, onu saran kalın sis bulutunu delip geçemedi. Öyle acıklı, öyle bitik bir görünüşü vardı ki beni çağırırken, direnme gücümü yitirdim. Hem niye gitmeyecektim ki? Gömleğimin yakası sararmış ütüsü bozulmuş, pantolonum kırış kırış olmuş, ceketim, yağ lekeleriyle kaplanmış; bir sakıncası var mıydı bunların? "Saçmalama!" diye karşılık verdi. Village'a gitmek onun düşüncesiydi. Dostça bir iki tek atıp, erkenden dönüp gelecektik. Tıpkı eski zamanlardaki gibi. Bir adama doğum gününü tek başına kutla demek ayıptı. Sonra cebindeki paraları şıkırdattı, para da varmış. Daha ne istiyordum. Öyle lüks yerlere falan gidecek değildik. Korkmamalıydım. "Belki önce bir şeyler atıştırmak istersin?" diye sordu. Tüm çürük dişlerini gözlerimin önüne sererek, gülümsedi.

Yola koyulduk; pes demiştim. Borough Hall'a gelince

hemen bir masaya çöküp bir sandviç, bir kahve, iki kahve, üç kahveyi mideye indirdim. Ordan metroya bindik. Eskiden olduğu gibi gene kendi kendine mırıldanıyor, homurdanıyordu. Arada bir birkaç kelimesini yakalıyordum. Korkunç uğultu arasında, "Evet, evet bir kerecik de teslim ol... cümbüş ve cümbüş... önce kızlara bak, sonra da başın belaya girsin... kanlı olmasın... gülün çevresindeki halka biliyorsun... halıdaki pireleri silkele gitsin."

Sheridan Alanı'nda indik metrodan. İçecek yer bulmakta hiç de zorluk çekmedik. Zaten alan sigara dumanı püskürtülmüş gibiydi havaya. Açık pencerelerden teneke gibi caz gürültüleri geliyordu. Arada isterik kadın çığlıkları da havayı sarıyordu. Bu kadınlar kendi çişleri içinde yüzen zavallılardı. Bir bakıyordunuz arada periler dolaşıyordu. Kol kola, üniforma giymişler: Meleklerin Geçidi gibi önümüzden geçerken, arkalarında bıraktıkları parfüm kokusu bir kediyi bile soluksuz bırakacak kadar keskindi. Eski İngiltere'de olduğu gibi, orda - burda, kaldırımlara uzanmış kalmış sarhoşlar vardı. Bir yandan hıçkırıyorlar, kusuyorlar, küfür ediyorlar bir yandan da salya sümük birbirine karışmış acı acı ağlıyorlardı. İçki yasağı harikulâde bir şeydir. Herkesi susatır, isyankâr yapar, insanı aksileştirir, nalet yapar. Hele kadın denen varlığı. Cin, orospuyu dışarı çıkartır. Ne rezil bir konuşmaları vardır. Bir İngiliz fahişesinden beterdir.

Önümüze çıkan bir meyhaneye daha daldık. Bara ancak içkilerimizi seslenebilecek kadar yaklaşabildik. her yerde başlarını pençeleri arasına almış, içki içen goriller vardı. Bazıları dans etmeye uğraşıyorlardı. Kimisi yere çömelmişti, bir kısmının gözleri dönmüş, artık bittiklerini belirtir gibi yere uzanmışlardı. Bazıları o sıcakta yeri koklayan köpekler gibi dört ayak üzerinde masaların altında gezinip, burunlarını çekiyorlardı. Diğerleri de süslü ceketlerini açıp açıp, kapatıyorlardı. Barın bir ucunda bir polis vardı. Tabancasını çıkarmış barın üstüne, şapkasının altına koymuştu. Görevli

olduğunu belli ediyordu. Gömleği pantolonundan dışarı çıkmıştı, gözleri yarı kapalı içiyordu. Osiecki onun silahsız olduğunu, sarhoş olduğunu görünce hır çıkarmak istedi. Zor çektim ama, bir masanın üstüne kapaklanmasını da önleyemedim. Üzerine dökülen içkilerden sırılsıklam olmuştu. hemen bir kadın yanaştı yanına, kollarını boynuna dolayıp dans etmeye başladı. Oldukları yerde çakılmış gibi dans ettiklerini söylememe gerek yok sanırım. Osiecki'nin bakışları öyle garipti ki, uyumak için koyunları sayıyor sanırdınız.

Çok gürültülü bir yer olduğu için ordan çıkmaya karar verdik. Çöp tenekeleri, boş küfeler, geçen yılın çöpleriyle süslü sokaktan aşağı yürümeye koyulduk. Bir meyhaneden içeri daldık. Burası da aynıydı. Yalnız daha da kötüydü. kanı kılıklı herifler vardı burada da. Denizciler ele geçirmişlerdi burayı.Kimisi eteklik giymişti. Miyavlamalar, bağırışmalar arasında kendimizi dışarıya attık. Tanrıya şükürler olsun.

Osiecki, "Ne tuhaf!" dedi, "Village nasıl da değişti! Koca bir eşşek - yuvası haline gelmiş" "Gel yukarı çıkalım!"

Bir dakika kadar durdu, kafasını kaşıdı. Belli ki düşünüyordu.

"Ahh! Şimdi hatırladım!" dedi. Şimdi kafasını bırakmış, tüm gövdesini kaşıyordu. "Bir kere gitmiştim, sessiz, hoş bir yerdi... dans edilecek bir yer... tatlı ışıklar... üstelik hiç de pahalı değildi."

Tam o sırada bir taksi geçiyordu, yanımızda durdu. "Bir yer mi arıyorsunuz?"

Osiecki hâlâ düşünüp, kaşınarak, "Eeevet!" dedi. "Atlayın, öylese!"

Atladık içeri. Taksi bir roket gibi yerinden fırladı. Adres madres vermemiştik. Bilinmeyen bir yere doğru böyle fırtına fibi gidişten hiç hoşlanmamıştım.

Osiecki'ye bir dirsek attım "Nereye gidiyoruz?"

Onun yerine şoför karşılık verdi bana, "Şimdi öğrenirsiniz! Hem inanın bana, hiç aldanmayacaksınız!"

Osiecki, durumdan çok hoşnut kalmışçasına "Dur bakalım, belki iyi bir yer biliyordur" dedi.

Batı 30. Sokak çevresinde bir yere geldik. Döküntü bir binanın önünde durduk. Kafamın içinde bir şimşek çaktı. İlk belsoğukluğunu kaptığım Fransız Genelevleri'ne çok yakın bir yerdeydik. Binanın çevresi oldukça boştu. Buz gibi soğuk gecede kediler bile yarı ölü, yarı donmuş geziniyorlardı. Aşağıdan yukarı binaya bir baktım. Sıkı sıkı perdeleri kapanmış pencerelerden en küçük bir müzik sesi bile sızmıyordu.

Şoför, elimize bir kart sıkıştırdıktan sonra, "Kapıcıya benim gönderdiğimi söylersiniz!" dedi.

Bizi buraya getirdiği için de fazla para istedi. Osiecki kavga çıkarmaya kalktı. "Üç beş kuruş için değer mi?" dedi. "Hadi sallanma, bu gerçek bir şeye benziyor."

Fazla parasıyla birlikte hızla uzaklaşan taksinin arkasından bakmakta olan Osiecki, "Benim dediğim yer burası değildi ki!" dedi.

"Ne zararı var?" dedim. "Bugün senin doğum günün, unutma."

Kapıyı çaldık kapıcı geldi, kartı tutuşturduk adamın eline. (Nebraska çöllerinden gelme, yağlı iki enayi gibiydik.) Bizi asansöre götürdü. Sekiz on kat kadar çıktık. (Şimdi pencerelerden falan atlamaya kalkmayın!) Kapı o kadar sessizce açıldı ki, sanırdınız ki, Hindistan'da kaynatılmış tereyağ ile yağlanmıştır. Bir kaç dakika kadar soluğum tutuldu. Neredeydik? Tanrı'nın mavi cennetinde miydik ne? Her yer yıldızlarla kaplıydı duvarlar, tavan, kapılar, pencereler. Tutun beni - Cennet Bahçeleri'ne gelmiştik. Ya bizi karşılayan, hem de kollarını bize doğru uzatmış, tüller, incecik gaz kumaşlara sarılı şeffaf kumaşlar içersindeki bu kayar gibi ilerleyen yaratıklara ne demeli? Arkalarında gece yıldızları ile bunlar kuşkusuz hurilerdi. Bu kulağıma gelen müzik sesi miydi, yoksa meleklerin kanatlarını çırpmaları mıydı? Çok çok uzaklardan, bir düş gibi, bir hayal gibi esrarengiz bir sesti, bu gelen. İşte, diye düşündüm kendi kendime, bunu ancak para ile yapabilirsin, paran olursa bu cennet de senin olur. Ne güzel, ne

harikulâde şeydi paralı olmak. Ne parası olursa olsun, kimin parası olursa olsun. Para... para ... cennetim benim.

Hurilerin en İslam tipli ikisi - Muhammed de kuşkusuz bunları seçeredi bizi aldılar bir yere götürdüler. O yerde her şey puslu bir mavilik içinde yüzüyordu. O neşe beldesinde sanki Asya'nın ışığı paramparça bir balık kavonosundan yayılırmışçasına odaya dağılıyordu. bir masa hazırlanmıştı bizler için orda. Kar gibi ipekli masa örtüsünün ortasında bir vazo içinde gerçek güller duruyordu. Pembecik taze güller. Örtünün parlaklığı, yıldızların ışığıyla karışıyordu. Hurilerin gözlerinde de yıldızlar parıldıyordu. Göğüsleri incecik birer tülle örtülmüştü; yıldız suyuyla dolu, patlamak üzere olan altın tomurcuklara benziyordu. Sesleri bile yıldız yıldızdı. Sisler arasından gibi gelen ama, cana yakın, okşayıcı ama uzakta kalan bir sesti onlarınki. Kendinden geçmişçesine kızları dinlerken kulağıma bir şampanya kelimesi çalındı. Birisi şampanya ısmarlıyordu. *Şampanya*. Bizler dük falan mıydık ne? Elimi ter içinde kalan yakamdan geçirdim hafifçe.

"Elbette!" diyordu Osiecki, "*Şampanya!* Niçin olmasın?"

Sağında oturan "Belki biraz da havyar isteriz!" diye mırıldanıyordu.

"Elbette, Havyar da lütfen!"

Sanki yerden bitmişçesine bir kız belirdi önümüzde, sigara satıyordu. Cebimde birkaç tane sigara olduğu halde, Osiecki de yalnız sigar içtiği halde üç paket sigara aldık. Hem de altın uçlu üç paket. Çünkü altın yıldızlara çok yakışmıştı, yumuşacık ışıklar altında çok hoş duruyordu, uzaklarda mı, yanımızda mı, ya da yalnız Tanrı bilir, nerde çalan o ilâhî harp sesine çok yakışıyordu.

Daha şampanyadan bir yudum almıştım ki ikisi birden bir ağızdan, sanki bir medyumun genzinden konuşması gibi bir sesle, "Dans etmez miydiniz?" diye sordular.

Terbiye edilmiş ayıbalıkları gibi Osieckiyle ben ayağa fırladık. Elbette dans ederdik, niçin etmeyecek mişiz? İkimiz de

hangi ayağımızı önce atacağımızı bilemedik. Yeri öylesine parlatmışlar, öyle kaygan bir hale koymuşlardı ki ayağımın altına tekerlek takılmış gibi oldum. Yavaş çok yavaş dans ediyorlardı. O ılık, nemli gövdelerini -Yıldız tozuna batırılıp çıkarılmış gibi gövdelerini sıkı sıkıya bizimkilere yapıştırmışlardı. Kollarımızın arasında lastikten birer kız varmışçasına bir duyguya kapılmıştık, öylesine yumuşacıktılar. Ya o kokular! Kadife gibi tenlerinden yeryüzünün en büyüleyici parfümü yayılıyordu. Dans etmiyorlar kollarımızın arasında sanki baygınlık geçirirmişçesine yumuşak duruyorlardı.

Masamıza döndük: Biraz daha o nefis köpükler saçan şampanyamızdan içmek için. Bize nazik birkaç soru sordular. Çok zamandan beri mi kentteydik? Ne satıyorduk? Sonra - Biraz bir şeyler daha yemez misiniz?"

O ânda takım kostüm bir garson belirdi yanımızda. (Burda öyle parmak şaklatmak, kollarımızla, parmaklarınızla garson çağırmak yoktu: her şey radarla yönetiliyordu.) Şimdi karşımızda muhteşem bir liste vardı. Her birimizin eline birer tane tutuşturdu, birkaç adım gerileyip, beklemeye koyuldu. İki genç kız da dikkatle listelerini inceliyorlardı. Belli kiç çok acıkmışlardı. Bizim yiyeceklerimizi de onlar seçtiler. Bizi rahatlatmak için.

Bu usul sesle konuşan yaratıkların iyi yemek seçme hassaları vardı. Nefis görünüşlü, nefis kokulu yemekler geldi. İstakozlar, istiridyeler, daha havyar, peynirler, İngiliz çörekleri, sarma etler - Fena halde iştah açan bir liste.

Bir de baktım ki Osiecki'nin yüzü garip bir hal almıştı. Garson elinde bir kova dolusu şampanyayla belirince daha da garipleşti. (Bunu radarla ısmarlamışlardı herhalde).

Başka bir dileğimiz var mıydı? Bu çok iyi eğitim görmüş ne yaptığını bilen kültürlü bir sesti: kadife gibi de yumuşaktı.

Kimseden ses çıkmadı. Ağızlarımız doluydu. Ses, Pitagor vari gölgelere doğru çekildi.

Ziyafetin ortalarına doğru kızlardan biri, aramızdan ayrılmak için izin istedi. Yapacağı bir numarası varmış da. Tu-

runcu bir ışık altında az sonra odanın ortasında belirdi. İnsan şekline girmiş bir sustalı çakıydı. Nasıl o numaraları yaptı, benim aklım almadı. O kadar istiridye, havyar, şampanya midesinde dört dönerken, nasıl da eğilip, bükülüyordu bilemem. Bir boa yılanı gibiydi. Kendi kendine sokmaya uğraşan bir boa.

Bu gösteri sürüp giderken masada bizle oturan da bizi soru yağmuruna tuttu. Hep o tatlı, gönül alıcı, süt - bal karışımı sesle soruyordu ama anladığım kadarıyla sorular da giderek daha kesin, daha yakıcı olmaya başlamıştı. Ulaşmak istediği şey, zenginliğimizin derecesiydi. Kazancımız nereden geliyordu? Gözleri cin gibi bakıyor, kılık kıyafetimizden bir şeyler çıkarmaya uğraşıyordu. Doğrusunu ararsanız onu rahatsız eden bir şey vardı ama, çıkaramıyordu. Ancak öylesine de aldırmaz, kendinden emin, gördüklerimizden şaşkına dönmemiş bir halimiz vardı ki, hele Osiecki'nin o rahat, serseriliğe kaçan davranışları, jestleri, mimikleri kızı aldatıyor, çıkmaza sokuyordu.

Ben tüm dikkatimi gösteri yapan kıza vermiştim. Bırak, soru - cevap bölümüyle Osiecki uğraşsın.

Gösteri artık odak noktasına ulaşmıştı. Benim bir elimde fıkırdayan şampanya, öbür elimde havyarlı bir sandviç, kıza bakıyordum. Yavaş yavaş her şey eski huzuruna kavuştu, gösteri bitmişti. Zayıf bir alkış, yeniden bir eğilme. Ziyafet sofrasına döndü geldi, kız. Biraz daha şampanya, biraz daha havyar istiyordu canı kuşkusuz. Ah, insanın yirmidört saati de hep böyle geçse, ne güzel olurdu. Kravatımı çıkarmak istedim. (İçimden utangaç bir ses fısıldadı: "Sakın yapma!")

Kız masanın yanında ayakta duruyordu. "İzin verirseniz sizi birkaç dakika daha yalnız bırakacağım."

Elbette izin verdik. Böyle bir gösteriden sonra çişini edecek, yüzünü pudralayacak, saçını - başım tarayacaktı elbette. Yemek kalırdı ona da. (Biz de kurt değildik ya!) Şampanya da onu bekleyecekti. *Ve de Biz.*

Müzik yeniden başlamıştı. Büyüleyici bir müzikti. Ayağa kalktım, dudaklarımı oynattım. Şaşırmıştım, bizim melek ye-

rinden bile kıpırdamadı, dans etmek istemiyormuş canı. Bir kez Osiecki denedi şansını. Aynı karşılığı aldı. Hattâ daha da soğuğunu. Yemek bile kız için tüm çekiciliğini yitirmiş gibiydi. Put gibi duruyordu.

Osiecki ile ben yememize, içmemize devam ettik. Ne var ki garsonlar artık bize bakmıyorlardı. Boşluklardan doğru içleri şampanya dolu kovalar falan da gelmiyordu. Müzik de susmuştu şimdi.

Şimdi o put gibi oturan, sessiz kız da birden yerinden kalkmış, izin falan istemeden masayı da odayı da bırakıp, gitmişti.

Osiecki, "Şimdi hesap gelecek!" dedi. kendi kendine konuşur gibi bir hali vardı.

"Sonra ne olacak?" diye sordum. "Karşılayacak kadar var mı yanında?"

"Gelecek hesaba bağlı bu!" dedi, dişlerinin arasından güler gibiydi.

Dediği gibi az sonra, takım -kostüm garson, elinde hesap pusulası ile yanımızda bitti. Osiecki adamın elinden aldı, uzun uzun baktı; yüksek sesle birkaç kere topladı, hesapladı, sonra adama döndü, "Müdürle görüşmek istiyorum!" dedi.

Garsonun yüzünde en küçük bir anlam değişikliğ olmadan, "Beni takip edin!" dedi.

"Birkaç dakika sonra gelirim!" dedi Osiecki. Elindeki hesap pusulasını, cepheden gelmiş gizli bir belge gibi önemini belirterek salladı ve çıktı gitti.

Birkaç dakika ya da birkaç saat. Ne fark vardı ki arasında. Ben de bu suçun bir ortağıydım. Çıkış yoktu. Oyun bitmişti.

Bizi ne derece soymaya kalktıklarını merak ediyordum. Ama ne kadar olursa olsun Osiecki asla ödeyemezdi. Yuvasında oturmuş, üzerine atılacak ağı bekleyen bir sincaba benziyordum. Susamıştım. Tam uzanmış şişeyi alıyordum ki, bu kez kısa kollu gömlekli bir garson, masayı toplamaya başladı, ilk önce de şişeye saldırdı. Sonra da yiyecekleri toparladı. Kırıntı bile bırakmadan masayı temizledi. En sonunda örtüyü de çekti aldı.

Bir an için merak ettim. Acaba birisi de gelip, altımdaki iskemleyi çekip alır mı diye. Ya da elime bir süpürge tutuşturup, ortalığı temizlememi emredecekler mi diye.

Böyle çamura battığınız zaman yapılacak en iyi iş helaya gitmektir. İyi bir düşünce dedim, kendi kendime. Belki orada Osiecki'yi de görebilirdim.

Koridorun sonundaydı yüznumara. Tam asansörün yanında. Bir de baktım yıldızlar falan sönmüştü. Artık o mavi cennet falan kalmamıştı. Geri dönerken koridorun orasında burasında yere yığılmış kalmış bazı adamlar gördüm. Korkudan gözleri yerinden uğramışlı adamların. Panik içindeydiler açıkça. Tepelerine de üniformalı bir ayı dikilmişti. Her haliyle insan kasabına benziyordu.

Görünürlerde Osiecki'nin izi bile yoktu.

Masamıza döndüm, oturdum. Şimdi daha da susamıştım. Bir bardak su bana yeter de artardı bile ama, istemeye cesaretim yoktu ki. O mavilik silindiğinden beri çevremi daha iyi görmeye başlamıştım. Bir düşün bitişi gibi, sivrilikler görünmeye başlamıştı.

Kendi kendime "Ne yapıyor bu herif içerde be?" diye sorup duruyordum. "Bir yolunu bulup, tüymeye mi bakıyor ne?"

Bir an için o üniformalı canavarın pençelerine düştüğümüzü düşündüm, korkuyla saçlarım diken diken oldu.

Osiecki'nin gittiğinden beri sağlam bir yarım saat geçmişti ki göründü. Pek parlak bir görünüşü yoktu, altta kalmış gibiydi. Ama gülüyordu, daha doğrusu kıkırdıyordu.

"Hadi, gidiyoruz. Tamam."

Ayağa fırladım. "Ne kadar?" diye sordum.

"Bir tahmin et!"

"Edemiyorum!"

"Hemen hemen yüz!"

"Hayır!"

"Dur!" dedi, "Dışarı çıkana kadar bekle!"

Şimdi o cennet gibi yer tabut fabrikasına benziyordu. Her

halde gün ışığında daha da beter bir görünümü vardı. Koridorda gördüğüm adamları düşündüm. Başlarına geleceklerden sonra onlar nasıl görüneceklerdi acaba?

Biz dışarı çıktığımızda şafak söküyordu. Ağızlarına kadar dolu çöp tenekelerinden başka bir şey yoktu sokaklarda. Kediler bile yok olmuşlardı. En yakın metro istasyonuna doğru hızlı adımlarla gitmeye başladık.

"Artık anlat!" dedim, "Nasıl başardın bu işi?"

Kıkır kıkır gülmeye başladı. "Bize bir kuruşa bile patlamadı!" dedi.

Müdürün odasında neler olup bittiğini anlatmaya başladı. "Senin gibi bir deli!" diye düşündüm, "Tilki gibi kurnazsın!"

İşte olanlar... Hesabı görüp, cebindekileri saydıktan sonra - oniki, onüç dolar kadar bir şey- bir çek yazmak istemiş. Müdür bunun suratına gülmüş tabiî. Yolda, yanına gelene kadar gözüne bir şey çarpıp çarpmadığını sormuş Osiecki'ye. Osiecki elbette domuz gibi anlamış ne demek istediğini adamın. "Koridordaki o adamları mı demek istiyorsunuz?" demiş. Evet, onlar da lastik çeklerle ödemeye kalkışmışlarmış. Masanın üzerinde duran saatlerle, yüzüklere dikkatini çekmiş bizimkinin. Osiecki hemen bunun da ne demek olduğunu anlamış. Anlamış anlamasına ama, bir kuzu kadar saf bir şekilde, bankalar açılana kadar bizi orada tutmalarını söylemiş, isterlerse, inanmıyorlarsa, bir telefon konuşması çekin karşılığının olup olmadığını ortaya çıkarırmış. Arkasından bir soru yağmurudur başlamış. Nerde çalışıyormuş? Ne iş yapıyormuş? Ne kadar zamandır New York'taymış? Evli miymiş? Başka bankalarda da parası var mıymış? Falan, filan.

Osiecki'nin düşünmesine göre olanları esas lehine çeviren müdüre verdiği kartı olmuş. Kartta ve çek defterinde Osiecki'nin arkadaşı pek ünlü bir mimarın adı vardı. Bundan sonra baskı hafiflemiş, ona hemen çek defterini geri vermişler, Osieckide hemen gereken rakamları yazmış. Garsona da dolgunca bir bahşiş yazmayı unutmamış. "Çok komik" diyordu, "bu kü-

çücük şey, bahşiş, onları çok etkiledi. Ben olsam kuşkuya düşerdim." Sırıttı. "İşte hepsi bu!" dedi.

"Peki ama arkadaşın onun çek defterine yazdığını görünce, ne yapacak?"

"Hiçbir şey" dedi. Son derece sakin bir sesle konuşuyordu. "O öldü. İki gün önce."

Tam ona arkadaşının çek defterinin nasıl oluyor da yanında bulunduğunu soracaktım ki vazgeçtim. Bir insan, dedim kendi kendime hem deli hem de kurnaz olursa bana da akla uygun bir karşılık verebilir. Canı cehenneme! Boş ver gitsin.

Onun yerine, "Sen nerden bal alınacağını bilirsin!" dedim.

"Buna mecburum" dedi, "Hiç olmassa bu kentte."

Büyük bir hızla, büyük bir gürültüyle ilerlemekte olan metroda kulağıma doğru eğildi, sağırmışım gibi bağırdı. "İyi bir doğum günü partisi oldu, değil mi? Şampanyayı sevdin mi? Pek efti-püften adamlardı... kim olsa tavlayabilirdi onları."

Borough Hall'da açık havaya çıktık. Başım kaldırıp gökyüzüne baktı. Yüzünde mutluluğun pırıltıları vardı. Olanlar onu çok sevindirmiş, yeteri kadar eğlendirmişti. **"Kukurikuuu!"** diye öttü. Sonra cebindeki paraları şıngırdattı, "Joe'da bir kahvaltıya ne dersin?"

"Nefis" dedim, "Jambonlu yumurta bana iyi gelecektir sanırım."

Lokantadan içeri girerken, "Demek yaptığımı pek akıllıca buldun ha?" diye sordu. "Bu hiçbir şey. Sen beni Montreal'de görecektin. Yani geneleve gittiğimde demek istiyorum."

Birdenbire paniğe kapıldım. Para... kimde vardı para? O gösteriye bir daha katılacak halim falan yoktu.

"Gene neyin var?" diye sordu. "Benim param var!"

"Cebinde var mı? Hani bana kâğıt paralarını orda çıkartıp, saydığını söylemiştin!"

"Sersem!" dedi, "Çeki imzaladıktan sonra onları bana geri verdiler."

Derin bir soluk aldım. "Şimdi oldu işte" dedim, "Sen yalnız akıllı biri değilsin, sen bir büyücüsün!"

Şimdi Paris'ten başka laf etmez olmuştuk. Paris bizim tüm problemlerimizi çözümleyecekti. Bu arada herkes bir işle uğraşmalıydı. Stasia masklar, kuklalar yapacaktı; Mona kendi kanını satacaktı... benimkinin beş para etmeyeceğine karar vermişlerdi.

Bizler çok çalışkan birer asalaktık ya, bir sürü de enayi vardı kanını emmemiz için çevremizde dolaşan. Bunlardan birisi bir Kızılderili'ydi, bir Çeroki. İşe yaramayan bir kızılderili - her zaman sarhoş ve her zaman hoşa gitmeyen biri-, Ancak sarhoş olduğu zamanlarda da parasını savurmaktan başka bir şey de yapmazdı... Bir başkası da her ay kiramızı ödemeye söz vermişti. Bir kaç gece önce biz mışıl mışıl uyurken o, biri zarf içinde ilk aylığı kapının altından atmıştı. Sonra bir Yahudi operatör vardı. Judocuydu o, bize yardım edebilmek için çırpınıyordu. Onun durumunda olan biri için oldukça garipti, ben çok şaşıyordum. Gene de son dakikalar için iyiydi. Bir tane de eski bir partili vardı. Adamı yolup kaza çevirmişti bizimkiler. Bütün bunlara karşılık onun bir tek dileği olurdu: Arada bir kendisi için bir sandviç ister, üstüne de kızlardan birinin işemesini şart koşardı.

Bu yeni çılgınlık devremizde duvarlar yeniden dekora edildi: Şimdi evimiz Madam Tussaud'un müzesine dönmüştü. İskeletlerden, ölü masklarından, dejenere olmuş soytarılardan, mezar taşlarından, Meksika Tanrıları'ndan başka bir şey görülmüyordu. Hepsi de en garip renklere boyanmıştı.

Zaman zaman heyecandan mı, yoksa o çılgınca yorgunluktan mı nedir, ya deliler gibi saçmalıyorlar ya da evin içinde koşuşuyorlardı. Ya da peş peşe yapıyorlardı. *Ramayana*'da olduğu gibi.

Derken bir gün beynimin içinde bir şimşek çaktı. Çünkü bu anlamsız çırpınışlardan, hareketten kusmalarım geliyordu. Ne olursa olsun Mona'nın ağabeysini görmeye gidecektim. West Point'liyi değil de öbürünü. Gencini, Mona onu hep çok sadık, çok dürüst diye anlatırdı. Bir keresinde, zavallı, hiç yalan söylemesini bilemez, demişti.

Evet, şöyle karşılıklı bir konuşma yapmaktan ne çıkardı? Bazı basit gerçekler, birkaç tane buz gibi hakikat dümdüz akmakta olan o fantezi, o rangerenk çiçeklerden ibaret irmakta hoş parantezler açabilirdi.

Böylece ona telefon ettim. Beni görmeye geleceğini, bundan da büyük memnuniyet duyacağını söyleyince epey şaşırdım. Çok zamandır bizi görmeye gelmek istediğini ama, Mona'nın buna hiç kulak asmadığını söyledi. Telefonda pırıl pırıl, açık yürekli, çok sempatik biri gibi geldi bana. Biraz çocukça yanları da vardı. Kısa bir süre sonra avukat çıkmayı umduğunu bile söyledi telefonda.

Çılgınlıklar Müzesi'ne bir baktıktan sonra ödü patladı oğlanın. Büyüye kapılmış gibi dolaşıyordu odada. Her şeye inceden inceye bakıyor, sonra da beyenmediğini, hoşuna gitmediğini belirtircesine başını iki yana sallıyordu. Durup durup da "Demek siz böyle yaşıyorsunuz!" diyordu. "*Onun* düşüncesidir bu kuşkusuz. Tanrı'm ne garip kız şu!"

Bir bardak şarap içer mi diye sordum, bana hiç içki içmediğini söyledi. *Kahve*? Hayır, bir bardak su yeterdi.

Ablasının her zaman böyle olup olmadığını sordum. Bana karşılık olarak ailede kimsenin onun hakkında pek bir şey bilmediğini söyledi. Her zaman kendi başına yaşayan bir kızmış, hep gizlilik içindeymiş, her zaman için olayları, olanları olduklarından başka türlü görmek, göstermek eğilimindeymiş. Yalan, yalan, yalan... hep yalanlar.

"Peki koleje gitmeden önce - o zaman nasıldı?"

"*Kolej mi*? Ama, o orta okulu bile bitirmedi ki! Onaltı yaşındaydı, evden çıkıp gittiğinde."

Belki de evdeki koşulların onun üzerinde kötü etki yaptığını, onu çok ezdiğini dokundurdum ustalıkla. "Belki de üvey annesiyle anlaşamıyordu!" dedim, sonra da.

"*Üvey anne mi?* Size yoksa üvey annem mi var dedi? Orospu!"

"Evet" dedim "Bana her zaman üvey annesiyle hiçbir

zaman iyi geçinemediklerini anlatır durur. Öbür yanda babasını, onu çok sever. Birbirlerine çok yakın, çok bağlıymışlar."

"Başka neler söyledi?" Dudakları öfkeden bembeyaz kesilmişti.

"Ooo, bir sürü şeyler. Bir şey daha... kızkardeşi ondan nefret edermiş. *Niye,* bir türlü anlayamazmış."

"Başka bir şey söylemeyin!"dedi, "Yeter! Bu anlattıklarımzın tam tersi her şey. Hem de tam tersi. Benim annem, bir annenin olabileceğinden daha da şefkatlidir. Üstelik de benim annem, onun da annesidir, üvey annesi değil öz annesi. Babama gelince, ona öylesine öfkelenirdi ki, dayak attığı zaman Allah yarattı demezdi. En çok da yalan söylediği için dayak yerdi. Kız kardeşi diyorsunuz. Evet, son derece normal, aklı başında, üstelik de çok güzeldir. İçinde nefretin zerresi yoktur. Tam tersine, hepimize hayatı kolaylaştırmak için paralanır, durur. Ama, Mona gibi bir orospu için hiç kimse bir şey yapamaz. O her şeyi kendi yoluna sokmak ister. Bunu başaramadığı zamanlarda hepimizi evden kaçmakla tehdit ederdi."

"Anlayamıyorum!" dedim, "doğuştan yalancı olduğunu biliyorum ama... Niçin her şeyi tersyüz edip, baş aşağı çevirip söylüyor, niçin? Neyi ispat etmek istiyor?"

"O hepimizin üstün olduğunu sanırdı" diye karşılık verdi, "Bizleri çok renksiz, çok geleneksel, çok tatsız bulurdu. O ise başka bir kişilikti, bir artisti. Öyle düşünüyordu. Ama hiç yeteneği yoktu, hem de hiç. Çok tiyatrovariydi, ne demek istediğimi anlamışsınızdır. Ancak bir şeyi de kabul etmem gerekir, başkaları, yabancılar üzerinde son derece olumlu bir etki yaratmayı başarırdı. İnsanları kendine bağlamakta doğuştan bir yetenek sahibiydi. Evden kaçtığından beri onun hakkında ya hemen hemen hiçbir şey ya da pek az bir şey biliyoruz. Bazan yılda bir kere, bazan iki yılda bir bizi görmeye gelir. Her zaman bir prenses gibi, kolu kucağı armağan paketleriyle dolu olarak gelir. Onun yanı sıra da yaptığı, başardığı büyük işler hakkında da kucak dolusu yalanı vardır. Ama, ne yapığına dair hiçbir şey anlayamazsınız!"

"Sana bir şey sormak istiyorum, çok önemli benim için! Siz Yahudi değil misiniz?"

"Elbette Yahudi'yiz" dedi, "Ne o yoksa size Yahudi olmadığını mı söyledi? Aramızda bir tek o vardır, Yahudiliğinden utanan. Annem de buna deli olur işte. Korkarım şeyler değil."

"Şey... başka başka adamlarla dolaşmıyor, değil mi?"

"Yo-o-o-o, pek sayılmaz!" Tanrı'm, bir bilseydi!

"O beni seviyor, ben de onu. Hataları ne olursa olsun, benim için yalnız o vardır!" "Peki öyleyse, derdiniz ne?"

Onu çok çok sarsmadan nasıl açacağımı bilemeden, kala kaldım. Anlatması çok zor bir şey dedim.

"Gizlemenize bir gerek yok" dedi, "Ne diyecekseniz dayanabilirim."

"Şeey... görüyorsunuz ya, biz burada üç kişi yaşıyoruz. Duvarlarda gördüklerin hep öbürüne ait şeyler, o yaptı. Kızkardeşin yaşında bir kız o da. Kız kardeşinin tapınmaya kadar vardırdığı eksantrik bir tip. Bazen düşünüyorum da, kız kardeşin onu benden daha çok düşünüyor, gibi geliyor bana. Yani oldukça karışık, çapraşık bir durum, bilmem anlatabiliyor muyum?"

"Anlıyorum ama, niçin öbürünü evden kovmuyorsun?"

"İşte bütün mesele bu! *Kovamıyorum!* Denemedim sanma, ama hiçbir işe yaramadı. Üstelik de o evden giderse, kız kardeşin de gidecek."

"Hiç şaşmam!" dedi. "Tam ona yakışacak bir davranış, ancak böyle tehdit edebilirdi. Onun bir Lesbien olduğunu sandığımdan değil, anlıyorsun ya. O yalnız hareketli, değişik şeyleri sever. Sansasyon yaratacak her şey "Mona'nın öbür kadına aşık olmadığından nasıl bu kadar kesinlikle emin olabiliyorsun? Kendin de söyledin ya, son yıllarda onu sık sık görmüyormuşsun!"

"A, o erkeklerin kadınıdır, bunu bilirim!" dedi.

"Çok emin görünüyorsun!"

"Eminim de ondan. Ama, niye olduğunu sorma. Yalnızca eminim. Ancak şunu unutma, sana ne derse desin, onun damarlarında Yahudi kanı dolaşıyor. Yahudi kızları da sadık olur-

lar. Hattâ bunun gibi serseri ve garip huylu bile olsalar. Kanlarında vardır..."

"Bunu duyduğuma sevindim, ancak doğru olmasını ümit ederim."

"Biliyor musun ne düşünüyorum? Mutlaka bize gelmelisin: annemle konuşmanı istiyorum. Seni görmekten çok mutlu olacaktır. Çünkü kızının evlendiği adam hakkında hiçbir bilgisi yoktu. Neyse seni rahatlandıracak şeyleri söyler, kendisi de memnun olur bundan."

"Belki de gelirsem İyi olacak" dedim, "Hem gerçekler beni artık korkutamaz. Üstelik de, Mona'nın gerçek annesi kimmiş, öğrenmek için deli oluyorum."

"Tamam öyleyse" dedi, "Şimdi bir gün kararlaştıralım."

Bir kaç gün sonrası için gün verdim; el sıkışıp, ayrıldık.

Arkasından bahçe kapısını kaparken, "Onu bilin, size bizim gerçek adımızı da söylememiştir. Babam değiştirdiydi, Amerika'ya geldiğimizde. Polonya dilinde, ölüm demektir. "

Onun da bana sormak istediği bir soru vardı. Evirdi, çevirdi, sonunda kıpkırmızı bir yüzle sordu. "Acaba size zorluk çıkarıyor mu? Yani evlilikten yana bir sıkıntınız var mı?"

"Ha!" dedim, "Elbette bizim de her evli çift gibi bir takım sıkıntılarımız oluyor. Evet oldukça can sıkıcı şeyler... ama senin üzülmen gerekmez bunlara, çok da önemli istediği bir temiz dayak ama, sen de o işi yapacak bir adam değilsin!" dedi.

Bir kaç gün sonra kapılarını çaldım. Akşam üstüydü, yemek saati çoktan geçmişti. Kapıyı kardeşi açtı. (İki, üç yıl evveldi, Mona'nın gerçekten orda oturup oturmadığını, bana doğru adres verip vermediğini merak ettiğim için buraya gelmiştim. Bu çocuk da kapıyı benim suratıma kapamıştı. Ama şimdi bunu hatırlayıp, hatırlamadığına pek emin değildim.) Şimdi içerdeydim. Bir tuhaf oldum, rahat değildim. Kaç kereler zihnimde onun yaşadığı evi, odasını, ailesiyle birlikte Mona'yı, küçük bir çocukken, genç kızken, yetişmiş bir kadınken canlandırmaya çalışmıştım.

Az sonra beni karşılamak üzere annesi geldi. Yıllar önce şöyle bir gördüğüm kadındı; o zaman çamaşır asıyordu. Onu Mona'ya anlattığım zaman benim yüzüme gülmüştü. "O benim halam!" demişti.

Yorgun yüzlü, yıpranmış bir anne yüzüydü karşımda duran. Yıllar yıllar vardı sanki bu kadın gülmeyi unutalı. Tatlı bir sesi vardı ama, konuşurken dili çalıyordu. Sesi tatlıydı dedim ama, kızınınkiyle hiç ilgisi yoktu. Hoş yüzlerinde de benzer bir yan yoktu ya.

Tıpkı onun gibi -niye bilemeyeceğim- pat diye lafa girdi. Gerçek annesi miymiş, yoksa üvey mi? (Bu onu yıkmıştı) Duvara dayalı dolaba gidip, içinden bir takım kağıtlar aldı, geldi. Birisi evlenme cüzdanıydı. Diğerleri de Mona'nın doğum kağıdı. Sonra da fotoğraflar gösterdi; bütün ailenin resimlerini.

Masanın başına bir iskemle çekip, oturdum. Başladım inceden inceye resimlere bakmaya. Onların sahte falan olmadığına emindim, gene de inceledim işte. İlk kez bazı gerçekleri yakalamaya başlıyordum.

Anasıyla babasının doğduğu kasabanın adını defterime yazdım. Karpatlar'da bir yerdeydi. Viyana'da oturdukları evin resmine baktım da baktım Hele Mona'nın resimlerine nasıl sevgiyle, uzun uzun baktım bilseniz. Kısacık elbiseler içinde çocuk Mona; uzun, kara bukleleriyle yabancı, garip bir çocuk Mona; onbeş yaşlarında kadar, çok komik, çok acaip olmasına rağmen gene de onun kişiliğini veren elbiseler içinde Mona. O zamanlar adı herhalde Réjane ya da Modjeska'ydı. Şu da, deliler gibi sevdiği babasının resmi işte. Çok yakışıklı, kibar görünüşlü bir adam. Bir doktor, bir banker, bir kompozitör ya gezginci bir profesör olabilir. Kız kardeşine gelince, itiraf etmek gerekir ki, Mona'dan bile daha güzel. Ancak renksiz, sade, düz bir güzellik onunki. Hepsi aynı ailedendi ama birisi kendi soyuna aitken babası rüzgâr olan, yabani bir yemişti.

Gözlerimi sonunda resimlerden kaldırdığımda annenin ağladığını gördüm.

"Demek size, üvey annesi olduğumu söyledi? Ne yaptım ben ona ki böyle söyledi? Ona çok mu kötü davranmışım... onu anlamadığım için mi? Bilemiyorum... anlıyamıyorum!"

Acı acı ağlıyordu. Oğlu geldi, sarıldı. "Üzülme anne" dedi, "Biliyorsun, o her zaman bir tuhaftı."

"Evet, evet, bir garipti ama, bu da... bu da ihanete benziyor, gariplikten de öte bir şey. Benden utanıyor mu acaba? N'olur söyleyin bana, ne yaptım da bana böyle davranıyor?"

Onu rahatlatmak için bir şeyler söylemek istedim ama, kelime bulamadım.

"*Sizin* için üzülüyorum!" dedi, anne. "Gerçekten zor günler geçiriyor olmalısınız. Eğer onu ben doğurmasaydım, başka birinin çocuğu derdim, benim kızım değil. İnanın bana ama, genç kızken böyle değildi. Terbiyeli, söz dinler, çevresindekileri memnun etmek için çalışan iyi bir çocuktu. Birdenbire değişti. Sanırsınız ki İblis bir gün geldi, onu kendi boyunduruğu altına aldı. Artık ne yapsak ne etsek onunla uyuşmuyordu, onu mutlu edemiyordu. Bizim aramızda bir yabancı gibi olmuştu. Her şeyi denedik ama, boşuna."

Yeniden boşandı. Gözyaşları yanaklarından aşağı ip gibi iniyordu. Bütün gövdesi sarsılıyordu ağlarken.

Artık gitmek istiyordum bir ân önce. Öğreneceğimi öğrenmiştim. Bırakmadılar, çayı birlikte içecekmişiz. Kaldım çaresiz, Mona'nın çocukluk hikâyesini dinledim. İlginç, üzerinde durulmaya değer hiçbir nokta yoktu bu öyküde. (Yalnız bütün evi sarsan bir nokta vardı: Hep başı yükseklerdeydi.) Bir bakıma evle ilgili olan bu anlatılanları bilmek, dinlemek rahatlatıcı oluyordu. Şimdi paranın iki yüzünü bir araya getirebilecektim... o âni değişime gelince, ben bunu o kadar şaşırtıcı bulmadım. Ben de aynı âni değişikliği geçirmiştim. Analar çocuklarını nereden bileceklerdi? Hiç serseri birini davet edip de kızın ya da oğlanın o gizli özlemlerini öğrenmeye çalışmışlar mıdır? Hiç çocuğun yüreğinin derinliklerinde neler var diye eşelemeye kalkışmışlar mıdır? Bir gün olsun kendilerinin de birer canavar olduğunu iti-

raf etmişler midir? Eğer bir çocuk kendi kanından utanıyorsa, bunu anasının bilmesini nasıl sağlar ki?

Bu kadına, bu anaya bakarken, onu dinlerken düşündüm; Eğer onun çocuğu olsaydım, bana çekici gelen bir yönünü bulabilir miydim? *Hayır*. O yaslı, gözü yaşlı hali bile beni ondan uzaklaştırmaya yeter de artardı. Gururundan söz etmiyorum. Besbelli oğulları ona karşı çok iyi davranıyorlardı. Bütün Yahudi oğlanları öyledir ya. Kızlardan birisi, Yahova'ya şükürler olsun, çok başarılı bir evlenme yapmıştı. Sonra ailenin şu yüz karası, anasının içindeki diken geliyordu. Düşüncesiyle bile kadının içini suçluluk duygusuyla kaplıyordu. Onda başarılı olamamıştı. Kötü bir tohum çıkarmıştı ortaya. Bu yabani çocuk onu reddetmişti. Bir anne, üvey ana diye anılmaktan daha başka türlü nasıl aşağılanırdı, nasıl daha kötü duruma düşürülürdü?

Hayır, hayır! Kadın karşımda konuştukça, ağladıkça şuna daha çok inanıyordum: Bu kadın kızını gerçekten büyük bir sevgiyle sevmiyordu. Eğer onu gerçekten seviyorsa, o da ancak çocukluğunda olmuştu. Kızını, yaşı büyüdükçe anlamak için en küçük bir çaba harcamamıştı. Bana karşı koymalarında bile yalancı bir yan vardı. Bütün dileği kızının geri gelip, önünde diz çöküp, bağışlanmak için yalvarmasını görmekti, başka bir şey değil.

Onlara iyi geceler dilerken, "N'olur onu bana getirin!" diye yalvardı. "Onu buraya getirin, eğer cesaret edebilirse, size anlattıklarını sizin önünüzde, bu evde de söylesin. Karınız olarak hiç olmassa sizin için bu kadarını yapmak zorundadır."

Konuşmalarından, sözlerinden anladığım kadarıyla, *bizim, karı-koca* (resmen) olduğumuzdan kuşkusu vardı. Ona, "Evet, onunla birlikte gelirken, size evlenme cüzdanımızı da getireceğim!" diyecektim, dilimi zor tuttum.

Sonra elimi iki elinin arasına alarak konuşmasını bağladı: "Ona deyin ki, her şeyi unuttuk!"

Tıpkı bir ana gibi konuştu, diye düşündüm. Aynı zamanda da yüzeyde, boş bir konuşma.

Dönüşte tüm çevreyi geze geze metro istasyonuna gittim. Mona ile yaptığımız gezilerden beri burası çok değişmişti. Onu duvara dayayıp ilk öptüğüm yeri bile bulmakta zorluk çektim. dolaştığımız bütün o boş alanlar şimdi tıklım - tıklım dolmuştu: Yeni apartmanlar yeni sokaklar yapılmıştı yerlerine. Gene de dolaştım. Ancak şimdi başka bir Mona vardı yanımda: Onbeş yaşında, trajedi karakterlerinden biri gibi. Bir kaç dakika önce onu ilk kez görmüştüm. Resmini. O çirkin, beceriksiz yaşta bile ne kadar çarpıcıydı! Ya bakışlarındaki o derin saflık, temizlik! Öylesine açık, öylesine araştırıcı, öylesine buyruk verici bakışlar!

Dans salonunun dışında beklediğim Mona'yı düşündüm. Bu Mona'yla yan yana koymaya çalıştım. Yapamadım. Boş sokaklarda her birini bir koluma takıp dolaştım. Artık ikisi de yoktu. Ben de yoktum belki.

X. Bölüm

Benim gibi kandırılmış bir aptala göre bile, üçümüzün birde Paris'e gitmemize imkân olmadığı aşikârdı. Tony Marella'dan bir kaç gün içinde işe başlamak gerektiğini bildiren bir mektup alınca artık herşeyin yoluna girmeye başladığını anladım.

Uzun süredir yapamadığımız samimi bir konuşmada, ben onlara biraz para biriktirdikten sonra Paris'e atlamalarının daha akıllıca olacağını söylemiştim. Ben de arkadan takip edecektim. Şimdi iş gerçekleşmişti ve ben arkadaşlarla yaşamaya başlayabilirdim. Bu sayede bir kenara gezi için para da kayabilecektim. Veya önemli bir şey olursa, gerektiğinde, onlara biraz para gönderebilecektim. Önümüzdeki birkaç ay içinde hiç birimizin Avrupa'ya gideceğini gözümün önüne getiremiyordum. Belki hiç bir zaman...

Onlarla beraber olmanın, kendilerini nasıl ferahlattığını düşünmemiştim bile. Mona tabii beni ailemle beraber yaşamamam için ikna etmeye çalıştı. Eğer herhangi bir yere gitmem gerekirse Ulric'e gitmeliydim. Bu teklifi düşüneceğimi söyleyerek sallandım.

Neyse, bu kısa samimi konuşmamız sanki onları yeniden hayata getirdi. Artık her gece yalnızca iyi raporlar veriyorlardı. Bütün arkadaşları, hatta en aptalları, avantacıları bile, yol parasını kazanmalarına yardım için söz vermişlerdi. Stasia kendisine Fransızca bir kitap almıştı ve ben o aptalca cümlelerini beraberce çalıştığı gönüllü aptal suflörü oluyordum. "Madame, avez-vous une chambre àlouer? A que prix, s'il vous plaît? Y a-t-il de l'eau courante? Ek du chauffage central? Oui? C'est chic. Merci bien, Madame..." ve böyle devam ediyordu. Veya ban une facture ile l'addition arasındaki farkı bilip bilmediğimi sorardı. Göz'ün tekili l'oeil, çoğulu les yeux idi. Acaip, ne! Ve, eğer

sıfat sacrè isimden önce gelirse, sonra gelmesi ile büyük manâ farkı vardı.... Bunun hakkında ne biliyorsun? Çok ilginç değil mi? Ancak ben bu inceliklere boş veriyordum. Zamanı gelince kendi usulümle öğrenecektim. Getirdiği şehir bülteninin arkasında metro haritası vardı. Bu beni büyüledi. Bana Montmarte ve Montparnasse'nin yerlerini gösterdi. Muhtemelen önce Montparnasse'ye gideceklerdi. Çünkü Amerikalıların en çok olduğu yer orasıydı. Ayrıca Eiffel'i, Luxembourg bahçelerini, bit pazarını, abattoirs'leri ve Louvre'u da gösterdi.

"Moulin Rouge nerede"? diye sordum.

İndekse bakması gerekti.

"Ve Giyotin... Nerede saklıyorlar?"

Buna cevap veremedi.

Yazarların adının verildiği sokakları aramaktan kendimi alamıyordum. Yalnızca harita yapıp ünlü isimleri bulmaya başladım: Rabelis, Dante, Balzac, Cervantes, Victor Hugo, Villon, Verlaine, Heine... Sonra filozoflar, tarihçiler, ilim adamları, ressamlar, müzisyenler ve nihayet büyük komutanlar. Tarihi isimlerin sonu gelmiyordu. Ne kadar kuvvetli kültürleri vardı. Hele böyle bir şehirde yalnız başıma bir gezinti yaptığımı düşündüm. Bir sokağa veya meydana veya çıkmaz bir yere gelmeyi düşünün, neydi? Vercingetorix'un adı verilen? (Ben Amerika'da Daniel Boone adı verilen bir sokak görmedim. Ama belki güney Dakota'da bir tane vardır.)

Stasia'nın gösterdiği bir sokak vardı ki kısa kesilmiş saçlarımın arasından beynime hançer gibi girdi. Güzel Sanatlar Okulu'nun bulunduğu sokak. (Orada okumak istediğimi söylemişti bir gün.) Sokağın adı Bonaparte'dı (O anda, Paris'e gittiğim zaman ilk oturacağım sokağın o olacağını biraz anlamıştım.) O sokağın solunda-ki Visconti sokağıdır- Balzac'ın bir zamanlar kitap evi varmış. Onu yıllarca mahveden bir macera olmuş... Hemen yakında ki bir başka sokakta-Bonaparte sokağı ile birleşir- bir zamanlar Oscar Wilde oturmuş.

İşe başlama günü gelmişti. Uzun, çok uzun bir yolculuk oldu büroya gidişim. Tony beni sevgiyle karşıladı.

"Kendini öldüresiye çalışman gereksiz" dedi. Mezar kazıcısı olarak kapasitemden bahsediyordu. "Yalnız, başla sen. Kimse dil uzatamaz sana" sırtıma dostça vurdu "Küreği kaldıracak kadar kuvvetlisin değil mi? Yahut da pislik taşıyacak kadar?"

"Tabii," dedim. "Tabii."

Beni kalfaya tanıştırdı. Çok zor işler vermemesini tembih ettikten sonra tekrar büroya geçti. Bir hafta yanında, müdürün bürosunda çalışacağımı söyledi.

Adamlar, belki ellerimin yumuşaklığı nedeniyle, bana karşı çok naziktiler. Bana en hafif işleri veriyorlardı. Bir çocuk bile yapabilirdi bu işleri...

İlk gün anormal derecede eğlendim. Kol işi ne kadar iyiydi. Temiz hava, pislik kokusu, uzaktan gelen kuş sesleri... Ölüme yeniden yaklaşma... Bir insan kendi mezarını kazarsa ne hissederdi acaba? Hepimizin, hayatımızın herhangi bir dev-resinde, bu işi yapma zorunluluğumuz olmamasının, şanssızlık olduğunu düşündüm. İnsan kendi elleri ile kazdığı bir mezarda çok daha rahat ederdi şüphesiz...

O gün işten eve döndüğümde çok acıkmıştım! Bu saygı dolu isteğime karşı hiçbir zaman kusur etmemiştim. Herhangi bir Tom, Dick veya Harry gibi işten eve gelip hayvan gibi yenmeyi bekleyen bir yemek bulmak garip... Masada en iyisinden bir Fransız şarabı ile çiçekler vardı... Eve gelip bir ziyafete konan mezar kazıcısı sayısı çok azdı. Bir mezar kazıcısı emeritus, bu bendim işte... Bir Shakespeare tipi kazıcı... Prosit!

Tabii böylesine bir tıkınma, bu çeşit ilk ve son yemek oldu. Her şeye rağmen iyi bir jestti... Çünkü yaptığım saygıdeğer iş için herhangi bir özel saygı veya dikkat hakketmemiştim.

İş hergün biraz daha ağırlaşıyordu... Büyük an, bir çukurun dibinde kürek dolusu pisliği omuzumun üzerinden atarken geldi... Güzel iş! Toprakta bir delik? Delikler ve delikler var... Bu takdis edilmiş bir çukurdu... Adam Cadmus'tan Adam Omega'ya özel olarak hazırlanmıştı...

Dibe varmam bütün günümü aldı... Ben kazıcı ve kazılan-

dım... Evet, mezarın dibindeydi, elinde kürek ve sarfettiğim güçte sembolik bir şeyler olduğunu farkettim. Her ne kadar bu mezar bir başka vücut işgal edecekse de, sanki kendi cenaze törenimdeydim. (J'aurai un bel enterrement). Komik bir kitaptı bu, "Güzel bir cenaze törenim olacak." Ama cehennemde, sonsuz bir kuyuda, felâketin geleceğini önceden hissetmek hiç te komik değil... Belki kendi mezarımı kazıyordum, sembolik olarak konuşuyorum tabii... İşte birkaç gün daha stajyerliğim bitecek... Dayanmam gerek. Ayrıca yakında maaşımı alacağım... Ne büyük olay! Büyük bir miktar olduğundan değil. Hayır, ama ben kazandım onu "Alın teri ile"

Bugün perşembe. Sonra cuma. Sonra maaş günü.

Perşembe, felâketin önceden haber verildiği gün, evdeki hava yeni bir madde ile süzülmüş gibiydi. Beni rahatsız eden şeyin ne olduğunu tam söyleyemem. Anormal derecede şen olmaları değil tabii... Sık sık böyle düzensiz hareketleri olurdu. Ancak, gerektiğinden fazla bekleme olarak tanımlıyabilirdim... Fakat ne için? Ya bana gülüşleri – sabırsızlıkla öğrenmek isteyen bir çocuğa nasıl gülerseniz öyleydi- Gülüşler "Bekle yakında anlarsın!" der gibiydi. En rahatsız edici şey de, söylediğim hiçbir şeyin onları rahatsız etmemesiydi. Son derece kayıtsızdılar.

Ertesi akşam, cuma günü, eve geldiklerinde başlarında bereleri vardı. "Ne oldu bunlara?" diye sordum kendi kendime. "Kendilerini Paris'te mi zannediyorlardı?" Haddinden fazla yıkandılar. Ve gene şarkı söylüyorlardı. Biri banyoda diğeri duşun altında deliler gibi... "Bırak söyliyeyim ki sevgilim, aşağım..." Sonra Tipperary'yi söylediler. Çok neşeliydiler... Kahkahaları, kıkırdamaları! Tepelerine kadar mutluluk dolular, küçük kalpleri tanrıya emanet!

Gizlice onları seyretmekten kendimi alamıyordum. Stasia banyoda ayağa kalkmış kaşınıyordu... Mona'yı yarı çıplak duştan çıkarken görünce bağırmadı, hatta oh! bile demedi.

"Seni ben kurularım" deyip Mona'nın üstünden havluyu aldım.

Onu kurularken sırtını hafif hafif okşadım. Kedi gibi mırlıyordu. Sonunda her tarafına kolonyalı su sürünce biraz sakinledi; Çok memnun olmuştu.

"Harikasın," dedi. "Seni seviyorum Val. Ama gerçekten seviyorum." Sonra sımsıkı kucakladı beni.

"Yarın maaş alacaksın değil mi?" diye sordu. "Sütyen ve çoraba çok ihtiyacım var."

"Tabii" diye cevap verdim. "Başka birşey ister misin?"

"Hayır. Hepsi bu kadar hayatım."

"Emin misin? Sana istediğin herşeyi alabilirim yarın" Çekingen bir şekilde yüzüme baktı.

"Peki birşey daha istiyorum?"

"Ne?"

"Bir demet menekşe."

Bu evlilik mutluluğuyla dolu manzarayı Stasia'nın iki defa birşey arama bahanesiyle gelmesi üzerine düzelttik.

Hatta Stasia, biz sakinleşip oturduktan sonra bile koridorda dolaşmaya devam etti.

Derken gerçekten garip birşey oldu... Tam uzanmış kestirmek üzereydim ki Stasia yatağın kenarına gelip beni alnımdan öptü ve "İyi geceler" dedi. "İyi rüyalar."

Bu garip jestin nedeni ile kafamı yoramıyacak kadar yorgundum. "Yalnızlıktan olmalı" diye düşünmüştüm o zamanlar.

Sabah ben daha gözlerimdeki çapağı atmadan kalkmışlardı. Hâlâ güleryüzlü ve bana zevk vermeye hevesli idiler. Acaba benim getireceğim para mı vardı kafalarında? Ve niçin kahvaltıda çilek vardı? Bol kremalı çileklerle. Vay canına...

Sonra bir başka alışılmamış şey daha oldu. Çıkarken Mona beni sokağa kadar geçirmekte ısrar etti.

"Ne var?" dedim "Niye bu?"

"Seni geçirmek istedim, hepsi bu... "Müsamahakâr anneler gibi güldü.

Ben yürürken, ince kimonosu içinde parmaklıklarda kaldı... Bir süre yürüdükten sonra hâlâ bekliyor mu diye arkama baktım. Bekliyordu. Birbirimize el salladık.

Trende biraz kestirdim. Yeni bir güne başlamak için ne güzel usûldü! (Ve kazılacak başka mezar yoktu). Kahvaltıda çilekler... Mona'nın el sallaması... Herşey, zaten öyle olması gerekirdi, çok çok iyidi... Eşsiz derecede mükemmeldi. Sonunda onikiden vurmuştum.

Cumartesileri yarım gün çalışırdık. Maaşımı aldım. Öğle yemeğini Tony ile yerken bana yeni görevlerimi anlattı... Parkta biraz dolaştıktan sonra evin yolunu tuttum. Yolda iki çift kadın çorabı, bir sütyen, bir buket menekşe ve Alman peyniriyle yapılmış kek aldım. (Peynirli keki iyice zevkine varabilmek için almıştım.)

Evin önüne geldiğim zaman hava kararmıştı. İçerde hiç ışık yoktu. Komik geldi bana... Acaba benimle saklambaç mı oynuyorlardı. İçeri girip birkaç mum yaktıktan sonra etrafa şöyle bir göz attım... Bir bozukluk, gariplik vardı. Bir an hırsızlar tarafından ziyaret edildiğimi sandım... Stasia'nın odasına bakmak yalnızca kuşkumu arttırdı. Eşyaları ve bavulu yoktu. Oda onun eşyalarından tamamen arınmıştı. Kuş kafesten uçmuş muydu? Acaba dün geceki "iyi geceler" öpüşü bu yüzden miydi? Diğer odaları da gezdim. Yazıhanenin gözleri açılmış, dolaplar açılmış, elbiseler etrafa atılmıştı. Dağınıklık boşaltmanın sinirli ve telâşlı yapıldığını gösteriyordu. Mezarın dibindeyken gelen o batma duygusunu birden gene üzerimde hissettim.

Camın yanındaki masanın üzerinde bir kâğıt görür gibi oldum-belki bir nottu. Doğruydu, bir kâğıt tutucusunun altına el yazısı ile acele yazılmış bir not bırakılmıştı. Mona'nın el yazısıydı.

"Sevgili Val" diye başlıyordu. "Bu sabah Rochambeau ile hareket ettik. Sana söyleyecek cesaretim yoktu. Paris, American Express'e yaz. Sevgiler..."

Bir daha okudum. İnsan önemli bir mesajı her zaman birkaç defa okur. Sonra birden masanın yanındaki iskemleye yığıldım. Yaşlar önce tek tek ve yavaş yavaş inmeye başladı. Sonra birden fışkırdılar... Artık hıçkırarak ağlıyordum. Korkunç hıçkın-

klar tepeden tırnağa her tarafımı yırtıyordu sanki... Bunu bana nasıl yapabilirdi? Bensiz gideceklerdi biliyorum. Ama böylesine değil... İki yaramaz çocuk gibi kaçmak. Ve o son dakika hareketi– "Bana menekşe getir!" Neden? Neden beni yolda bırakmışlardı? Gerekli miydi? Bir çocuk muydum? Ancak bir çocuğa böyle davranılırdı.

Hıçkırıklara rağmen birden kızmaya başlamıştım. Yumruğumu kaldırıp bu iki yüzlü orospulara küfrettim, geminin batmasına dua; onlara bir kuruş para göndermemeye yemin ettim. Açlıktan ölseler bile göndermeyecektim... Sonra ıstırabımı hafifletmek için ayağa kalkıp kâğıt tutacağını masanın üzerindeki fotoğrafa fırlattım. Kitabı yakalayıp bir diğer fotoğrafa fırlatıp parçaladım. Odadan odaya, gördüğüm herşeyi kırıp dökerek dolaştım. Birden odanın bir köşesinde yığın halinde atılmış elbiseler gördüm Mona'nındı... Hepsini tek tek aldım-pantalonlar, sütyenler, bluzlar-ve otomatik olarak kokladım. Hâlâ üzerlerinde kullandığı kötü parfüm kokusu vardı. Hepsini toplayıp yastığımın altına koydum. Sonra bağırmaya başladım. Bağırdım, bağırdım, bağırdım... Sonra şarkı söylemeye başladım– "Bırak söyleyeyim ki sevgilim, aşağım sana..." Peynirli kek tam önümde duruyordu. "Allah belânı versin" diye bağırdım ve kaldırıp duvara fırlattım.

İşte tam bu sırada kapı yavaşça açıldı ve üst kattaki Alman kız kardeşlerden biri elleri göğüslerinde içeri girdi.

"Benim zavallı adamım, benim zavallı sevgili adamım" dedi ve kollarını boynuma dolamak istermişçesine yaklaştı. "Lütfen, lütfen bu kadar üzülme! Ne hissettiğini anlıyorum... evet, çok kötü... Fakat geri gelecekler."

Bu kısa müşfik konuşma gene yaşların boşalmasına sebep oldu... Kollarını boynuma doladı ve beni iki yanağımdan öptü. İtiraz etmedim. Sonra yatağa doğru sürükledi, oturdu ve beni yanına çekti.

Bütün üzüntüme rağmen onun hırpani görünüşünü farkettim. Yıpranmış pijamalarının görünüşüne göre onları gündüz de

çıkarmıyordu-üzerine lekeli bir kimono giymişti. Çorapları topuklarına kadar düşmüş sallanıyordu; firketeler, darmadağın tahta bezi gibi saçlarının arasından burasından fırlamıştı. Kılıksız bir eski zaman kadınıydı şüphesiz. Kılıksız bir eski zaman kadını veya değil, herşeye rağmen, gerçekten üzülmüş ve gerçekten benimle ilgilenmişti.

Bir kolunu omuzuma atarak, yumuşak, ancak edepli bir şekilde, bir süreden beri ortada dönenlerin farkında olduğunu söyledi. "Fakat dilimi tutmalıydım" diye ekledi. Biraz daha üzüntümü hatırlamam için sustu. Sonunda Mona'nın beni sevdiğine inandırmak istedi. "Evet", dedi, "Seni çok seviyor"

Tam bu sırada sözlerine karşılık verip protesto edeceğim sırada, kapı yavaşça açıldı ve kızkardeşi içeri girdi. Bu daha iyi giyimli ve daha cazipti. Yaklaştı ve teselli edici birkaç sözden sonra yanıma oturdu. Şimdi ikisi birer elimi avuçlarına almışlardı. Ne güzel bir resim olurdu!

Ne özen! Aklımı kaçırmaya, beynimi dışarı fırlatmaya hazır olduğumu düşünebilirler miydi? Defalarca herşeyi oluruna bırakmamın, sonucun en iyisi olacağına inandırmaya çalıştılar beni. Sabır, sabır! Sonunda herşey düzelecekti. Kaçınılmaz olduğunu söylediler bunun. Niye? Çünkü ben o kadar iyi bir insandım ki... Tanrı beni imtihan ediyordu, hepsi buydu...

"Sık sık" dedi birisi, "aşağı gelip sizi teselli etmek istiyorduk, ama münasebetsiz kaçacağından çekiniyorduk. Neler hissettiğini biliyoruz. Bir aşağı bir yukarı dolaşmandan belliydi. Yüreğimiz parçalanıyordu ama ne yapabilirdik?"

Bu yakınlık bana fazla gelmeye başlamıştı. Kalkıp bir sigara yaktım. Eski zaman kadını gibi olan özür dileyip yukarı çıktı.

"Şimdi gelir" dedi kadın. Sonra bana Hollanda'daki hayatını anlatmaya başladı. Söylediği birşey veya anlatış tarzı o şeye gülmeme sebep oldu. Neşe ile ellerini çırptı. "Gördün mü, o kadar da büyük felâket değilmiş değil mi Hâlâ gülebiliyorsun"

Daha da yüksek sesle gülmeye başladım. Kahkahalarla gülüyordum. Gülüyor muydum, ağlıyor muydum imkân yoktu anlamaya. Duramıyordum.

Beni kendine çekip hafif hafif öperken "Hadi, hadi..." dedi. "Başını omuzuma koy. Hah işte. Aman ne kadar hassas kalplisin!"

Saçmaydı ama, başımı omuzuna koyunca rahatladım. Hatta annece sarılmasına biraz seks karıştığını sezdim.

Kardeşi tekrar içeri girdiğinde, elinde üzerinde bir şişe, üç bardak ve bisküvi olan tepsi vardı.

Bardaklara şnaps koyarken "Bu kendini daha iyi hissetmene yardım eder" dedi.

Kadehleri sanki çok neşeli bir olayı kutlar gibi tokuşturup içtik. Saf ateşten gibiydi.

Öbürü bardakları yeniden doldururken "Bir tane daha iç" dedi. "Değil mi? İyi gelmiyor mu? Yakıyor mu?.. Rahatlarsın ama...

Birbiri ardından hızla iki üç bardak daha içtik. Her seferinde "İşte şimdi kendini daha iyi hissetmiyor musun" dediler.

İyi mi kötü mü, farkında değildim. Bütün bildiğim barsaklarımın cayır cayır yanmakta olduğuydu.... Derken oda dönmeye başladı.

"Yat" diye ısrar ettiler ve beni kollarımdan tutarak yatırdılar. Boylu boyunca serildim. Bir bebek gibi acizdim. Önce pardesümü, sonra gömleğimi, pantalonumu ve ayakkabılarımı çıkardılar. Karşı gelemedim. Beni bir taraftan öbür tarafa çevirip çarşafın altına soktular.

"Biraz uyu," dediler "Biz sana bakarız sonra. Kalktığın zaman yemek hazırlarız."

Gözlerimi kapattım. Oda daha da hızlı dönmeye başlamıştı.

"Sana bakarız", dedi biri...

"Sana iyi bakarız," dedi öteki.

Ayaklarının ucuna basarak odadan çıktılar.

*

Uyandığım zaman sabah olmak üzereydi. Çanlar çalıyor zannettim. (Aynı annemin benim doğum saatimi hatırlarken

söylediği gibi.) Kalktım ve notu tekrar okudum. Şimdiye kadar denize açılmış olmalıydılar. Acıkmıştım. Yerde bir parça peynirli kek bulup yuttum. Acıkmamdan daha fazla susamıştım. Arka arkaya birkaç bardak su içtim. Biraz başım ağrıdı. Tekrar yatağa süründüm. Fakat uyuyamıyordum. Gün ışığı ile birlikte kalkıp giyindim ve sokağa fırladım. Yatıp düşünmektense dolaşmak daha iyidir. Tabii bir yere yığılıp kalana kadar yürümeyi düşünüyordum.

Fakat işler düşündüğüm gibi gitmedi. İster diri ister yorgun, düşünme hiçbir zaman durmuyordu. Kişi hep aynı yerde dönüp dolaşıyor, her zaman dönüp dolaşıp aynı ölü noktaya geliyor: kabul edemediği...

Günün geri kalan kısmını nasıl geçirdiğimi hatırlamıyordum. Bütün hatırladığım kalbimdeki acının durmadan artmasıydı. Hiçbirşey onu gideremezdi. O içimde olan birşey değildi, o bendim. Acı, bendim? Yürüyen, konuşan bir acı. Eğer kendimi bir mezbahaya sürükleyebilseydim ve oradakiler inek olduğumu sansalardı normal bir hareket olacaktı... Yalnızca hızlı bir vuruş-iki gözün arasına. Bu, yalnız bu, acıyı öldürebilirdi.

Pazartesi sabahı her zamanki gibi işime gittim. Tony gelene kadar sağlam bir saat bekledim. Gelince yüzüme bakar bakmaz sordu, "Ne oldu?"

Kısaca anlattım. Bütün iyi neyeti ile "Hadi iki kadeh atalım. O kadar önemli bir şey yok."

Birkaç kadeh içtikten sonra yemek yedik. Güzel yemeği iyi bir puro takip etti. Mona'nın kabahatli olduğundan tek bir söz etmedik.

Yalnız, büroya dönerken kendince zararsız bir söz söyledi. "Alamıyorum Henry, başıma çok dert geldi ama böylesi gelmemişti."

Büroda görevlerimi bir daha özetledi. "Seni yarın çocuklarla tanıştıracağım" dedi. (Durumu iyice anladığın zaman, demek istemişti.) Onlarla rahatça geçinebileceğimi de ekledi...

O gün de, ertesi gün de bu şekilde geçti.

Bürodaki diğer çalışanlarla da tanışmıştım, her zaman bir işe yarayan gökkuşağının altında emekliliklerini bekleyen insanlardı. Hemen hepsi Broklyn'liydi. Kasvetli ve yayılmış Brooklyn aksanı ile konuşan olağan kişilerdi. Fakat hepsi bana yardımcı olmaya çalışıyorlardı.

Aralarında birisi vardı, bir kitapçı, ona hemen ısındım. Adı Paddy Mahoney'di. İrlandalıydı, katolikti. İnce yapılı, tartışma meraklısı, kavgacı! Yani benim sevmediğim herşey onda toplanmışu. Ama ben ondördüncü adadan geldiğim için -o Greenpoint'te doğup büyümüştü- arkadaşlığımız mükemmel devam etti. Tony ile müdür gider gitmez, günün geri kalan kısmında dalga geçip eğlenmek için hemen masama gelirdi.

Çarşamba sabahı masamda bir teleks buldum. "Gelmeden önce elli dolara ihtiyacım var. Lütfen hemen telgrafla gönder."

Tony gelir gelmez mesajı ona gösterdim. "Ne yapacaksın?" diye sordu.

"Ben de bilmiyorum" dedim.

"Parayı göndermiyeceksin herhalde... sana bütün yaptıklarından sonra?"

Aciz bir şekilde ona baktım. "Maalesef göndermem gerek" diye cevap verdim.

"Ahmaklaşma" dedi. "Yataklarını kendileri yaptılar, bırak yatsınlar içinde...

Ben ise avans alabileceğimi söyliyeceğini sanmıştım. Süngüsü düşmüş işimin başına gittim. Çalışırken bu parayı nereden ve nasıl bulacağımı düşündüm. Tek ümidim Tony idi. Fakat ondan bunu isteyecek gücüm yoktu. Yapamazdım-kaldı ki şimdiye kadar benim için hakkettiğimden daha fazlasını yapmıştı.

Öğle yemeğinden sonra politik sohbetler yaptığı yanımızdaki köydeki bara rüzgâr gibi girdiğinde ağzında kocaman bir puro vardı ve ağzı leş gibi alkol kokuyordu. Yüzünde, okulda bir şeytanlık yapacağı zaman taktığı kocaman tebessümü vardı.

"Nasıl gidiyor?" dedi. "Bir yolunu yordamım buldun değil mi? Çalışılmayacak derecede kötü bir yer değil herhalde?"

Şapkasını iyice geriye yıktı, döner koltuğuna oturup ayaklarını masanın üzerine uzattı. Purosundan uzun bir nefes çektikten sonra hafifçe benden tarafa dönüp, "Ben kadınlardan fazla anlamıyorum zannedersem, Henry. Ben ıslah olmaz bir bekârım. Sen değişiksin. işler ne kadar karışırsa karışsın aldırmıyorsun sanıyorum. Neyse bu sabah bana telgraftan bahsedince, senin aptal olduğunu sandım. Şimdi böyle düşünmüyorum. Yardıma ihtiyacın var ve sanıyorum ki sana yardım edebilecek tek kişi benim. Bak, sana ihtiyacın kadar olanı borç vereyim. Avans veremem... daha çok yenisin işte... Ayrıca, bir sürü lüzumsuz sorulara sebep olur" dedi. Elini cebine atıp bir deste para çıkardı. "İstersen bana haftada beş dolar öde... Artık içini parçalamasına müsaade etme! Kuvvetli ol!"

Birkaç cümle daha söyleyip gitmek için ayağa kalktı. "Artık gitmem gerek. Bugünlük işim bitti. Herhangi bir engel çıkarsa beni ara..."

"Nereden?" dedim.

"Paddy'e sor. Söyler sana...

Günler geçtikçe acı hafifliyordu. Tony şüphesiz bilerek, beni devamlı meşgul edecek işler veriyordu. Aynı zamanda benim şef bahçıvanla tanışmamı sağladı. Birgün parktaki çiçekler, ağaçlar ve çalılar hakkında küçük bir kitap yazmalıydım. Bahçıvan da yardım ederdi.

Hergün yeni bir telgraf bekliyordum. Çünkü mektup gelmesi için günler gerekti. Çok kötü durumdaydım ve her gece aynı ızdırabı yaşamamak için, arkadaşlara beni de yanlarına almalarını söyledim. Her ne kadar Mona'nın hareketini garipsedilerse de hemen kabul ettiler. Ben tabii onlara planımızı bu şekilde hazırladığımızı, benim arkadan gideceğimi falan filan söyledim. Gerçeği biliyorlardı ama beni daha fazla küçük düşürmek istemediler.

Böylece oraya yerleştim. Erken Üzüntüler Sokağı'na... Yazı yazmak için çocukken benim olan aynı masa. (Ve hiç kullanmadığım.) Herşeyim bir valizin içindeydi. Beraberimde tek bir kitap bile getirmemiştim.

Mona'ya adres değişikliğimi bildirmek, büroya telgraf çekmesini veya mektup yazmasını hatırlatmak için çektiğim telgraf, bir kaç dolarımı daha götürdü.

Tony'nin tahmin ettiği gibi, telgraf gelmesi gecikmedi. Bu defa para, yiyecek ve barınacak bir yer adresi istiyorlardı. Görünüşe göre iş bulamamışlardı henüz. Şimdilik... Hemen telgrafın arkasından da kısa bir mektup geldi çok mesut olduklarını, Paris'in muhteşem bir şehir olduğunu ve bir yolunu bulup yanlarına gelmemi söylüyorlardı. Nasıl geçindiklerinden ise bahsetmiyorlardı.

Bir gün Tony, "iyi eğleniyorlar mı orada?" diye sordu. "Yeni birşey istemiyorlar değil mi?"

Ona ikinci telgraftan bahsetmemiştim. Bilet spekülatörü amcamdan geldiğini söyledim.

"Bazen," dedi Tony, "Paris'i görmek istiyormuşun gibi geliyor. İkimiz iyi vakit geçiririz orada değil mi?"

Büroda rutin işlerin yanında yapılacak bir sürü ek iş daha vardı. Örneğin, müdürün şu veya bu nedenle, – vakti olmadığından hiçbir zaman kendi kendine hazırlayamadığı– , yapacağı konuşmaları hazırlamak. Bu konuşmaları hazırlamak Tony'nin göreviydi. O iyice çalışıp bitirdikten sonra ben bir iki yeri düzeltirdim.

Sıkıntılı işti, bu konuşmalar. Ben bahçıvanla konuşmayı tercih ederdim. Zaten kendi kendime "Ağaç kültürü" adını verdiğim yazacağım küçük kitap için notlar almaya başlamıştım.

Bir süre sonra işler gevşedi. Bazen Tony büroya hiç uğramıyordu. Müdür gider gitmez bütün işler kesildi. İş yeri bizimdi - yalnız yedi kişiydik- ve bütün günü kâğıt oynamak, halka atmak, şarkı söylemek, açık saçık hikâyeler anlatmak ve bazen de saklambaç oynayarak geçiriyorduk. Bana göre bu anlar işe boğulmaktan daha fenaydı. Paddy Mahoney dışında, hiç biri ile ciddi konuşmaya imkân yoktu. Konuşmaktan zevk aldığım tek insan oydu. Ama hiçbir zaman bilimsel, öğretici bir konuşma yapmıyorduk. Çoğunlukla onun, çocuklarla beraber, kumar ma-

salarındaki pay kutusunu çalmak, içmek ve kumar oynamakla geçen ondördüncü adadaki hayatından konuşurduk. Maiyer, Teneyck, Conselyca, Devoe, Humboldt sokakları... Onlara bu isimleri biz verdik, hepsinde yaşadık, yakıcı güneş altında çocukken oynadığımız bütün oyunları oynadık, serin mahzenlerde, gaz lâmbalarının yumuşak ışığı altında, hızla akan nehrin doklarında...

Paddy'in arkadaşlığını ve bana bağlılığını herşeyden çok ilham eden benim Allah vergisi olan yazarlığımdı. Ne zaman makineye geçsem, yazdığım yalnızca bir mektup dahi olsa, kapıda durur ve bana garip, hayret verici bir şeymişim gibi bakardı.

"Napıyorsun? Gene bir haltlar karıştırıyorsun galiba?" derdi-başka bir hikâyeyi hatırlatarak.

Bazen durur, bir süre bekler, sonra "Çok mu meşgulsun?" derdi.

Eğer "Hayır, ne var? dersem," düşünüyordum ki... Wyhte ile Grand'ın birleştiği köşedeki salonu hatırlıyor musun?" diye sorardı.

"Tabii hatırlıyorum... Niye?"

"Orada dolaşan biri vardı, yazardı, senin gibi... Seri birşeyler yazardı. Ama önce küfelik olması gerekirdi..."

Böyle bir söz yalnız söze başlamak içindi. Konuşmak istemişti.

"O senin blokta oturan adam... Neydi adı? Martin... Hah işte o. Pardesüsünün ceplerinden her zaman bir çift sansar taşırdı hatırladın mı? Çok para kazandı o tahta kurusu herif, o Allahın belâsı sansarlarıyla Bir ara New York'un bütün iyi otellerinde çalıştı, fareleri kovuyordu. Ne büyük dolandırıcılık değil mi? Böyle şeylerden korkarım... bir tarafını ısırırlar adamın... ne demek istediğimi anladın mı? Garip ve esrarengiz biriydi zaten. İnsanı seyredince sarhoş eden, kafayı çekmiş hale getiren bir artist. Onu hâlâ sokakta sendeleyerek yürürken görüyorum... ve cebinde o Allahın belâsı sansarları bağırırken. Artık

işe elini sürmediğini söylüyorsun? İnanamam! Deli... gibi para harcıyordu-o demin sana bahsettiğim salonda..."

Bundan sonra ya Baba Flanagan'a veya Callaghan'a atlardı, sırasını hatırlamıyordum. Her cumartesi gecesi burnuna içen papaz. Sarhoşken dikkatli olmak gerekirdi. Korodaki çocukların üzerine haşare atardı. Baktığı her kadını elde edebilirdi, o kadar yakışıklıydı ki, öyle tatmin ederdi kendini.

"Günah çıkarmaya gittiğim zaman yanıma gelince altıma yapacak mışım gibi olurdum" dedi Paddy. "Evet, defterde yazan bütün günahları bilirdi o piç..." Bunları söylerken haç çıkardı. "Ona herşeyi söylemem gerekiyordu... Hatta haftada kaç defa kadınla yattığını. En korkuncu insanın yüzüne yellenme şekliydi. Ama eğer başında dertte ise gidebileceğin tek kişiydi. Hiçbir zaman hayır demezdi. Evet komşularda iyi yumurtalar vardı... Bir kısmı oturuyor artık, zavallı haşereler..."

Bir ay daha geçti ve benim Mona'dan aldığım yalnız iki kısa mektup oldu. Prenses sokağında, çok temiz, çok ucuz ve şirin bir otelde kalıyorlardı. Otel Prenses. Eğer bir görseydim, ben de çok sevecektim! Bu arada çoğu artist ve beş parasız bazı Amerikalılarla tanışmışlardı. Yakında Paris'ten ayrılıp civarı görmek istiyorlardı. Stasia Midi'yi görmek için çıldırıyordu. Burası Fransa'nın güneyiydi, üzüm bağları, zeytin bahçeleri ve boğa güreşleri vadı... Oh, bir de yazar vardı, deli bir Avusturya'lı, Stasia'dan çok hoşlanmıştı. Stasia'nın dahi olduğunu sanıyordu.

"Ne yapıyorlar" diye zaman zaman çocuklar soruyorlardı.

"İyiler" diyordum.

Birgün Stasia'nın Güzel Sanatlar Okulundan burs aldığını söyledim. Hiç olmazsa bir süre sual sormalarını önleyecektim.

Bu arada bahçıvanla devamlı konuştum. Onunla beraber olmak ne kadar dinlendiriciydi. Onun dünyası mücadele ve kavgalardan uzaktı; yalnız hava, toprak, böcek ve üretimle meşguldü. Elini attığı her iş iyi gidiyordu. Barış ve düzenin hüküm sürdüğü bir krallıkta yaşıyordu. Ona gıpta ediyordum. Kişinin bütün zamanını ve kuvvetini ağaç ve bitkilere hasretmesi ne

kadar büyük mükâfatlandırılmalıdır! Ne kıskançlık, ne rekabet, ne gösteriş, ne aldatma ne de yalan. Ne hercai menekçe, azalyadan daha az özen görüyor; ne de leylâk gülden daha önemli. Bazı bitkiler doğuştan zayıf, diğerleri bütün şartlar altında büyüyüp gelişiyorlar. Hepsi benim için öylesine büyüleyici, onun, toprağın tabiatı, gübre çeşitleri, aşılama sanatı hakkındaki gözlemleri. Gerçekten sonsuz bir konuydu. Bir böceğin rolü, örneğin, veya çiçeklerdeki üreme mucizesi, kurtların durmak bilmeyen çalışmaları, suyun iyi ve kötü kullanılması, büyümenin değişik ebatları, anormal gelişmeler, yabani ot ve diğer zararlı şeylerin yaradılışları, ölüm kalım mücadelesi, çekirge ve ağustos böceklerinin istilâları, arıların kutsal törenleri...

Bu adamın ülkesi ile Tony'nin yaşadığı ortam birbirine ne kadar karşıt. Politikacılara karşı çiçekler, hile ve yalana karşı güzellik. Zavallı Tony ellerini temiz tutabilmek için ne kadar çok çalışıyor. Halka hizmet eden ülkesinin velinimetidir diye düşündüğünden, herzaman, ya kendi kendini aldatıyor veya kendi kendine oyun ediyor. Yaradılışı gereği sadık, adil, namuslu, sabırlı kişi olduğundan, arkadaşlarının hal ve tavırlarından tiksiniyordu. Bir zamanlar senatör, vali veya ne ise olmak istediği, herşeyi değiştirecekti olunca, buna o kadar yürekten inanmıştı ki, artık ona gülemiyordum. Ama çok güçtü. Her ne kadar vicdan azabı duyacak birşey yapmadıysa da, yine de kendisini zaman zaman isyan ettiren hareketleri görmemezlikten gelmesi gerekti. Su gibi de para harcardı. Gene de dünya kadar borcu olmasına rağmen, akrabalarına oturdukları evi hediye etmenin bir yolunu bulmuştu. Bunun yanında iki kardeşini de kolejde okutuyordu. Birgün söylediği gibi - "Henry, eğer evlenmek istesem bile, yapamam. Bir kadının masrafına dayanamam."

Birgün bana sıkıntı ve kederlerinden bahsederken dedi ki "En güzel günlerim atletizm klübünün başkanı olduğum zamanlardı.Hatırlıyor musun? Hiç politika yoktu. Söyle hatırladın mı, hani ben maratona katılmıştım da arkasından hastahaneye kaldırılmıştım! Tamamen dağılmıştım o zamanlar" Göbeğine baktı

ve karnını ovuşturdu. "Bu, geceleri çocuklarla bir yerde oturmaktan. Bazen, benim neden hergün geç kaldığımı merak etmedin mi? Hiçbir zaman sabah üç veya dörtten önce yatağa girmem. İşteyken hep mücadele. Serseri, eğer akrabalarım benim işin sahibi olmam için yaptıklarımı bilselerdi beni reddederlerdi. Bir göçebenin oğlundan işte böylesi çıkar. Pis bir hilebaz olduğumu kendime ispat etmeliyim. Şanslısın, ihtiras diye bir hastalığın yok. Hayatta tek istediğin yazar olmak değil mi? Yazar olmak için bir sürü boktan şeyi zorla okumana gerek yok değil mi?"

"Henry, arkadaşım, bazen herşey bana ümitsiz geliyor... Peki birgün Başkan oldum... Ne olacak yani? Gerçekten bir sürü şeyi değiştirebileceğimi sanıyor musun? Gerçeği söylemek gerekirse, ben bile sanmıyorum. Bunun ne kadar karışık bir cümbüş olduğu hakkında en ufak bir fikrin yok. Sev veya sevme herkese borçlu oluyor insan. Lincoln bile. Hayır ben, eğer tanrılar müşfikseler, birgün Millet Meclisine gidecek yalnızca Sicilyalı bir çocuğum? Hâlâ hayallerim var. Bu cümbüş içinde zaten yalnızca onların olabilir-hayaller."

"Evet, o atletizm klübü... insanların bütün dünyası bendim. Semtin parlayan ışığı bendim. Alt tabakadan yükselen ayakkabıcının oğlu. Bir konuşma için ne zaman ayağa kalksam, daha ağzımı açmadan hepsi büyülenirdi."

Sigara yakmak için sustu. Bir nefes çekti, nefretle yüzünü buruşturdu ve fırlatıp attı.

"Şimdi herşey değişti. Şimdi ben bir makinenin parçasıyım. Çoğunlukla herşeye evet diyen bir dalkavuk. Zamanı harcayan ve hergün biraz daha derinlere batan... Arkadaşım, eğer bendeki dertler senin başında olsaydı, şimdiye kadar saçların kırlaşırdı. Etrafını çeviren ve seni devamlı günâh işlemeye zorlayan bir ortamda elinde kalan küçük bir parça doğruluğu, namusu saklıyabilmenin ne demek olduğunu bilmezsin. Bir yanlış adım ve hesabın tamam. Herkes bir başkasından avanta bekliyor. Onları birlikte tutan bu, bana kalırsa... Ne kadar adi piç hepsi! İyiki

yargıç olmadım, eğer bu piçleri yargılasaydım çok merhametsiz davranırdım. Bir ülkenin, nasıl olup ta, entrika ve fesat ile ilerlemesi beni rahatsız ediyor. Bu bizim... Cumhuriyetimizi izleyen bir takım üstün güçler olmalı..."

Kısa süre sustu. "Boşver," dedi. "Yalnızca rahatlıyorum. Ama belki şimdi benim hiç de göründüğüm kadar rahat olmadığımı anlamışsındır."

Kalkıp şapkasına uzandı. "Yahu sen ne yapıyorsun bu arada? Mangıra ihtiyacın var mı? Eğer olursa çekinmeden iste. Karın için olmasa dahi... Nasıl o? Hâlâ aynı hayal aleminde mi."

Ona kocaman bir tebessüm gönderdim.

"Sen şanslısın oğlum Henry. Şanslısın ki burada yok da, orada, orada. Hiç olmazsa düşünebilecek vaktin var. Korkma geri gelecek. Belki sandığından daha da yakın bir süre içinde... Ha bir de, sana daha önce söylemem gekekirdi ya... Müdür senden oldukça memnun. Ben de... Hadi eyvallah!"

Akşam yemeğinden sonra çoğunlukla yürüyüşe çıkardım. ya Çin mezarlığına ya da Una Gifford'un evinin tarafına– Köşede yaz kış ihtiyar Martin nöbetçiymişcesine kazık gibi dururdu. Biraz lâflamadan yanından geçmek imkânsızdı. Lâflamalar içkinin, tütünün ve v.s.nin kötülükleri hakkında olurdu.

Bazen yalnızca, bacaklarımı hareket ettiremiyecek kadar ruhsuz olduğum zaman blokun etrafında dolaşırdım. Yatmadan önce İncil'den bir bölüm okuyabilirdim. Evdeki tek kitap oydu. Aynı zamanda uyku için harika bir masal kitabıydı. Bunu ancak Museviler yazabilirdi. Bütün iştah açıcı şeceresi, haşereleri bir kimsenin işe yarar uzvunu sakatlamak suçu, rütbelemeler, kardeş ve babaları öldürmeler, belâlar, bolluk, kanlar, savaşlar, katliamlar, rüyalar, kehanetler... Karmakarışık... Yalnız bir ilâhiyet öğrencisi tam anlayabilir. Bir sonuca bağlanmıyor. İncil eski Ahitlerle kutsal olmayan kitapların toplamı. Yeni Ahit bir bilmece kitabı– "yalnız Hıristiyanlar içindir."

Herneyse! demek istediğim şu ki, bu eski Ahit kitabından

hoşlanmıştım. "Ben dünyanın temel kanunlarını anlattığım zaman neredeydin? Anlat, eğer anladıysan." Bu sevdiğim bir cümleydi; acı ve ızdırabıma uygundu. Özellikle de ekini severdim, "anlat, eğer anladıysan." Hiç kimsede bu kadar anlayış olamaz. Yehova, Kitabı bir takım keder ve kaynatmalarla yüklemekten memnun değildi ve içine, bir takım bulmaca soruları koyması da gerekliydi. Krallar, yargıçlar, Eski Ahdin dördüncü kitabı, evrenin yaratılışı, sünnet ve o aptalların üzüntüleri ile uğraşan uyutucu bölümlerde biraz tur attıktan sonra, gene Hazreti Eyüb'e dönüp, seçilenlerden biri olmadığımın zevkini tattım. Sonunda eğer hatırlarsanız, Hazreti Eyüp'ün hesabı görülür. Üzüntülerim önemsizdi, sidik kabı kadar ancak önemi vardı...

Birkaç gün sonra, bir öğleden sonrasıydı galiba, Lindberg'in sağ salim Atlantik'i aştığı haberi geldi. Herkes ortalığa fırlamış bağırıyor, gülüyor, ıslık çalıyor ve birbirini tebrik ediyordu. Memleketin her tarafında isterik şenlikler başlamıştı. Bu tam Homer'e lâyık kahramanlıktı ve adi bir faninin başarması için milyonlarca yıl gerekmişti.

Heyecanım daha artmıştı. Ama sabah aldığım mektupla biraz yumuşadı, anladığıma göre, haberdar ediliyorumdum ki, bazı arkadaşlarıyla Viyana'ya gidiyordu. Öğrendim ki, sevgili Stasia, onu mükemmel bulan deli Avusturyalı ile birlikte Kuzey Afrika'da bir yerdeydi. Mektubu yazış tarzına göre insan, onun Viyana'ya inadına gittiğini sanardı. Bu mucizeyi nasıl gerçekleştirdiğine dair hiçbir açıklama yoktu. Lindberg'in gökyüzündeki zaferini, onun Viyana gezisinde daha rahat anlayabildim.

Arkadaşlarının kim olduğunu anlamaya kendimi zorlayarak mektubu iki defa daha okudum. Sır kolayca çözüldü: ler'i çıkarın, arkadaş kalır. En ufak bir şüphem yoktu ki refakatçisi zengin, genç, aylak ve yakışıklı bir Amerikalıydı. Beni daha da çok sinirlendiren; Viyana'da kendisine yazabileceğim bir adres bildirmemiş olmasaydı. Bekle ve sinirlen...

Lindberg'in madde üzerinde muhteşem zaferi, yalnız sefil

aksilikleri mi ortaya çıkarmama yardım etti. İşte ben burada bir büroya tıkılmış aptalca işler yapıyor, cep harçlığımdan bile mahrum, uzun kalp parçalayıcı mektuplarıma yalnızca yavan cevaplar alıyordum ve o, şehirden şehire cennet kuşu gibi gezip tozuyordu. Avrupa'ya gitmeye çalışmanın ne anlamı vardı? Kendi ülkemde bile iş bulmak bu kadar zorken orada nasıl iş bulurdum? Ve niçin benim gelişime çok sevinsindi?

Durumu tekrar tekrar düşündükçe, huysuzlaşıyordum. O akşamüstü saat beş sularında, tamamen ümitsiz bir atmosferde, kendi kendime birgün yazacağımı söylediğim kitabı yazmak için daktilonun başına oturdum. Benim Domesday Book. Mezar taşımı yazar gibiydi.

Telgraf stiliyle ve onu ilk tanıdığım günlere başladım. Hızlı yazıyordum. Ve izah edilemez bir nedenle ve o çok önemli gün ile bugün arasındaki arayı dolduran olaylar zincirini tarih sırasıyla -ve zorluk çekmeden- yazdığımı farkettim. Sayfalar dolusu yazdım ve herzaman yazacak bir şeyler daha vardı.

Acıkmıştım, birşeyler yemek için dışarı çıktım. Büroya döndüğüm zaman, tekrar daktilonun başına oturdum. Yazarken hem güldüm hem ağladım. Her ne kadar yalnız notlar yazıyorsamda, sanki gerçekte kitabı yazar gibiydim; bütün trajediyi adım adım, gün be gün yaşadım.

Bitirdiğim zaman saat gece yarısını bir hayli geçmişti. Tamamen tükenmiştim, yerde kıvrıldım ve uyudum. erken kalktım, dışarda biraz beslendikten sonra, işe devam etmek üzere yavaş yavaş, sallanarak geri döndüm.

Bir ara gece yazdıklarımı okudum. Eklenecek birkaç şey vardı. Bütün hatıralarımı nasıl olurda en ince noktalarına kadar eksiksiz olarak hatırlıyabiliyordum? Ve eğer bu telgrafımsı notlar kitap haline getirilse, konuya tam açıklık vermek için birkaç bölüm daha eklemek gerekmiyecek miydi? Bu görevin büyüklüğü beni hadım etti. Böylesine büyük boyutları olan bir işi zaptetmeye gücüm yetecek miydi?

Bu düşünceler içindeyken korkunç bir fikir çarpıverdi beni.

Bu fikir şuydu -aşkımız bitmişti-. Böyle bir işi planlamanın tek manâsı aşkımız olabilirdi ancak. Ancak bu sonucu kabul etmeyi reddettim. Kendi kendime, gerçek hedefimin sadece -"sadece"!- şanssızlıklarımı anlatmak olduğunu söyledim. Ama kişinin üzüntülerini, eğer kişi hâlâ üzülüyorsa yazmak mümkün müydü? Abélard yapmıştı, emindim. Şimdi hissi fikirler içine girmiştim. Kitabı onun için yazacağım-ona yazacağım- okuyunca anlayacak, gerçeği görecek, geçmişi görmeme yardım edecek, yeni bir hayata başlayacağız, beraberce bir hayat... gerçek beraberlik.

Ne kadar saf ve toy! Bir kadının kalbi bir kere kapanınca bir daha açılır mıydı?

Ancak şeytanın telkin edebileceği, içimden gelen bu sözleri, bu hatırlamaları susturdum. Onun aşkına her zamankinden daha fazla açım ve herzamankinden çok daha fazla kederliydim. Yıllar önce mutfaktaki masada otururken (karım yukarda yatıyordu) ona korkarak ve intihar edercesine kalbimi açtığım gecenin hatırası geliyor gözümün önüne. Mektup tesirini göstermişti. Artık onunlaydım. O halde neden bir kitabın daha büyük etkisi olmasındı? Özellikle içinde bir kalbin abartmasız ve çırılçıplak yattığı bir kitap.

Hamsun'un karakterlerinden birisinin Victoria'sına yazmış olduğu ve "Tanrı omuzunun üzerinden bakıyor" sözü ile hapsettiği mektubu hatırladım. Abélard'la Héloise arasında o zamanın hiçbir zaman karartamayacağı, donuklaştıramayacağı mektupları düşündüm. Yazılmış bir kelimenin kuvvetini!.

O gece arkadaşlar gazete okurlarken, ona, öyle bir mektup yazdım ki, bir akbaba bile okusa hislenirdi. (Bana çocukken verilen masanın üzerinde yazdım) Kitabın plânından ve nasıl aralıksız bir çalışma ile hazırladığımdan bahsettim. Kitabın onun için yazıldığını, Onun ta kendisi olduğunu anlattım. Ve binlerce yıl dahi geçse gene de onu bekliyeceğimi yazdım.

Uzun ve muhteşem bir mektup olmuştu. Bitirdiğim zaman ise gönderemiyeceğimi anladım – çünkü adresini bildirmeyi

unutmuştu. Çılgınlık nöbetine yakalanmıştım. Sanki O dilimi kesiyordu. Bana nasıl böyle iğrenç bir oyun oynayabilirdi?. Nerede ve kimin kolları arasında olursa olsun, ona erişebilmek, yanında olabilmek için nasıl mücadele ettiğimi hissedemiyor muydu? Ona yağdırdığım bütün beddualara rağmen, kalbim "Seni seviyorum... seni seviyorum... seni seviyorum..." diyordu.

Bu aptalca cümleyi söylerek yatağa girerken inledim. Yaralı bir asker gibi...

XI. Bölüm

Ertesi gün, kayıp bir mektubu bulmak için çöp kutusunu dikkatle karıştırırken, müdürün şüphesiz büyük bir nefretle kaldırıp attığı buruşturulmuş bir mektupla karşılaştım. Mektup ince ve titrek bir elden çıkmıştı. Ondan nasıl açıkça nefret ettiğini bütün ayrıntı ve haşmetiyle anlatan bir ihtiyardı. Mektuba şöyle bir göz gezdirdikten sonra, boş bir zamanımda okumak için cebime attım.

İşte bu saçma ve dokunaklı mektup beni kendi kendimi yemekten kurtardı. Eğer müdür bu mektubu oraya attıysa, muhakkak benim koruyucu meleğimin emriyle yapmıştır.

"Saygıderğer Beyefendi..." diye başladı mektup ve birkaç kelime sonra üzerimden büyük bir ağırlık kalktı. Farkettim ki herkesden çok kendime gülebilirdim.

"Saygıdeğer Beyefendi: Umarım ki iyisinizdir ve değişen havaların tadını sıhhatli bir şekilde çıkarıyorsunuzdur. Şu anda ben çok iyiyim ve bunu söylemekten zevk alıyorum."

Hemen arkasından, fazla gürültü yapmadan bu ilginç dokümanın yazarı, nefsine güvenle dolu mektubuna başladı. işte kelimeleri...

"Umarım ki benim için çok özel ve nazikâne bir lütufta bulunursunuz ve Bahçeler Servisinde çalışan adamlarınızı dışarı gönderip, Borough Şirketi ile Queens and Kings Counties'den başlamak üzere, dışarda doğuya, içerde batıya doğru çalışıp ve keza kuzeye ve güneye doğru da ve pek çok ölü ve ölmüş ağaçları kaldırıp, çünkü alt ve orta kısımdaki ağaçlar bütün açık ve eğilmiş ve insan hayatını zedelemeye hazır, büyük dalı ve tamamını ve bütün büyük küçük güzel ağaçlara daha güzellik vermek, mükemmel, tam, sistematik ve simetrik budamak ve en yukarlardan başlamak üzere tamamını süslemek ve kabuklarını soymak."

"Umarım ki benim için çok özel ve nazikâne bir lütufta bulunursunuz ve Bahçeler Servisinde çalışan bütün adamlara, çok büyümüş ağaçların hepsini eşit hale getirip yirmibeş feet boyunda yaptırır ve bütün uzamış olan dalları boylarına göre kısatmalarını ve ağaçların bütün parçalarını en ince köşelerine kadar iyice inceltmeli ve bu sayede çok daha fazla ışık, daha fazla tabii ışık, daha çok hava verir, daha güzel ve yayalar içinde çok daha tehlikesiz olur, bütün genel caddeler ve sokakların çevresi, bulvarlar, setler, parklar (dar geçit, kısa sokak v.s. adı verilen sokaklar) içerde ve dışardaki parkların yanında."

"Sizden çok acil olarak ve lütfen rica ederim ki, budanmalı, temizlenmeli ve tarif edilen bütün bina ve duvarların yanından ve önünden oniki ile onbeş feet arasında mesafe ile yontulmalı ve tekrar yaklaşmalarına müsaade edilmemeli, çünkü bir çoğu onlarla birleşmekten bozuldu ve bunun yanında daha fazla ışık daha fazla tabiî ışık, daha çok hava, daha güzellik ve daha fazla güven verir."

"Umarım ki siz parklar servisindeki adamlara, kaldırımlardan, topraktan ve kaldırım kenarındaki taşlardan ve iri taşlarla döşenmiş kaldırımlardan oniki ile onaltı feet mesafede budatıp, temizletip, kabuklarını soydurursunuz ve hiçbirinin şimdi yaptıkları gibi eğilmelerine müsaade etmezsiniz ve bunun yanında altlarında yürümek için yer açılır."

Mektup bu özelliklerle, daha uzun ve daha ayrıntılı olarak devam ediyor ve stil hiç değişmiyordu. Bir paragraf daha:

"Umarım ki siz dalları budatıp, temizletip, evlerin ve çatıların damlarından soydurursanız bir daha onların evlerin ve diğer yapıtların üzerlerine çıkarma yapmalarına, yayılmalarına, örtmelerine ve üstlerinden geçmelerine müsaade etmezseniz ve diğer ev ve yapıtlarla temas edip hem kendi, hem de ağaçlar arasında ayrılmalarına ve dalların üzerini örtmelerine, yayılmalarına, üzerinden geçmelerine, sarmalarına, kucaklamalarına, salkım salkım olmalarına veya bitişik ağaçlarla temas etmelerine müsaade etmeyin ve bunun yanında daha fazla

ışık, daha fazla tabiî ışık, daha çok hava, daha güzellik ve yayalara çok daha güvenlik vermiş olursunuz Queens County, New York'taki bütün cadde ve sokaklarla çevrelerine..."

Söylediğim gibi mektubu bitirdikten sonra tamamen rahatladım, dünya ile barışmış ve kıymetli benliğime karşı son derece müsamahakâr... Öylesine ki, o ışığın bir kısmı "daha tabiî ışık" benliğimi kaplamıştı. Artık ümitsizlik sisi içinde zarflanmış değildim. Çevremde daha fazla hava, daha çok ışık, daha bir güzellik vardı: içimdeki çevremde...

Bu halde Cumartesi öğleden sonra oldu, doğru Manhattan'a gittim. Times meydanında iyice kendime geldim, otomatik makinede çabucak bir şeyler atıştırdıktan sonra gemimin başını en yakındaki dansing doğrultusuna çevirdim. O anda beni şu andaki halime getiren yolu yeniden yürüyormuşum gibi gelmedi hiç. Yalnız, Café Mozambique'in yanındaki delinmiş gibi duran binanın giriş katındaki Ichigumi Dans Salonunun büyük kapısından giriş, bana, Brodway'de bir başka dans salonunun yıkılacakmış gibi duran merdivenlerin çıkıp, orada sevgiliyi bulduğum günkü havayı hatırlattı. O günler hiçbir derdim olmadığından köşelerde seks açı patronlarını aklı başında soyan Merhamet Meleklerine para öderdim. Şimdi ise bütün düşüncem, can sıkıntısından birkaç saat koşmak, birkaç saat herşeyi unutmak ve bu işi mümkün olduğu kadar ucuza yapmaktı. Yeniden aşık olmaktan veya birisi ile yatmaktan korkmuyorsam da, hem ihtiyacım da vardı. Yalnızca alelade bir kişi, veya isterseniz, sürüklenen akan okyanusta bir deniz anası olmak ihtiyacını hissediyordum. Bir sualtı gökkuşağının yakıcı ve sardhoş edici ışığı altında, mis gibi insan kokulu, girdaplı bir havuzda havada ıslık sesi çıkarıp, etrafa çamurlar sıçratmaktan başka bir şey istemiyordum.

İçeri girince, kendimi köyden gelmiş bir çiftçiye benzettim. Hayran olmuş, büyülenmiştim, suratların çokluğuna, yüzlerce kendinden geçmiş vücuttan çıkan sıcak ve pis kokulara, orkestradan çıkan boru gibi sese, ışıkların kaleydoskopal düzenine

hayran olmuştum. Herkes sıcak zift gibi kenetlenmiş, yapışmıştı görünüşe göre. Herkes dikkatli ve tetikte görünüyordu, müthiş dikkatli ve müthiş tetik. Hava, bu tamamen yok edici beraberliğin elektrikli arzusuyla çatırdadı. Binlerce değişik parfüm birbirine girdi, salonun sıcaklığıyla, ıslaklık ve terlemelerle, ateşli çiftlerin şehveti, kati surette öyleydiler, bana öyle geldi ki, değişik türlerin çiftiydi hepsi. Belki aşkın döl yolu dehlizlerinin çiftleriydiler. Çiftler birbirlerine üzerlerine dudakları ayrık yaklaşıyorlar, kuru ve sıcak dudaklar, aç dudaklar, titreyen dudaklar, o yalvaran, o ağlar gibi konuşan, o rica eden, o çiğneyen ve diğer dudakları ıslatan dudaklar. Hem de hepsi temkinli taş gibi temkinli. Hepsi birbirleriyle kek şeklindeki büyük bir girdapta birleşiyorlar, renkli ışıklar yüzlerinde, göğüslerinde, kalçalarında dolaşıyor, karmakarışık, bir ağa dolanmışçasına şeritlere bölüyor, ama hâlâ vücut vücuda, yanak yanağa, dudak dudağa hızla dönerlerken son anda kendilerini ustalıkla kurtarıyorlar.

Nasıl bir şey olduğunu unutmuştum, bu dansmania'nın. Çok yalnız, kederlerime çok benzer, düşününce çok tahrip edici... Burada isimsiz yüzler, kamçılanarak yontulmuş rüyalarıyla terk edilmiş. Burası parlak kalçaların göz kırptığı, teslim olunan bir ülkeydi. Miss Victoria Nyanza, Mısır için değmez, ne de Babil ve ne de Cehennem için...

Burada büyük ağızlı maymunlar kızışıp çiftleşerek Nil'in göbeğindeki her şeyin sonunu ararcasına yüzerler; burada şarap ilâhı Baküs'ün tarihi melekler sessiz bağırışlar ve müzik aletleriyle yeniden doğarlar; burada kişiler müziğin devamlı çalmasının gözeneklerini zehirleyip, beyinlerini uyuşturması sonucu sekslerini güçlendirip boşalırlar. Ter ve ıslakla, tiksindirmesiyle, çok tesir eden pis kokulu parfümler ve deodoranlar hepsi gizlice vantilatörlerle emilir, şehvetin elektrikli güzel kokusu boşlukta asılı bir hâle gibi sallanır.

Hershey Almond barının yanında birbiri üzerine yığılmış kıymetli külçelerin arasında bir aşağı bir yukarı dolaşırken, güç-

lükle bir yere sıkışıverdim. Her taraftan binlerce tebessüm yağıyordu; donuk çiğ damlalarını yakalayabilmek için sisin hafif bir meltemle dağılmasını bekliyordum. Gülümsemeler, gülümsemeler. Sanki hayat ve ölüme değil de, rahime kadar bir yarış ve dönüş. Kanat çırpmak ve etek hışırtısı, kâfur ve balık köftesi, Omega yağı... gaga darbeleriyle düzeltilmiş kanatlar açık, bacak ve kollar dokunulmaya hazır, avuç içleri nemli, alınlar parıltılı, dudaklar kurumuş, diller dışarda dolaşıyor, diller gece karanlığında parlayan reklâmlar gibi, gözler pırıl pırıl, avare avare dolaşıyor ve herşeyi çırılçıplak soyuyor... delici, içe işleyen gözler, kimisi servet, kimisi aşk, kimisi öldürmeyi arıyor, ama hepsi parlak, utanmazcasına, bir aslanın kırmızı işkembesi kadar masumca parlak ve gösteriş içindeler, evet gösteriş içindeler. Cumartesi öğleden sonrasının gösterişi, zemin herhangi bir zemin, tıkırtılar, sevişme yok, bana sahip ol, al beni, sık beni. Itchigumi'de herşey güzel, üstüme çıkma, sıcak değil mi, evet, severim sıcağı, gerçekten severim, tekrar ısır beni, daha kuvvetli, daha kuvvetli...

İçeri dışarı dalgalanmak, kumaşların karışması, boy, ağırlık, göğüsleri beraberce sürtmek, göğüsleri ölçmek, altları, belleri, saç tuvalatlerini incelemek, burunları, bacakların duruş şeklini, hayvansal dudaklar yarı açık, diğerlerininkini kapatıyor. Örülmek, küçük hareketler, ilmeler ve her yerde insan yüzü denizi, ışığın evli kılıç darbeleriyle oyduğu et denizi, bir büyük tirbuşona yapıştırılmış kocaman bir bohça. Bir kek kabında hızla dönen bu sıcak et yığını üstünde yapışkan bir arsızlık, trombonların ağlamaları, pıhtılandırıcı saksafonlar, delici trompetler, hepsi doğrudan guddelere giden ateşten birer içki. Başka şeylerle uğraşanlar ise susuz nöbetçiler gibi, büyük ters dönmüş portakal suyu testileri, limonata, sapanna, coca-cola, alkolsüz bira, kadın sütü, solmuş gelincik çiçeği özü... Hepsinin üzerinde ekşiliği emen vantilatörlerin duyulmayan vınlamaları, et ve parfümün küflü, güzel kokuları sokaktan geçen kalabalığın başının üzerinden geçiyor...

Birisini bul! Bütün düşüncem buydu. Fakat kimi? Dolaştım, dolaştım işime yarar birşey bulamadım. Bazıları çok güzel, büyüleyici, popo gibi meselâ. Daha fazla bir şeyler istiyordum? Bir pazar bu, et pazarı niye seçip seçip almamalı? Çoğunun boş ruhlarını yansıtırcasına bomboş bakışları var. Niçin hayır yalnızca yararlı şeyleri elde etmeye, para, titr, rütbe, bolluk, konşimento, seyahatler? Şahsiyet sahibi olmaları da gerekli mi? Bazılarında havadaki yırtıcı kuşların veya, okyanustaki fırtınada çalkalanan bir kazazedenin kolay kolay tarif edilemeyecek bakışları var. Ne öncekiler, ne sonrakiler, şapşallar, orospular, evlerde çalışan kızlar, işçi kızlar. Bazıları solgun çiçekler gibi duruyor veya ıslak havlulara asılmış kalmışlar gibi. Bazıları tavuk yemi kadar saf, ırzlarına geçilmesini bekliyorlarmış gibi görünüyorlar, ama ağır hasara uğramadan. Yaşamak oltası ortada, kımıldanıyor, oynuyor, geniş kalçaları hareli kumaş gibi parlıyor.

Bilet gişesinin yanındaki köşede hostes kızlar toplanmıştı. Parlak ve tazeydiler, banyodan yeni çıkmış gibi... hepsi süslenmiş ve güzel giyinmiş. Satın alınmayı bekliyorlar ve eğer şanslıysalar, şarap içmeyi ve tıkınmayı... Rüyalarının prensinin gelmesini bekliyorlar, o bezgin milyoner, bir dalgınlık anında belki evlenme teklif edebilir.

Parmaklıkta bir süre durarak onları serinkanlılıkla, dikkatle izledim. Yoshiwarada olsaydım şimdi... Orada, bir göz atsaydınız kızlara, soyunurlar, birkaç müstehcen hareket yaparlar ve boğuk bir sesle çağırırlardı sizi yanlarına. Fakat Itchigumi'de şekil değişikti. Gayet nazik ve samimi bir şekilde seçtiğin çiçeği kaldır, ortaya getir, seviş ve cilveleş, hafif hafif ısır ve çabuk yut, kıvran ve karıştır, daha bilet al, kızı al, iç, gerektiği gibi konuş, haftaya gene gel, bir başka güzel çiçek seç, nazikçe teşekkür et, iyi geceler...

Müzik birkaç dakika durdu ve dansedenler kar taneleri gibi eridiler. Uçak sarı renk elbiseli bir kız esir çardağına doğru uçuştu. Kübalıya benziyor. Kısa boylu, sağlam yapılı ve doymak bilmeyen ağızlı.

Bir süre ona terinin kuruması için zaman verdikten sonra yaklaştım. 18 yaşlarında ve ormadan çıkmış gibi diri, abanoz ve fildişi. Gülümsemesi sıcak ve tabiî –ısmarlama– gülümseme değil, veya peşin iş yapanlarınkinin aksine... Bu oyunda yeni buldum ve o Kübalı. (Ne güzel!) Kısaca fazla ellenmeye, ısrılmaya v.s. ye boş veriyor; işle eğlenceyi ayırdetmeyi öğrenmemiş hâlâ.

Ortaya itildik, çivilendik, tırtıllar gibi dolaşıp durduk, sansür hızla kayboldu, ışıklar loş, müzik, bir kromozomdan bir kromozoma sürünen parası peşin ödenmiş orospular gibi, yükseliyoruz, çıkıyoruz, orgazm, elbisesini lekelemek korkusu ile geri kaçtı...

Siperime çekildiğim zaman yaprak gibi titriyordum. Bütün duyduğum A... kokusu. Artık yeniden dans etmeye gerek yok. Gelecek cumartesi gene gelmeliyim. Niçin hayır?

Ve işte aynen dediğim gibi yaptım. Üçüncü Cumartesiydi, esir çardığımda yeni gelmiş bir kızla karşılaştım. Harika bir vücudu ve heykel gibi orası burası kesik yüzü vardı, hoşuma gitti. Ötekilerden çok daha az kafası işliyordu, kafanın az işlemesi zararsız bir şeydir ve paragöz değildi. Bu açıkça alışılagelenden başkaydı.

Çalışmadığı zamanlar onu sinemaya veya civardaki ucuz dansinglere götürüyordum. Onun için gittiğimiz yerin hiçbir önemi yoktu. Yalnızca biraz içki, hepsi o kadar... körkütük olmak istediğinden değli, hayır... işlerin daha kolaylaştığını düşünüyordu. Yukarı taraflardan gelmiş, kasabalı bir kız.

Yanımda bulunması en ufak bir gerilim meydana getirmiyordu. Kolay gülüyor, herşeyden zevk alıyordu. Onu evine götürdüğüm zaman –pansiyonda kalıyordu– holde durup elimizden geldiği kadar bir şeyler yapmaya çalışıyorduk. Sinirleri harab eden bir iş pansiyonerler bütün gece girip çıkarken...

Bazen ondan ayrılırken kendi kendime, nasıl olduda şimdiye kadar hiçbir zaman, zor tipler yerine bu kolay tiplerle ilişki kurmadığımı sorardım. Bu kızda bir gram hırs bile yoktu,

ufacık bir hırs bile, hiçbir şey onu alakâdar etmiyor, hiçbir şey onu üzmüyordu. "Hastalanmaktan" bile korkmuyordu, onu tam anlatmak gerekirse, (Muhtemelen örgü iğnesini kullanmakta kabiliyetliydi)

Niye bütün hastalıklara karşı bağışıklığı olduğunu anlamak fazla düşünmemi gerektirmedi, çünkü hayatımın hiçbir döneminde bu kadar can sıkıcı ve soğuk olmamıştım. Herneyse, onunla bu kadar soğuk bir şekilde beraber olmanın bir küçük tehlikesi vardı. Ben de pansiyonerdim, pansiyoncu kadının kesesinden bozukluk aşırandan farkım yoktu.

Şahaser bir fiziği olduğunu söylemiştim, mesuliyetsiz. Doğru. Dolgundu, kıvraktı, oynaktı, ayı balığı gibi pürüzsüzdü. Ellerimi kalçalarında gezdirmek bütün dertlerimi unutmam için yeterliydi, Nietzche, Stiner, Bakunin'in de... Yüzü ise tam güzel değilse bile, cazibeli ve çekiciydi. Belki burnu biraz uzundu, kalındı ama şahsiyetine uymuştu. İçine uymuştu, demek istediğim... Ama onun vücudunu Mona'nınkiyle kıyaslamaya başlayınca, bu konuya girmenin son derece lüzumsuz olduğunu farkettim. Hangi et ve kan kalitesi varsa bu kızda, o et ve kan kalitesinde kalacaktı. Onda gördüğümden, dokunduğumdan, duyduğumdan ve kokladığımdan başka bir şey yoktu. O kadardı. Mona ile ise işler tamamen değişikti. Vücudunun her parçası benim alevler içinde bırakılmama hizmet ediyordu. Şahsiyeti sol memesinin ucunda ne kadarsa -tam anlatmak için söylüyorum-sağ ayağının küçük parmağında da o kadardı. Her santimetre kareden her açıdan eti konuşurdu. Tuhaftır ki, onun vücudu da kursuz değildi. Ama melodi gibi akıcı ve tahrik ediciydi. İçinde bulunduğu ruh halini yansıtırdı. Onu dalgalattırmaya, raksettirmeye hiç ihtiyacı yoktu, yalnızca içinde oturmalıydı. O olmalıydı.

Mona'nın vücuduna ati bir başka şey de– devamlı değişmesiydi. Bronx'ta doktor ve ailesiyle beraber oturduğumuz zamanları ne güzel hatırlıyorum, ne zaman beraber duş alsak, birbirimizi sabunlasak, kucaklasak, sevişsek becerebildiğimiz

kadar, --duşun altında– bozguna uğramış bir ordu gibi hamam böcekleri duvarlarda bir aşağı bir yukarı akarlardı. O an vücudu beğendiğim halde, formunu kaybederdi. Deri kat kat beline dökülür, göğüsler sarkar, kalçalar çok geniş, çocukça olurdu. Ama aynı vücut puanlı İsviçre malı elbise ile donanınca, bütün çekiciliğini ve bir hoppanın cazibesini tekrar alırdı. Boğaz dolgun, sütun gibi bir boğaz, her zaman böyle derdim, içimden gelen dolu, karanlık titrek sesi tamamlardı. Aylar ve yıllar geçtikçe bu vücut her çeşit değişikliğe uğradı. Bazen gerildi, ince uzun oldu, davul gibi. Çoğunlukla fazla gergin, fakat ince uzun. Ve sonra tekrar değişecekti. Her değişiklik içindeki değişimleri, dönüşümleri, ruh halini, hasreti ve boşluğu tescil ederdi. Ancak her zaman tahrik edici kaldı-dip diri, hevesli, çınlayarak, aşkla dolu, şefkatli, ihtiraslı... Her gün yeni bir dilden konuşuyor gibi...

Ötekine gelince, sarfedecek ne kadar gücü vardı? En fazla zayıf ve geçici. Vücudu bulmuştum, başka herhangi bir şey gerekli değildi. Başka hiç kimse beni tamamen tatmin edemezdi. Hayır kadınların eğlenceli olanları bana göre değildi. Kişi kartona giren bir bıçak kolaylığında böyle bir vücuda girerdi. İstediğim anlaşılmazlıktı. (Bunu kendime anlaşılmaz bir kertenkele olarak yakıştırdım.) Anlaşılmazlık ve kararsızlık aynı zamanda Mona'nınki bir vücut ki, kim ona daha fazla sahip olursa, daha çok esiri olur. Bir vücut ki, kendisi ile beraber Mısır'ın bütün kederlerini getirir– ve dertlerini, garipliklerini.

Bir başka dansingi denedim. Her şey mükemmeldi– müzik, ışıklar, kızlar hatta vantilatörler bile. Ancak hep daha çok yalnız ve daha kederli olaraktan. Kederler içinde durmamacasına kızlarla dansettim, hepsi hevesli; teslim olan, yumuşak başlı, kolay, hepsi cana yakın, güzel, parlak ve sıkıntılı, ama üzerime bir hüzün çökmüştü, beni ezen bir ağırlık. Akşam üstü bulantı gibi bir his beni sardı Müzik özellikle tiksindiriyordu beni. Bu insanı hasta edici, aptalca sözleri olan, soluk, zayıf ve tamamen aptalca şarkıları kaç bin defa duymuştum! Aşkın ızdırabını hiç

bir zaman bilmeyen pezevenk puştların mahsulü. "Yeni tohumlanmış." diye kendi kendime tekrar ediyordum. Embriyonların müziği embriyonlar içindir. Lağım fareleri eşlerini beş feet uzunluğundaki lağım suyunda çağırıyorlar; gelincik kaybettiğine ağlıyor ve kendi yumurtasının içinde boğuluyor... Romantizm, çiftleşen menekşeler ve leş gibi ot kokusu. Seni seviyorum! Binlerce, birbirine yapıştırılmış kemiklerle dövülmüş, iyi cins ipek gibi tuvalet kâğıdı üzerine yazılmış... Uyuz kulamparaların bulduğu kafiyeli şiirler; Albumen ve arkadaşlarından lirik şiirler... Fui...

Buradan kaçarken bir zamanlar sahip olduğum Afrika müziği plâklarını hatırladım, müziklerini canlandıran ateş gibi kan, devamlı ve aralıksız... Yalnızca devamlı, birbirini kovalayan, vurucu seks ritmini hatırladım fakat ne kadar canlandırıcı, ne kadar saf, ne kadar masum...

Öylesine bir ruh hali içindeydim ki, sanki Brodway'in göbeğinde bir tarafımı çıkarıp millete sallayacaktım. Orasını çıkaran bir seks manyağı düşünün– bir Cumartesi akşamüstü!– bütün makinaların gözü önünde!..

Tütsülenmiş ve çok öfkeliydim, Central Park'a dalıp, kendimi otların üzerine fırlattım. Para bitmişti, yapılacak başka ne vardı? Dansmania... Hâlâ bunun üzerinde düşünüyordum. Hâlâ o kıllı Yunanlının oturup paraları kavradığı bilet gişesinin dik merdivenlerini çıkıyordum, ("Evet, birazdan gelir; niçin diğer kızlardan biri ile danset miyorsunuz?") Çoğu zaman hiç gelmezdi. Bir köşede, kürsüde, çılgın gibi çalışan, terleyen, nefesleri kesilen, soluyan rengârenk müzisyenler çalışıyor; saatlerce çok az yumuşayarak öğütüyorlardı her şeyi... Onlar için bu işin eğlenceli bir tarafı yoktu, kızlar için de öyleydi, her ne kadar zaman zaman pantolanları ıslatıyorlarsa da... Kişi böyle bir dalışı elde etmek için sarhoş olmalıydı.

Kendimi tatlı bir uyuşukluğa terkedip gözlerimi kapamak üzereydim ki, bir taraflardan büyüleyici bir genç kadın meydana çıktı ve yukarıdaki tepeye oturdu. Belki farkında değildi,

oturmuş şeklinde, bütün mahrem yerleri tamamen görünüyordu. Belki boş veriyordu. Belki pas verme yolu buydu. Bunda hayasız ve adi birşey yoktu; Sanki uçuştan sonra biraz dinlenmek isteyen bir cins büyük yumuşak mahlûklar gibiydi.

Benim varlığımdan tamamen habersizdi, o kadar sessiz, o kadar dalgındı ki, inanılmaz gibiydi, gözlerimi kapatıp kestirmeye başladım. İkinci hatırladığım artık bu dünyada olmamaktı. Öteki dünyaya alışmak ne kadar zaman alırsa, rüyamda onu gördüm. Alışılması gereken en garip şey, yapmak istediğim şey için en ufak bir çaba bile gerekmemesiydi. Koşmak istersem, hızla veya yavaş, kolaylıkla yapıyordum. Bir göle atlamak veya bir tepeden atlamak istersem, kolaycacık atlıyordum. Uçmak istesem, uçuyordum. ne yapmak istesem en ufak bir zorluk olmuyordu.

Bir süre sonra yalnız olmadığımı farkettim. Yanımda birisi vardı, gölge gibi ve benim gibi kolay ve güvenle hareket ediyordu Koruyucu meleğim olmalıydı. Her ne kadar dünyasal bir varlığı hatırlatan birşeyle karşılaşmadıysam da, yolumdan geçen bir şeyle değiştiğimi hissettiği, gene halsizleştim. Bir hayvan olsa, onunla kendi dilince konuşurdum; bir ağaç olsa, ağaç diliyle konuşurdum; bir taş olsa taş gibi konuşurdum. Bu dil ödülünü bana refakat eden şeyin varlığına verdim.

Ama hangi ülkeye götürülmüştüm? Ve nereye kadar?

Yavaş yavaş kanadığımı farkettim, gerçekten tepeden tırnağa yara yığını halindeydim. İşte bundan sonra korku ile doldum ve bayıldım. En nihayet gözlerimi açtığım zaman hayretle, bana refakat eden varlığın müşfikçe yaralarımı sildiğini, vücudumu yağladığını gördüm. Ölmek üzere miydim acaba? Endişeli bir şekilde üzerime eğilmiş olan Merhamet Meleği miydi? Veya Sırat Köprüsünü mü geçmiştim?

Yalvararak Rahatlatıcımın gözlerine baktım. Yüzünün şekillerini yansıtan tarif edilemez şefkatle bakışı yeniden güvenimi kazandırdı. Artık bu dünyada mı öteki dünyada mı olduğumu öğrenmek beni hiç ilgilendirmiyordu. Huzur duygusu

bütün benliğimi kapladı ve tekrar gözlerimi kapattım. Yavaş yavaş ve devamlı olarak, dudaklarımdan içeri yeni bir gayret aktı; yalnızca, tamamen yenilendiğini hissettiğim kalbimin yerinde garip bir boşluk hissi var.

Gözlerimi açıp yalnız olmadığımı gördükten sonra, ama terkedilmemiş, ama bırakılmamış, içgüdüyle elimi kalbimin üzerine koydum. Korktuğum gibi kalbimin bulunması gereken yerde derin bir çukur vardı. Hiç kan akmayan bir çukur. "O halde ölmüşüm" diye mırıldandım. gene de inanmadım.

Bu garip anda, ölü veya diri, hatıra kapıları ardına kadar açıldı ve zaman koridorlarının içini gördüm ki, hiç kimsenin ruhunun uçup gitmesine hazır olmayan seyretmeme müsaade edilmeyen: Her bölümünü ve acınacak zayıflığını, mutlak biçareliğini, kara nöbetçiydim, başka bir şey değil, küçük ve zavallı kalbini alçakça ve boşuna korumaya uğraşan. Onun hiçbir zaman-hayal ettiğim gibi kırılmadığını gördüm, fakat korku ile paralize olmuştu, boşluğa çakılmıştı. Beni alçaltan elemli yaraların, duygusuz bir çaba içinde geri geldiğini, bu kuruyan kalbi parçalanmaktan kurtarmaya çalıştığını gördüm. Kalb, hiç bir zaman dokunulmamış, kullanılmamaktan yavaş yavaş ufalmıştı.

Artık gitmişti, bu kalp benden alınmıştı, hiç şühhesiz Merhamet meleği tarafından öylesine iyileşmiş ve tamir edilmiştim ki ölümde yaşıyabilirdim, hayatta hiçbir zaman yaşamadığım gibi. Artık incinemez, bir kalp için başka neye ihtiyaç var?

Orada yüzükoyun yeniden geri gelen bütün güç ve gayretimle yatarken, kaderimdeki melânet bir kaya gibi beynime vurdu. Yaradılıştaki mutlak boşluk hissi her tarafımı kapladı. İncinmemeyi kazanmıştım, sonuna kadar benimdi, fakat hayat- eğer buysa- bütün anlamını kaybetmişti. Dudaklarım dua edercesine kıpırdandı ama, kaderimi ifade etme hissim yaptırmadı. Kalpsiz, birşeyler söyleme kuvvetimi kaybetmiştim, yaratıcımla bile.

Şimdi bir kere daha, Melek önüme geldi. Kare şeklindeki

ellerinde benim olan kalbin zavallı ve küçülmüş suretini tutuyordu. Azami derecede şefkatli bir bakışı üzerine koyarak, bu ölü görünüşlü kor gibi şeye üflemeye başladı, tâ ki, kabarıp kanla dolana kadar, tâ ki ellerinin arasında canlı, insan kalbi gibi atmaya başlayıncaya dek.

Tekrar yerine koyarken dudakları bir duayı telaffuz eder gibi oynadı, ama en ufak bir ses çıkmadı. Günâhlarım affedilmişti; tekrar günâh işlemek için ve ruhun ateşiyle tekrar yanmak için serbesttim. Fakat o anda anladım; hiçbir zaman, hiçbir zaman unutmayacaktım ki, idare eden kalptir, kalptir bağlayan ve koruyan. Hiç ölür mü bu kalp, çünkü emin ellerde artık.

Hangi neşeydi beni kendine bağlayan! Hangi tam ve gerçek hakikat!

Ayağa tamamen yepyeni bir varlık olarak kalktı, dünyayı kucaklamak için kollarımı uzattım. Hiçbir şey değişmemişti, herzaman bildiğim eski dünyaydı. Ancak şimdi, ona başka gözle bakıyordum. Artık kaçmak için bir yol aramıyor, hasta taraflarını aramak veya onu en ufak şekilde değiştirmek istemiyordum. tamamen onunlaydım. Ölüm gölgesinin vadisinden gelmiştim; insan olduğuma artık utanmıyordum, her yönü ile insan olduğuma.

Yerimi bulmuştum. Oraya aittim benim yerim dünyadaydı, ölüm ve çürümüşlüğün ortasında? Arkadaş olarak güneş, ay ve yıldızlar. Kalbim günâhlarından arınmış, korkusuz; şimdi kendisini ilk gelene sunmak için çağırıyordu. Doğrusu, sanki tamamım kalpmiş gibi bir hisse kapılmıştım, hiçbir zaman kırılamıyacak bir kalp, yaralanamıyacak, kendisine hayat veren tarafından sonsuzla ayrılamaz hale getirilmiş.

Ve böylece, dünyanın sislerine doğru yürürken, orada bütün yıkıntılar ortaya çıkmış, yalnız panik hüküm sürüyordu, ruhumdaki bütün sıcaklık ile haykırdım-" Kuvvetlenin, kardeşlerim! Kuvvetlenin!"

XII. Bölüm

Pazartesi sabahı büroya vardığım zaman, masamın üzerinde yatan bir telgraf buldum. Yazıda, vapurunun perşembe günü geleceğini ve kendisini iskelede karşılamam gerektiğini bildiriyordu.

Tony'e hiçbirşey söylemedim, bir belâ olarak görecekti yalnızca. Mesajı defalarca kendi kendime tekrarladım; adeta inanılmaz gibiydi.

Kendime gelmem saatler aldı. Akşam üstü bürodan ayrılırken yanlış okumadığıma emin olmak için, Mesaja bir kere daha göz attım. Hayır, perşembe günü geliyordu, yanlışlık yoktu. Evet bu perşembe, ne bir daha ki, ne de sonuncu. Bu perşembe. İnanılmaz bir şey.

İlk yapılacak şey, oturulacak bir yer bulmaktı. Bir yerlerde küçük, sıcacık, samimi bir oda çok pahalı olmayan. Bu gene borçlanmam demekti. Kimden? Herhalde Tony'den değil.

Arkadaşlar haberi alınca fazla sevinç göstermediler. Annemin tek emri "O geliyor diye işini bırakmayacağını umarım," dı.

Perşembe günü vaktinden bir saat önce iskeledeydim. Hızlı Alman vapurlarından birisi ile geliyordu. Gemi biraz rötarla geldi, yolcular indiler, valizler alındı, ancak ne Mona'dan ne de Stasia'dan bir iz vardı. Panik halinde ilgili büroya koşup manifestoyu okudum. Listede ne onun, ne de Stasia'nın adı vardı.

Kiraladığım küçük odaya döndüm. Kalbim kurşun gibi ağırdı. Tabii bana bir mesaj gönderebilirdi. Gaddarcaydı, onun gibi gaddardı.

Ertesi sabah büroya geldikten biraz sonra, Telgraf Müdürlüğünden telgrafım olduğunu haber veren bir telefon aldım. Bana ait bir telgraf. "Okuyun!" diye bağırdım. (Esrarkeşler, ne bekliyorlardı?)

Mesaj: "Cumartesi Berenraia ile geliyoruz. Sevgiler"

Bu defaki haber gerçek fevkaladelikti. iskeleden gelişini seyrettim. O, O.. Ve her zamankinden daha büyüleyici. Küçük denkiyle beraber bir valiz ve içi ağzına kadar dolu bir şapka kutusu taşıyordu. Fakat Stasia neredeydi?

Stasia hâlâ Paris'teydi. Ne zaman geleceği belli değildi.

Harika!.. diye düşündüm. Fazla soru sormam gereksiz.

Takside, ona kiraladığım odadan bahsedince, sevinmiş göründü. "Sonra daha iyi bir yer buluruz) diye işarette bulundu. (İsa aşkına, hayır! "dedim içimden." Niye daha iyi bir yer?)

Ona soracağım binlerce sual vardı ama, kendimi tuttum. Gemiyi niye değiştirdiğini bile sormadım. Dün, geçen ay veya beş yıl evvel olanların ne önemi olabilirdi ki? Geri gelmişti ya, bu yeterdi.

Sual sormaya gerek yoktu olanları bana anlatmak için yanıp tutuşuyordu. Ondan yavaş olmasını, hepsini bir anda anlatmamasını rica ettim. "Bir kısmını sonraya sakla" dedim.

Denkini boşaltırken her çeşit hediyeler getirmişti; resimler, oyma işleri, albümler - ona aşk yapmadan duramadım. Yerde, kağıtların, kitapların, resimlerin, elbiselerin, ayakkabıların ortasında seviştik. Bu ara bile, konuşmayı durduramamıştı. O kadar çok anlatılacak şey vardı, o kadar anlaşılması gereken isim vardı ki... Kulaklarıma deli saçması gibi geliyordu.

Sözünü birden keserek, "bunu söyleme bana" dedim. "Orayı seveceğime emin misin?"

Yüzü tamamen çıldırmış gibi bir hal aldı. "Sevmek mi? Val, bütün ömrüm boyunca hayal ettiğim şey0 Oraya aitsin. Benden bile fazla. Burada arayıp bulamadığım herşey var. Herşey..."

Tekrar anlatmaya başladı - sokaklar, görünüşleri, eğri, nefes kesici olanlar, geçitler, çıkmaz sokaklar, küçük güzel yerler, büyük geniş caddeler, Etoile'den şua gibi yayılanlara benzeyen, sonra pazarlar, kasaplar, kitap sergileri, köprüler, bisiklet yolları, café'ler, kabareler, parklar, çeşmeler, hatta tuvaletler. Kap-

tan Cook'un turu gibi devam ediyordu. Benim bütün yaptığım, gözlerimi döndürmek, başımı sallamak, ellerimi çırpmaktı. "Eğer yarısı kadar iyiyse" diye düşündüm, "harika olmalı."

Bir ekşi nokta vardı: Fransız kadınları. Bilmemi istedi ki, katiyetle güzel değildiler. Cazibeli, evet. Fakat bizim Amerikan kadınları gibi güzel değil. Öte yandan, erkekler ise, değişik ve hayat doluydular, ama ellerinden kurtulmak çok zordu. Erkekleri beğenecceğimi düşünmüştü ama adetlerini almıyacağımı ümid etmişti, kadınlar bahis konusu olunca. Kadınlar hakkında "orta çağlara ait" düşünceleri olduğunu öğrenmişti. Erkeğin kadını umumi bir yerde dövme hakkı vardı. "Görmek çok feci" diye bağırdı. "Kimse müdahaleye kalkmıyor. Polisler bile görmemezlikten geliyor."

Bu adeti şüphe ile karşıladım. Bir kadının gözlemi. Amerika'dakilerini tutar. Benim için hiçbir cezbedici tarafları yok.

Beraber gitmediğimizi unutarak "geri dönmeliyiz," dedi. "Senin için tek hayat bu, Val. Orada yazarsın. Sana söz veriyorum. Açlıktan ölsek bile. Orada kimsede para yok gibi. Gene de idare ediyorlar nasıl, anlamadım. Herşeye rağmen, orada parasız kalmakla burada kalmak aynı şey değil. Burada sevimsiz. Orda... ne bileyim, romantik diyebilirsin sanırım. Fakat geri döndüğümüz zaman parasız kalmıyacağız. Şimdi çok çalışmamız, para biriktirmemiz lâzım ki, gittiğimiz zaman iki üç yıl idare etsin."

Onun "iş" hakkında bu kadar samimi konuşmasını duymak iyiydi. Ertesi gün, pazardı, dolaşıp, konuşarak geçirdik. Yalnız istikbale ait plânlar. Ekonomi yapmak için yemek te pişirebileceğimiz bir yer aramaya karar verdi. Kiraladığım tek odadan daha çok eve benzeyen bir yer. "Çalışabileceğin bir yer" onun açıklama şekliydi.

Bu çok alışılmış bir yoldu. İstediği gibi yapsın diye düşündüm. Zaten yapacaktı ya.

"İşin çok sıkıcı olması lâzım" diye işaret etti.

"Çok kötü değil." Gelecek cümleyi biliyordum.

"Hep bu işi yapmıyacaksın umarım?"

"Hayır hayatım, yakında tekrar yazmaya başlıyacağım."

"Orada" dedi, "insanlar daha rahat idare edebiliyorlar. Ve çok daha ucuza. Eğer ressamsa resim yapar, yazar ise yazar. Her taraf pespembe olana dek durmamak." Sustu, hiç şüphesiz karamsarlık göstesecceğimi düşünüyordu. "Biliyorum Val" diye değişik bir sesle devam etti, "biliyorum ki sen benim vaziyeti ucu ucuna kurtarıp iki kuruşu bir araya getirmek için çalışmamı görmekten nefret edersin. Ben de sevmiyorum. Fakat sen hem yazıp, hem çalışamazsın, bu apaçık. Birisinin fedâkârlık etmesi gerekiyorsa bırak ben edeyim. Gerçekte fedâkârlık değil benim yaptığım. Bütün yaşama sebebim, senin yapmak istediklerini gerçekleştirdiğini görmek için. Bana inanmalısın, senin için en iyi şeyi yaptığıma emin olmalısın. Bir Avrupa'ya gitsek, işler tamamen değişecek. Orada çiçeklerin açacak, biliyorum. Burada yaşadığımız ne kadar yavan ve değersiz bir hayat. Anlayabiliyor musun Val, görmek istediğin bir arkadaşın bile var mı? Bu sana birşeyler söylemiyor mu? Orada yalnızca gidip bir cafâ'ye oturacaksın, durmadan arkadaşların olacak. Aynı zamanda, senin hoşlandığın konulardan konuşurlar. Bu şekilde konuştuğum tek arkadaşın Ulric. Diğerleriyle yalnızca soytarı gibisin. Yalan mı?"

Tamamen gerçek olduğunu kabul etmekten başka çarem kalmamıştı. Bu şekilde samimi konuşmamız, benim için neyin iyi, neyin kötü olduğunu benden daha iyi biliyormuş gibi bir his verdi bana. Hiçbir zaman bu kadar çok problemlerimize mutlu bir çözüm bulmaya hevesli değildim. Özellikle eğerli olarak çalışmayı. Aynı fikirde olma problemi ve...

Cebinde birkaç penny kalmış olarak döndü. Dediğine göre, son dakikada vapur değiştirmek gerektiği takdirde sakladığı parayı harcamıştı. Birşey söylenemezdi tabii ve daha uzun açıklamalarda bulundu, yükümlü olanlar, fakat o kadar hızlı ve karmakarışık anlattı ki takip edemedim. Beni en çok şaşırtan bu kadar kısa sürede taşınacak bir yer bulabilmesiydi. Brooklyn'in

en güzel sokaklarından birinde. Tam yerini bulmuştu, bir aylık avans vermiş, bana bir daktilo kiralamış, kileri doldurmuş ve Tanrı bilir daha neler almıştı. Bu kadar parayla nasıl geldiğini merak etmiştim.

Birkaç değersiz doları aşırabilmek için yaptığım sakat çabaları düşündüm. Ve Tony'e olan borcumu.

"Sorma" dedi, "ihtiyacımız olunca paramız olacak?"

"Biliyor musun" dedi, "herkes beni görmekten o kadar memnun oldu ki, kimse istediğime hayır demedi."

"Herkes" bu sözü "birisi" demek olarak çevirdim.

Biliyordum ki bundan sonra gelecek şey "Bırak şu korkunç işi!"

Tony de biliyordu. "Bizimle daha fazla kalmıyacağını biliyorum" dedi birgün. "Biryerde sana gıpta ediyorum. Ayrıldıktan sonra arada bir uğra ki birbirimizi kaybetmiyelim. Özleyeceğim seni serseri.

Ona, benim için yaptıklarını unutmayacağımı söylemek istedimse de hemen durdurdu beni. "Sende aynı şeyi yapardın" dedi, "benim yerimde olsaydın. Ciddi soruyorum, cidden artık oturup yazacak mısın? Umarım ki öyledir. Mezar kazıcı buluruz ama, yazar bulamayız. Değil mi?"

Tony'e Allahaısmarladık demeden önceki hafta zor geçti. Onu son görüşümdü. Borcunu ödedim neticede, ama damla damla Diğer borçlu olduklarım paralarını onbeş yirmi yıl sonra aldılar. Tekrar oraya döndüğüm zaman bir kısmı ölmüştü. Hayat bu, Gorky'nin dediği gibi, "Hayat Üniversitesi."

Yeni evimiz fevkalâdeydi. Eski tip kahverengi boyalı bir evin arakaya bakan ikinci katıydı. Bütün konfor, yumuşak halılar, kalın yün battaniyeler, buzdolabı, banyo ve duş, büyük bir kiler, elektrik sobası dahil herşeyi tamamdı. Mal sahibesinin de muhakkak ki çok hoşuna gitmiştik. Liberal fikirli ve aşırı derece sanattan hoşlanan bir Museviydi. Bir yazar ve aktrisle tanışması Mona aktrist olduğunu söylemişti - onun için çifte zafer olmuştu. Kocasının ani ölümüne kadar öğretmendi yazarlığa

özenerekten. Kocasının ölümünden sonra sigortadan aldığı para öğretmenliği bırakmasını sağlamıştı. Yakında yeniden yazmaya başlıyacağını umuyordu. Belki ona yardım da ederdim boş zamanlarında.

Hangi açıdan bakarsanız bakın durun fevkalâdeydi. Ne kadar sürerdi? Kafamda hep bu soru vardı. Mona'nın her akşamüstü çarşıdan eli kolu dolu gelmesini görmek hoşuma gidiyordu. Onun değişmesini görmek ne güzel, önlük takıp yemek pişirmesi. Mesut evlilik yapmış bir kadının portresi. Ve her zaman yemek pişerken dinlenecek yeni bir plâk - her zaman egzotik, kendi başıma almama imkân olmayan. Yemekten sonra kahve ile beraber nefis bir içki. Sonra sinema. Veya aristokratik çevrede yürüyüş, kelimenin tam anlamıyla, pastırma yazı.

Ve böylece, birgün, aşırı derecede güven içinde kendisinden hoşlanın bir ihtiyar bunaktan bahsetti, onu - yazar olarak! - tanıyan. En ufak bir rahatsızlık veya kızgınlık belirtisi göstermeden sabırla dinledim.

Ve her arkasından, bu aşırı derecede kendine güvenin nedeni anlaşıldı. Eğer hayranına ispat edebilirse - gerçeği ne güzel değiştiriyordu! bir kitap yazabildiğini, örneğin bir roman, o bastıracaktı. Daha ne istesindi, yazı yazdığı süre içinde oldukça yüklü haftalık ta veriyordu. Tabii her hafta birkaç sayfa yazı görmeyi arzuluyordu. Dürüst bir iş değil miydi?

"Hepsi bu kadar değil Val. Gerisini sonra anlatacağım? Kitaba başladıktan sonra. Sana anlatamamak zor, emin ol, ancak bana güven. Söyleyecek birşeyin var mı?"

Ne düşüneceğimi bilemiyecek kadar şaşırmıştım.

"Yapabilir misin? Yapacak mısın?"

"Çalışacağım, ama."

"Ne aması, Val?"

"Ya bir erkeğin yazdığını anlarsa?"

"Hayır Val, anlayamaz." Hemen cevap vermişti.

"Nereden biliyorsun? Nasıl bu kadar emin olabilirsin?"

"Çünkü denedim bile. Bazı eserlerini okudu - ben yazmışım gibi gösterdim, tabii - hiçbir şeyden şüphelenmedi.

"Haaa. Şimdi anlıyorum. Hiçbir şeyi ihmal etmezsin, değil mi?"

"Eğer bilmek istersen, çok ilgilendi. Kabiliyetimden şüphe edilemiyeceğini söyledi. Basımevi sahibi bir arkadaşına gösterecek götürdüklerimi. Tatmin oldun mu?"

"Fakat bir roman. Gerçekten bir roman yazabileceğime inanıyor musun?"

"Niye yazamıyasın? Kafana taktığın herşeyi yapabilirsin. Toplumsal bir roman olması gerekmez. Bütün ilgilendiği gerçekten bu işte sebat edip etmeyeceğim. Benim, kaprisli, karasız ve garip bir kişi olduğumu söylüyor."

"Aklıma gelmişken sorayım" diye sözünü kestim "bizim nerede... senin yani... oturduğunu biliyor mu?"

"Tabii bilmiyor! Sen beni deli mi zannettin. Ona annemle beraber oturduğumu ve hastalıklı olduğunu söyledim."

"Ne iş yapıyor?"

"Kürkçü galiba." Bunları konuşurken, o adamla nasıl tanıştığını öğrenmenin ilginç olacağını düşünüyordum. Ve daha önemlisi bu kadar kısa sürede arkadaşlığını nasıl ilerlettiğini... Fakat bu sorulara havanın ne kadar güzel olduğu cevabını alırdım.

"Borsada da oynuyor" diye ekledi. "Bin tarakta bezi var muhtemelen."

"Demek seni, hastalıklı annesi ile oturan yalnız bir kadın olarak tanıyor?"

"Boşandığımı söyledim ona. Aktrisken kullandığım adımı söyledim."

"Görünüşe göre herşeyi ayarlamışsın. Nihayet geceleri iş araman gerekmiyecek değil mi?

Soruma şöyle cevap verdi: "Senin gibi Village'den ve bütün o saçma bohemliklerden nefret ediyor. Ciddi söylüyorum, Val, bir kültürü var. Bir tek nedenle, müziğe deli gibi tutkun. Bir zamanlar keman çalmış ta..."

"Evet? Ve ne diyordun ona, bir ihtiyar bunak mı?"

"Baba."

"Baba mı?"

"Evet, yalnızca baba."

"Kaç yaşlarında aşağı yukarı?"

"Elli filân..."

"Çok yaşlı sayılmaz değil mi?"

"Haaa-yır. Ama tamamen kendi halinde. Daha yaşlı gösteriyor."

"O halde" dedim, konuyu kapatmak için, "çok ilginç. Kimbilir, belki bir sonuca varır. Hadi yürüyüşe çıkalım, ne dersin?"

"Tabii," dedi. "Ne istersen yaparız."

Ne istersen...Bu ağzından çok nadir duyduğum bir sözdü. Avrupa gezisi sihirli değişiklikleri mi yapmıştı? Veya henüz söyliyemediği bir dolap mı dönüyordu ortada? Şüpheleri eşelemeye meraklı değildim. Ama bütün dedikoducu izleriyle bir geçmiş vardı. Baba'nın bu teklifi - biraz fazla samimi gibi görünüyordu. Ve muhakkak benim hatırım için girmişti bu işe onun değil. Bir aktrist yerine bir romancı olarak alınmak ona tesir ederse ne olacaktı. Beni harekete geçirmek için bunu yapıyordu. Problemlerimi çözüş yolu böyleydi.

Durumun midemi bulandıran bir yüzü vardı. Ama baba ile olan konuşmalarından sonraya bıraktım. Konuşmalar "onun işiyle," ilgiliydi.

Baba görünüşe göre tamamen aptal değildi. Sorular sorabilirdi. Bazen zor olanlar çıkabilirdi. Ve o, yazar olmadığından, kendisine direkman sorulan bazı soruları şöyle cevaplandıramazdı: "Niye böyle yazdınız?" sorusunda cevap: "Bilmiyorum." dur. Bilmesi gerektiğini hatırlayıp, bir yazarın o çok garip açıklamalarının, çok akıllı olduğu ile iftihar eden bir yazarın açıklamaları gibi -verecekti. Bu cevaplar babanın hoşuna gidecekti. Nihayet, o'da yazar değildi.

"Daha daha!.." dedim.

Anlattı, her ne kadar çoğu hayal ürünü iseler de, oturup kahkahalarla gülebilirdim. Bir ara öylesine zevklendim ki "Aynı zamanda bir yazar olmadığını nereden biliyorsun?" dedim.

"Hayır, Val, ben değilim? Hiçbir zaman yazar olamam. Ben bir aktristim o kadar."

"Yani bir şarlatanım demek istiyorsun?"

"Hayır, hiçbir şeye karşı gerçek yeteneğim yok."

"Her zaman böyle düşünmedin" dedim. Onu, böyle bir şeyi kabule zorlamaktan üzülmüştüm.

"Düşündüm!" diye patladı. "Aktrist oldum... daha doğrusu sahneye çıktım... sadece aileme, sandıklarından daha fazla birisi olduğumu göstermek için. Tiyatroyu sevmedim. Ne zaman bir rol alsam korku ile doluyordum. Kendimi hırsız gibi hissediyordum. Ne zaman aktrist olduğumu söylesem, yalandan kendimi inandırmak için söylerdim. Ben gerçek bir aktrist değilim, biliyorsun. Her zaman içimi okumaz mıydın? Sahte veya suni olan herşeyin içini okursun. Bazen, benimle yaşamaya nasıl tahammül ettiğine şaşıyorum. Gerçekten şaşıyorum..."

Garip şeyler söylemişti. Şimdi bile, bu kadar dürüst, bu kadar samimi iken, rol yapıyordu. Şimdi yalandan kendi kendini tatmin etmek isteyen bir kişi olduğunu göstermek istiyordu. Artistlik yeteneği olan her kadın gibi, gerçek kişiliği bahis konusu olunca kendini ya küçültür, ya abartırdı. sadece birisini etkilemek istediği zaman gerçek kişiliğine bürünürdü. Hasmını silâhtan arındırma yolu buydu.

Baba ile olan konuşmalarında dinlemeyi tesadüfe bırakmadığım konular da vardı! Özellikle yazarlık üzerine konuşmalar. Onun yazarlığı. Kimbilir? Belki istemiyerek tanımladığı - itiyar bunak - onun için görmüştü. Belki onu dener gibi gözüküyordu yazı işiyle parayı daha kolay kabul etmesi için. Belki de ona parayı kazandığı hissini vererek utangaçlığını önlüyordu. Vardığım sonuca göre, hemen açıkça metresi olmasını teklif edecek bir tip değildi. Açıkça değil ama, üstü kapalı olarak çok çirkin olduğunu ima etmişti. (Bir kadın başka ne der?) Ancak bu fikri devam ettirmek... Egosunu tatmin ederek - ve böyle bir kadını ciddi olarak sanatkâr kabul edilmek kadar ne tatmin edebilir? - belki istenmeden metres rolü oynamayı kabul

ederdi. Yolundan sapan bir minnetkârlık. Bir kadın, birisinin kendisi için yaptıklarına müteşekkir olursa, çoğu kez onunla yatar.

Şanslar, tabii o başlangıçtan beri herşeye değerini vermişti.

Bu çeşit çözümlemeler, kurduğumuz muntazam ilişkiyi rahatsız etti. İşler iyi gittiği zaman, aklın ruha zarar vermeden nerelere kadar gidebilmesi ne kadar şaşırtıcı.

Akşam yemeğinden sonraki yürüyüşlerimizden çok zevk alıyordum. bu yürüyüşler bizim için yeniydi. Daha dikkatli olarak, serbestçe konuşuyorduk. Cebimizde para olması; eski alışılmış kötü halimizden başka şeyler konuşmamıza yardım ediyor. Çevredeki sokaklar, büyük, gösterişli, geniş. Eski evler, devirlerini doldurarak tohuma kaçıyorlar. Hâlâ bir muhteşem havaları var. Bazılarının önünde, eski günlerde at bağlamaya mahsus palangalar. Yollarda çardaklar, çok yapraklı ağaçlar; çimenlikler, her zaman muntazam ve bakımlı, ışıklandırılmış. Hepsinin üstünde sokakları kaplayan belirgin sessizlik, insan bir blok ötedeki ayak seslerini duyar.

Yazı yazmaya müsait bir atmosfer vardı. Oturduğumuz yerin arka penceresi, içinde iki tane kocaman ağaç olan bir parka bakıyordu. Açık pencereden çoğu kez güzel bir müziğin nağmeleri girerdi. İlk geldiğimizden beri devamlı ilâhiler söyleyen bir koroyu idare eden şefin sesini duyardım? çoğu zaman Sirota veya Rosenblatt - ev sahibi benim sinagog müziğimi anladığı için. Bazen bana, evde yapılmış kek veya kendi pişirdiği pastayı vermek için gelirdi. Merakla çalışma masama bakar, her zaman kitap ve kağıtlarla dolu; ve sonra, bir yazarın özel odasını gözetlemek imtiyazına sahip olduğu için müteşekkir giderdi.

Akşam üstü yürüyüşlerimizden birinde, köşe başında dondurma ve soda satan bir dükkâna sigara almak için girdik. Musevi aile tarafından idare edilen eski tarz bir yerdi. İçeri girer girmez hoşuma gittiğini hissettim; çocukluğumda çukulatalı krema veya bir paket İspanyol fındığı almak için sahip olmak

istediği küçük dükkânların solgun ve ağır havası vardı. Dükkan sahibi loş bir köşede arkadaşıyla satranç oynuyordu. Satranç tahtasına eğilişleri bana ünlü tabloları hatırlattı, özellikle Cézanne'ın kağıt oynayanlarını. Patron bizimle meşgul olurken iri yarı ve başında kocaman bir şapka olan rakibi gözlerini tekrar satranç tahtasına çevirdi.

Sigaralarımızı almıştık ki, birer de dondurma yemeye karar verdik.

"Sizi oyununuzdan alı koymayayım" dedim servisleri alırken. "Satranç oynarken meşgul edilmenin ne demek olduğunu bilirim."

"Demek siz de oynuyorsunuz?"

"Evet, ama çok az. Çok gecelerimi aldı."

Sonra onu alıkoymak gibi bir niyetim olmadığı halde, ikinci caddeden, bir zamanlar gittiğim satranç klübünden, Café Royal'den ve bir sürü yerden bahsettim.

Büyük şapkalı adam kalkıp yanımıza geldi. Yanımıza gelmesini Musevi olduğumuzu sanmasına verdim. İçim sıcak bir duyguyla doldu.

"Demek siz de satranç biliyorsunuz?" dedi. "Peki niye bize katılmıyorsunuz?"

"Bu gece olmaz" diye cevap verdim. "Biraz hava almaya çıkmıştık."

"Yakında mı oturuyorsunuz?"

"Sokağın köşesinde" diye tarif ettim.

"Bayan Skolsyk'nin evi" dedi. "Onu iyi tanırım. Bir kaç blok ötede ev eşyaları satan bir dükkânım var... Myrtle caddesinde.. Uğrayın."

Sonra elini uzattı ve "Adım Essen. Sid Essen." deyip Mona'nın elini sıktı.

Biz de kendimizi tanıtınca yeniden el sıkıştık. Çok hoşlanmış gözüküyordu. "Musevi değilsiniz." dedi.

"Hayır" dedim. "Ama çok arkadaşım var." "Karınız, o, Musevi değil mi?" Dikkatle Mona'nın yüzüne baktı. "Hayır" dedi. "Yarı çingene, yarı Romanyalıdır. Bukovina'dan."

"Harika" diye bağırdı. "Abe, nerede o purolar? Bay Miller'e tutar mısın?" Monaya döndü. "Biraz hamursuza ne dersiniz?"

"Oyununuz?..." dedim.

"Boş ver!" dedi. "Vakit geçirmek için oynuyorduk. Siz ve - güzel karınızla konuşmak büyük zevk. Aktrist değil mi?"

Başımı salladım.

"Hemen belli oluyor" dedi.

Konuşma böyle başladı. Bir saatten fazla konuştuk. Onu en çok etkileyen, tabii, Musevileri sevmemdi. Yakında dükkanına muhakkak uğramalıydım. Orada, eğer istersem, satranç oynayacaktık. Dükkanının morga benzediğini söyledi. Niye oraya bağlı kaldığını anlamıyordu bir avuç müşterisi vardı. Tekrar el sıkışıp ayrılırken, ailesi ile tanışma şerefini vereceğimi umduğunu söyledi. "Birbirimize komşu gibiyiz" dedi.

Dışarı çıkınca "Yeni bir arkadaşımız oldu" dedim.

"Seni çok sevdi, eminim" dedi Mona.

"Okşanıp sevilmek istenen köpeğe benziyor, değil mi?"

"Şüphesiz çok yalnız bir adam."

"Keman çaldığını söylemedi mi?"

"Evet" dedi Mona. "Hatırlamıyor musun her hafta evinde müzisyenlerin toplandığını söyledi veya eskiden toplanırlarmış."

"Tamam, Tanrım bu Müseviler kemanı ne kadar çok seviyorlar."

"Val, galiba sende bir parça Musevi kanı olduğunu sandı."

"Belki vardır. Ama herhalde bundan en ufak bir şekilde gocunmam."

Lüzumsuz bir sessizlik oldu.

"Senin aldığın manada demek istemem" dedim nihayet.

"Biliyorum" diye cevap verdi. "Boş ver."

"Hepsi satranç oynamayı da biliyor." Yan kendime konuşuyordum. "Hiç dikkat ettin mi, bir şey hediye etmeyi çok seviyorlar."

"Başka bir şeyden konuşamaz mıyız?"

"Tabii, Tabii konuşuruz! Özür dilerim. Heyecanlandım, o kadar. Ne zaman gerçek bir Museviye rastlasam, evimdeymişim gibi geliyor. Bilmiyorum niye?"

"Çünkü sıcak ve cümert insanlar - senin gibi" dedi.

"Bana kalırsa tarihi insanlar oldukları için."

"Sen başka bir dünya için yaratılmışsın, Val, Amerika için değil. Kendi kendinden başka herkesle mükemmel geçiniyorsun. Sen toplumdan atılmış bir kişisin."

"Ya sen? Sen de buraya ait değilsin!"

"Biliyorum" dedi. "Roman işini halleder etmez çekip gideriz. Beni nereye götürürsen götür, umurumda değil, ama önce Paris'i görmelisin."

"Olur! Ama başka yerler de görmek isterim... Roma, Budapeşte, Madrid, Viyana, İstanbul. Bir gün senin Bukovina'nı görmek isterim. Ve Rusya Moskova, Petersburg, Nijini - Novgorod... Ah! Nivski Prespekt'te yürümek... Dostoyevski'nin adımlarında! Ne rüya!"

"Gerçekleşebilir, Val. İstediğimiz her yere gidemememize bir sebep yok... dünyada her yere."

"Gerçekten inanıyor musun, Mona?"

"Biliyorum öyle olacağını." Sonra düşünmeden konuştu "Stasia'nın nerede olduğunu bilmiyorum."

"Bilmiyor musun?"

"Tabii bilmiyorum. Döndüğümden beri ondan bir haber alamadım. İçimde, sanki bir daha haber alamayacakmışım gibi bir his var."

"Üzülme" dedim. "Haber alırsın. Bir gün ortaya çıkar - şappadak!"

"Orada değişik bir insan olmuştu."

"Ne demek istiyorsun?"

"Ne bileyim. Değişik, o kadar. daha normal belki. Bazı erkekler onu cezbediyorlardı. Sana bahsettiğim Avusturyalı gibi. Onun çok nazik, çok şefkatli olduğunu sanıyordu."

"Aralarında bir şey olduğunu sanıyor musun?"

"Kim bilir? Sanki birbirlerine deli gibi aşıklarmışçasına devamlı beraberdiler."

"Sanki dedin. Ne demek istedin, yani?"

Tereddüt etti, sonra nefretle, acıyormuş pozunda: "Böylesine bir mahluka hiç bir kadın bağlanamaz! Stasia'yı okşuyor, elinden yemek yiyordu. Ve Stasia'da bu durumdan hoşlanıyordu. Belki kadın olmasını hissetmesine yardım etti."

"Sanki bu anlattığın Stasia değil" dedim. "Gerçekten değiştiğini düşünmüyorsun değil mi?"

"Ne düşüneceğimi şaşırdım, Val. Üzülüyorum, o kadar. Çok iyi bir arkadaşı kaybetmişim gibi geliyor."

"Saçma!" dedim. İnsan arkadaşını bu kadar kolay kaybetmez."

"Benim çok mütehakkim olduğumu da söylemişti..."

"Belki öylesindir - Onunla iken."

"Kimse onu benden daha iyi anlamadı. Yalnız onun mutlu olduğunu görmek istiyordum. Mutlu özgür!.."

"Seven herkes bunu söyler."

"Sevmekten fazla bir şeydi, Val. Çok fazla."

"Belki kadınlar başka. Erkekler bunu anlayacak kadar ince değil."

Tartışmamızın kavga halini almasından korkup, becerebildiğim kadar konuyu değiştirdim. Sonunda açlıktan öleceğimişim gibi bir hareket yaptım. Beni hayli şaşırtan bir cevap verdi "Ben de."

Evimize döndük. İyi bir yemekten sonra - pate de foie gras, soğuk hindi, beyaz Mosella şarabında yıkanmış soğuk lahana - makinanın başına oturup gerçekten yazabilecekmişim gibi geldi. Belki konuşmalar sayesinde, seyahat, değişik şehirler... yeni bir hayat... Veya başarılı bir şekilde konuşmamızın tartışma halini almasını önlemem. (Ne kadar lezzetli konuydu, Stasia.) Veya belki Musevi adamdı, Sid Essen ve ırksal hatıraların karıştırılması. Ve yalnızca yerimizin güzelliğinden, rahatlık duygusundan, güzel bir uyuşukluktan, evde olmaktan başka bir şey değildi.

Neyse, masayı temizlerken, dedim ki: "Eğer insan, konuşuyormuş gibi yazabilse... Gorky, Gogol veya Knut Hamsun gibi!."

Bir annenin kucağındaki çocuğuna bakması gibi bir bakış attı bana.

"Niye onlar gibi?" dedi. "Kendin gibi yaz, bu çok daha güzel."

"Keşke ben de öyle düşünebilseydim. Allahım! Bendeki gariplik nedir biliyor musun? Ben bir bukalemunum. Sevdiğim her yazarı taklit etmek istiyorum. Oysa kendi kendimi taklit edebilsem!"

"Ne zaman yazdıklarını göstereceksin bana?" dedi. "Şimdiye kadar ne yazdığını merak ediyorum."

"Yakında" dedim.

"Bizim hakkımızda mı?"

"Öyle. Başka ne hakkında yazabilirim ki?"

"Her şey hakkında yazabilirsin, Val."

"Sana öyle geliyor. Benim sınırlı olduğum şeyleri hiçbir zaman farketmeyeceksin. Nasıl bir mücadeleden çıktığımı bilmiyorsun. Bazen tamamen kazandığımı hissederim. Bazen, yazabileceğim fikrini kimin verdiğini düşünürüm. Bir kaç dakika önce, yine deli gibi yazıyordum, kafamın içinde. Fakat makinenin başına oturunca ahmaklaşıyorum. Yıkılıyorum. Yıkıyor beni..."

"Biliyor musun" dedim "Gogol hayatının sonlarına doğru Filistine gitti. Garip bir adam Gogol. Roma'nın ölüşü gibi deli bir Rus düşün! Nerede öleceğimi merak ediyorum!"

"Ne oluyor sana Val? Neden bahsediyorsun? Yaşayacak seksen yılın daha var. Yaz! Ölmekten bahsetme."

Ona borçlu olduğumu hissettiğim romanından biraz bahsettim. "Bil bakalım kitapta kendime ne isim verdim!" dedim. Bilemedi. "Amcanın adını verdim. Viyana'da yaşıyan. Yanılmıyorsam bana orduda hafif süvari olduğunu söylemiştin. Ama onu ölüm alayının Albayı olarak gözümün önüne ge-

tiremedim. Bir Musevi olarak ta. Ama onu beğeniyorum. Onun hakkında anlattığın her şeyi beğeniyorum. Bunun için onun adını aldım..."

Susuş.

"Bu saçma, aptalca romanda - belki baba öyle hissetmez - sarhoş bir Kazak gibi saldırmak istiyorum. Rusya, Rusya nereye gidiyorsun? İleri, ileri, Kasırga gibi! Her şeyi kırarak benliğimi bulabilirim. Hiçbir zaman kitapçıları memnun etmek için yazmayacağım. Çok kitap yazdım. Uyur - gezer kitaplar. Ne demek istediğimi anlıyorsun. Milyonlarca, milyonlarca kelime - hepsi kafamda. Orada altın külçeleri gibi gürültü yapıyorlar. Altın külçeleri yapmaktan yoruldum. Bu süvari hücumlarından bıktım... Karanlıkta. Artık yazdığım her kelime tam hedefe giden bir ok olmalı. Zehirli bir ok. Kitapları, yazarları, kitapçıları, okuyucuları öldürmek istiyorum. Kamu için yazmak benim için hiçbir şey ifade etmiyor. Sevdiğim, bir deli için yazmak - veya melekler için."

Sustum. Aklıma gelen bir fikirle, yüzümde meraklı bir tebessüm belirdi.

"Ev sahibemiz, acaba böyle konuştuğumu duysa, ne düşünür? Bize karşı çok iyi değil mi? Bizi tanımıyor. Benim ne kadar yürüyen bir katliam olduğuma inanmaz. Ve, benim neden Sirota ve manyak sinagog müziğini sevdiğim hakkında en ufak bir fikri yoktur. "Kısa kestim. "Sirota'nın bununla ne gilsi var zaten?"

"Evet, Val, heyecanlandım. Kitaba dök. Konuşarak kendini harcama!

XIII. Bölüm

Bazı zamanlar zihnim genellikle münasebetsiz bir fikre takılınca kafamı toparlayamam. O zaman, bir satır yazı yazmadan saatlerce yazı makinası önünde otururum. Bu sırada zihnim genellikle abes bir fikre takılır, düşündüklerimi toparlayamam ve tıpkı savaş arabasında sürüklenen bir savaşçı gibi, bu fikirlere takılmaktan kendimi alamam.

Sağ yanımdaki duvarın üzerine asılmış pek çok hatıra izleri vardı. bunların bir kısmı kelimelerdi. Benim ilgimi o kadar çok çekiyorlardı ki, adeta kafama çıkmak istiyorum. Bir kısmı Uccelle, Dćlla Francesca Breughel, Memling, Giotto gibi ressamların yaptıkları resimlerin kopyaları, bir kısmı da içlerinden değerli parçalarını almak istediği kitap adları ve sevdiğim yazarların kitaplarından alınmış cümlelerdi. Bu cümleler gerçek olarak kabul edilecek cinsten değil de, arasıra, bazı şeylere nasıl ters manalar verildiğini anlatıyordu. Örneğin: "Mesanesini kemiren solucan", yahut da "Kafasının arkasında yapışkanlığı gitmiş olan ur" gibi, İncilin içinde, değerli şeylerin nerelerde bulunacağına dair yazıların bulunduğu yerleri işaret eden kağıt parçaları vardı. İncil gerçekten bir değerli taş, maden ocağı idi. Bu kitaptan her parçayı okudukça, kendimden geçerdim. Lugatta pek çok çiçek, kuş, ağaç, sürüngen, değerli taş, zehir v.s. bölümler vardı. Kısacası, bu bilgilerle kendimi güçlü duyuyordum.

Fakat bütün bunlardan çıkan sonuç neydi? Örneğin: Alışkanlık yahut ta bolluk anlamına gelen kelimeyi düşünürken, zihnim sarhoş bir eşek arısı gibi avareleşirdi. En büyük yapıtını tamamlamadan bırakan Mistik, yahut ilahiyat bilgini Rus kompozitörünün adını hatırlamaya o kadar uğraştığım halde hatırlayamıyordum. Birisinin: "Kendini İsa zannederek insanlığın

ilgisini "son yemeğe" çekmeyi hayal eden, kendisi de dahil olmak üzere her şeyi yarattığını ve dünyayı kendi niteliği gereğince, altüst etmeye yetkili olduğunu sanan insanın, ölümüne bir sivilce sebep olmuştur." dediği kişi, Seriabin'di. Bu ad günlerce kafamı yordu. Her hatırıma gelişte, kendimi ikinci sokaktaki bir kahvenin arkasında bulurdum. Bu kahvenin etrafında genellikle Beyaz Ruslar ve Rus musevileri bulunurdu. Bunlar tanınmayan dahi, kutsal Scriabin'nin sonatlarını, Prelude'lerini ve etütlerini dinlerlerdi. Carnegie Hall'un galeri kısmında Seriabin'ı ilk kez dinlediğim gece, o kadar heyecanlanmıştım ki alkışlamak, ya da haykırmak için ayağa kalktığım zaman, -o vakitler delirmiş gibi haykırırdım - az kalsın galeriden aşağıya düşecektim. Seriabin zayıf çökük yanaklı bir kişi idi. monsieur Le Pompxes Funebre gibi redingot giymişti. Prokofiev'den sonra, gözlerimin önüne Luke Ralston geldi. Bunun Monsour Arouer'in ölüm maskesine benzeyen bir çehresi vardı. Bir dinsiz olarak öldü. Bu Luke Ralston iyi bir arkadaştı.

İthal malı yünlü kumaş örnekleriyle beşinci sokak erkek terzilerinin dükkânlarını dolaştıktan sonra eve gider, Almanca şarkılar söyler, bu sırada gösterdiği sevgi yüzünden onu berbat eden ihtiyar annesi, bir yandan domuz eti, koyun budu pişirirken ve lahana turşusu yaparken öte yandan da bin kere tekrarladığı gibi, onun ne kadar sevgili bir oğul olduğunu söylerdi. Fakat Luke Ralston'nun ince, eğitim görmüş sesi, çok sevdiği ve her zaman söylediği Hugo Wolf'un tok sesli melodilerini başaramayacak kadar zayıftı. Otuz üç yaşında öldü. Zatürreden diyorlar. Fakat belkide üzüntüden öldü. Bunun arasına unutulmuş başka kişilerin anıları giriyor. Bunlar, onikinci yüzyıl ile ondördüncü yüzyıl arasında Almanya'da dolaşarak şarkı söyleyen ve şiir okuyan şovalyeler ve fülütçüler, viyolensel çalıcıları, programına her zaman Schubert'in karnavalını koyan sade giyinmiş bir piyaniste benzeyen, eteklik giymiş piyanistler, (Bu piyanist bana pek çok Virtiöz olan rahibe Maud'dı hatırlatır.)

Havana sigarına benzeyen uzun saçlı ve kısa saçlı şarkıcılar vardı. bunların iri göğüslü olanlarının Wagner'in melodilerini haykıran sesleri, şamdanları devirebilirdi. Bazıları sevimli Jessicas'lara benziyordu. Saçları ortadan ayrılıp arkaya taranmıştı. Bunlar şevkatli Meryem'lerdi. (en çoğu musevi) Gecenin hiç bir saatinde buzla soğutulan dolapları yiyecek aşırmamışlardı. Bunlardan sonra, gözümün önünc eteklikli ve bazıları da sol elleriyle çalan genellikle kızıl, ya da koyu portakal rengi saçlı ve göğüsleri çökük viyolonistler geliyordu.

Sadece bir kelimeye yahut bir resme, ya da "karanlık içinde" veya "sonbahar yıldızı altında" adlı bir kitaba dalar dalarım. O olağanüstü öykü, yine nasıl başladı? Kitaba bir bakış birkaç sahife okuyuş, sonra yere atış. Taklit edilemez. Ben nasıl başlamıştım? Onu bir kez daha okudum. Benim hayalimdeki Paul Morphy karşımdaydı. Zayıftı, acınacak derecede zayıftı. Masadan bir şey düştü, aramak için diz üstü eğildim. Döşemedeki bir çatırtı beni ürküttü. Bana bir şey hatırlatıyor. O neydi? Sanki bir dişi koyun, yiyeceğinin önüne getirilmesini nasıl beklerse, ben de öylece duruyordum. Düşünceler kafamı alt üst ediyordu. Elime bir kağıt alarak birkaç kelime yazdım. Bu sefer daha çok, daha korkunç şeyler düşünmeye başladım. "Masadan düşen bir kibrit kutusuymuş" Bu düşünceleri nasıl roman haline getirmeli? Her zaman aynı güç durum. Sonra "Oniki Adam"ı düşünüyordu. Paul Dressler'e ait olan o bölümdeki tatlılığı yumuşaklığı ve acıyı ifade eden bir parça yazabilseydim! Fakat ben Dreiser değilim. Benim Paul adında kardeşim yok. Wabash kıyıları da, Moskova'dan, Kronstadt'dan ya da tamamiyle tatlı ve romantik olan Kırım'dan çok çok uzaklarda. Neden?

Rusya, bizi nereye götürüyorsun? Ech Konee, Konee ileri!..

Yüzü unlara bulanmış fırıncı çırağı haliyle (gecelik gömleği ile) ve çok sevdiği dişi domuzlarıyle, çamurlu toprağı sürer durumda Gorki'yi düşünüyorum. "Hayat üniversiteleri," Gorki: Anne baba, arkadaş olan ve herkesin sevdiği avare yazısını Gorki, gözyaşı dökerken, idrara çıkarken, dolaşırken, dua eder-

ken, küfrederken kanter içinde yazmıştır. Hiç durmadan yazan gerçek bir yazardır.

Söylediğim gibi bunları bana düşündüren bir kitap adı. İşte bu, günümü sol el için yazılan bir piyano Concerto su gibi alıp götürürdü. Eğer bütün ıstırabı ve ilhamı anlatan bir iki sahife yazabilseydim, bana ne mutluydu. Yazı yazmak! Bu tıpkı bir meşe ağacını kökünden çıkarmak ya da vinçle harç kaldırmak gibi bir şey.

Arasıra bana: "Canım Val, yazın nasıl gidiyor?" diye sorduğu zaman başımı ellerim arasına gömüp ağlamak isterdim.

"Ikınma, ıkınma Val!" Fakat ben içimi büsbütün boşaltacak derecede ıkınmıştım. Bu hal genellikle, "Yemek hazır" dediği zaman, ya yemekten sonra ya da o yattıktan sonra oluyor. Sofrada sanki bir Alexandre Dumas, yahut Balzac mışım gibi, yazıdan, her zaman yapmak istediğim ve hiçbir şey yapamadığım şeyden söz ederdim. Ben belirsiz ve henüz ortaya çıkmamış şeylerin dahisiyim.

Bazı zamanlar kendi kendime "gününü nasıl geçirdin?" Diye sormak isterim. "Bu daha ziyade ezbere bildiğim saçmalıkları duymaktan çok, içimi kemiren kötü düşüncelerden kurtulmak içindir.

Etrafımı dinlerken kemiğini bekleyen sadık bir köpek haliyle Pop gözümün önüne gelirdi. Acaba o kemiğin üzerinde yeter derecede yağ var mıydı? Acaba o kemiği kemirebilecek miydi. Sonra Pop'un gerçek olarak kitap sayfalarına değil de daha ziyade doyurcu bir şeye yani o kadına aç olduğunu kendime hatırlatmak isterdim. Hiç olmazsa bir süre, edebi tartışmalar dinleyerek sabırlı ve halinden memnun görünürdü. Bu da kendisinin ona zorla aldırdığı bir elbiseyi giydiği, önüne yığdığı şeyleri memnunlukla karşıladığı, ona bir insan muamelesi yaptığı ve onunla görünmekten utanmadığı zamanlar olurdu. Acaba kadının iddia ettiği gibi, kendisinin bir kurbağaya benzediğini sanıyor muydu? Gözlerin yarı kapalı bir halde düşünüyorum. Pop'un ya bir köşe başında, ya da yarı modern bir

otelin Lobby'sinde, ya da Zum Hiddigeigei gibi âdi bir gazinoda bekler hali gözümün önüne geliyordu. Kendisini her zaman ayakları getrisiz ve eli bastonsuz bir centilmen gibi giyinmiş olarak görürdüm. Belli başlı bir milyonerdi. Kürk tüccarlığı veya borsa simsarlığı yapardı. Ama göbekli, yırtıcı cinsten değildi. Dolardan çok, hayatın iyi yanlarına önem verirdi. Bir zamanlar keman çalardı. Zevk sahibi olduğu şüphe götürmez bir gerçekti. Göze çarpar bir kişi olmadığı gibi âdi de değildi. Silik haliyle dikkati çekerdi. belki de kendisinde bir takım cevherler vardı. Başında hiç kimsenin incitmeye cesaret edemeyeceği sakat bir eş vardı. "Canım, bak sana neler getirdim. Biraz ringa balığı ve bir kavanoz geyik boynuzu salamurası."

Acaba bu milyoner, kitabımın ilk sayfalarını okurken. "A, bir sıçan kokusu duyuyorum!" diye bağıracak mı, yoksa uykuya mı dalacak, yoksa kendi kendine sadece: "Çok hoş bir parça, orta çağdan bir öykü" mü diyecek? Heyecandan altına mı kaçıracak yoksa bir müzikten zevk aldığı gibi zevklenecek mi? (Koşarak Sinagog'a gidişi ve koç boynuzları arayışı gözümün önüne geliyor) Eğer ben biraz İbranice bilseydim onunla yazı yazma işini konuşabilirdik.

Beni ara "Reb!" Bu sözleri Essen ayrılırken söylemişti. Bu yazı yazma riyakârlığı ne zevk alınır işkence! İsveçlilerin Mardrömmen dedikleri insanı irkilten hayaller, İran hükümdarlarının pırlanta taşlarıyla süslü masallar, Baroque tarzı mimari ve daha birçok saçma sapan düşünceler. Penguen cinsinden bir kuş: "Hiç kimse bu adama iyi gözle bakmasın" dedi. Mavimsi yeşil bakır rengi ve dantel ipliği gibi çizgilerle örtülü gök yüzleri vs. vs.

Bazı zamanlar kendimi bu hayal dünyasına kaptırırdım. O sırada fikirler şöyle böyle birbirini kovalardı. Sayfalar dolardı. Fakat bunların hiçbirisi romana girecek şeyler değildi. Bunlar, tekrarı okuduğum zaman sanki eski bir yazıyı gözden geçiriyormuşum gibi gelirdi. Orta çağa ait bir binada, çömlek üs-

tünde oturan yaşla bir kadın, yanında elinde kızgın maşa tutan bir doktor, yakın bir köşede peynire doğru sürünerek giden bir fare. Harap bir döşeme. Hasılı tarihte unutulmayacak bir sefalet görüntüsü bölümü. Ahlak bozukluğu, uykusuzluk, oburluk davranışları... Bunların hepsi, civa, benzin ve potasyum permanganat ile tasvir edilmiş.

Başka bir gün Borgia'nın dehşetli iri ellerinin mutluluğu ile, ellerim piyanonun tuşları üzerinde dolaştı. Kesik kesik ses tekniğini kullanarak Chibellines'in kaçamaklı hazır cevaplarını taklit ettim. Ve bir akılsız hükümdara konser veriyormuş gibi yaptım.

Ertesi günü dört ayaklı hayvanları düşündüm. Bunların balgam pıhtıları, at horlamaları ve yellenmeleri gözümün önüne geldi. sonra donmuş bir gölge yarış yapan damızlık bir atı düşündüm. Daha sonra tıpkı bir kasırganın hafiflemesi gibi sürekli olarak magnezyüm ışığı ile, sanki ilahi söyler gibi, ruhumda bir gevşeme oldu. Bu sefer gözümün önüne safran rengi bir elbise giymiş olan bir rahibin bir bilgini öpmesi geldi. Bu bilgin bir yazar değildi. Bir azizdi. Kitap yazarına allah yardım etsin!

Bir gölün ortasında bir org çalmak gibi, yazı yazmak ne zevkli bir şeydi! Kuvvetim olduğu sürece ey yatak tipleri dayanabildiğim sürece beni ısırınız!

Hemen kendisine "Reb" diye hitap etmedim. Edemezdim. Her zaman Mr. Essen derdim. O da bana Mister Miller derdi. Fakat birisi bizi konuşurken görseydi, birbirimizi hayat süresinde tanıdığımızı söylerdi.

Bir akşam kanepede uzanmış yatarken, bu durumu Mona'ya anlatmaya çalışıyordum. Havanın ılık olduğu bir akşamdı. Üstümüzde bir gevşeklik vardı. Yanımdaki soğuk içkiyi yudumluyordum. Mona da, kombinozonu ile dolaşıyordu. Boşanmak istediğini duydum. (Fazla olarak o gün birkaç mükemmel sayfa yazmıştım.)

Monolog başlamıştı. Fakat Sitessen'e, bir gün önce gittiğim dükkânına dairdi. Sonra yüksekten geçen trenin hızlıca köşeyi

döndüğü zaman, üzerime çöken insanı harap edici halden söz ettim. Bu hale dair beni konuşmaya zorlayan şey herhalde o ümitsizliğin şimdiki çok rahatlık duyduğum haliyle büsbütün zıt olmasıydı. Tren köşeden girince, hemen onu ilk kez gördüğüm kompartımanın penceresine doğru bakardım. Onunla flört ediyordum. Her hafta aramızda hoş bir konuşma olurdu. Sid Essen gibi bir museviydi. Taksitle aldığı ev eşyası için her hafta bir dolar ya da bir küçük dolar biriktirdi. Eğer bunu biriktirmezse, eşyanın sahibi, "pekala, öyle ise gelecek haftaya verirsin." derdi. Bu hayatın yoksulluğu lekesizliği ve verimsizliği, bana bir tavan arasında yaşamaktan daha acı geliyordu. (İşte tam bu duygu içindeyken, ilk kez yazı yazmak işine giriştim.) Elime aldığım kalem parçasıyla on iki satırdan fazla bir şey yazamadım. Bu hal, yazı yazmak niteliğinden tamamen yoksun olduğuma kendimi inandırmaya yetmişti.) Hergün işime gidip gelirken aynı trene binerdim ahşap evlerin önünden geçerdik. O zaman üstüme o dünyayı karanlık gören mizaç çökerdi. Kendimi öldürmek istiyordum, fakat yanımda kendimi boğacak bir şey yoktu. Ona yaklaşamazdım da. Bir kere yaklaşmayı denemiş, fakat başaramamıştım. Bu hal kendimi kurtarmaya çalıştıkça daha da artıyordu. Hatta kurtulduğum yıllardan sonra bile, uzun süre trenin köşeden kıvrıldığını görür görmez bu duyguyu yine yaşardım.

Kendi kendime, "bunu nasıl açıklıyorsun" diye sordum. "Kendimin bir parçasını sanki o evin duvarları içinde bırakmıştım. Bir parçam büsbütün kurtulmamıştı."

Mona masanın bir ayağına yaslanmış yerde oturuyordu. Ferahlamış, gevşemiş bir hali vardı. Beni dinlemek istiyordu. Ara sıra bana O dul kadın hakkında -genellikle kadınların sormadığı sorular soruyordu. Biraz üzerine eğilmek zorunluğunu duymuştum. Ellerimi kadınlık organına koyabildim.

Ahenk ve karşılıklı anlaşma içinde yaşamak için her ikimizin çaba sarfettiği önemli bir akşamdı. Böyle zamanlarda insan, içindeki gizli duygularını eşine bile rahatça ve doğal ola-

rak söyleyebilirdi. Bu duygu konuşma sırasında dahi, hiç durmadan insanın peşini bırakmadığı halde, artık yerinden kımıldamaya bile lüzum yoktu.

Bundan sonra Lexinton Avenue'deki yukardan işleyen trenle gidip gelişlerim, bana geçmişi hatırlatacak bir anıdan başka bir şey gelmiyor. Geçirdiğim o ruh hali yalnız uzaklaşmış değil, aynı zamanda olanaksız geliyordu.

İçime çöken o hüzün ve ümitsizliği, asla bir daha duymayacaktım.

"Bazı zamanlar bunun, benim saflığımdan ileri geldiğini düşünüyordum. Halbuki bu biçimde tuzağa düşebileceğime inanmak bana olanaksız geliyor. O zamanlar onunla evlenmek istemiştim. Eğer evlenseydim, daha da ızdırap çekmiş olacaktım. Kimbilir? Belki birkaç yıl mutlu yaşayabilirdik!"

"Val sen her zaman böyle bir ruh hali geçirmiş olduğuna üzülüyorsun, fakat ben bunun bir tutku olduğunu sanıyorum. Eminim sen onu gerçekten sevmişsin. Herşeye rağmen onunla hiç bozuşmamışsın."

"Onunla bozuşmadım. İşin benim aleyhime olan yanı bu. Bir fotoğrafhane vitrinindeki resmi hergün seyrederken netürlü duygu altında kaldığımı hâlâ hatırlıyorum. Gözlerinde mutsuzluk anlamı vardı. Bu beni etkiledi. Bu acı bakışın nedenini incelemek için günlerce o resme bakmaya gittim. Fakat birbirimizle tanıştıktan sonra, yine de öyle acı baktığını gördüm. Bu genellikle, saçma bir nedenle kendisini incittiğim zamanlar olurdu. Bu bakış, hiçbir kelimeyle ifade edilemeyecek derecede, insanı suçlayıcı ve bitiriciydi.

Bir süre ikimiz de birbirimize bir şey söylemedik. Ilık ve tatlı kokulu rüzgâr, odanın perdesini oynatıyordu. Alt katta gramofon, "Ah, Israel senin olayım." şarkısını çalıyordu. Bunu dinlerken elimi uzattım, parmaklarım hafifçe karımın cinsel organı üzerinde dolaştı.

"Bu konuya girmek istemedim." Dedim. "Ben Sid Essen'den söz etmek istemiştim. Dün onu dükkânında görmeye

gittim. Şimdiye kadar hiç görmediğim ıssız, insanın içine acı çöktürücü bir yer. Çok da büyük. O burada bütün gün kitap okur, bir dostu uğrarsa onunla santranç oynar. Bana erkek gömleği çorap ve kravat gibi ne istersem almamı candan teklif etti. Kabul etmemek zoruna gidecekti. Senin de dediğin gibi, kimsesiz adam. Ondan kurtulunamaz. Fakat sana söylemeye başladığım seyi az kalsın unutacaktım. Onu hangi kitabı okurken gördüm dersin?"

"Dostoyevski'yi" "tekrar tahmin et."

"Knut Hamson'u" "Hayır Madam Muraski, Gnii'nin öyküsünü. Açıkca anlatamıyorum eline geçen herşeyi okuyor. Rus yazarlarını Rusçadan, Alman yazarlarını Almancadan okuyor. Plocnezce ve tabii ki İbranice de okuyor."

"Pop Prusya dilinde kitap okuyor." "Öyle mi? Neyse, bana araba sürmeyi öğretmek. Kendisinin sekiz tekerlekli büyük bir Buicki var. Ben kullanmayı öğrenir öğrenmez, bu arabayı bize ödünç vermek istiyor. Bana şoförlüğü üç derste öğretebileceğim söylüyor.

"Peki sen neden araba sürmek istiyorsun!"

"Ben istemiyorum, o arasıra seni gezdirmenin çok iyi bir şey olacağını sanıyor."

"Val bu işi yapma. Sen araba kullanamazsın."

"Ben de bunu ona öyle söyledim. Bana bir bisiklet verseydi daha iyi olurdu. Tekrar bisiklet kullanmak ne kadar hoş olacaktı."

Mona bir şey söylemedi,

"Buna ilgili görünmüyorsun!" Dedim.

"Seni biliyorum Val, eğer eline bir bisiklet geçerse artık hiç çalışmazsın."

"Belki haklısın. Her ne ise, böyle düşünüşün hoş bir şey. Fazla olarak da artık bisiklet kullanamayacak derecede yaşlanıyorum."

"Çok yaşlı mı dedin?" Diye bir kahkaha attı. "Sen mi ihtiyarlıyorsun? Sen seksen yaşma geldiğin zaman bile, gençlere

taş çıkartırsın. Sen bir başka Bernard Shawsun. Hiçbir zaman hiçbir şey yapamayacak hale gelmezsin."

"Daha çok, roman yazmak zorunda olursam ihtiyarlarım. Yazı insanı yıpratıyor, bunu anlıyor musun? Bunu ara, arasıra Pop'a söyle. Acaba senin günde sekiz saat yazı yazacağını sanıyor mu?"

"O, öyle şeyler düşünmüyor Val."

"Belki o düşünmez ama, sana hayran olması gerekir. Güzel bir kadının yazar olması da, pek seyrek görünen bir şeydir."

Güldü.

"Pop deli değil. Benim yazarlıkta büyük bir yeteneğim olmadığını biliyor. Onun istediği şey, başladığım bir şeyi bitirebildiğimi ispat etmek. Kendi kendimi disipline sokmamı istiyor."

"Garip" dedim.

"Bu da her zaman olamıyor. Kendimi yediğimi ve birden bire her konuya el attığımı biliyor."

"Fakat o seni o kadar tanımaz. İleriye gidiyor."

"Bana aşık. Bu, durumu açıklamaya yetmiyor mu? Tabii bunu açıkça söylemeye cesaret edemiyor. Kadınlara karşı çekici bir yanı olmadığını sanıyor."

"O çirkin adam, sahiden aşık mı?"

Mona gülümsedi.

"Bana inanmıyorsun değil mi? Öyle. Ona hiç kimse yakışıklı adam demez. Kendisi tamamiyle olduğu gibi görünüyor. Bir iş adamı bundan utanıyordu. Bahtsız bir kişi. Bu hüzünlü hali, ona bir çekicilik veremiyor."

"Nerdeyse ona beni acıtacaksın. Zavallı çapkın"

"Noolur hakkında böyle konuşma Val. O buna layık değil."

Bir süre sessizlik oldu.

"Biz doktorlarla beraber oturduğumuz zaman, seni sabahın ikisinde dans salonunun dışında bekliyebilmem için, akşam yemeklerinden sonra bana uyku kestirttiğini hatırlıyor musun? Sen beni bu kadarcık uykuyla gece yarısı saat ikide uyan-

dırdıktan sonra, ertesi günü dipdiri bir halde saat sekizde işe başlamaya hazır olduğumu sanırdın. Hatırla! Bu hal sağlığıma son derece dokunduğu halde, yine de birkaç kere yaptım. Sen, bir erkeğin bir kadına gerçekten tutkulu olduğu zaman, bu gibi şeyleri yapması gerektiğini sanıyordun değil mi?"

"Ben o zaman çok gençtim. Fazla olarak da senin insanları çalıştırıp çıkarma işinde kalmanı istemiyordum. Belki de seni böyle yıpratarak vazgeçireceğimi sanmıştım."

"Bunu başardın. Sana gereği kadar teşekkür edemiyorum. Beni serbest bıraktın. Belki de ben hâlâ orada çabalayıp duracaktım."

"

"Sonra işler düzgün gidip dururken, terslik başladı. Beni sıkmaya başladın, bunu biliyor musun? Ya da ben seni sıkmışımdır."

"Ne olur şimdi bütün bunları bir yana bırakalım Val."

"Pekala. Neden bunlardan söz etmeye başladım bilemiyorum. Affef."

"Biliyor musun Val, senin için hayat hiçbir zaman günlük güneşlik olarak sürmez. Ben sana mutsuzluk vermesem de, bir başkası verecekti. Sen dünyüdü dert arayan bir insansın. Bana darılma. Belki de ıstırap çekmek ihtiyacındasın. Sana söylüyorum. Istırap seni hiç mahfetmiyecektir. Başına ne gelirse gelsin, her zaman onu yenemenin yolunu buluyorsun. Sen bir mantara benziyorsun. Suyun dibine itilsen de, yine yüzüne çıkarsın. Ne kadar derinliğe dalabileceğini düşünmek bana bazı zamanlar kaygı verir. Ben senin gibi değilim. Benim mutluluğum daha ziyade maddi. Senin ki ise ruhsal diyebileceğim. Fakat büsbütün bu da değil, daha ziyade hayvani. Çok sağlam bir yapın var. Yalnız senin bu hayvani yanın, pek çok insanlarınkinden çok. Yaşamak istiyorsun. İster insan, ister dört ayaklı bir hayvan, ister böcek, ister mikrop olarak, ne pahasına olursa olsun yaşamak istiyorsun."

"Belki bunda hakkın var" dedim. "Sırası gelmişken söy-

leyeyim: Sen bir seyahate gittiğin zaman çok garip bir gece geçirdiğimden söz etmedim değil mi? Sanki karşıma bir cin çıkmıştı. Bu gerçekten gülünçtü fakat bana o zaman öyle gelmedi.

Mona gözlerini dört açmış bana bakıyordu.

"Evet, sen buradan gittikten sonraydı. Seni o kadar içim çekti ki, bu duyguyu giderecek herşeyi yapmaya razıydım. Bir gemide iş bulmak istedim, olmadı. Sonra bir gece, şehrin ilerisindeki İtalyan lokantasında..... Biliyorsun ya..... Orada evvelce tanıştığım birisine koştum. Sanırım bu iç mimari uzmanı idi. Her neyse çok kibar bir kişiydi. Biz bununla konuşuyorduk, konu (Güneş de doğar) kitabına aitti. Aklıma ondan bir seyahat parası istemek geldi. Kendisini yeteri derecede duygulandırabilirsem bana bu parayı vereceğini sandım. Senden söz edip ne kadar hasret duyduğumu söylerken gözlerimden yaşlar akmaya başladı. O sırada kendisinin bana çok acıdığını anlıyordum. Sonunda, senin en çok sevdiğim resmini çıkararak ona gösterdim. Çok beğendi. (Ne kadar güzel, gerçekten olağan üstü bir güzel, ne çekicilik) demekten kendini alamadı. Ne demek istediğimi anlıyorsun değil mi?" dedim.

"Evet" dedi. "İnsanın neden böyle bir kadına istek duyacağını anlıyorum." Resmini sanki inceleyecekmiş gibi masanın üzerine koydu. Ve içki ısmarladı. Sonra birdenbire konuyu Hemingway'in kitabına çevirdi. Paris'i iyi bildiğinden ve orada birkaç defa bulunduğundan söz etti."

Mona'nın bu olayı nasıl karşılayacağını anlamak için durdum. Bana gülümseyerek baktı. "Devam et" dedi. "İşte sonunda kendisine yol parası bulmak için herşey yapmağa hazır olduğumu söyledim. "Herşey mi?" dedi. Ben de evet "herşey!" dedim. Sonradan anladım ki bu son söz pek yersiz kaçmıştı. Böyle olmakla beraber bu kişi beni bu konudan uzaklaştırmak için arkeoloji gibi konumuzdan hiçbir ilgisi olmayan başka bahislere geçti. Ümitsizliğe düşmeye başladım, elimden kaçıyordu."

"Elimden geldiği kadar kendisini dinledim. Sonra garsonu

çağırarak hesap istedim. "Biraz daha içmez misiniz?" dedi. Yorgun olduğumu eve gitmek istediğimi söyledim. Birden bire yüzü değişti. "Parayı Paris'e gitmek için istiyorsunuz değil mi? Bize kadar gidelim bu meseleyi orada görüşelim, belki size bir yardımım dokunur?" Dedi. Zihniden ne geçtiğini gerçek olarak anladım. Ayaklarım titredi, fakat sonra onun ben istemedikçe, bana hiçbir şey yapamayacağını düşündüm. Artık paradan söz etmeyecektim."

"Oysa ki yanılmıştım. Yanındaki o duygu kamçılayıcı resimleri çıkarınca oyunun başladığını anladım. Doğrusunu söylemek gerkirse, bu resimler çok güzel şeylerdi. Japon kızlarının yüzlerini bana gösterirken, elini bacağımın üstüne koydu. Ara - sıra bir maksatla resimlerden birisinin üzerinde duruyor ve "bu kızı nasıl buluyorsun?"diyordu. Sonra kendinden geçmiş bir halde yüzüme bakıyor ve elini bacağımın üst kısmına doğru kaydırıyordu. Sonunda yakayı kurtardım "gidiyorum" dedim. Bu sözüm üzerine davranışı değişti. "Gece burada kalabilirsiniz, eğer rahatsız oluyorsanız benimle yatmak zorunda değilsiniz. Öteki odada bir karyola daha var" dedi. Dolaba çıkarak bana bir pijama indirdi.

"Bana nasıl bir oyun oynayacağını kestiremiyordum. Kendi kendime bu işin en kötü tarafı sabaha kadar uyuyamamaktır. Dedim.

"Paris'e yarın gitmek zorunda değil misiniz?" Dedi. "Ben sizin yerinizde olsam kendimi bu kadar çabuk koyu vermezdim. Bu da ayrıca bir anlam taşıyan bir ifade idi. Fakat ben anlamamazlığı geldim. "Karyola nerede? Bunu bir başka zamanda konuşuruz"Dedim.

"İçeri girdim, bu adamın garip bir oyun oynayacağı kaygısı ile gözlerimi kapamadan yattım. Fakat o, böyle bir davranışta bulunmadı. Kendisinden tiksindiğim meydanda idi. Belki de sabırlı davranarak emeline kavuşmayı umuyordu. Her neyse, gece gözlerimi kırpmadım. Ortalık aydınlanıncaya kadar sağa sola döndüm. Sonra sessizce kalkıp giyindim. Pantalonumu üzerine

geçirirken, Ulyses gözüme ilişti. Kitabı kapıp pencerenin yanına oturarak, Molly Bloom'un kendi kendine konuştuğu bölümü okudum. İçimden bu kitabı alarak çıkıp gitmeyi düşündüm. Sonra bunun yerine hatırıma başka parlak bir fikir geldi. Ayaklarımın ucuna basarak salona doğru yürüdüm, elbise dolabı buradaydı. Yavaşça açtım ve adamın ceplerini araştırdım, cüzdanını ve başka şeylerini karıştırdım bütün bulduğum para, yedi dolarla birkaç bozuk paraydı. Hepsini aldım ve oradan sıvıştım..."

"Onu bir daha görmedin değil mi?"

"Hayır o lokantaya bir daha gitmedim."

"Val, farzet ki senin istediğin yol parasını verseydi..."

"Buna cevap vermek zor. O zamandan beri bunu sık sık düşünürüm. Bunu hiç bir surette kabul etmezdim. Hatta senin hatırın bile olsa. Böyle durumlarda kadın olmak daha kolay."

Hiç durmadan güldü, güldü.

"Gülecek ne var?" Dedim.

"Sen tam bir erkek gibi düşünüyorsun."

"Ne yapmalıydım, Adamın isteğine razı olmalı mıydım?"

"Öyle demiyorum Val, söylemek istediğim şu. Tam bir erkeğe yakışır biçimde davranmışsın."

Birden bire aklıma Stasia geldi. Ve onun, insanı çileden çıkaracak derecede, vücudunu ortaya koyuvermesini düşündüm.

"Bana bu Stasia'nın ne olduğunu hiç söylemedin?" Dedim.

"Vapuru onun yüzünden mi kaçırdınız?"

"Bu düşünce sana nereden geldi. Ben sana vapurun nasıl kaçırdığımı söylemiştim. Hatırlamıyor musun?"

"Doğru... Söyledin. Herhalde o sırada söylediklerini iyi dinlemedim. Her neyse. Ondan bu sıralarda hiçbir haber alamamak garip bir şey, acaba şimdi nerede?"

"Belki Afrika'dadır."

"Afrika'da mı dedin?"

"Kendisinden son mektubu aldığım zaman Cezayir'deydi."

"Ya!..."

"Evet Val."

"Sana kavuşmak için beni Viyana'ya götüren Roland adındaki adama, birlikte vapura bineceğimize söz vermek zorunda kaldım. Şu şartla ki, Roland Afrika'dan ayrılması için Stasia'ya para telleyecekti. Oysa ki bu şartı yerine getiremedi. Son dakikaya kadar parayı göndermediğini öğrendim. Gecikmemin nedenini sana bildirecek kadar param yoktu. Böyle olmakla beraber, Roland'la birlikte aynı vapurla gelmedim. Kendisini Paris'e yolladım. Stasia'yı bulup sağ salim memlekete döndüreceğine yemin ettirdim. Hikâye bu..."

"Tabiî yeminini tutmadı değil mi?"

"Hayır tutmadı. Zayıf karakterli kendisinden başka hiçbir şey düşünmeyen şımarık bir yaratık. Seyahat güç şartlar altına girince, Stasia ile Avusturya'lı arkadaşını sahrada bırakmış. İkisinin de on parası yokmuş... Bunu öğrendiğim zaman, onu öldüresim geldi."

"Bildiğin bundan ibaret mi?"

"Evet, bütün bildiğim bu. Belki de şimdiye kadar ölmüştür."

Bir sigara içmek için ayağa kalktım. Sigara paketini, sabahın erken saatlerinde okuduğum kitabın içinde buldum. Kitapta işareti koyduğum yeri okuyarak.

"Beni dinle" dedim.

"Edebiyatın güttüğü amaç, kişinin kendisini tanımasına yardım etmek, kendisine inancını kuvvetlendirmek ve gerçek amacını desteklemektir."

"Uzan. Ben senin okumanı değil konuşmanı istiyorum."

"Karamazov'lar yaşasın!"

"Bırak öyleyse. Viyana'da ne yaptın? Oradayken amcanı görmeye gittin mi? Bana Viyana'ya dair hiçbir şey söylemedin. Biliyorum, duyguya dokunur bir konu. Rolant ve olan herşey..."

Mona Viyana'da çok kalmadıklarını anlattı. Fazla olarak akrabalarına para veremiyecek olduktan sonra, gidip görmeyi aklından bile geçirmediğini söyledi. Roland da akrabalarına para dağıtacak bir insan değildi. Fakat yoksun bir sanatkân gördükleri zaman bol para harcamıştı.

"Alâ.. Sanat alanında ünlü sanatkârların örneğin, Picasso ya da Matisse'in yapıtlarını görmeye gittiniz mi?"

"İlk tanıdığım sanatcı, Zadkine oldu."

"Sahi mi söylüyorsun?"

"Sonra Edgar Varese'i gördük."

"O kim?"

"Bir bestekâr, olağanüstü bir insan Val. Görsen hayran olursun."

"Başka kimi gördünüz?"

"Marsel Duchamp'ı. Kim olduğunu elbette bilirsin."

"Biliyorum farzedelim. Nasıl bir kişiydi? Yani bir insan olarak."

Hemen şu cevabı verdi:

"Şimdiye kadar gördüğüm en medeni bir adamdı."

"Öyleyse bunun hakkında söyleyeceğin çok şeyler var demektir."

"Öyle Val. Fakat bu bir gerçek." Bana adını bile duymadığım sanatçılardan söz etmeye başladı. Michonze, Thanyi, Nans Raichel, Bunların hepsi ressammış... Mona konuşurken, bir yandan onun Viyana'da kaldığı Otel Muller, Am Graben'in adını zihnimde tutmaya çalışıyordum. Eğer bir gün Viyana'ya gidecek olursam, bu otelin müşteri defterine bakarak, kendisinin orada ne adla kaldığını öğrenirim."

"Sanırım Napolyon'un mezarına hiç gitmedin değil mi?"

"Fakat Malmaison'a gittik, burada az kalsın birisinin idam edilişini görecektik."

"Çok şey kaybetmemişsiniz."

Bu dağınık şeyleri söylediği zaman, bu gibi konuşmaların seyrek olduğuna acıdım. Bunlardan duyduğum en büyük zevk, parça parça oluşuydu. Dikkati çekecek bir yerde, ağzımdan çıkan kelimelerden farklı şeyler düşünüyordum. Bana ek olarak zevk verici şeyler: Odanın atmosferi, şurada burada açık duran kitaplar, bir sineğin vızıldaması Mona'nın vücudunun yere yayılışı, kanepeden duyduğum rahatlık... Yeniden kurulacak, yer-

leştirilecek, ya da olduğu gibi bırakılacak bir şey yoktu. İsterse bir duvar yıkılsın. Yaprakların akan bir nehre karışması gibi, düşünceler kafamda birbirine çapıyordu. Rusya, hâlâ tekerleklerimizin altında tüten bir yol. Siz geçerken köprüler gürlemiyor mu? Cevap verin. Cevap vermek için neye ihtiyaç var? Ah!.. Siz atlar!.. Ne atlarsınız, ağzınızdan neden köpükler çıkıyor?

Çantamı hazırlarken o sabah, Mac Gregor'ı gördüğümü hatırladım. Mona üstümden, atlarken bunu söyledim.

"İnşallah adresimizi vermemişsindir," dedi.

"O beni görmedi."

Cinsal organımı tutarak:

"İyi, iyi, iyi. Dedi."

"İyi olan ne?"

"Seni görmemesi."

"Ben de başka bir şey için iyi, dedin sandım."

XIV. Bölüm

Temiz hava almak için her dışarı çıkışımda, sık sık birkaç lakırdı etmek için Sid Essen'e uğradım. Yalnız bir kerecik bir müşterinin dükkâna adım attığını gördüm. Yaz kış içerisi her zaman boş ve serindi. Bu tam bir insanın diriliğini koruyacak havaydı. Dükkanın iki vitrini, güneşten solmuş, üzeri sinek pisliği ile kirlenmiş gömleklerle doluydu.

Kendisi genellikle dükkânın geri yanıda oturur, tavana uzun bir kordonla bağlanmış olan bir lambanın ışığı altında kitap okurdu. Bu kordondan sinek kağıtları sarkardı. İki anbalaj kutusunun üzerine yerleştirdiği otomobil minderinden, kendisine rahat bir yer yapmıştı. Bu kutuların yanında, tütün çiğnediği zaman tükürdüğü, bir hokka dururdu. Genellikle dişlerinin arasında, içi zifir dolu bir pipo bazı zamanlar da puro tutardı. Başındaki büyük ağır şapkasını yalnız yatarken çıkartırdı. Ceketinin yakası, her zaman başındaki kepekten beyazlanırdı. Burnunu sık sık siler, sanki bir fil homurduyormuş gibi ses çıkarırdı. Bir yarda eninde renkli mendil kullanırdı.

Yakınındaki tezgâhın üzerindeki kitaplar, dergiler ve gazeteler yığın halinde dururdu. O günkü mizacına göre onların yerini değiştirirdi. Bu okuma araclarından fazla olarak da yanında her zamam bir kutu yer fıstığı bulundururdu. Heyecana kapıldığı zaman ellerini bu kutuya daldırırdı. Görünüşüne göre çok iştahlı bir adam olduğu belliydi. Bana birkaç kere eşinin çok güzel yemek pişirdiğini, bu kadının çok okumuş yazmış olduğunu da söylerdi. Ama bana kalırsa, en çekici yanı iyi yemek pişirmesinden ibaretti.

Günün hangi saatinde gidersem gideyim, "Sadece kokulu bir şey çekeceksin" diyerek ortaya bir şişe cin, ya da votka koyardı. Kendisini memnun etmek için biraz içerdim. Eğer yü-

zümü buruşturursam "pek sevmedin değil mi? Biraz da arpa rakısını dene." Derdi. Bir sabah yine biraz içki ikram ettikten sonra, bana araba sürmeyi öğretmek isteğini tekrarladı. "Yalnız üç ders alman yeter." Dedi. "Arabayı kullanmadan öylece bırakmanın manası yok. Bir kez kulanırsan, bir daha bırakmak istemezsin. Bu cumartesi günü birlikte bir gezinti yapalım olmaz mı? Dükkâna bakacak başka birisini bulurum."

O kadar istekliydi ve o kadar üstüme düştü ki, red edemedim.

Bir cumartesi günü, onunla garajda buluştuk. Dört büyük kapılı araba, yaya kaldırımın kenarında duruyordu. Bir bakışta bunu sürmeyi öğrenemiyeceğimi anladım. Böyle iken, işi bozmamak gerekiyordu. Makinenin başına oturdum. Elimle çalıştırdım. Pedalın ve frenin görevini öğrendim. Bu kısa bir ders oldu. Daha genişini, şehir dışına çıktığımız zaman öğrenecektim.

Reb, makinenin başında başka bir kişi oldu. Adeta kral kesildi. Makine en yüksek hızla gittiği için rastladığımız her şeyi geçip arkada bırakıyorduk. Bu hız yüzünden daha yan yolu aşmadan, yanlarım ağrımaya başladı.

İşaretlerle konuşmak için ellerini direksiyondan çekerek:

"Görüyorsun ya! Korkacak bir şey yok. Araba kendi kendine gidiyor." Dedi. Ayağını pedaldan çekti, tıpkı bir lokomotif gibi islim kesme valfını gösterdi.

Kira toplamak için şehrin dışında birkaç yerde durduk. Buralarda ve daha ötelerde pek çok evi vardı. Hepsinde zenciler oturuyordu. Kirayı her hafta toplamak gerekiyordu. Çünkü anlattığına göre zenciler, paralarını kullanmasını bilmiyorlarmış.

Bu kulübelerin birisine yakın boş bir arazi üzerinde, bana daha fazla şeyler öğretti. Bunlar, nasıl köşe dönüleceğine, nasıl birden bire durulacağına, nasıl park yapılacağına ve nasıl geri gidileceğine dairdi. Bunların içinde en önemlisinin arabayı geri götürmek olduğunu söyledi.

Bu araba sürme öğrenimi, beni terletti. "Pekâlâ, haydi gi-

delim. Şimdiden hemen hız denemesi yapalım. Sonra durdururum. Göreceksin makina bir rüzgâr gibi hareket eder. Sırası gelmişken söyleyeyim: Eğer bir paniğe kapılır ve ne yapacağını bilemezsen, hemen motoru kapat ve fren yap."

Otomobilin hızlı gideceği yola geldik. Sid Essen'nin memnunluktan ağzı kulaklarına varıyordu. "Haydi!" Dedi. Harekete başladık. Adeta tekerlekler yere değmiyormuş gibi hızlı gidiyorduk. Sürat saatine baktım, 85 rakamını gösteriyordu. Daha gaz verdi. "İnsan hiçbir şey hissetmeden, saatte yüz kilometre bile gider. Telaş etme. Ben varım."

Hiçbir şey demedim. Kendime kuvvet verdim ve gözlerimi yarı kapadım. Hız denemesinden sonra birkaç dakika durmamızı teklif ettim, çünkü ayaklarımı uzatmak ihtiyacındaydım.

"Hoş değil mi?" dedi.

"Aman ne hoş!" Karşılığını verdim.

"Bir cumartesi günü kiraları topladıktan sonra, seni bildiğin bir lokantaya götüreceğim. Orada nefis ördek eti pişirirler, ya da East Side'a ineriz orası bir polenoz lokantasıdır. Musevi lokantasına gitmek istemez misin? Neresi istersen. Seninle beraber olmak ne iyi bir şey!"

Long İsland City'de yiyecek almak için dolanbaçlı yollardan geçtik. Ringa balığı, füme balık, turşu, mısır ekmeği, bal, Kuzey Amerika'ya özgü cevize benzer bir ağacın meyvesi, ceviz, büyük kırmızı soğan, sucuk v.s.

"Hiçbir şey yapmasak bile iyi yemek yemeliyiz." dedi.

"İyi yemek, güzel müzik ve iyi konuşmak, insanın bunlardan başka neye ihtiyacı vardır."

Ben biraz düşüncesizlikle: "Birde iyi eş." dedim.

"Benim iyi bir eşim var, fakat yaradılışlarımız birbirine uymuyor. Ona göre ben değersiz, rastgele ufak tefek işler yaparak geçinen bir adamım."

"A, öyle söyleme!"

"Artık ihtiyarlamaya başladığımı hissediyorum. Bir za-

manlar bir dük gibi yaşardım. Fakat bu bana pahalıya mal oldu. Kumar da pek çok oynardım. Eğer senin eşin de benimki gibiyse, kötü. Sırası gelmişken sorayım. At yarışı müşterek bahsine girer misin? Ben hâlâ arasıra oynarım. Seni bir milyoner yapacağıma söz veremem. Fakat her zaman paranı iki katına çıkarabilirim. İstediğin zaman bana haber ver. Paran benim elimde emniyette, Onu bilesin."

Green Point'e doğru ilerliyorduk. Gaz tanklarının görüntüsü zevkimizi bozuyordu. Arasıra da bir kiliseye rastlıyorduk. Gittikçe tanıdığımız sokaklardan geçiyorduk.

"Devoc Street'de 181 numaranın önünde durabilir misin?" Diye sordum.

"Hay hay. Orada bir tanıdığın mı var?"

"Vardı. İlk sevgilim. Bir kez evi görmek istiyordum. O kadar yeter."

Hemen pedala bastı bir sokak fenerinin ışığı yüzümüze vurdu. Sid Essen bu numarayı arıyordu.

"Bence görüntünün önemi yok. Fakat benim yaptığım şeyi sen yapma!", dedi.

181 numaralı evin önünde ben indim. Şapkamı çıkardım. (Sanki bir mezarı ziyaret eder gibi) Çimenliğin önündeki parmaklığa yaklaştım. Salon pencerelerine baktım. Güneşlikler her zamanki gibi kapalıydı. Kalbim yıllarca önce bu pencerelere baktığım zamanki gibi çarpmaya başladı. Onu içerde dolaşırken görmeyi umdum ve Allahtan diledim. Orada iki dakika kadar durup sonra uzaklaşacaktım. Bazı zamanlar evin etrafında üç dört defa dolaşırdım. Kendi kendime: "Zavallı çapkın. Hâlâ o evin önünde dönüyorsun," derdim.

Arabaya döndüğüm sırada, bodrum kapısı aralandı. Yaşlı bir kadın başını dışarıya çıkarmıştı. Kendisine doğru gittim ve titrek bir sesle orada Gifford'lardan kimsenin oturup oturmadığını sordum.

Bana dikkatli dikkatli baktı. Bu sanki bir hayalet görmüş etkisini verdi. Sonra:

"Hayır, yıllarca önce buradan taşındılar." Cevabını verdi. Bunun karşısında dondum kaldım.

"Ne oldu? Onları tanıyor muydun?"

"Evet birtanesini tanıyordum, fakat beni hatırlayacağını sanmıyordum. Adı Una'ydı. Kendisinin nereye gittiğini biliyor musunuz?

"Onlar Florida'ya gittiler."

("Onlar dedi. "O" demedi.")

"Çok teşekkür ederim" dedim. Sanki bir azizeyi selamlar gibi şapkamı çıkardım.

Elimi arabanın kapısına götürdüğüm zaman: "Mister, Mister eğer Una hakkında fazla bir şey öğrenmek istiyorsanız, bu evin alt yanındaki bir evde oturan bir hanımdan öğrenebilirsiniz." Diye bir ses geldi.

"Zaran yok teşekkür ederim, dedim."

Gözlerimin yaşını tutamadım.

Reb "ne oldu?" Dedi.

Bir şey yok, birşey yok, anı meselesi."

Eldiven çekmecesini açtı ve bir içki şişesi çıkardı. Çok kuvvetli geldi sanki tıkanıyordum.

"Çok iyi gelir. Şimdi daha iyisin ya" dedi.

Bir dakika sonra elimde olmayarak şunları söyledim: "Allahım hâlâ o dakikanın heyecanını duyuyorum, düşündükçe aklım almıyor. Eğer çocukla görünseydi ne olurdu. Eziliyorum. Bana ne oldu diye sorma. O kadın benimdi, mesele bundan ibaret."

"Bu uzun bir tutku serüveni", dedi. Tutku serüveni kelimesi, düşüncemi başka yöne çevirdi.

"Hayır sadece bir çocuk düşürme olayı, bir çeşit cinayet. Bunun azabından kurtulamıyorum, anlıyor musun! Çok fena oldu. Bu ıstırabı hiç yenemiyeceğim sanıyordum. Ah ben bunları neden söylüyorum..?"

İyi kalpli Reb beni sessizce dinledi. İleriye doğru baktı ve gaza bastı. Bir süre sonra "Bir gün bu anını yazmalısın."Dedi.

"Hayır, asla yazamam yazacak bir tek kelime bulamam."

Köşedeki dükkânın önünde arabadan indim. Reb: "Arayı uzatmadan tekrar böyle bir ders daha yapalım olmaz mı?" dedi. Gelecek sefer de seni zenci dostlarıma tanıtırım. Zihnimde hâlâ Gifford, Una, yol boyunca büyük balkonlu evlerin önünden geçerek yürüdüm. Ah, ne olurdu onu bir kez daha görebilseydim! Bir bakışından fazla bir şey istemiyorum. Ondan sonra öyküyü ebedi olarak bitirirdim.

Yoluma devam ettim. Evlerin, gittikçe daha tunç renkli çıplak göğüslü, pembemsi karpuz renginde dudaklı zencilerin, daha gösterişli malikanelerin, daha çok sarmaşık sarmış balkonların ve verandaların önünden geçtik. Burasının "Cornawall'dan Florida'dan, Avalon'dan ya da Carboncik şatosunun bulunduğu yerden farkı neydi? Kendi kendime şarkı söylemeye başladım. "Bu dünyada onun gibi soylu, onun gibi bir başkasını düşünen hiçbir şovalye yok. "Sonra üstüme korkunç bir düşünce geldi. Marco! kendini asan Morco sanki kafamda asılı duruyordu. Mona'ya binlerce defa kendisine olan tutkusundan söz etmişti. Binlerce defa delilik belirtileri göstermişti. Binlerce defa kendisine tatlı bir yüz göstermezse kendisini öldüreceğini söylemişti. Oysa ki o, buna gülerek, alay ederek, küçümseyerek, karşılıklarda bulunmuştu. Mona ona ne söylese ne yapsa kendini alçaltmaya ona yığınlarla hediyeler taşımaya devam ediyordu. Onu görmek, kendsiyle alay eden sesini duymak için, sürekli olarak yüzüne gülmekten geri kalmamıştı. Böyleyken, hiçbir şey tutkusunu hayranlığını gideremiyordu. Mona kendisini kovduğu zaman, oturduğu tavan arasındaki odasına gider, orada şaka yazıları yazardı. (Zavallı hayatını zencilere şaka yazıları yazmakla kazanırdı,) Bunlardan elde ettiği parayı bile, ona harcar karşılığında bir teşekkür bile görmezdi. Duyduğu (defol köpek!) idi. Bir sabah o perişan tavan arasında, kendisini asmıştı. Ölüsü bulundu. Sessizce yaptığı son şaka da buydu.

Mona bu haberi bana duyurduğu zaman "Marco'un benimle

ne ilgisi var" dedim. Acı göz yaşları döküyordu. Onu avutmak için ancak bunları söylemiştim: "Nasıl olsa er geç bu işi yapacaktı." Öldü.

"Sen acıma duygusundan yoksun kalpsiz bir adamsın" diye karşılık verdi.

Doğruydu, kalpsiz bir adamdım. Fakat kendisi de başkalarına kötü davranırdı. Beni kalpsizlikle suçluyana hatırlatmak için:

"Sıra şimdi kimin?" Dedim. Kulaklarını tıkadı, odadan dışarı fırladı. Durdum, çok korkunçtu. Yabani yasemin, gelin duvağı ve kırmızı gül kokusu koklarken, kendi kendime:

Belki o zavallı Marco, benim bir zamanlar Gifford Una'yı sevdiğim gibi, onu sevmiştir. Belki hor görülmek ve küçümsenmek gibi davranışların, bir gün bir mucize olarak tutkuya döneceğini, o zaman Mona'nın kendisini olduğu gibi kabul edeceğini sanmıştır. Çok yaralı kalbi, buna karşı şevkat ve hoşgörürlük duygusu bile duymuştur. Belki de hergece evine döndüğü zaman, diz çökerek Allaha dua etmiştir. (Fakat bir karşılık alamamıştır.) Ben de her gece yatağıma yatarken onun gibi inlemez miydim? Onun gibi Allaha dua etmez miydim? Aslında bu biçim dua etmek yalvarmak ve öyle göz yaşları dökmek de yakışıksız şeyler. Ne olurdu bir ses:

"Bu işte ümit yok, sen ona göre bir erkek değilsin!" Demiş olsaydı ben ondan vazgeçebilirdim. Bir başkasını bulurdum. Ya da başıma böyle bir dert getirdiği için Allaha da karşı gelirdim.

Zavallı Marco senin istediğin sevilmek değil, daha ziyade sevmek müsadesiydi. Ve şaka yapmaya, karşındakini eğlendirmeye mahkum bir kişiydin. Sevgili Marco ne kadar ızdırap çektiğini, nelere dayandığını şimdi anlıyorum. Artık ondan bulunduğun semalardan zevk alabilirsin ve gece gündüz onu oralardan gözleyebilirsin. Eğer sen yaşarken, senin ne olduğunu o anlamazsa, hiç olmazsa şimdi sen onun ne olduğunu anlayabilirsin. Bu zayıf insan için kendini yitirdin. Kraliçe Guinever ilham ettiği büyük tutkuya layık değildi. Fakat bir kraliçe olması yüzünden yaptığı hiçbir şey ayıp sayılmazdı.

İçeri girdiğim zaman, sofra kurulmuştu. Yemek beni bekliyordu. Mona hiç görülmemiş derecede iyi mizacda görülüyordu. Ellerini boynuma dolayarak "Nasıldı, eğlenebildin mi?" Dedi. Vazoya çiçekler konmuştu.. Ve tabağımın yanında da bir şişe duruyordu, şarap, Napolyon'nun St. Helenada bile içtiği bir şaraptı.

"Bu, ne anlama geliyor?" diye sordum.

Sevinç içindeydi. "Ne olacak dedi, Pop okuduğu elli sahifeyi çok beğendi ve heyecan içinde"

"Demek beğendi. Anlat bana sana bütün söylediklerini birer birer anlat dedim."

Heyecandan o kadar alt üst olmuştu ki tam ne söylediğini hatırlayamadı. Yemeğe oturduk "Biraz birşey ye" dedim. "Hatırlarsın."

"Evet, hatırladım. İlk Melville'e hem de Dreister'e benzediğini söyledi.

Ağzıma bir lokma attım.

"Evet Lacadio Hearn'a da benzediğini söyledi."

"Ne dedi? Onu Pop'da okumuş mu?"

"Val, ben onun çok okuduğunu söylemiştim."

"Seni aldattığını sanmıyorsun değil mi?"

"Asla çok ciddi konuştu. Gerçek düşüncesiyle davranışı bir olmaz."

Bardağa şarap koydum. "Bunu Pop mu aldı" dedim.

"Hayır ben aldım."

"Peki Napolyon'un sevdiği şarap olduğunu nerden öğrendin?"

"Dükkâncı söyledi."

Şaraptan bir yudum içtim. Bundan daha nefis bir şey olamaz. Demek ki Napolyon bunu her zaman içermiş... Şanşlı şeytan!"

"Val, Pop bana bazı sorular sorarsa ne olur bana birşeyler öğret."

"Sen onların hepsine cevap verebilirsin."

"Bugün gramerle iyi konuşmak sanatından söz ediyordu. Halbuki ben bunlara dair hiç bir şey bilmiyorum."

"Doğrusunu istersen ben de birşey bilmiyorum. Sen okula gittin değil mi? Wellesley'den mezun olan bir kişinin gramer ve iyi söz söyleme sanatı hakkında biraz bilgi sahibi olması gerek."

"Biliyor musun ben hiç kolej öğrenimi görmedim."

"Oysa gördüğünü söylemiştin."

"Belki seninle ilk tanıştığım zaman söylemiştim. Beni bilgisiz olarak tanımanı istememiştim. Sen ilkokulu bitirmemiş olsaydın bile benim için önemli değildi. Benim bilgiye karşı saygım yok. Gramer iyi söz söylemek sanatı, bunlar birer uydurmadan başka birşey değil. Bunları ne kadar az bilirsen o kadar iyi olur. Özellikle bir yazar olursan."

"Fakat farzedelim ki bazı yanlışlıklar buldu. O zaman ne olacak?"

"Bak burada haklı olabilirsin, bu nokta üzerinde duralım. Bir fikri olgun cümlelerle nasıl anlatabilirsin? Öyleyse karşı tarafa yenilirsin."

"Ah, sen bazı zamanlar benim yerimde olsaydın ne olurdu."

"Zira o çapkının sözlerinde samimi olup olmadığını anlardım."

Kocasının dikkatini çektiği noktayı anlamamazlıktan gelerek:

"Bugün Avrupa'dan söz ediyordu. Sanki içimdekileri okuyormuş sandım. Konuyu başka memleketlerde yaşayan ve oralarda öğrenim yapan Amerikan yazarlarına da getirdi. Ruhun zenginleşmesi için bu gibi çevrelerde yaşamanın önemli olduğunu söyledi."

"Daha ne söyledi?"

Kendini toparlamak için biraz durakladı. "Kitabı bitirdiğim zaman bir yıl Avrupa'da kalmam için bana para vereceğini söyledi."

"Harika!"Dedim. "Fakat senin sağlık durumu iyi olmayan annen, yani ben ne olacağım?"

"Bunu da düşünmüştüm.""Belki de ondan kurtulmak zorunda kalırım" dedi. Sonra da Pop'un kendisini hesaba katacağını söyledi. Zira Pop eli açık bir adamdı.

"Görüyorsun ya Val? Pop hakkında yanılmamışım. Seni zorlamak istemiyorum. Fakat..."

"Acele edip kitabı bitirmemi istiyorsun değil mi?"

"Evet acaba ne kadar sürer?"

"Sana bu yönde zerre kadar fikrim olmadığını söylemiştim.

"Üç ay mı?"

"Bilmem."

"Anlaşıldı ne yapmam gerekiyor."

"Anlaşılmadı."

"Peki sen bundan rahatsız olmuyor musun?"

"Tabii oluyorum, fakat ne yapabilirim? Elimden geldiği kadar sürekli çalışıyorum."

"Yarıda bırakma."

"Bırakırsam tekrar başlarım."

"Avrupa'ya gitmek istiyorsun değil mi" dedi.

Cevap vermeden uzun uzun yüzüne baktım:

"Avrupa'ya gitmek istemez miyim? Her yere. Asya'ya, Afrikaya, Avusturalya'ya, Peru'ya, Meksika'ya, Siyam'a, Arabistan'a Java'ya, Borneo'ya, hatta Tibet ve Çin'e bile gitmek isterim. Bir defa buradan çıktık mı artık dönmek istemem. Burada doğduğumu unutmak istiyorum. Bütün dünyayı durmadan dolaşmak istiyorum, her yolun sonuna varmak istiyoryum."

"Peki ne zaman yazı yazacaksın?"

"Dolaştıkça"

"Aaa! sen bir hayalcisin."

"Ben öyleyim. Bu gerçek. Fakat, aktif bir hayalciyim." Sonra:

"Hepimiz hayalciyiz. Yalnız bazılarımız birkaç kelime yazmak için vaktinde davranırlar. Elbette yazmak istiyorum. Fakat

herşeyin sonuna gelmek istediğimi sanmıyorum. Hayal ettiklerimi nasıl ortaya koyacağım?. Zira yazı hayalde yaratılan birşey. Bu çok güzel. Fakat hayat ondan önemli. Zira değişiklik hareket demek... İnsan hareket halinde olduğu zaman, tanımadığı ummadığı şeylerle karşılaşır."

"Pek az kişi yaşadım diyebilir. İnsanların, başkasının yerine yaşayabilmesi için, kitaplar yazılıyor. Fakat kitabı yazan kişi, ne zaman başkalarının yerine yaşayabiliyor?"

Mona sözümü kesti.

"Val, bazı zamanlar seni dinlerken içinde binlerce kişinin hayatını yaşamak isteği olduğunu sanıyorum. Gerçekten bugünkü hayatından, kendinden, kısacası herşeyden hoşnutsuzluk duyuyorsun. Sen bir Moğol'sun. Orta Aşyanın steplerine bağlısın."

Mesele aydınlığa kavuştuktan sonra:

"Herşeye karşı bağımsız olduğumun nedenlerinden biri de içimde bir bütünlük olmayıp herşeyden bir parça olmasıdır. Hangi devirde yaşarsam yaşayayım, kendimi o devrin içinde sanıyorum. Rönesansa ait bir kitap okusam, kendimi o devirde yaşayan bir insan sanıyorum. Çin hükümdarlarından birine ait birşey okusam, sanki o devirde yaşayan Çinlilerden biriymişim gibi oluyorum. İster Astek, İster Hindli yahut Chaldean, hangi döneme, hangi insana ait olursa olsun, kendimi tamamiyle bunlardan biri farzediyorum. Ve bu dünya bana dıştan belirli belirsiz olan bitmez tükenmez harikalarla dolu geliyor. İşte benim istediğim böyle bir dünyaya kavuşmak. Bu öyle bir dünya ki, insanlığın menfaati için, insanın düşüncelerine ve hayallerine, isteklerine göre yaratılmış olsun. Bu yaşadığımız Amerikan hayatının ne faydası var? Sağladığı şey, dokunduğumuz herşeyi mahvetmek mi? Kendimizi Moğollar ve Hunlarla kıyas edecek olursak, onlar bizden daha efendi adamlardır. Burası, korkunç, boş ve perişan bir memlekettir. Vatandaşlarıma ecdadımın gözü ile bakıyorum. İçlerinin boş olduğunu, çürük olduğunu görüyorum."

İçki şişesini elime aldım, bardaklara koydum. Zaten şişenin içinde de bir yudumluk bir şey kalmıştı.

"Hayatımın tam zevkini çıkaran Napolyon'un şerefine" dedim.

"Val, Amerika hakkındaki düşüncelerin çok zaman beni korkutuyor. Gerçekten bu memleketten bu kadar nefret mi ediyorsun?"

"Belki de bu sevgiden ileri geliyor. Belki de nefrete dönmüş bir sevgidir. Bilmiyorum.

"İnşallah romanında bundan söz etmezsin."

"Merak etme. Roman çıktığı memlekette, gerçekten uzak olacak."

"Buradaki bütün karekterler, hayal mahsulü. Kitabın yazarı dahil olmak üzere, kimse, kimseyi tanımıyacak. İyi tarafa senin adını koyacağım. İster misin en çok satılan kitap olsun! Seninle konuşmaya gelen muhabirler olursa ne olacak?"

Bu düşünce onu dehşet içinde bıraktı. Bunun şaşacak bir yanını bulamadı.

"Bir dakika önce bana hayalci dedin. Sana bir bölüm okuyayım. Kısa bir şey. (Hayal Tepelerinden) Bu kitabı bir gün okumalısın. Bir yazarın hayalidir."

Kitap rafına gittim. "Bu parça Milton'un Lyeidas'ından söz ediyor. Bu belki de mevcut olan, edebiyatın en mükemmel örneğidir. Machen sonra şöyle diyor:

"Edebiyat iyi izlemlerin, kelimeyle dile getirilmesidir. Fakat bunun arkasından şu geliyor: Edebiyat çoğunlukla bir engem ve yorucu olan mantıki düşünceyi, zevk ve neşe verici duyguyu ve kamçılanamaz anlatılamaz hayalleri içine alır. Bir kimyagerin potasında denemelerle bilinmeyen ve umulmayan maddeleri bulduğu zaman hayrette kalması, bazılarına göre maddi varlığın manevi varlığın bir gölgesi sayıldığı gibi, çok güzel yazı ve şiir okuyan kimse de kelimeyle anlatılamayacak etkiler altında kalır. Bunlar mantıki düşüncelerin mahsülü değildir. Duygulara ait hazlarla ilişkileri olmaktan ziyade bu hazlara eşittirler. Sırrı

ortaya çıkan dünya daha ziyade hayal dünyasıdır. burda bazı zamanlar, birden bire ortaya çıkarak birdenbire kayıp olarak, çocuklar yaşarlar. Bu dünya ne zekâ, ne akılla ifade edilebilir ne de analiz edilebilir."

Tekrar masaya oturdum. Kahvenin yanında bir şişe Charteuse vardı. Bu sert likörden kadehime bir parmak koyduğum zaman:

"Şimdi yalnız harem eksik" dedim.

"Charteuseü Pop bulmuştu. Okuduğu sayfaları o kadar beğenmişti ki," dedi.

"İnşallah. Arkasındaki elli sahifeyi de öyle beğenir."

"Sen onun için kitap yazmıyorsun, bizim için yazıyorsun"

"Doğru, bazen bu noktayı unutuyorum" Henüz gerçek kitabın plânına dair kendisine bir şey söylemediğim aklıma geldi.

"Sana bir şey söylemek zorundayım," diye söze başladım. "Söylemeli miyim? Belki de bir süre söylememem gerekiyor."

Kendisini kızdırmamamı rica etti.

"Peki söyleyeceğim, birgün yazmak kararında olduğum bir kitaba dair. Bunun için bütün notlarım hazır. Sen Viyana'dayken ya da başka bir yerde iken, bunun hakkında sana bir mektup yazdım. Bana adres vermediğin için gönderemedim. Evet gerçekten bir kitap olacak. Hem de koskocaman, sana ve bana dair."

"Mektubunu saklamadın mı?"

"Hayır yırtım. Bu senin hatan, fakat notlar duruyor. Sana göstermiyeceğim."

"Niçin?"

"Zira hakkında fikir yürütülmesini istemiyorum. Bunun üzerinde daha fazla konuşacak olursak, kitabı da hiç yazamam. Fazla olarak ben yazı bitirinceye kadar da, senin öğrenmeni istemediğim bazı şeyler var"

"Bana güvenebilirsin" dedi. Ve yalvarmaya başladı.

"Faydası yok. Beklemek zorunda kalacaksın."

"Ya notlar kaybolsaydı."

"Tekrar yazardım."

Mona banz gülümsüyordu. Sonra, kitap benim kadar ona da ait olduktan sonra, "Fakat ben gevşedim. Yazılan elde edebilmek amacıyla sonradan bu dolabı alt üst edeceğini bildiğim için, bu notların annemle babamın evinde olduğunu söyledim. "Orada öyle bir yere sakladım ki, hiç bulamazlar."

Bakışlarından, bu sözlerime inanmadığını anladım. İçinden ne düşünürse düşünsün, artık ısrar etmekten vazgeçmişti.

Havayı yumuşatmak için kitap yazıldığı ve basılıp çıktığı gün kendisini ebedileşmiş gösterdiğimi görecekti. Bunu kendisine söyledim. Bu söz biraz parlak etki yaptığı için:

"Kendini her zaman tanıyamazsın, Fakat ben sana söz veriyorum. Seni anlattığım zaman hiç unutulmayacaksın."

Bu sözlere duygulanmış gibi göründü. Sonra "kendinden çok eminsin" diye cevap verdi.

"Bunun bir sebebi var. Bu kitap benim yaşantım. O binlerce pulvarizatörü olan bir çimenliğe benziyor. Yalnız musluğu açmam bunun için yeterli."

Elimi başıma vurdum, "İçindeki şey, gözle görünmez tükenmez kalem gibi...

"Burada gerçeği söyleyecek misin? kendi hakkımızda?"

"Yalnız bizim hakkımızda değil, herkes hakkında. Böyle bir kitabı basacak birini bulacağını sanıyor musun?"

"Bunu henüz düşünmedim. Önce kitabı yazmam gerek" diye karşılık verdim.

"İnşallah romanı bitirirsin değil mi?"

"Tabii bitireceğim, Hatta piyesi bile"

"Piyesi mi dedin Val? Ne güzel olur!"

Bu söz konuşmayı sona erdirdi. Beni rahatsız edici düşünce tekrar canlandı. Aramızdaki bu sessizlik ve sukünet ne kadar sürecek? Durum çok fazla iyi gidiyordu. Hokusaiyi düşündüm. Hayatındaki inip çıkmalar, dokuzyüzkıryedi kez adres değiştirmesi, bir işte sebatı ve akıl almayacak başarıları gözümün önüne geldi Ne hayat! Ben henüz eşikteydim. Acaba doksan ve

yüz yaşına gelsem, o zaman olsun çalışmalarımın sonuncunu gösterebilecek miyim?

Aklıma zihnimi aynı derecede yoran bir fikir geldi. Acaba beğenilecek bir şey yazabilecek miydim?"

Birden bire ağzıma gelen cevap şu oldu:

"Fuckaduck!"

Sonra da bu gerçek üzerinde bu kadar durduğumu düşünmeye başladım. Bunun da cevabı gün ışığı gibi şöyleydi "fakat dünyada gerçekten başka birşey yok"

Sanki içimden tatlı bir ses bu cevaba söyle karşılık verdi.

"Yine de edebiyat başka bir şeydir."

Artık yazacağım şeyin yaşantı kitabı olmasına karar verdim. "O halde kimin adını yazacaksın" "Yaratıcının" Problem böylece çözüldü.

Birgün bir kitap yazma işine girişme (Hayat kitabı) düşüncesi, bütün gece uykumu kaçırdı. Onu Fatamarga'nın masallarına benzer haliyle, gözümün önüne getirdim. Bunda gerçeği belirtmek istediğim için, bu sefer önceden sözünü ettiğimden daha çok gözümde büyüdü. Mahvoluyordum. Böyle olmakla beraber, bir şeyden emindim: Bir kere başlayınca arkası gelirdi. Bu bir şeyi damla damla akıtmak gibi bir şey değildi. Önceden yazdığım "On iki Islahhane Mensubu" kitabını gözümün önüne getirdim. Ne başarısızlıktı! Halbuki, hiç kimse bilmese bile, o zamandanberi, bu alanda ilerlemiştim. İçinde ne çok malzeme vardı... Konum, o baş döndürücü yıllarda işe alıp attığım seksen yüz bin insanla ilgili idi. Gittikçe, sesimin zayıfladığının farkında idim. Sadece, o sayısız insanlarla konuşmak bir kahramanlıktı. Fakat, mesele yalnız konuşmak değildi. Onların çehreleri, yüzlerinin taşıdığı ifade, -üzüntü, kızgınlık, aldatıcılık, kurnazlık, habislik, ihanet, minnettarlık, kıskançlık v.s. Sanki insanlardan çok, tilki, tavşan, çakal, karga, faresi, kumru, öküz yılan, firavun faresi ve baykuş gibi; ilkel insanların totemleri olan hayvanları ele alıyordum. İyi kötü, dolandırıcı, yalancı, sakat, manyak, serseri, kumarbaz, doktor,

baştan çıkmış aziz gibi olağan, olağanüstü insanlar olacak, bunların hayalleri, birçok kişilerin anılarında durur. Hatta at muhafızlarının başını bile, bunların arasına koyabiliriz. Kırmızı siyah lekelerle, yüzü okadar değişmişti ki, ağlarken gülüyor, gülerken ağlıyor gibiydi. Bana hitap ederken (genellikle bir şikâyeti olduğu zaman) sanki muhafız değilmiş de, atmış gibi, dimdik dururdu. Bir de uzun çehreli, Promethaus Unboud'u okumaktan zevk alan Yunanlı bilgin vardı. Acaba ben, bu kişiyi, hakaret etmek ve onu küçültmek duygumu kamçıladığı için mi seviyordum? O kısık bakışlı, kafasında cinsel düşünceden başka birşey olmayan Mısırlı, nekadar sevimliydi! Hergün abdest alırdı. Bu insanların en sonuncusu, kendisine Liad adını takan bir Lezbiyen'di Acaba neden kendisine Liad dedirtiyordu? Ne kadar sevimli ne kadar çekingendi! Aynı zamanda usta bir müzisyendi. Çünkü bir akşam, islahhanede çalıştığı odaya, kemanını getirdi ve bana çaldı. Çaldığı parçalar, Bach, Mozart, Paganinni'"dendi. Sonra, Lezbiyen olmaktansa, orospu olmaya razı olduğunu söyledi. Çalışacak daha iyi bir yer bulmamı rica etti.

Bütün bu insanlar, geçmiş zamana ait mişler gibi, (Şakacı, asık suratlı, yalvaran küçük hileler yapan halleriyle) birer birer gözümün önünden geçtiler. Sanki onları görüyor gibiydim. Dertlerini, problemlerini, sıkıntılarını ve acılarını, bir çuvaldan un boşalırmış gibi, bana dökerlerdi. Belki de bu korkunç mesleği seçtiğim zaman, "Bu adam işten nefes almasın. Ayağı çamurdan çıkmasın! Ökse otuyla beslensin! En son dayandığı ümidi de yık." diye Allah'a dua etmişti, birisi...

Kısacası, ben, kederle acıyı tanımıştım. Böyle iken, yalvaran, ıslık çalan, önümde çırçıplak ağlayan, bana son defa hitap eden ve insan mezbahasına giren binlerce insan arasında, arasıra İran gibi uzak yerlerden gelen ferahlık verici kimseler de bulunurdu. Bunlardan biri, Ali adında müslüman bir kişiydi. Çöllerde, kutsal yazılar yazmayı öğrenmişti. Benimle tanışıp kim olduğumu öğrenimce, bana bir mektup yazdı. Otuz üç sa-

hife tutan bu mektupta, tek bir hata yoktu. Hatta virgüller, noktalı virgüller bile, yerli yerindeydi. Bu mektupta, (sanki benim için önemli imiş gibi) İsa'nın hiçbir zaman mucize göstermediğini, bu mucizelerin hepsinin, kıyamet gününün bile, doğal kanunları anlayan ve, (bugün bilim adamlarımızın bilmediklerini iddia ettiği) sonsuz tabiat kanunlarını bilen kişiler tarafından gösterildiğini söylüyordu, aynı mektupta. Bu kanunlara, insanlar arasında çıkan akıllı bir kişinin, mucize dediğinden söz ediliyordu.

Ali bu sırrı biliyordu. Fakat kendisi, kendisinin ve Allah'ın bildiği bir nedenle haberci seçildiği için, bunu ortaya koymıyordu. Zamanı gelince şimdi söylüyorum.

Bu ilgi çekici insanları, kitabıma nasıl konu etmedim? Herbirinin kendine özgü, açıklaması zor davranışını açıklamak için aşağı yukarı her gün kafamı yordum. Bu kuş beyinli insanların, bu canavarların, kaz kafalılarının, budalalarının, bugünkü Amerikan gençlerinin tohumu olduklarını açıklamak ne zor iş. Bunların, Cavala okuyabilmek on haneli bir rakkamın hemen çarpımını yapmak, yahut bir buz yığını üzerine oturup titreme alametleri göstermekte ayrıca bir yeteneğe sahiptirler. Fakat bu açıklamaların hiçbirisi, yaşlı bir kadının, ölüm haberi götüren yağız bir delikanlı tarafından tecavüze uğradığını belirten korkunç gerçeği, hafifletemedi.

Bu iş zordu. Durumu, Ali'ye hiçbir zaman açıklayamayacaktım. Örneğin: Musevi kanunları öğrenimini yapan Tabatenikov'u elealalım!

Bu öğrenci, elinde kitabı, yaşayan İsa gibi, New York sokaklarında daima dolaşıyordu. Bu baykuş suratlı, patron edalı kişinin, yardıma muhtaç olduğunu, nasıl anlatabilirim? Annesi kanserden ölüyor, babası hergün sokaklarda fotin bağı satıyor... Bu çifte kumrular, artık sinagoga gidemiyorlar. Oysa, burada hergün evleri imiş gibi giderlerdi. Bu delikanlının, okumaya, karnını doyurmaya ihtiyacı var. Ali'ye, onu şaşkına döndürmemek, ya da aldatmamak için, bazı zamanlar, islâhevine gelenler hakkında olaylar anlatıyordum. Bunları anlatırken de,

bir zamanlar burada bulunmuş birisi gibi, geçmiş zamandan söz ediyordum. Oysaki, hikâyenin kahramanı, her zaman yanımda, kolumun altında saklı duruyordu. Evet, Yakona Kedski Karaorman'a gittiği zaman, ona eşlik etmişti. Sonra, Paris'de, Pastör müessesesinde çalıştı. Bunun arkasından, Dünya tarihini yazıp bitirmek için, Hindistana gitti. Fazla olarak da, şimdiye kadar en çok tanınmış bir jokeydi. Bizden ayrıldıktan sonra, büyük servet yaptı. Sonra, asansörden düşerek, beynini parçaladı.

Hiç değişmeyen cevap neydi? Bu, şüphesiz ki çok ilgi çekiciydi." Tuttuğun iyi işi elinden bırakma! işinde iyi aileden gelen çocukları kullan! Hiçbir musevi, hiçbir sakat, hiçbir hüküm yemiş adam kullanma"

"Peki efendim!..." "Kuvvetlerinizin arasındaki zencileri temizleyin. Biz müşterilerimizin, onların düşüncelerinden korkmalarını istemiyoruz."

"Peki efendim."

Evime gidip biraz iskambil kâğıdı karıştırmak, sonra onları toplamak istiyorum. Fakat simsiyah olsa da hiç kimseyi işten çıkaramayacağım. Ben bütün bu gençlikte bunama hastalığına uğrayanların, korkunç korsanların, kendilerine göre mantık uzmanlarının, döğüş yarası izleri taşıyan sar'alıların, hırsızların, pezevenklerin, papazlıktan men edilmiş adamların, Cabala ve Talmud okuyan öğrencilerin adlarını, islâhhanede çalışanlar defterinden nasıl çıkarmıştım? Romanlar! Sanki insanlar, romanında bu örnek tiplerden bahsedermiş gibi... Böyle bir yazı yazarken, insan, kalbi, karaciğer. göz sinirlerini, pankreas ve safra kesesini konu olarak ele alabilir mi? Bunlar, hayal ürünleri değil. Hepsi canlıdırlar. Hastalıktan bittikleri halde, hergün yiyip içiyorlar, idrara çıkıyorlar, büyük abdestlerini yapıyorlar, zamparalık, hırsızlık ediyorlar, insan öldürüyorlar, yalancı şahitlik yapıyorlar, vatandaşlarına ihanet ediyorlar. Çocuklarını çalıştırmaya, kız kardeşlerini orospuluğa, annelerini dilenmeye, babalarını fotin bağı veyahut yaka düğmesi satmaya, ya da eve sigara getirmeye yolluyorlardı. Bir romanda, bütün bunlara nasıl yer verilebilir?

Evet, karlı bir gece, Town Hall'da küçük senfoniyi dinledikten sonra, eve dönüş pek hoştu. Orada öyle yerinde ve temkinli alkış ve çalınan parçalar hakkında öyle fikir yürütülüşü vardı ki... O sırada yağan kar, insanın üstüne hafifçe düşüyor, arabalar gidip geliyor. Bu sırada, ışıklar, buz parçaları gibi parlıyordu. Monsieur Barrere ile arkadaşları, Park Avenue'deki bir zenginin evinde konser vermek için, arka kapıda sinsin sinsi dolaşıyorlardı. Konserden çıkan binlerce kişinin adımları, ayrı ayrı doğrultulara ilerlerken, herbiri, yüzlerindeki acıklı bir anlamla, bilmedikleri mükadderatın çizdiği yolu izliyorlardı. Zayıf ve güçlü, mazlum ve zalim, birşeye sahip olan ve olmayanlar...

Evet, pek çok akşamlar, bu müzik morgunda, verilen konserleri izledim. Fakat her çıkışımda, anası babası tarafından terk - edilmiş ve işten çıkarılmış çocuklarımdan birini düşünürdüm. Bunu zihnimden, ne Hydın, ne Bach, ne Scarlatti, ne Beethoven, ne Schubert ne Peganinni, ne yay, ne borazan, ne de ilkel müzik silebilirdi. Zavallı, üzerinde islahhane elbisesi, elinde de kahve rengi bir paketle, ya Freshboard'a, ya Bitkin Avenue'ye ya da belki Kasciusko Street'e giden trene binmek için, acele ediyordu. Trenden indikten sonra, kalabalığa karışacak, adeta kaparcasına, biraz ekşi turşu yiyecek, yanındakileri ite kaka yoluna devam edecek, sonra patatesleri soyacak, yataklardaki bitleri ayıklayacak, sonra da dedesi için dua edecekti. Zira sarhoş bir Polanyalı, dedesinin rüzgârdan sallanan sakalının, kendisine uğursuzluk getireceğini sanarak öldürmüştü. Aynı zamanda, kendimin, Pittkin Avnue, yahut ta Kosciusko Street'de yürüyerek, bir kulübe yahut ta bir köpek kulübesi arayışım. Sonra da kibar sınıfa mensup olduğuma ve iyi İngilizce konuştuğuma şükredişim gözümün önüne geldi. Burası Brooklyn mi? Neredeyim? Bazı zamanlar, körfezden istiridye kokuları gelirdi. Bu belki de lağım suyundan geliyordu. Kayıpları, ya da hüküm giymişleri aramaya gittiğim zaman, yatak takımları yüklü arabalar görürdüm. Bu arabalardan, yaralı melekler gibi, takım takım, bitler, tahtakuruları dökülüyordu.

Bazen ben de ekşi turşu ve ringa balığı alırdım. O eski hayat bisküviler ne nefis şeylerdi! Kadınların elleri, soğuktan, yerleri ovmaktan, çamaşır yıkamak ve sıkmaktan, kıpkırmızı olmuştu. Fakat dâhi olan oğulun parmakları, müzik aletini hafifçe vurmaktan, ince uzun bir biçim almıştı. Çok sürmeden, Garnegie Hall'de çalgı çalacaktı. Ağır döşemeli evlerin bulunduğu kibar çevrelerde, hiçbir dâhiye veya yarı dahiye rastlamadım. Hatta burada bir kitapçı dikkânı bulunmazdı. Takvimleri bile, bakkallar satardı. Holbein, Carpaccio, Hiroshige, yahut ta, Giotto'nun tabloları, buralarda hiç satılmazdı. Belki yalnız, Whistler'in sade annesini tasvir ettiği tablosu satılıyordu.

Anne siyahlar giymişti. Elleri kucağında kavuşmuş duruyordu. Yüzünde bir sükunet ve rahatlık verici, herşeyden elini çekmiş, saygıdeğer bir anlam vardı. Bundan başka, biz hıristiyanlar arasında, sanat eseri olarak, hiçbirşeye rastlamak kabil değildi. Fakat her çeşit işkembe ve böbrek satan kasap dükkânları doluydu. Bundan başka, döşeme muşambaları, süpürgeler, çiçek saksıları da satılırdı. Hayvani ve bitkisel yiyeceklerin her çeşidi ile, kullanılacak kapkacak ve Alman malı peynirler de bulunurdu. Bu arada, kasvet verici görünüşleriyle, kiliseler de göze çarpardı. Bunlar, sadece Luteryenlerle, Presbyteria'lann,reform görmüş inançlarına uyuyordu. İsa bir marangozdu. Bir kilise yapmıştı. Fakat bu, sırıklarla destekli olmadığı gibi, taştan da değildi.

XV. Bölüm

İşler rüşvet ile yürümeye devam ediyordu. Japon aşk evlerinin ilk zamanlarındaki gibi. Bir yürüyüşe çıksam ölü ağaçlar bile birşeyler veriyordu bana; Reb'i dükkânında ziyaret etsem fikirlerle dolu olarak geri dönüyordum,gömlekler, kravatlar, eldivenler, mendillerle doluymuşum gibi. Bir ev sahibi ile tanışsam kiranın gerisini düşünmem gerekli olmuyordu. Her tarafta fiatımız yüksekti, kredi istediğimiz zaman bol bol bulabilirdik. Yahudi bayramları bile neşeli geçti, bir bu evde ziyaret bir öbür evde. Hazreti Ademin günahları içindeydik, ama beni her zamanki gibi sıkmadı. Bütün özlediğim belki bir bisikletti.

Ders alıyordum ve bir kaç ders daha aldıktan sonra tekerlekte ehliyet almak için müracaat edebilecektim. Bunu yaptıktan sonra Mona'yı bir tura çıkaracaktım, Reb'in zorladığı gibi. Bu arada zenci kiracıları ile tanıştım. İyi insanlardı, Reb'in dediği gibi. Her sefer kiraları topladıktan sonra eve turşu ve neşeden dayak yemiş gibi dönerdik. Kiracılardan biri, gümrükçüydü, bana kitap vermek istedi. Enfes bir kütüphanesi vardı, erotik eserlerle dolu, hepsi görev başında ambarlardan aşırılmış. Bu kadar açık saçık kitaplar hayatımda görmemiştim, resimler de. Meşhur Vatikan Kütüphanesinde yasak meyvaları kapsayan ne gibi şeyleri olduğu beni meraklandırdı.

Sık sık tiyatroya gittik, özellikle yabancı bir oyun görmek için. George Kaiser, Ernest Toller, Wedekind, Werfel, Sudermann, Chekov, Andreyev... İrlandalı oyuncular geldi, beraberlerinde Juna ve Horoz, Veba ve Yıldızlar'ı getirerek.Piyes yazışı ne güzel, Sean O'Casey! İbsen'den beri onun gibisi yok.

Güneşli bir günde Fort Green Park'ta oturacağım ve kitap okuyacağım-Patagonya'nın Aylak Günleri, Kış, Kanın ve Çe-

nekemiği, veya Hayatın Trajik Duyguları (Unamuno). Dinlemek istediğim bir plâk varsa, bizde olmayan, Reb'in veya ev sahebisenin albümünden alabilecektim. Canımız hiçbir şey yapmak istemediği zaman satranç oynardık, Mona ile ben. iyi oyuncu değildi, ama ben de değildim. Daha heyecanlı oluyordu, satranç kitabında yazılı olan oyunları yapmak-Paul Morpyy'ninkini hepsinden önce. Veya oyunun gelişmesini okumak bile, veya İzlanda'lılar veya Malaya'lıları tarafından bulunan ilginçlikleri.

Çocukları görmek düşüncesi bile –Şükran Günü için - moralimi bozabilirdi. Şimdi onlara diyebilirdim– sadece yarım yalan olacaktı-bir kitap yazmakla görevlendirildiğimi. Çalışmalarım için bana para ödendiğini. Nasıl gıcık alırlardı! Şimdi iyi düşünceler hariç bir şeyle dolu değilim. Bana olan bütün güzel şeyler şimdi yüzeye çıkıyor. Oturup bunu veya bir başkasını daha yazabilirdim, onu veya öbürünü benim çin yaptıklarına teşekkür ederek. Niye olmasın? Ve yerlerde var, ayrıca, karşılık olarak teşekkür etmem gereken, bana mutluluk dolu anlar verdikleri için. Bu düşünceye o kadar saçma olarak tutulmuştum ki, birgün Madison Square Garden'a özel bir seyahat yaptım ve geçmişteki muhteşem anlarım için duvarlara sessiz teşekkürler ettim, Buffalo Bill ve Pawnee kızılderililerinin ortalığı heyecana verişlerini seyretmem, Jim Londos'u seyretme imtiyazım için, küçük Herkül, başının üzerinden dev gibi bir kutup canavarını fırlatıp atan, altı günlük bisiklet yarışları ve şahit olduğum dayanmanın inanılmaz yiğitlikleri.

Bu neşeli haleti ruhiye içinde, gökyüzüne tamamen açılmışım, düşünülmeden, gelirken veya giderken bayan Skolsky'e rastlanıam, onun kocaman yuvarlak gözleriyle bana bakması, ben vakit geçirmek için susmuşken, susuş yarım veya saatin üç çeyreği kadar bazen, kitapların isimlerini boşaltırken, yabancı sokaklar, hayaller, postacı güvercinler, romorkörler, herhangi birşey, akla her gelen ve hepsi birden gelirdi, öyle görünür,

çünkü mesuttum, gevşemiştim, düşüncelerden uzak ve çok sıhhatli. Her ne kadar hatalı bir hareket yapmadıysam da, ben biliyordum ve o biliyordu ki, yapmam gereken şey kollarını boynuna sarmam, onu öpmem, sarılmam ve ona kadın olduğunu hissettirmem, evsahibesi değil. "Evet," diyecekti, ama bütün kalbiyle. "Evet" yumuşak, sıcak karnıyla. "Evet," Herzaman evet. Ben eğer deseydim– "Etekliğini kaldır ve bana oranı göster!" evet olacaktı bu da. Ama bu derece aptallığa engel olacak kadar aklıbaşındaydım. Göründüğüm gibi kalmaya kararlıydım– nazik, konuşkan ve bariz alışılmamış (bir kadın için) kiracı. Benim önümde çırılçıplak görünebilirdi, büyük bir tabak siyah yağlara bulanmış Kartoffelklöse ile ve ben ona el bile atmazdım.

Hayır, çok fazla mesuttum, çok fazla kararlıydım seks şanslarını düşünmeye. Söylediğim gibi, gerçekten özlediğim tek şey bisikletti. Reb'in, arabasını, kendiminkiymiş gibi sayabileceğimi söylemesi, benim için hiçbir şey ifade etmiyordu. Beni gezdirecek şoförlü bir Limusin kadar. Avrupa'ya gitmek bile şimdi bana birşey ifade etmiyor. Bu an için Avrupa'ya ihtiyacım yok. Onu hayal etmek, ondan konuşmak, onu merak etmek güzel. Ama bulunduğum yer, iyi. Her gün oturup birkaç sayfa yazmak, istediğim kitapları okumak, arzuladığım plâkları dinlemek, istediğim zaman yürüyüşe çıkmak, show'a gitmek, puro içmek: Daha başka ne isteyebilirdim? Stasia için artık kavgalar yok, gözetlemeler ve casusluklar yok, geceleri oturup beklemeler yok. Herşey yolunda gidiyor, Mona dahil. Yakında onun çocukluğundan bahsetmesini bile istiyebilirim, o ikimizin arasında yatan esrarengiz kimsenin bilmediği ülke. Elleri kolları dolu olarak onu eve gelirken görmek, yanakları pembeleşmemiş, gözleri parlıyor– nereden geldiğinin veya günü kiminle geçirdiğinin ne önemi var? O mesuttu ben mesuttum. Hatta bahçedeki kuşlar bile mesuttu. Bütün gün şarkı söylüyorlar ve akşamüstü geldiği zaman gagalarını bize dönüp guruldadıkları dilleriyle birbirlerine diyorlardı ki– "İşte mesut bir çift! uyumadan önce onlar için şarkı söyleyelim."

Mona'yı gezmeye götüreceğim gün nihayet geldi. Artık yalnız başına kullanacak kadar öğrenmiştim, Reb'e göre. Bir başka şey, herşeye rağmen, bir testte başarı göstermek ile karınızın hayatını bir başkasının ellerine teslim etmek. Garajdan geri geri çıkış beni kedi gibi sinirlendirdi. Allahın belâsı şey çok büyüktü, çok hantaldı; çok fazla kuvvetliydi. Belki yürümez filân diye düşünerek zevklendim, ama yürüdü. Her birkaç milde bir durdurdum-herzaman rahat bir kalkış için müsait olan yerlerde!sakinleşmek için. Mümkün olan her fırsatta kenar yolları seçtim, ama her seferinde bir ana yola çıktılar. Yirmi mil kadar gittikten sonra sucuk gibi terlemiştim. Bluepoint'e gitmeyi ümit etmiştim, çocukken harika tatiller geçirmiş olduğum, ama başaramadık. Onun gibi olacaktı ayrıca, daha sonra ziyaret ettiğim zaman kalbim bir tuhaf oldu; bütün tahminlerden daha çok değişti.

Yolun kenarına çekilmiş, öteki aptalların geçişlerini seyrederek, bir daha otomabil kullanmayacağıma yemin ettim. Mona rahatsız olmama memnun olmuştu. "Bu işe uygun değilsin" dedi. Onayladım. "Frenlerimiz patlasa ne yapacağımı bile bilmiyorum" dedim.

"Ne yaparsın?" diye sordu.

"Çıkıp yürürüm" diye cevap verdim.

"Tam sana göre" dedi.

"Reb'e neler hissetiğimi söyleme" diye yalvardım. "Bize büyük bir iyilikte bulunduğunu sanıyor. Onu sükütü hayale uğratmak istemiyorum."

"Bu akşam onlara yemeğe gitmemiz gerekli mi?"

"Tabii."

"Erken çıkalım o zaman."

"Söylemesi yapmaktan daha kolay" diye cevap verdim.

Dönüşte araba bozuldu. Şansımız varmış ki bir kamyon şoförü yardımımıza geldi. Derken külüstür bir arabanın arkasına çarptım, ama şofor boş verdi. Sonra garaj– onu bu kadar yoldan nasıl geçirecektim? - yarısına kadar girdim, fikrimi değiştirdim,

ve geri geri çıkarken yük arabası ile çarpışmama ramak kaldı. Yarısı kaldırımda, yarısı içerde bıraktım. "Allah belânı versin!" diye mırıldandım. "Kendi başına yap!"

Yürüyecek yalnız iki blokumuz. Canavardan uzaklaştığım her adımda daha rahatladım. Tek parça olarak yürüyebildiğime memnun, Tanrıya bana mekanik uyuşturucu verdiği için teşekkür ettim, belki bir uyuşturucu öteki hususlarda da. Oduncular vardır ve kuyucular ve mekanik çağın büyücüleri de vardır. Ben kızak ve üç tekerlekli bisikletlerin çağına aittim. İyi kolları ve bacakları olmak ne şans, çabuk ayaklar, çok arzulu! Kaliforniya'ya yürüyüp gelebilirdim, iki ayağımın üstünde. Saatte yetmibeşle gitmek için ise – daha da hızla giderdim - düşte. Bir göz kırpışı kadar süre içinde Mars'a gidip gelirdim, ve fren patlamadan...

Essen'lerle ilk yemeğimizdi. Bayan Essen'le daha önce hiç karşılaşmamıştık, Reb'in oğlu ve kızıyla da. Bizi bekliyorlardı, masa hazır, mumlar yanmış, şömine yanıyor ve mutfaktan gelen nefis bir koku.

"Birşeyler için!" dedi Reb, hemen, içleri ağzına kadar Portekiz şarabı ile dolu iki bardak uzatırken. "Nasıl geçti? Heyecanlandın mı?"

"Hiç" dedim. "Bluepoint'e kadar gittik."

"Gelecek sefer mantauk Point olur."

Bayan Essen konuşmaya katıldı. İyi kalpli bir kadın, Reb'in dediği gibi. Fazla saflaştırılmış bir tatlı, belki. Bir yerleri ölü. Muhtemelen arka tarafı.

Kocasını hiç hitap etmedi. Yalnızca kabalıkları için azarladı veya dilinin kötülüğü için... Kişi bir bakışta aralarında müşterek hiçbir şeyleri kalmadığım hemen görebilir.

Mona iki genç üzerinde bir hayli etkili olmuştu, kendisi ile ayni yaşta. (Onun gibi bir tiple karşılaşmadıkları belliydi.) Kızı çok şişmandı, normal görünüşlü ve her oturuşunda saklamak için büyük gayret gösterdiği kendisine bahsedilmiş özel piyano bacaklı. Sık sık kızardı. Oğlu ise, sırnaşık ve çok konuşan tip-

lerdendi, çok gülen ve her zaman yanlış şeyi söyleyen. Fazla enerjiyle dolu, kolay heyecanlanan, sıksık eşyaları deviren veya kişinin ayağına basan. Kanguru gibi zıplayan aklıyla gerçek bir kavalcı.

Hâlâ sinagog'a gidip gitmediğini sorunca, yüzünü ekşitti, iki parmakla burnunu sıkıştırdı ve sıkar gibi bir hareket yaptı. Annesi çabucak izah etti ki Din Kültürüne girmişlerdi. Benim de eskiden bu grubun toplantılarına sık sık katıldığımı duymak ta onu memnun etti.

"Biraz daha içelim," dedi Reb, açıkçası sıkılmıştı Din Kültürü konusundan, Yeni Fikirlerden, Baha'iden ve poz atmalardan.

Koyu renkli şarabından biraz daha içtik. Güzel, ama çok ağırdı. "Yemekten sonra" dedi, "senin için oynarız." Kendinden ve çocuktan bahsediyordu. (Felâket olacak, diye düşündüm kendi kendime.) O kadar ileri gidip gitmediğini sordum, çocuğun. Mischa Elman değil henüz." Karısına döndü, "Yemek hazır değil mi?"

Gösterişli bir şekilde ayağa kalktı, kaşına düşmüş saçlarını geriye attı ve mutfağa yürüdü. Tam uyur gezer gibi.

"Kasaya geçelim" dedi Reb. "Açlıktan ölmek üzere olmalısınız."

İyi bir ahçıydı, bayan Essen, ama çok müsrifti. Masada bizim iki mislimiz adama yetecek kadar yemek vardı. Yahudiler nadiren şaraptan anlıyorlardı, bunu farkettim. Kahve ve meyvayla birlikte Benediktin ve Kümmel geldi, Mona birden heyecanlandı. İçkiyi severdi. Bayan Essen, dikkat ettim, sudan başka şey içmiyordu. Öte yandan Reb ise, gayet cömert, kendine dolduruyordu. Biraz sarhoştu, denebilir. Sesi kalındı, hareketleri gevşek ve sallanıyordu. Onu böyle görmek iyiydi, böylece; kendisiydi, en sonunda. Bayan Essen, tabii, onun durumunun farkında değilmiş gibi davranıyordu. Fakat oğlu memnundu; ihtiyarın kendisini böyle aptal yerine koyması hoşuna gidiyordu.

Çok tuhaftı, tekin olmayan bir hava. Bayan Essen konuşmaları durmadan daha yüksek seviyeye çıkarmak istiyordu. Henry James'i bile getirmişti– konuyu değiştirmek içindi, şüphesiz– fakat yürümedi. Reb galip gelmişti. Şimdi serbestçe küfür ediyordu ve Haham'a afyon diyordu. Artık onunla karşılıklı konuşulmazdı. Boks ve güreş etmek, onun söylediğine göre, onun yoluydu artık. Benny Leonard üzerine bize nutuk veriyordu, ilâhı, ve şiddetle itham ediyordu Strangler Lewis'i.

Onu iğnelemek için dedim ki: "Redcap Wilson'dan ne haber?" (Bir ara gece habercisi olarak benimle çalışmıştır. Sağır bir katırdı, eğer yalnış hatırlamıyorsam)

Onu silip attı "Üçüncü sınıf adî bir puşt!"

"Battling Nelson gibi" dedim.

Konuşmanın burasında bayan Essen müdahale etti öteki odaya geçmemizi söyleyerek, oturma odasına. "Orada daha rahat konuşursunuz" dedi.

Bu söz üzerine Sid Essen hızla yumruğunu masaya vurdu. "Niye gidelim?" diye bağırdı. "Burada gayet iyi değil miydik? Bizim konuşmayı değiştirmemizi istiyorsun, o kadar." Mükemmel'e uzandı. "Alın, biraz daha alalım, hepimiz. İyi değil mi?"

Bayan Essen'le kızı masayı temizlimeke için kalktılar. Sessiz ve bilerek yaptılar, annem ve kızkardeşimin yaptığı gibi, masada yalnız bardakları ve şişeleri bırakarak.

Reb, fısıltı gibi söylediğini zannettiği bir sırrı bana vermek için dürttü "Ne zaman eğlendiğimi görse hemen engel olmaya çalışır. Sana göre kadın."

"Hadi, baba" dedi oğlan, "kemanları çıkaralım."

"Çıkar, kim mani oluyor sana?" diye bağırdı Reb. "Fazla yüksek sesle çalma, delirtiyor beni."

Misafir odasına geçip, kendimizi rahat koltuklara iskemlelere attık. Nasıl veya neyi çaldıklarına dikkat etmedim. Ucuz şarap ve likörlerden biraz sarhoştum.

Müzisyenler çalmaya başlayınca, meyvalı pasta dolaştırıldı, sonra fındık ve kabuğu soyulmuş ceviz.

Haydn'dan bir düet'ti, başlamak için seçtikleri. Daha başlangıçta yanlış sesten başladılar. Ama devam ettiler, dans ederek, bana öyle geldi, sonunda düşeceklerdi. Tüyler ürperticiydi, telleri testere ile kesişleri. Ortalara doğru ihtiyar bitti. "Allah belâsını versin" diye haykırdı, kemanını iskemlenin üzerine fırlatırken. "Felâketti muhtemelen. Formunda değiliz, herhalde. Sen de" oğluna döndü, "bir süre daha çalışman lâzım birisinin önünde çalmadan önce,"

Şişeyi ararmış gibi etrafına baktı, ama karısının zalim bir bakışına yakalanınca sandalyesine uyanarak sindi. Serkeşleştiği için özür dilercesine birşeyler mırıldandı. Kimse birşey söylemedi. Yüksek sesle esnedi. "Santranç'a var mısın? dedi yorgun bir sesle.

"Bayan essen konuştu "Lütfen bu gece değil!"

Ayağa kalktı "Burası havasız," dedi. "Biraz yürüyeceğim. Kaçmayın! Hemen geleceğim."

O gittikten sonra bayan Essen onun şimdiye kadar görmediği bu harcketlerini izah etmeye kalktı. "Hiçbir şeye merakı kalmadı; çok fazla yalnız." Ondan ölmüş gibi bahsediyordu.

Oğlu dedi ki "Tatil yapması gerekli."

"Evet" dedi kızı, "Filistin'e gitmeye razı etmeye çalışıyoruz."

"Niye Paris'e göndermiyorsunuz?" dedi Mona. "Bu onu kendine getirir."

Çocuk histerik bir şekilde gülmeye başladı.

"Ne oldu?" diye sordum.

Daha fazla güldü. Sonra dedi ki: "Eğer bir Paris'e giderse bir daha onun yüzünü göremeyiz."

"Hadi hadi!" dedi anne.

"Babamı bilirsin, dağıtır orada kendini, bütün o kızlar caféler..."

"Ne güzel konuşma!" dedi bayan Essen.

"Onu tanıyorsun" diye karşılık verdi çocuk. "Ben tanıyorum. Yaşamak istiyor. Ben de."

"Niye ikisini birden göndermiyorsunuz dışarıya?" dedi Mona. "Baba oğluna göz kulak olur, oğlu babasına."

Tam bu sırada kapı çalındı. Essen'leri ziyaret ettiğimizi duyan bir komşuydu ve bizimle tanışmak istemişti.

"Bay Elfenbein" dedi bayan Essen. Onu gördüğüne fazla memnun olmamış gibiydi.

Dirsekleri kırılmış elleri önünde Bay Elfenbein elimizi sıkmak için bize doğru yürüdü. Neşeli bir yüzü vardı, terleri kaşlarının üzerinden akıyordu. "Ne büyük imtiyaz!" diye bağırdı, hafifçe eğilip selâm verdi, sonra ellerimizi sertçe yakalayıp hoyratça sıktı. "Sizin hakkınızda o kadar çok şey duydum ki, bu istilâmı affedersiniz, ümit ederim." Omuzlarını kamburlaştırdı ve kafasını sağa sola oynattı, gözleri pusula iğnesi gibi oynuyordu. Tebessüm ederek gözlerini üzerime dikti. "Bayan Skolsky bana Sigorta'yı çok sevdiğinizi söyledi...

Kafesinden bırakılmış bir kuş gibi hissettim kendimi. Bay Elfenbein'e doğru yürüdüm ve kucakladım.

"Minsk'ten mi Pinsk'ten mi?" dedim.

"Moabit'ten" diye cevap verdi.

Memnun bir bakışla baktı bana ve sakalını çekiştirdi. Çocuk bir bardak Kümmel aldı eline. Bay Elfenbein'in dazlak kafasında yolunu şaşırmış gibi çok az saç vardı; horoz ibiği gibi dikilmişlerdi. Kümmel'i içti ve meyvalı pasta kabul etti. Tekrar ellerini göğsünde kavuşturdu.

"Ne büyük zevk" dedi, "zeki bir kişiyle karşılaşmak. Kitaplar yazan ve kuşlarla konuşan bir kişi. Kim Rusları okur da Yom Kippur'u görür ve Bukoniva'dan bir kızla evlenecek kadar akıllı... Macar Çingenesi, en aşağı. Ve bir aktrist! Nerede o aylak, Sid? Gene mi sarhoş?"

Ötmek üzere olan akıllı ihtiyar baykuş gibi etrafına baktı. "Saçma, eğer bir adam bütün ömrü boyunca okur ve sonra aptal olduğunu anlarsa, haklı mıdır? Cevap Evet veya Hayırdır. Bizim derdi ki, insan kendi saçmalığını ekmeli, başkasınınkini değil. Ve Cabala da der ki... Ama hemen kılı kırk yarmamıza

gerek yok. Minsk'ten mink kürkler gelir ve Pinsk'ten sefaletten başka hiçbir şey. Koridordan geçen bir Yahudi şeytanın dokunamayacağı bir Yahudidir. Moishe Echt böyle bir Museviydi. Kuzenim, yani. Herzaman hahamla başı dertte. Kış geldiği zaman kendini ambara kapatırdı. Koşum takımları yapardı..."

Birdenbire durdu ve Satanik bir bakışla baktı bana.

"Eyüb'ün Kitabında" diye başladı.

"Son cüzünde," dedi. "daha ektoplasmik."

Mona kıkırdamaya başladı. Bayan Essen sessiz sedasız dışarı çıktı. Yalnız çocuk kaldı. Bay Elfenbein'in arkasında işaretler yapıyordu, alnına bağlı bir telefonu çalıyormuş gibi.

"Yeni bir esere başladığınız zaman" diyordu bay Elfenbein, "hangi dille dua edersiniz önce?"

"Babalarımızın lisanında" diye cevap verdim aniden. "İbrahim, İzak, Ezeykel, Nehemiah...

"Ve David ve Solomon ve Ruth ve Esther" diye söze karıştı.

Çocuk bay Elfenbein'in bardağını bir daha doldurmuştu ve gene o bir yudumda bitirdi.

"İyi bir genç gangester olacak" dedi bay Elfenbein ağzını şapırdatarak. "Şu anda hiçbir şey bilmeyecek kadar cahil. Bir malamed olmalı– eğer aklı varsa. Hatırlar mısın Denedi Cezalandırıldı da...

"Suç ve Ceza demek istiyorsunuz" dedi, genç Essen. "Rusça'da Suç ve Onun Cezası'dır. Şimdi otur ve arkamda acaip surat işaretleri yapma. Meshuggah olduğumu biliyorum, ama bu centilmene göre değilim. Bırak kendisi bulsun. Öyle değil mi, bay centilmen? alay eder gibi eğildi.

"Bir Musevi dininden döndüğü zaman" diye devam etti, bayan Essen'i düşünerek, şüphesiz, "acidin suya dönmesi gibi. O hiçbir değeri olmayanlardan olacağına Hıristiyan olmak daha iyi–" Yerine iyice yerleşti, olgunluğunun farkında olarak. "Bir Hıristiyan elinde haç taşıyan bir Yahudidir. Onun bizim öldürdüğümüzü unutamaz, İsa'yı, her Yahudi gibi Yahudi olan,

sadece daha fanatik. Tolstoy'u okumak için Hıristiyan olmaya gerek yok; Yahudide onu rahatça anlar. Tolstoy'da iyi olan, sonunda karısından kaçacak kuvveti bulmasıdır... ve parasını dağıtmasıdır. Deli takdis edilmiştir; paraya önem vermez. Hıristiyanlar tek inanmış delilerdir; tespih ve dua kitabıyla beraber hayat sigortası da taşırlar. Bir Yahudi İlâhilerle dolaşmaz; onları ezbere bilir. Ayakkabı bağı satarken bile kendi kendine âyet mırıldanır, Yahudi olmayan birisi ilâhi okursa harp ediyormuş gibi gelir. İleri Hıristiyan askerleri! Nasıl devam eder–? Harbe gider gibi. Niye öyle? Her zaman harp ediyor– bir ellerinde kılıç diğerinde haç."

Mona yaklaşmak için ayağa kalktı. Bay Elfenbein elin uzattı, danstaki eşiymiş gibi. Tepeden tırnağa onu ölçüp biçti, mezatçı gibi. Sonra dedi ki: "Ve en son hangi oyunda oynadınız, benim Şaron gülüm?"

"Yeşil Papağan" diye cevap verdi. (Tik-tak-to.)

"Ve ondan önce?"

"Keçi Şarkısı, Liliom... Aziz Joan."

"Dur!" Elini kaldırdı. "Dybbuk senin karakterine daha iyi gider. Daha jinekologca. Sudermann'ın o oyunu neydi? Boş ver. Ah, evet... Magda. Sen bir Magda'sın, Monna Vanna değil. Sana soruyorum, İntikam Tanrı'sında nasıl olurdum? Ben bir Schildkraut veya bir Ben Amy miyim? Bana Sibirya'yı verin oynamam için, Evdeki Uşak'ı değil!" Onun çenesinin altını okşadı. "Bana biraz Elissa Landi'yi hatırlattın. Evet, belki Nazimova'nın etkisiyle. Biraz daha şişman olsaydın, ikinci bir Modjeska olurdun. Hedda Gabler, tam sana göre. Benim favorim Vahşi Ördek'tir. Ondan sonra batı Dünyasının Playboy'u. Ancak İbranice değil, Allah muhafaza!"

Tiyatronun onun en sevdiği konu olduğu belliydi. Yıllarca önce aktörlük yapmıştı... önce Rummeldumvitza'da veya ona benzer bir delikte, sonra Bowery'de Thalia'da. Orada Ben Ami ile karşılaşmıştı. Başka bir yerde de Blanca Yurka ile. Aynı zamanda Vesta filley'i de tanıyordu, acaiy şey. Ve David War-

field, Androcles ve Aslan'ın şaheser olduğunu dülşnüyordu, ama Shaw'ın diğer eserlerini fazla önemsemiyordu. Ben Jonson ve Marlowe'a hayrandı ve Hasenclever'e ve Hoffmansthal'a.

"Güzel kadınlar nadiren iyi aktrist olurlar" diyordu. "Herzaman bir çeşit bozukluk olmalı-uzunca bir burun veya hafif şehlâ gözler. En iyisi az bulunan bir sese sahip olmak. İnsanlar her zaman sesi hatırlarlar, Pauline Lord'unki meselâ." Mona'ya döndü. "Senin de iyi sesin var. Tatlı karanfille ve acılı. En fecisi Amerikan sesidir, içinde hiç ruh yok. Jacop Ben Ami'nin şaheser bir sesi vardı... iyi çorba gbi... hiçbir zaman ekşimedi. Ama kaplumbağa gibi her tarafa sürüklcdi. Bir kadın herşeyden önce sesini yetiştirmelidir. Aynı zamanda daha çok düşünmelidir, oyunun ne manâ ifade ettiğini... nefis sürücülüğünü değil... kıçını demek istedim. Musevi aktristlerin özellikle etleri fazla oluyor, sahnede yürürken pelte gibi sallanıyorlar. Ama seslerinde hüzün var... Sorge. Bir şeytanın sıcak kerpetenlerle göğüslerini dışarı çektiğini düşlemelerine gerek yok. Evet, günah ve üzüntü en iyi parçalardır. Ve biraz da hayalet. Webster ve Marlowe'da olduğu gibi. Her tuvalete gidişinde şeytanla konuşan ayakkabıcı. Veya fasulye sırığına âşık olur, Moldavia'da olduğu gibi. İrlandalı oyuncular arasında bir dolu deli ve sarhoş var ve konuştukları saçmalar kutsal saçmalar. İrlandalı şairler her zaman, özellikle hiçbir şey bilemedikleri zaman. Onlar da işkence çektiler, belki Yahudiler kadar çok değil, ama yeterli. Hiç kimse günde üç öğün patates yemeği istemez veya kürdan yerine zift çatalı. Büyük aktörler, İrlanda'lılar. Doğuştan maymunlar. İngilizler fazla temizlenmiş, fazla mantaliteli. Kuvvetli bir ırk, ama hadım edilmiş..."

Kapıda bir gürültü oluyordu. Yürüyüşünden kurtardığı uyuz görünüşlü bir kaç kediyle birlikte dönen Sid Essen'di. Karısı onları dışarı kovalamaya çalışıyordu.

"Elfenbein!" diye bağırdı şapkasını sallayarak. "Selâmlar! Nasıl geldin?"

"Nasıl mı gelmeliydim? İki ayağımla, değil mi?" Öne doğru bir adım attı. "Nefesini koklayayım!"

"Git, git! Ne zaman beni sarhoş gördün?"

"Çok mesut olduğun zaman– Veya o kadar olmadığın."

"Büyük bir arkadaş, Elfenbein" Reb, kolunu omuzuna askıya asar gibi asarken. "İbrani Kral Lear, O budur işte... Ne oluyor, bardaklar boş."

"Aklın gibi," dedi Elfenbein. "Ruhun içişi. Musa gibi. Kayadan su fışkırır, şişeden ise yalnız aptallık. Yazık sana, Zweifel'in oğlu, bu kadar susadığın için."

Konuşma dağılmıştı. Bayan Essen kedilerden kurtulmuş, holde yaptıkları karışıklığı halletmiş ve bir kere daha saçlarını kaşının üzerinden geri atıyordu. Bir lady, her santimi. Kin tutmayan, şikâyet etmeyen. Buz gibi soğuk, o fazla temizlenmiş, ahlâkî kültürcü haliyle. Camın yanına oturdu, hiç şüphesiz konuşmanın daha rasyonel bir yön alacağını ümid ederek. Bay Elgenbein'den hoşlanıyordu, ama o onu Eski Dünya konuşmaları ile sıkıyordu, o delice yüz hareketleriyle, adi şakalarıyla.

İbrani Kral Lear'ı artık zaptetmeye imkân kalmamıştı. Zend Avesta üzerine uzun bir konuşmaya dalmıştı, Etiket Kitabından ara sıra birşeyler çalarak, Yahudilik muhtemelen, ama ona yaptığı değinmelere göre insan Çinlilerin bile sanabilirdi. Yeni bitirmişti söylemeyi, Zoroaster'e göre, insan yaratmayı devam ettirmek için seçilmişti. Sonra ekledi: "İnsan müşterek çalışan olmadıkça bir hiçtir. Tanrı dualar ve enjeksiyonlarla hayatta kalıyor. Museviler bunu tamamen unuttular– ve Yahudi olmayanlar ise ruhsal sakatlardır."

Karışık bir münakaşa böyle bir rapor takip etti, çoğu Elfenbein'in arzusu olsun diye. Tam ortasında ciğerlerinin bütün gücü ile şarkı söylemeye başladı "Rumeinie, Rumeini, Rumeinie...a mameligele...a pastramele...a karnatsele...un a gleizele wine, Aha!"

"Gördünüz mü" dedi, yaygara yatışınca." liberal bir ev halkına dahi olsa fikirler vermek tehlikelidir. Zaman, bu tip konuşmanın kulağa müzik gibi geldiği andır. Haham bir tüyü alıp ve jilet gibi bir bıçakla binlerce tüye ayırabilir. Kimsenin onu

tasdik etmeye mecburiyeti yoktur; bir denemedir. Zekâyı biler ve işkenceyi unutturur. Eğer müzik çalarsa bir eşe ihtiyacınız yoksa; dans ettiniz Zov, Toft, Giml ile. Şimdi biz tartışırken gözlerimize bandaj koyduk Tomashevsky'i görmeye gideriz ve domuzlar gibi ağlarız. Pechorin ve Aksakov'un kim olduğunu artık bilmiyoruz. Eğer sahnede bir Yahudi genelevi ziyaret etse– belki yolunu kaybetti!– herkes yazara bozulur. Fakat iyi bir Yahudi mezbahada oturur ve yalnız Yakup'u düşünür. Bir gün Bükreş'te kutsal bir adamın tek başına bir şişe votkayı bitirdiğini gördüm ve sonra üç saat durmadan konuştu. Satan'dan konuştu. Onu o kadar iğrençleştirdi ki, kokusunu duyabiliyordum. Cafeden ayrıldıktan sonra herşey bana Satanik geldi. Tuvalete gitmem gerekti, özür dilerim, sülfürden kurtulmak için. Orada bir ocak gibi ısıdan kıpkırmızı oldu; kadınlar pembe melekler gibi göründüler. Hatta madame bile, tam bir akbaba olan. Ne biçim bir gece geçirdim! Bütün sebep Tzaddik'in fazla votka içmesindeydi.

"Evet, arada bir günah işlemek iyidir, ama kendini domuz haline getirmeden. Günah açık gözlerle. Boğ kendini etin zevkleri içinde, ama saçından çekildi mi uyan. İncil kendini ete veren hürmete lâyık adamlarla doludur ama hiçbir zaman tek Tanrı'nın görünüşünü kaybetmeden. Bizim atalarımız ruh adamıymışlar, ama kemiklerinde et varmış. İnsan metres tutabilirmiş ama hâlâ bir başkasının karısına saygı gösterirmiş. Herşeyden fazla, orospu dersini mabetin kapısında öğrenmiş. Evet, o zaman günah gerçekmiş ve Satan da. Şimdi ahlâkımız var ve oğullarımız kumaşçı oluyorlar, gangster, konser düzenleyicisi. Yakında onlardan trapezci ve hokey oyuncusu olacaklar..."

"Evet" dedi Reb, "Şimdi hiçten bile daha aşağıyız. Bir zamanlar gururumuz vardı..."

Elfenbein kesti. "Şimdi Yahudi gibi konuşmayan bir Yahudimiz var, başarıdan başka hiçbir şeyin önemli olmadığını söyleyen. Oğlunu, bir başka Yahudiyi nasıl öldüreceğini öğ-

rensin diye harp akademisine gönderen Yahudi. Kızını Hollywood'a gönderen, kendine bir isim yapsın diye, bir Romanyalı veya Macar gibi çıplaklığını gösterecek. Büyük haham lar yerine ağır siklet döğüşçülerimiz var. Homoseksüellerimiz bile var şimdi, weh is mir. Yakında Yahudi Kazaklar'ımız bile olacak."

Kendini tutar gibi, içini çeku Reb: "İbrahimin Tanrısı artık yok."

"Bırakın çıplaklıklarını göstersinler," dedi Elfenbein. "Ama onlara dinsizmiş gibi davranmayın. Seyyar satıcı ve âlim olan babalarını hatırlatın ve kimselerin sokak çapkınlarının topoğu altında saman gibi düştüklerine."

Durmadan devam etti, gevşek havada bir dağ keçisi gibi konudan konuya atlayarak. Mordecai ve Ahasuerus gibi adlar döküldü dudaklarından Lcdy Windermere'nin Eğlencesi ve Sodom ve Gomorrah'la birlikte. Bir nefeste Ayakkabıcının Bayramı ve İsrail'in kayıp soyları hakkında uzun uzun konuştu. Ve her zaman, yazdan şikâyet edercesine, Yahudi olmayanların hastalıklarından bahsetti, Eine Archkrankheit'e kadar sevdiği. Mısır her yönüyle, ama methetmeden, mucizesiz. Ve bu hastalık artık beyindedir. Kurtlar ve haşhaş tohumu. Yahudiler bile kıyamet gününün özlüyorlardı. Onlar için, dedi, dum dum kurşunsuz savaş gibi olacak.

Artık kendi kelimeleriyle yüzüyordu. Ve yalnız maden suyu içerek. Saadet kelimesi, ağzından farkında olmadan düşen, kafasında bir infilâk yaratmış gibiydi. Saadet nedir? Ana rahminde uzun bir uyku. Veya-Schrecklichkeit'leri olmadan Hunlar. Tuna her zaman mavi, Strauss'un valslerinde olduğu gibi. Evet, diye kabul etti, Mukaddes Kitabın Eski Ahdindeki il beş kitabında bir süre saçmalık vardı, ama mantıki. Ama Sayılar Kitabı'nın hepsi yaban turpu değildi. Tabiatta plâna inanan bir heyecanı vardı. Sünnet ise, insan gayet rahat kesilmiş ıspanağa benzetebilirdi, bütün önemi için. Sinagoglar kimyasal maddeler ve hamam böceği tozu kokuyorlardı. Amalakit'ler onların zamanının ruhsal hamam böcekleriydi, bugünün Anabaptistlerinin

olduğu gibi. "Hiç şüphesiz ki," diye bağırdı, bizi korku ile yerimizden sıçratarak, "herşey 'şase' halindedir. Tzaddik'in Ondan uzakta gerçekte temiz olan bir şey yoktur, diyen sözleri ne kadar doğruydu."

Oof! Sallanmaya başlamıştı, ama daha gelecek vardı. Ağır ağır gezintisinin derinliklerinden fosforlu bir atlayış yaptı. Söylemesi gereken bazı büyük isimler vardı: birbirlerine aittiler. Barbusse, Tagore, Romain Rolland, Péguy, misâl olarak. İnsanlığın dostları. Kahraman ruhlar hepsi. Amerika bile hümanist bir ruh yaratabilmişti, şahidi Eugene V. Debs. Fareler vardır, dedi, aramızda dilenciler gibi dolaşan mareşal ve tanrıların elbiselerini giymiş İncil moral ve ruh dolu devlerle kaynaşır. Kim Kral David'le boy ölçüşebilir? Kim onun kadar muhteşemdir, hem akıllı, Solomon kadar? Yahuda'nın aslanı hâlâ yaşıyor ve kükrüyor. Hiç bir bayıltıcı bu aslanı ebedi uykuya daldıramaz. "Geliyoruz" dedi, "öyle bir zamana ki en ağır silâhlar bile örümcek ağlarıyla yakalanacak ve ordular kar gibi eriyecekler. Fikirler yıkılıyor, eski duvarlar gibi. Dünya küçülüyor, ayıklanmış fındığın derisi gibi ve insanlar korkuyla küflenen ıslak ceketler gibi birbirlerine yapışıyor. Peygamberler sustuğu zaman taşlar konuşmalı. Kahramanların megafona ihtiyaçları yok. Dimdik dururlar ve Rab'ın gelmesini beklerler. Şimdi biz kurbağalar gibi sıçrayıp duruyoruz, bir şans gölünden bir şans gölüne ve anlaşılmaz şeyler konuşuyoruz. Satan ağını dünyanın üzerine yaymış ve biz tavaya hazır balıklar gibi atlıyoruz. İnsan bir bahçenin ortasında oturdu, çıplak ve hayalsiz. Her yaratığa yeri gösterilmişi, durumu. Yerinizi bilindi! emir, 'kendinizi bilin!' değil. Bir kurt ancak, hayatın muhteşemliği ve parlaklığı ile sarhoş olunca kelebek haline gelebilir.

"Ümitsizliğe teslim olduk. Sevinç kendini sarhoşluğa bıraktı. Hayatla sarhoş olan insan hayaller görür, yıllar değil. Başağrıları yoktur. Bu aralar her evde Mavi kuş var– mantardan bozma ve şişelenmiş. Bazen İhtiyar Kentucky denir, bazen ehliyet numarasıdır- Vat 69. Tamamen zehirli, sulandırılmış bile olsa."

Bardağına maden suyu koymak için sustu. Reb uyumuştu. Yüzünde tam bir mesut ifade vardı. Sina dağını görmüş gibi.

"Hadi" dedi Elfenbein, bardağını kaldırarak," Batı Dünyasının maceralarına içelim. Yakında hiç kalmayacak olan! Geç oldu ve ortalığı tekelime aldım. Gelecek sefer daha bütün kiliseleri ilgilendiren konulardan konuşuruz. Carmen, Slyva günlerimden bahsederim belki. Café demek istedim, Kraliçe değil. Herşeye rağmen onun sarayında bir kere uyumuş olduğumu da söyleyebilirim... ahırda, tabii. Jacop Ben Ami hakkında daha fazla şeyler anlatmamı hatırlatın. Bir sesten çok daha fazla bir şeydi..."

Evden çıkarken bizi kapımıza kadar götürüp götürmeyeceğini sordu. "Büyük bir zevk olur" dedim.

Yolda yürürken ilham alabilmek için bir an durdu. "Tavsiye edebilir miyim", dedi, "eğer kitabınızın adını henüz koymamışsanız. Bu Yahudi Olmayanların Dünyası koymanızı? En uygunu olacaktı hiçbir anlamı olmamasına rağmen. Nom de plume kullan Boguslavsky gibi– bu okuyucunun kafasını daha da karıştırır."

"Her zaman bu kadar iyi konuşamam" diye ekledi, "ama sen, siz ikiniz, Grenze tipisiniz. Herzaman roman yazmayı istedim, aptalca şeyler, Dickens gibi, Bay Pickwick çeşidi. Ama onun yerine playboy oldum. Evet, iyi geceler diyeyim artık. Elfenbein takma adımdır, bölüm onüç. "Eğer orada aranızda yükselirse bir–" Aksırık krizine tutuldu. "Maden suyu!" diye bağırdı. "Belki bir Türk hamamına gitmeliyim. Yeni bir grip salgının tam zamanı. İyi geceler artık! Harbe gidercesine ileri! Yahova'nın aslını unutmayın! Onu filmlerde görürsünüz, müzik başlarken. "Kekreme taklidi yaptı. "Bu" dedi "onun hâlâ uyanık olduğunu göstermek içindi."

XVI. Bölüm

Niçin her zaman yolumuzdan çıkmamız gerekir yaşantımızın sefil ve bozuk taraflarını anlatmamız ve ülkemizin bilinmeyen ve vahşi köşelerinden yeni karakterler çıkartmamız için?"

Gogol bitmemiş romanının onbirinci bölümüne böyle başlar.

Şimdi iyice romana gömülmüştüm –benimkine– ama hâlâ beni nereye götürdüğüne dair bir fikrim yoktu, ne anlama geldiği hakkında da. Baba bugüne kadar kendisine gösterilenlerden memnun olduğuna göre, para devamlı geliyordu, iyi yiyip içiyoruz, kuşlar daha azaldı şimdi-ama hâlâ şarkı söylüyorlar. Şükran Günü gelip geçti ve satrancım ilerledi biraz. Daha iyisi nerede oturduğumuzu kimse bulamamıştı, veba gibi olan arkadaşlarımızdan hiçbiri, demek istedim. Böylece, istekle sokakları keşfedebildim, ancak büyük bir intikamla yaptım çünkü hava çok kötüydü ve ısınıyordu, rüzgâr ıslık çalıyor ve beynim büyük bir hızla dönerek beni itiyordu ileriye, sokaklarımızı araştırmaya beni itiyordu, hatıralar, yapıtlar, kokular (küflenmiş sebzelerin), sahipsiz arabalı kızakları, uzun süredir ölü bakkallar, para dükkânları haline dönüşmüş eğlence yerleri, kederden ağlayan kimselerin boş laflarıyla hâlâ keskin kokan mezarlıklar.

Dünyanın vahşi ve bilinmeyen köşelerinin hepsi benim çevremde, bizim aristokratik çevremizin sınırından bir taş atımlık mesafede. Sadece çizgiyi geçmem gerekliydi. Grenze ve çocukluğumun tanıdık dünyası içindeyim. Zavallıların ve sevinçten delirenlerin toprağı, eski halat ve süprüntülerin atıldığı tamamen harap yerler, gemiyi terketmeyi reddeden fareler tarafından kullanılmaz ve çürümüş halde kurtarılmış.

Avare avare dolaşıp dükkânlara bakarken, ara sokakları araştırırken, kasvetli bir terkedilmişlikten başka birşey yoktu, muntazam ziyaret ettiğimiz zencileri düşündüm ve ne kadar saf göründüklerini. Yahudi olmayanların hastalığı onların kahkahalarını tahrip edememiş, konuşma yeteneklerini, kolay yaşantılarını. Bizim bütün mikroplarımızla mücadele etmeleri gerekiyor ve aynı zamanda ön yargılarımızla da ve hâlâ içlerine girilememiş.

Erotik kolleksiyonu olan benden çok hoşlanmıştı; dikkatli olmalıydım yoksa beni bir köşeye götürüp popomu çimdileyebilirdi. Hiçbir zaman bir gün kitabımı kucakladığını ve hayret verici kolcksiyonuna eklediğini düşünmedim. Şaheser bir piyanistti, bunu da eklemeliyim. Count Basie ve Fats Waller'de zevkine vardığım kuru pedal tekniği ile çalıyordu. Hepsi birkaç enstrüman çalabiliyorlardı, bu sevgili ruhların. Ve eğer hiçbir alet yoksa, müziği parmakları ve elleriyle yapıyorlardı masa üstlerinde, fıçılarda veya tutulabilen her şeyde.

Daha karşılaşmamıştım henüz "çıkarılan karakterler"le romandaki. Hâlâ ürkektim. Psikopatik yansıtmalardan daha çok kelimelerden hoşlanıyordum. Bir yolda saatler harcayabilirdim Walter Pater ile, hatta Henry James'le bile, iyi dönülmüş bir pasajı bulabilmek ümidiyle. Veya oturup bir Japon resmine bakabilirdim, deyin ki "Dönek Tip"i Utamaro'nun, bir şeklin belli belirsiz hayali fügü ile, canlı renklerle boyanmış bir tahta parçası arasında, köprü kurmaya zorlanarak. Sıksık çileden çıkarak, geçmişin hâlâ üzerinde asılı duran egzotik bahçelerin birinden olmuş bir incir koparmak için, merdivenleri tırmanıyorum. Coğrafya ile ilgili bir magazinin resimlerle süslü sayfaları beni saatlerce büyüleyebilir. Nasıl çalışmalı Küçük Asya'nın bilinmeyen bir köşesinde gizli temaslar yaparak, az bilinen küçük bir yer, meselâ Hititlerin canavar kralının pire ısırığı egosunun anılması için devasa heykeller bıraktığı yerde? Veya eski bir tarih kitabını kazabilirim– Mommson'un kilerden birini, diyelim ki, Wall Street'in gökdelen vâdileriyle, İm-

paratorların idaresinde kazâları kanla dolan Roma'nın arasında, mükemmel bir şekilde durabilmek için. Veya terzilerle de ilgilenebilirim, Paris'in ünlü terzileri, veya başka bir şehrin, orada bana öyle gelirki Victor Hugo veya başka bir Fransız yazar bu konuyu işlediler ve ben bu yazarın hayatını alıp inceleyebilirim neyin terzilerle bu kadar enteresse olmayı ittiğini bulmak için.

Bu arada, söylediğim gibi, "ülkemizin vahşi ve bilinmeyen köşeleri" ele gelir. Sadece durmam ve bir buket turp almam yeterli, kazıp çıkarmak için büyülü bir karakteri. Bir İtalyan cenaze düzenleyicisi merakla bakmasın, hemen içeri girip bir kefenin fiatını soranım. Grenze'nin ötesindeki herşey beni ilgilendirdi. Benim bazı kainata bedel vicdansızlıklarımı keşfettim, bu terkedilmiş toprakta kazandığım. Patrick Garstin, Mısır'cı, biriydi. (Arkeologtan fazla altın arayıcısına benziyordu.) Donato'da burada yaşadı, Sicilyalı oğlan, babasına balta ile saldırıp şans eseri kolunu koparan. Neler teneffüs ettiriyor, bu tomurcuklanan anne ve baba öldürmeler! Onyedi yaşında -Vatikan'da bir işe girmeyi hayal ediyordu. Aziz Francis ile daha iyi tanışmak için!..

Bir alkali yatağından bir diğerine dolaşırken, coğrafyamı, etnolojimi, folklorumu ve atıcılık tekniğimi bugüne getirdim. Atalarımızın sapıklıklarıyla doldurulmuş mimâri. Evler vardı, Kaspian sahillerinden getirilip dikilmiş gibi. Andersen'in masal hikâyelerinden kulübeler, Fes'in soğuk labirentlerinden dükkânlar, şartsız tekerlekli arabalar ve faytonlar, kuş kafesleri bol ama her zaman boş, yatak odası kapları, çoğu İtalyan çinisi menekşeler ve güneş çiçekleri ile süslü, korseler, koltuk değnekleri ve kapı kolları ve şemsiye parçaları... hepsi "Hagai Traidada yapılmıştır" diye işaretli, sonsuz bir cici bici safı. Ve ne cüceler! Birisi yalnızca Bulgarca konuşmaya çalışıyor– gerçek bir Romanya'lıydı– kulübesinin arkasındaki köpek klubesinde yaşadı. Köpekle beraber yedi– aynı tabaktan. Güldüğü zaman yalnız iki dişini gösterdi, büyük olanları, köpeğinki gibi. Havlayabilirdi de, veya adi köpek gibi koklar ve kükrerdi.

Bunların hiçbirini romana koymayı düşünmüyorum... Hayır, romanı kadının özel odası gibi tutacağım. Rezaletsiz. Bütün karakterler saygıdeğer ve kusursuz değil. Hayır değil! Renklendirmek için getirdiğim bazı karakterler basit Schmuk'lar. (Sunnet edilen deri.) Kahraman, tanıdıktır ve biraz beni hatırlatır, trapezoid beyinli bir havası vardır. Görevi atlı karıncayı döndürmektir. Her zaman serbest bir koşuya kendini alıştırmaktadır.

Ne yabancılık ve gariplik vardı Baba'yı sonunda meraklandıran. Merak etmişti –açıkça– bir genç kadın –yazar, yani– böyle düşünceleri, bu hayalleri nereden bulabilirdi. Mona hiçbir zaman bunu söylemedi: "başka hayvani ve insanı duyguların birleşmesinden.!" Erkekçe, ben de zor cevap verirdim. Benim garip şekillerimden bazıları almanaklardan çalınmıştı, diğerleri ıslak rüyalardan doğmuştu. Baba'nın en çok eğlendiği, görünüşe göre, bir kedi ile bir köpeğin tanışmalarıydı. (Bilemezdi, tabii, benim köpeklerden ölesiye korktuğumu veya kedilerden nefret ettiğimi.) Ama köpekçe konuşabilirdim. Ve köpekçe bir konuşmaydı hatasız. Alt tabakadan olan bu yaratıkları göstermemin gerçek nedeni, kitapta olan ve yolunu şaşırmış bazı karakterlere nefretimi göstermek içindi. Bir köpek, tam canlandırılmış, bir kraliçenin kıçını çıkarırdı ortaya. Ayrıca, bana göre afaroz edilmiş bir fikirle alay etmek istersem, bütün yapmam gereken bir dilsizi canlandırmak ve arka bacağını kaldırıp üzerine işemekten ibaretti.

Bütün saçmalıkların ve manyaklıkların ötesinde, herşeye rağmen antik bir hava yaratmaya çalıştım. Hedefim öyle bir son veya sahan vermekti ki, her sayfası yıldızlar gibi parlasın. Bu yazarlığın göreviydi, benim sonradan idrak ettiğim gibi. Çamurla sıva, eğer gerekliyse, ama dikat et vernikli cila gibi parlasınlar. Bir aptal sesi verirken anlamsız kelimeleri Paleontoloji, kadratlar kuzeyinde yaşıyanlar gibi şeylere ima ederek karıştır. Deli Sezarlardan bir cümle her zaman geçerlidir. Veya sıraca hastalığına tutulmuş bir cüceden küfür. Veya belli belirsiz.

Hamsun'cu bir nükte, meselâ– "Yürüyüşe mi çıkıyorsun, Froken? Çuha çiçekleri susuzluktan ölüyor." Belli belirsiz, dedim, çünkü imâ hemekadar çok yayılmış olursa olsun, Froken'in bacaklarını yayması alışkanlığıdır, gözlerden uzak olduğunu düşünüp çiş yaptığı zaman.

Gezinme ve dolaşmalar dinlenmek için durdu veya yeni ilhamlar almak için –özellikle sadece yumurtalıkları havalandırmak için– işin ilerlemesinde rahatsız edeci etkisi vardır. Bir köşeyi altmış derecelik açıyla dönmek, bir konuşmada da olabilir (bir lokomatif veya işsiz bir ırgatla) bir kaç dakika önce biten, birden öylesine bir genişlik veya saçma konuşmaya açılır ki, ben imkânsız bulurum, masama dönmekle, arkadaşımın kurduğu bağı geri almayı. Kafama girin her fikir için ırgat veya kim olursa olsun bir tenkidleri olurdu. Ne cevap verirsem vereyim, konuşma devam ederdi. Öylesine ki sanki bu mantarımsı hiçler beni yoldan çıkarmaya karar vermişlerdi.

Arasıra bu nevi ibnelikler heykellerle başlardı, özellikle yontulmuş ve soyulmuş olanlarla. Bir yerin arka tarafından oyalanabilirim, bilyadan bir kulağı kopuk bir başa boş kafayla bakabilirim ve çabuk! kendimle konuşur gibi olur... Eski Konsüller diliyle konuşma. Deli bir zorlama arkaya meyilli olan şekilleri kucaklamaya itebilir beni, sanki bunun üzerine, elimin teması ona hayat verecekmiş, bana gülebilecekmiş gibi. Bir teşekkür tebessümü, söylemesi gereksiz. Ve sonra daha da esrarengiz bir şey olabilir. Bir saat sonra, diyelim, boş bir dükkânın camlarını silerken, kim beni karanlık derinliklerden tebrik eder, aynı eski Konsül. Korkuyla dolu, burnumu cama yapıştırıp bakarım. İşte orada-bir kulağı eksik, burnu kırık? Ve dudakları oynuyor! "Retina emorrodi" diye mırıldanırım ve devam ederim. "Tanrım yardım et bana eğer rüyamda beniz ziyaret ederse!"

Böylece, fazla garip olmayan, bir çeşit ressam gözü yarattım. Sık sık, "sessiz hayatı" gözden geçirmek için belli bir noktaya dönmeyi kendime görev edindim, fazla hızlı olarak ev-

velki gün veya üç gün önce geçirdiğim. Sessiz hayat, benim adlandırdığım, şekillerin sanat dışı yerleştirilmesi olabilir, ki aklı başında kimsenin iki kere dönüp bakmayacağı meselâ– bir kaç iskambil kâğıdı yüzleri yukarı dönük kaldırımda yatıyorlar ve yanlarında oyuncak bir tabanca veya kayıp bir tavuğun kafası var. Veya açık bir güneş şemsiyesi, incecik parçalar halinde yırtılmış, bir oduncunun çizmesinden çıkıyor ve çizmenin yanında Altın Kıç'ın dövmesi yapılmış bir kopyası paslı bir çakıyla parçalanmış. Beni bu şans yerleştirmelerinde neyin çok çektiğini merak eder, birden farkettim ki, bir ressamın dünyasındakilere benzeyen şekilleri keşfetmiştim. Sonra bütün gece gören bir ödev olur, hangi resim ve hangi ressamın olduğu ve ona ilk defa nerede çarptığımı hatırlamak. Olağanüstü, kişinin böle kuruntuları kovalaması, ne kadar şaşırtıcı saçmalık olduğunu bulmak için, bu kadar sapıtmış delilik, sanatın bazı büyük ustalarına ne kadar zarar verir.

Ama en özel şekiller bu gezintilerle ortak, avare dolaşmalar, akınlar ve tetkikler krallığı, pestlerin panoramik yeniden kolleksiyonlanışında, İnsan jestleri. Hepsi hayvan veya böcek dünyalarından alınmış. Hatta o "rafine edilmiş" kişileri, veya sahte rafine edilmiş, tıkaççılar gibi, dalkavuklar, incilin papazları, majör hizmetçiler. Bir gerçek hiçin, şaşkınlıkla karşılandığı zaman, başını geriye atıp sızlanması yolu, onu kelimelerini ve hareketlerini hatırlamak için durduğum sırada kursağına girebilir. Romancılar vardır, keşfettim, bu özel halleri istismar ederek ayrıcalık kazanan, atın kişnemesi gibi küçük bir triğe okuyucuya altmış sayfa gerideki bir karakteri hatırlatmak isterken müracaat etmeyen. Esnaf derler kritikler onlara. Hilekâr, şüphesiz.

Evet, bu atlayan ve zıplayan yolumda herçeşit keşifler yapıyordum. Biri şuydu ki insan kişiliğini üçüncü bir şahsın kişiliğinde gizleyemez, ayrıca bir tek kişiyi kullanarak da kişiliği tam açıklayamaz. Bir diğeri şuydu boş bir kâğıdın önünde düşünmemek. Ce n'est pas moi, le rile roi, c'es l'autonome. Ben değil, ama içimdeki Baba, başka bir deyişle.

İyi bir disiplin, kelimeleri damla damla akıtmak, bir tüyle yelpazelenmeden veya karıştırmadan gümüş bir kaşıkla. Beklemeyi öğrenme, sabırlı bekleme, yırtıcı bir kuş gibi, hatta sinekler deli gibi ısırsa ve kuşlar delicesine bağırsalar bile. İbrahim'den önce... Evet, Olimpos'ta yaşıyan Goethe'den evvel büyük Shakespeare'den önce, kutsal Dante veya ölümsüz Homer'den önce. Ses vardı ve ses bütün insanlarlaydı. İnsan kelimelere bağlı değil. Zorluk yalnızca insanın kelimeleri yapmak için zorladıkları zaman meydana çıkar. Doğru dur ve Rabbın gelmesini bekle!Her düşünceden temizlen, cennetlikerin hareketsiz hareketlerini seyret. Herşey akıcı ve hareket, ışık ve gölge. Bir aynadan daha fazla ne hareketsizdir, canın donmuş canlığı– gene de ne kadar çılgınlık, ne şiddet, onun hareketsiz yüzü bağırabilir!

"Ümid ederim ki siz nazikçe Parklar Bölümündeki adamlara budattırsınız, temizletirsiniz ve yontturursunuz bütün ölü ağaçları, dalları, filizleri, kalın olanları, uzun olanları, fırlayanları, emici parçaları, pis ve kaba ve tüylü parçaları, kısa, çok kısa ve fazla sarkan büyük dalları ve küçük dalları iyi ağaçlardan ve onları çıplak kalacak kadar budamak ve bütün iyi ağaçları baştan aşağı ve tepeden tırağa serpmek ve her sokağın her yanına caddelere, yerlere, avlulara, dar yollara, bulvlarlara ve her tarafa... ve böylece çok daha fazla ışık, daha çok tabiî ışık, daha fazla hava, daha güzellik verirler bütün çevreye."

Bu şekilde bir mesajdı göndermek istediğim aralarda, edebi krallığın tanrısına ki, karışıklıktan çıkarılabileyim, kaostan kurtarılabileyim ve yolumu kapayan ölü ve yaşayan bütün yazarların kelimelerine aşırı tapınmaktan kaçınabileyim.

Ve neydi benim birleşmiş düşüncelerimi kırılıp sayfalara akmaktan alıkoyan? Yıllardır fare sürüsü gibi oradan oraya hızlı adımlarla dolaşıyorum, sevgili ustalardan onu bunu alıyorum, saklıyorum, hazinelerimi, unutarak onları nereye topladığımı, her zaman daha fazlasını arıyorum, daha çok, daha çok. Bir derin ve unutulmuş çukurda gerçekten benim diyebileceğim fi-

kirler ve denemeler gömülü, gerçekten toplu, ama yeniden diriltecek cesaretim olmayan birisi beni iki çıplak yumruğum yerine mafsallarımın kökleriyle çalışmam için büyüledi mi? birisi uykumda baş ucumda durup fısıldadı mı "Hiçbir zaman başaramıyacaksın, hiç bir zaman" (Stanley değil şüphesiz, çünkü o fısıldamayı hor görürdü. Yılan gibi fısıldamazmıydı?) Kim o zaman? Yoksa hâlâ koza halinde olmam mı, hayatın muhteşemliği ve parlaklığı ile yeteri derecede sarhoş olmamış bir kurt olmam mı?

İnsan nasıl bilebilir bir gün kanatlanacak ve ufak kuşlar gibi havanın ortasında titreyecek ve parlaklıkla göz kamaştırmayacak? İnsan bilemez. İnsan ümid eder, dua eder ve kafasını duvara kuvvetle vurur. Ama "o" bilir. Zamanını bekler. Bilir ki bütün hatalar, bütün yanlışlıklar, bütün muvaffakiyetsizlikler ve boşuna uğraşmaların hesabı sorulacak. Kanal olarak doğmak için, kişi yüksek yerlere alışık olmalı; yazar olarak doğmak için kişi mahrumiyeti sevmeli, acı çekmeyi, aşağılamayı hepsinin üzerinde, kişi kişi ayrı yaşamayı sevmeli. Bir tembel hayvan gibi, yazar kollarına asılır, altında hayat kabarıp yuvarlanırken, devamlı, sebatkâr ve gürültülü. Hazır olunca plop! akıntıya düşer ve yaşamak için savaşır. Bunun gibi birşey değil mi? Veya temiz, gülen bir ülke var mı, erken çağlarında tomurcuklanan yazarın bir kenara alındığı, sanatında yetiştirildiği, kendisini seven ünlüler tarafından yol gösterildiğini ve akıntının ortasına birden düşeceği yerde yılan balığı gibi çamurlu suyun, bataklığın ve çaburun içinde kayabildiği?

Günlük yaşantımda bu kuruntularımı durdurmazdım; kavak ağaçları gibi yanımda yeşerirler ben düşüncelerle uğraşırken, sokaklarda ilham gelmesi için dolaşırken, veya kendimi uykuya boğmak için başımı yastığa koyduğum zaman. Ne güzel bir hayat, edebi hayat! Bazen kendi kendime derim. Şunu demek istiyorum, bu iki krallık arasında karışıklıklarla dolu olan, saran dallar, yapraklar, yapışan, emen ve ne gelirse aklınıza başka.

"Çalışmamla" müşterek olan bu yumuşak aktivite yalnız enerjimi kurutmak için başarısız olmadı ama teşvik etti onu. Sonuna kadar vızıldayacak, vızıldayacak. Eğer ara sıra yorulmaktan şikâyet edersem bu yazamamamdan değil, hiç bir zaman fazla yazmaktan değil. Korkuyor muyum, farkında olmadan, eğer kendimi bırakmaya muvaffak olursam kendi sesimle konuşacağımdan? (Korkuyor muyum, bir kere sakladığım o gömülü hazineyi bulursam, bir daha hiçbir zaman sulh içinde yaşayamayacağımdan, hiçbir zaman tuzakların arkasının kesilmeyeceğinden?)

Yaratmanın değerli düşüncesi– ne kadar barizcesine yaklaşılamaz! Veya, aksi, kaos. Yaratma gibi bir şeyi gerçek olarak kabul etmek imkânsız. Ne kadar çok gözümüzü dikip bakarsak, o kadar çok buluruz nizamsızlık içinde nizam, kanunsuzluk içinde daha çok kanun, karanlık içinde daha çok ışık. İnkâr– şeylerin yokluğu– düşünülemez. Herşey vuruyor, itiyor, yapışıyor, azalıyor, değişiyor-sonsuzluktan beri böyle. Ve hepsi esrarlı itişlere, kuvvetlere göre, onları tanıdığımız zaman, kanun diyoruz. Kaos! Kaos hakkında hiçbir şey bilmiyoruz. Sessizlik! Yalnız ölüler bilir, Hiçlik! İstediğiniz kadar üfleyin, gene de birşeyler kalıyor geride.

Ne zaman ve nerede bu yaratma duracak? Ve sınırlı bir yazar henüz yaratılmayan ne yaratabilir? Hiçbir şey. Yazar kafasındaki gri maddeleri yeniden düzenler. Bir başlangıç ve son yapar –yaratmanın tam aksi!– ve ikisi arasında, dolaştığı yerde, veya daha doğrusu dolaştırıldığı yerde, gerçeğin taklitçiliği doğar: bir kitap. Bazı kitaplar dünyanın yüzünü değiştirir. Yeniden düzenleme, başka şey değil. Hayatın sorunları devam eder. Bir yüz ortadan kaldırılabilir, ama kişinin yaşı silinemez. Kitapların hiçbir tesiri yok. Yazarların hiçbir tesiri yok. Tesir ilk Sebep'te verildi. Neredeydin sen ben dünyayı yaratırken? Bunu cevaplandır ve yaratılışın bilmecesini çöz!

Yazarız, daha başlamadan yakalandığımızı bilerek. Hergün taze eziyetler için dua ederiz. Ne kadar çok kaşınırsak o kadar

iyi hissederiz kendimizi. Ve okuyucularımız da kaşınmaya başladıkları zaman yüce hissederiz kendimizi. kimseyi boşluktan öldürme! Havalar her zaman kaynaşmalı düşünce oklarıyla les hommes de letters tarafından verilmiş. Harfler, hatırlatırım. Ne güzel konmuş! Harfler birbirlerine görünmeyen tellerle bağlanmış ve ölçülemeyen manyetik akımlarla. Bütün bu doğum ağrısı bir beyne itilmiş ki büyük gibi çalışmaya kararlı, çalışma çalışmadan. Size doğru gelen bir kişi mi yoksa bir akıl mı? Kitaplara bölünen bir akıl, sayfalar, virgüllerle dolu cümleler, noktalar, yarım satırlar, çizgiler ve yıldız işaretleri. Bir yazar çabasına karşılık bir mükâfat veya Akademide bir koltuk alır, diğeri kurtlar tarafından yenmiş kemik. Bazılarının adları cadde ve sokaklara verilir, diğerlerininki darağaçlarına ve darülacazelere. Ve bütün bu "yapıtların" hepsi sonuç olarak okunup hazmedilince, insan hâlâ birbirini iğfal etmeye çalışacak. Hiçbir yazar, en büyüğü dahi, bu sert ve soğuk gerçekten kaçmaya muvaffak olamamıştır.

Muhteşem bir hayat aynı. Edebi hayat, demek istedim. kim dünyayı değiştirmek ister? (Bırak çürüsün, bırak ölsün, bırak kaybolsun!) tetrazzini sesinin titremesini deniyor, Caruso şamdanları parça parça ediyor, Vortot kör bir fare gibi vals yapıyor, büyük Ladimir anahtarları korkutuyor–düşündükleri yaratma mı yoksa kurtarma mı? Belki kabızlığı bile düşünmüyorlar... Yol atlarınızın nalları altında tütüyor, köprüler sallanıyor, yüksekler geriye devriliyor. Bütün bunların anlamı nedir–Hava, parçalandı, kaçıyor. Herşey uçuyor, ziller, kol düğmeleri, bıyıklar, narlar, el bombaları. Kenara çekildik size yol açmak için, siz kızgın atlara. Ve sizin için, sevgili Jascha Heifetz, sevgili Joseph Szigeti, sevgili Yahudi Menuhin. Kenara çekildik, alçak gönüllülükle duydunuz mu? Cevap yok. Yalnız yakalarındaki zillerin sesleri...

Herşeyin sessiz sedasız olduğu geceler! Bütün kızılan karakterlerin inlerinden çıkıp beynimin tepesinde toplandığı, tartıştığı, bağırdığı, şarkı söylediği, çember çevirdiği, kişnediği

hatta–ne atlar!–Biliyorum tek hayat bu, yazarın hayatı, ve dünya olduğu yerde kalabilir, daha da kötüleşir, hasta ve ölür, hepsi birden, çünkü ben artık dünyaya ait değilim, hasta eden ve ölen bir dünyaya, kendini durmadan çiğneten, bir kıskacı kesik yengeç gibi sürünen... Benim kendi dünyam var, bir dünyanın Grabben'i o, karmakarışık Vespasienne'ler, Miro'lar ve Heideggar'lar, bidelerle yalnız Yeshiva Bocher, klamet gibi şarkı söyleyen şarkıcılar, kendi semizliklerinde yüzen primadonnalar, şamatacılar ve troykalar rüzgâr gibi giden Napolyon'a, kuşlar üstünde kuvvetleri olan o nazik ruhlara bile, Aziz Francis, Litvanya'lı Milosz ve Wittgenstein gibi. Arka üstü yatarken bile, cinler cücelerle beraber olmaya mecbur, gücüm sonsuz ve belli değil. Esirlerim bana itaat ediyorlar; tavandaki mısırlar gibi sıçrıyorlar, cümleler kurmak için sıraya geçiyorlar, paragraflar, sayfalar. Ve bir başka uzuk yerde, gelecek bir cennet gününde diğerleri kelimelerin müziğine zincirlenmiş mesaja cevap verecek ve cennet fırtanası kendi başına sınırsız taşkınlıları dağıtacak. Bu şeylerin olması gerektiğini kim bilir, veya niçin kantolar ve oratoryalar? Sadece onların büyüsünün kanun olduğunu biliyoruz, ve bunu onları seyrederek, dikkat ederek, hürmet ederek, neşeye neşe kattık, sefalet, ölüme ölüm.

Hiçbir şey yaratılışın Mogul'u, ve Mogul doğurdu Zobel'i. Sonda, ortada, başta. Birbirine ekli iki harf bir kelime yapar; birbirine ekli iki kelime bir cümle; cümle üstüne cümle, satır üzerine satır, paragraf üzerine paragraf; bölüm ardına bölüm, kitap ardına kitap; destan ardına destan; bir Babil kulesi uzanır hemen hemen, ama tam değil, Büyük Ben'in dudaklarına kadar. "Tevazu gerekli kelime!" Veya iyi, sevgili ustamın anlattığı gibi: "Hatırlamalıyız yakın ilişkimizi böcekler, kertenkeleler, timsahlar, kurtlar, köstebekler, kokarcalar, ve polatus denen uçucu küçük sincaplarla. "Aynı zamanda unutmayalım ki, yaratma bizi saçımızdan sürüklerken: her atom, her hücre, kâinattaki her bir madde bizimle beraberdir, bizi tahrik ediyor ve dengemizi bozuyor, hepsi bizi hatırlatmak için kiri kir olarak

veya Tanrıyı Tanrı olarak düşünmememizi ve hepsinin birleşmesi bizi kuyruklarımızın arkasından kuyruklu yıldız gibi koşturuyor, ve bunun yanında yalancılıkla itham ediyor hareketi, maddeyi, enerjiyi ve bütün diğer kavrama ait her şeyi, kanıyan basur memeleri gibi yaratmanın kıçının deliğine asılı.

"Benim hasır şapkam karışıyor hasır şapkaları ile pirinç ekicilerinin."

Gereksiz, bu parlayan krallıkta, insan pisliği üzerinde eğlenmek veya ölülerle cinsi temasta bulunmak, bazı disiplinli ruhların davranışlarını gördükten sonra, veya yemekten geri durmak gerekli mi, alkolden, seks ve uyuşturucu maddelerden, münzevi hayat yaşıyonların davranışlarını gördükten sonra. Veya herkesin yapması mecburi mi saatlerce majör ve minör dereceleri çalışmak, arpej, pizzikato, veya vezin, Liszt, Czerny ve diğer üstün kabiliyetli virtüözlerin nesillerinin yaptığı gibi. Ayrıca kişi kelimeleri havai fişek gibi patlatmak için esir etmemeli, sarhoş dil bilimcilerin balistik kurallarına uydurarak. Yeterli ve fazla bile yayılmaya, esnemeye, hırıltılı solumaya, osurmaya ve işemeye. Kurallar barbarlar içindir, teknik mağara adamları için. Şovalye şairleri kaldırın, hatta Kayserilileri bile!

Böylece sebatlı ve köle gibi, ustaların yollarını taklit ederken aletler ve teknik, bar başka deyimle - içgüdülerim isyan ederek ayaklanıyorlar. Eğer sihirli güçlere yalvarsam bu yeni yapıtlar dikmek için olmayacaktı. Babil Kulesini yükseltmek içinde değil, ama yok etmek için, tahrip etmek için. Yazmam gereken roman. Point d'honneur. Ama ondan sonra...? Ondan sonra intikam! Tahrip edilmiş, yatıyor harcanmış toprak: Bir açık terzi tarafından ilim yapılan, öyle ki yayılması hatıranın burun deliklerinde herzaman kalacak. Bütün idollerim - ve ben gerçek bir mabete malik oldum - kurban gibi verebilirim. Bana ne belagat kuvveti verdiler küfür etmek veya sövmek için. Eski peygamberler imha sözü vermediler mi? Bir an bile tereddüt ettiler mi konuşmalarını kirletmekte, ölüleri uyandırmak için? Eğer arkadaşlar içinse bir şey değildim, metruk ve bir işe ya-

ramayandan başka, bu işte bir hedef yok muydu? Benim idollerim de metruk ve işe yaramaz kişiler değiller miydi - derin düşünürseniz? Kültürün dalgası üzerinde yüzmüyorlar mıydı, günlük bir dünyanın yazılmamış sefaleti gibi bir noktaya gelince havaya fırlamıyorlar mıydı? Şeytanlar her hangi bir köle idarecisi kadar kalpsiz ve merhametsiz değil miydi? Her şey fesat amacı ile birleşmedi mi büyük, asil, eksiksiz çalışmalarla aşağı olanlar, pis olanlar, yani hayatı hergün daha yaşanamaz hale getirme için? Ne için ölüm şiirleri, düsturlar ve danışmalar hâkim olanların, kanun koruyucuların kanunları ve levhaları, ne gereği var liderler düşünürler, sanatkârlar, eğer hayatın bünyesini meydana getiren bütün parçalar değiştirilemez se?

Yalnızca, yolunu henüz bulamamış kişinin mi, yanlış sorular sormasına müsaade edilir, yanlış yollardan yürümesine, bütün var olan şekil ve biçimlerin yok edilmesi için ümid ve dua etmesine. Şaşırmış ve zihni karmakarışık, bir o yana bir bu yana çakilmiş, çamurlanmış ve sarhoş, kavga ediyor ve küfür ediyor, alay ediyor ve eğleniyor, küçük bir şüphe var ki düşüncenin ortasında, tam bir mücevher gibi bir düşünce, bazen kendimi dimdik ileri bakarken yakalarım, kafa bomboş, bir şempazenin bir başka şempazenin sırtına tırmanışındaki gibi. İşte bu kafayla Abel doğurdu Bogul'u ve Boğul doğurdu Mogul'u. Ben sıranın sonundayım, bir Zobel'in köpeği, çenelerimin arasında bir kemik ne çiğneyebildiğim ne öğütebildiğim, alay ettiğim ve merak ettiğim, üzerine pençe attığım ve kirlettiğim... Yakında üzerine işerim ve gömerim. Ve kemiğin adı Babil.

Muhteşem bir hayat, edebi hayat. Hiçbir zaman daha iyi olmadı. Bu aletler! Bu teknik! Kimse nasıl, bana gölge gibi sanılmadıysa eğer, maden ararken sık sık gittiğim onbinlerce harcanmış yeri bilebilir? Veya benim için şarkı söyleyen kuşların cinsini ben çukurlarımı ve maden kuyularımı kazarken? Veya gıdaklayan, şarkı söyleyen cüce ve perilerin beklemesini ben çalışırken, kimin vefakâr bir şekilde hayalarımı gıdıkladığını,

satırlarımı yeniden çalıştığını, veya çakıl taşlarından gizli sırları bana ifşa edenin kim olduğunu, dallardaki, sineklerdeki, pire ve çiçek tozlarındaki? Kim bilebilir idollerimin bana geceleri gönderdiği ve güvenlerini ifşa ettikleri mesajları veya bana verilen gizli şifreleri ki, bununla satırların arasını okumayı öğrendim, yanlış biyografik tarihleri düzeltmek ve Gnostik tefsirleri aydınlatmak için? Şimdiye kadar ayağımın altında böylesine katı bir terra firma olmadı, kültürün vandalları yaratılmış olan, değişen, yüzen dünya ile sarılmak kadar, sonunda kıçımı dönmeyi öğrendiğim.

Ve kim, soruyorum, kim "realitenin ustasından" başka düşünebilir ki, yaratma dünyasına atılan ilk adım yüksek ve şeytanca kokan bir osuruk ile birlikte atılmalıdır, mermi ateşinin önemini ilk defa denercesine? İlerle harzaman! Edebiyatın generalleri sıcak yataklarında yüksek sesle uyuyorlar. Biz, tüysüzler, kavgayı yapıyoruz. Siperden, alınması gereken, dönüş yoktur. Gerimize alalım onları, siz şeytan'ların defne dallarından çelenk giymişleri! Eğer akıllıca olacaksa kavga etmeliyiz onlarla, onlardan sonuna kadar faydalanalım. Faugh a balla! Yakalayın bu yağlı kazları! Avanti, vanti!

Savaş sonsuzdur. Başlangıcı yoktur, durmayı da bilmez. Kim gevezelik ve boş laf eder hatiplik de ezelden beri onun içindedir. Öldürme bizi ileri talimat! Bir siperden diğer bir sipere yaklaşırken çimenlik mi yapmalıyız? Biz kasaplığın yanında peysaj yapan sanatkârlar mıyız? Fahişeler gibi kokan zafere hücum mu etmeliyiz? Kimin için yerdeki ıslaklıkları siliyoruz?

Ne kadar şanslıyım bir tek okurum olduğu için! Ve son derece müsamahakâr da. Onun için ne zaman bir sayfa yazmaya otursam gömleğimi yeniden düzeltiyorum, saç tuvaletime göz atıyorum ve burnumu pudralıyorum. Beni yalnızca bir kere çalışırken görse, sevgili Baba! Onun romanına normal edebi kalıp vermek için çektiğim acıları bilse. İçimde ne biçim bir Marus var! Ne biçim bir Epikürcü!

Bir yerlerde Paul Valery demişti ki: "Yalnız bizim için değeri olan şeyin (edebiyatın şairlerinden bahsediyordu) hiçbir değeri yoktur. Bu edebiyatın kanunudur." Doğru mu şimdi bu? Tıs, tıs! Doğru, bizim Valery'miz şiirin sanatını tartışıyor, şairlerin görev ve amaçlarını tartışıyor, onun raison d'etre. Ben kendim, şiiri şiir olarak hiçbir zaman anlamadım. Bana göre bir şairin işareti heryerde olmalıdır, herşeyde. Düşünceyi bir şiirin imbiğinden damıtmak, en ufak bir parça bırakmadan ifşa etmemek, en ufak bir gölge, kaynatılarak alındığı "pisliklerden" en ufak bir buharlı nefes almadan, bu benim için anlamsız, değeriz bir arama, her ne kadar, o, yemin edilmiş ve ciddi görevleriyse de o kabilelerin, Güzellik, Şekil, Zeka ve benzerleri adına yorulan.

Şairden konuşuyorum çünkü o zaman, mesut embriyo durumunda, şimdiye adar olmadığım kadar yakın oluyorum. Hiç düşünmedim, Didero'nun yaptığı gibi, "fikirlerim benim fahişelerimdir." Niye fahişe isteyeyim? Hayır, benim fikirlerim güzellikler bahçesidir. Geri zekâlı bir bahçıvanın, şefkatli ve işimi dikkatle yapmama rağmen, yabani otlara, ısırgan otlarına, dikenlere fazla önem vermeyen, ama sadece bu yeri sık sık ayırmanın zevkine varmak için yalvaran, bu dallarla yürekten meskun hâle getirilmiş arazi, tomurcuklar, çiçekler, arılar, her cinsten böcekler. Bahçeyi hiçbir zaman bir pezevenk olarak dolaşmadım, hatta aklın zina yapan şekli içinde dahi. Ama bir botanist olarak da onu araştırmadım, bir entimologist veya bir bahçıvan. Hiçbir şeyi incelemedim, kendi merak ettiğim şeyleri bile. Hiçbir kutsal şeyi de vaftiz etmedim. Bir çiçeğin görünüşü yeterli, veya kokusu. Bir çiçek nasıl olunurdu? Herşey nasıl olunurdu? Eğer sorulsaydım, cevap soru olurdu? "Orada mısın küçük dostum? Çiğ damlaları hâlâ yapraklarına asılı mı?

Hangisi daha saygılı olurdu - iyi huylar! - düşünceleri idare etmekten, fikirleri, ilhamlı alevlenmeleri, zevk çiçekleri gibi? Hangi çalışma alışkanlıkları daha iyiydi her gün onları gülerek selamlamadan veya onlar arasında çabuk kaybolan muh-

teşemliklerini derin derin düşünerek yürümekten? Doğru, arasıra düğme deliğim için bir tane koparacak kadar cüretkâr olabilirim? Ama onu istismar etmek için, bir fahişe veya borsa tellalı gibi çalışması için onu dışarıya göndermek - düşünülemez. Bana göre ilham alınmak için yeterli, edebi ilhamlı değil. Ben ne şairim ne de az para ile çalıştırılan yazar. Yalnızca yoldan çıkmışım. Haymatloz.

Benim tek okuyucum... Sonra onu ideal okuyucu olarak değiştireceğim, candan müzevir, çok sevgili haylaz, hiçbir şeyin değeri yokmuşcasına konuşabildiğim, ama yalnız ona - ve bana. Niye ekledim - bana? Başka birisi olabilir mi, bu ideal okuyucu, benim değiştirdiğim egomdan? Niye kendine bir dünya yaratmalı eğer her Tom'a, Dick'e ve Herry'e bir mânâ ifade edecekse? Diğerlerinin günlük dünyaları yok mu, hakir gördüklerimi itiraf ettikleri, ama hâlâ boğulan fareler gibi asıldıkları? Tuhaf değil mi reddedişleri, veya çok tembellikleri, kendi dünyalarını yaratmaya ve bizimkini istila etmekte inat etmeleri? Geceleri çiçek yataklarını ayakları altında çiğnemeyen kim? Kuşların yollarında sigara izmariti bırakan kim? Açmakta olan menekşelere işeyip onları solduran kim? Biz biliyoruz senin kendini memnun eden yeri bulmak için edebiyat sayfalarını nasıl tahrip ettiğini. Her tarafta alay eden ruhunun ayak izlerini buluyoruz. Sensin zekayı öldüren, sensin devleri sakat bırakan. Sen, sen, ister aşk ve tapma yoluyla, ister gıpta yoluyla olsun, garaz beslеyen ve nefret eden. Senin için kim yazarsa kendi ölüm ilamını yazar.

Küçük serçe,
Çekil, çekil yoldan,
Bay At geliyor.
Issa - San yazmış bunu. Bana değerini söyle!

XVII. Bölüm

Bayan Skolsky kapıyı vurduğu zaman bir cumartesi günü saat on sıralarıydı ve Mona çıkalı birkaç dakika olmuştu. Tam makinenin başına oturmuştum ve birşeyler yazabilecek atmosfer içindeydim.

"Girin!" dedim. Çekingen bir şekilde girdi, saygı ile sustu ve sonra dedi ki: "Aşağıda sizi görmek isteyen birisi var. Arkadaşınız olduğunu söylüyor."

"Adı ne?"

"Adını vermedi. Meşgulseniz rahatsız etmek istemediğini söyledi."

(Kim olabilirdi? Kimseye adresimizi vermemiştim ki.)

"Birkaç dakikaya kadar aşağıya ineceğimi söyleyin," dedim.

Merdivenlerin başına geldiğim zaman, onu, yüzünde kocaman bir tebessümle bana bakıyor buldum. Mac Gregor, ta kendisi. Dünyada görmek istediğim en son kişi.

Düdük gibi sesiyle "Beni görünce sevindiğine bahse girerim," dedi. "Her zamanki gibi saklanıyorsun görüyorum. Nasılsın ihtiyar piç?"

"Yukarı gel!"

"Çok işin olmadığına emin misin?" Bunu tamamen alay edercesine söylemişti.

"Eski bir arkadaşla geçirecek on dakikam her zaman var," diye cevap verdim.

Hızla merdivenleri çıktı. "Güzel yer," dedi, içeri girerken. "Ne kadardır buradasın? Boşver, söylemesen de olur." Divana oturdu ve şapkasını masanın üzerine fırlattı.

Makineyi işaret ederek dedi ki: "Hâlâ onunlasın ha? Bu işi çoktan bıraktığını sanıyordum. Evlât, sen aç bırakılıp cezalandırılacak bir obursun!"

"Burayı nasıl buldun?" diye sordum.

"Çok kolay," dedi. "Akrabalarını aradım. Adresini vermediler ama telefon numaranı verdiler. Gerisi kolay oldu."

"Deli olacağım!"

"Ne oldu beni görmekle sevinmedin mi?"

"Tabii, tabii sevindim."

"Üzelmene sebep yok, kimseye söylemem. Ayrıca, neydi adı o kızın, hâlâ seninle mi?"

"Mona'dan mı bahsediyorsun?"

"Evet Mona. Adını hatırlayamadım."

"Tabi benimle beraber. Niye olmasın?"

"Bu kadar uzun süreceğini sanmamıştım, yalnızca. Mutlu olduğunu öğrendiğime sevindim. Ben değilim! Kördüğüm oldum. Allahın belâsı bir kördüğüm. Buraya bunun için geldim. Sana ihtiyacım var."

"Anlamadım! Nasıl yardım edebilirim? Biliyorum ki ben..."

"Bütün istediğim dinlemen. Paniğe kapılma. Aşığım, sebep bu."

"İyi birşey," dedim. "Bunda ne gariplik var."

"Beni istemiyor."

Kahkahalarla gülmeye başladım. "Hepsi bu mu? Seni üzen bu mu? Zavallı aptal."

"Anlamıyorsun. Bu defa değişik. Bu aşk. Sana onu anlatayım..." Tam bir dakika sustu. "Çok işin yoksa tabii..." Makineye baktı ve üzerine takılı boş beyaz kâğıda ve ekledi: "Bu defa ki ne - roman mı? Yoksa felsefi eser mi?"

"Boş ver," dedim. "Mühim değil."

"Garip geldi," dedi. "Bir zamanlar yaptığın herşey önemliydi, çok önemliydi. Hadi hadi, saklaman için gerek yok. Seni rahatsız ettiğimi biliyorum, ama bu bana karşı midye gibi kapanıp susmanı gerektirmez."

"Gerçekten öğrenmek istiyorsan, bir roman üzerinde çalışıyorum."

"Bir roman mı? İsa, Hen, bunu deneme... Hiçbir zaman bir roman yazamazsın."

"Niye? Neye dayanarak bu kadar emin konuşuyorsun?"

"Çünkü seni tanıyorum, ondan. Bir plân yapabilecek kişiliğin yok."

"Bir romanın her zaman plânı olması gerekli mi?"

"Bak," diye direndi. "Çalışmalarını zorlaştırmak istemiyorum, ama..."

"Ne amaşı?"

"Niye bu işten vazgeçmiyorsun? Herşey yazabilirsin, roman hariç."

"Hiç yazamıyacağımı nereden çıkartıyorsun?"

Bir cevap düşünür gibi başını önüne eğdi.

"Beni hiçbir zaman bir yazar olarak düşünmedin," dedim. "Kimse düşünmedi."

"Peki, yazarsın," dedi. "Belki henüz işe yarar birşey yazamadın ama, vaktin var. Senin kusurun dikkafalı olman."

"Dikkafalı?"

"Dikkafalı, evet! İnatçı, katır gibi. Hemen işi kolay tarafından hallemek istiyorsun. Değişik olmak istiyorsun ama, bedelini ödemek istemiyorsun. Bak, niye ufak bir muhabir olarak başlayıp aşama yapıp, isim sahibi olduktan sonra, turnayı gözünden vurmak istemiyorsun? Cevap ver?"

"Çünkü, lüzumsuz bir vakit harcama, ondan."

"Başkası yaptı. Senden daha büyük adamlardı, bazıları. Bernard Shaw örneğin?"

"O yapabilir," diye cevap verdim. "Benim kendi yolum var."

Bir süre sustuk. Ona, bürosunda yıllar önce, bir akşamüstü, beni eleştirip, o zamanlar genç olan John Dos Passos'un bir hikâyesini okumamı söylediğini, hatırlattım.

"O zaman ne demiştin bana hatırlıyor musun? Demiştin ki: "Hen, niye elini atmıyorsun bu işe? İstediğin zaman onun kadar iyi yazabilirsin. Oku ve gör!"

"Ben mi söyledim?"

"Evet. Hatırlamıyorsun demek? İşte o akşam dikkatsizce ortaya attığın kelimeler, benliğime işledi. John Dos Passos kadar iyi bir yazar olabileceksem bu ne orada ne burada olur. Önemlisi, bir zamanlar senin, benim yazabileceğimi düşünmen."

"Şimdi değişik birşey mi söylüyorum, Hen?"

"Hayır, ama değişik hareket ediyorsun. Sanki benimle beraber delice bir firar macerasına girer gibisin. Tamamen ümitsiz olan. Herkes gibi yapmamı istiyorsun, onlann yoluyla yapmamı, onların hatalarını tekrarlamamı."

"Tanrım, amma hassassın! Devam et, yaz allahın belâsı romanını! İstersen o aptal kafanla yaz! Yalnızca, sana arkadaşça küçük bir nasihat vermek istiyorum. Boşver, buraya bunu konuşmaya gelmedim, yazarlık konuşmaya. Bir kördüğüm içindeyim, yardıma ihtiyacım var. Ve bana yardım edecek olan sensin."

"Nasıl?"

"Bilmiyorum. Fakat sana biraz anlatayım, daha iyi anlarsın. Yarım saatini ayırabilirsin değil mi?"

"Sanırım."

"O halde, şöyle birşey... Village'de cumartesi öğleden sonraları gittiğimiz batakhaneyi hatırlıyor musun? Hani George'un her zaman gittiği? İki ay kadar önceydi, yanılmıyorsam, şöyle bir uğradım. Fazla değişmemiş... hâlâ aynı tipler ortada dolaşıyor. Fakat sıkıldım. Yalnız başıma birkaç kadeh içtim kimse de yüz vermedi zaten. İhtiyarladığımı filân düşünüp üzülürken, birden, bir iki masa ötede oturan kız çarptı gözüme, benim gibi yalnız."

"Cazibeli bir güzel, sanırım?"

"Hayır, Hen. Hayır, değil. Fakat değişik. Neyse, gözgöze geldik, dansa kaldırdım, dans bittikten sonra masada gelip oturdu. Bir daha dans etmedik, sadece oturduk ve konuştuk. Kapanış saatine kadar. Eve götürmek istedim, reddetti. Telefon numarasını istedim, onu da vermeyi reddetti. "Belki önümüzdeki

cumartesi sizi burada görebilirim?" dedim. 'Belki', diye cevap verdi. "İşte bu kadar... İçecek birşeyler var mı burada?"

"Var." Dolaba gidip bir şişe çıkardım.

"Bu ne?" dedi vermut şişesini alırken.

"Saç ilâcı," dedim. "Viski istersin herhalde?"

"Varsa, evet. Yoksa arabamda var."

Viski şişesini çıkardım ve bardağı doldurdum.

"Sen?"

"Sevmiyorum. Ayrıca daha da çok erken."

"Doğru. O romanı yazman lâzım, değil mi?"

"Sen gider gitmez," dedim.

"Kısa keseceğim, Hen. Sıkıldığını biliyorum. Ama vız gelir. Beni dinlemeye mecbursun... Nerede kalmıştım? Evet, dansingte. Evet, ertesi cumartesi gene orada bekliyordum, ama ondan bir iz yoktu. Bütün öğleden sonra oturdum. Tek bir kere bile dans etmedim. Gucida yoktu."

"Ne? Gucida? Adı o mu?"

"Evet, nesi var?"

"Komik bir isim, o kadar. Nereli... hangi milliyetten?

"İskoç - İrlanda karışımı, zannedersem. Ne farkeder?"

"Hayır, hayır hiçbir şey, merak yalnız."

"Çingene değil, eğer düşündüğün buysa. Fakat onda, beni çeken birşey var. Onu düşünmeden duramıyorum. Aşığım, bu o. Ve şimdiye kadar aşık olduğumu sanmıyorum. Böyle değil, muhakkak."

"Senin bunu söylediğini duymak çok komik."

"Biliyorum, Hen. Komikten de fazla. Trajik."

Kahkahalarla gülmeye başladım.

"Evet, trajik," diye tekrarladı. "Hayatımda ilk defa bana metelik vermeyen birisiyle karşılaştım."

"Nereden biliyorsun?" dedim. "Tekrar karşılaştın mı sonra?"

"Karşılaşmak mı? Be adam, o günden beri peşini bırakmıyorum. Tabii, onu tekrar gördüm. Bir gece onu evine

kadar takip ettim. Borough Hall'da otobüsten iniyor. Beni görmedi tabii. Ertesi gün ona telefon ettim. Çok kızmıştı. Niye telefon ediyordum? Numarasını nereden bulmuştum? Daha bir sürü soru. Birkaç hafta sonra gene dansinge geldi. Bu sefer onu dansetmeye kandırabilmek için harfi harfine dizlerimin üzerinde süründüm. Kendisini rahatsız etmememi, onu alâkadar etmediğimi, kaba olduğumu söyledi... hep bu tip şeyler. Benimle oturmadı bile. Birkaç gün sonra bir buket gül yolladım. Sonuç alamadım. Telefon etmeyi denedim, fakat sesimi duyar duymaz kapattı."

"Muhtemelen sana çok kızmıştı," dedim.

"Ona göre, bir zehirdim, o kadar."

"Nasıl yaşadığını öğrendin mi?"

"Evet. Öğretmen."

"Öğretmen mi? Şimdi herşey anlaşıldı. Sen bir öğretmenin arkasından koşuyorsun! Şimdi onu daha iyi anlıyorum - büyük, kaba bir mahluk, çok sade fakat gösterişsiz, çok az gülen, saçlarını yaptıran..."

"Yaklaştın, Hen, ama uzaksın da. Evet kasıntı ama, iyisi... Bakışları hakkında birşey söyliyemem. Yalnız gözlerini gördüm - Çini mavisi ve parıldıyorlar..."

"Yıldızlar gibi."

"Güneş ışınları," dedi. "Aynen güneş ışınları gibi. Yüzün geri kalan kısmı önemli değil. Seninle dürüst olmam gerekirse, çekik bir çenesi var."

"Bacakları nasıl?"

"Çok iyi değil. Yanları biraz dolgunca, ama piyano bacağı gibi değil."

"Kalçaları, yürürken sallanıyor mu?"

Ayağa fırladı. "Hen" dedi elini omuzuma koyarken "beni mahveden kalçaları. Eğer elimi kalçasında dolaştırabilirsem bir kere - gözlerim açık gitmeyeceğim."

"Fazla namus taslıyor, başka bir deyimle?"

"Dokunulmaz."

"Şimdiye kadar öptün mü?"

"Deli misin? Öpmek mi onu? Önce ölmesi lâzım."

"Dinle," dedim. "Hiç aklma gelmedi mi ki, belki onun için deli olmana sebep, senin için bir önemi olmaması? Ondan daha iyi kızların vardı, bakışlarından çıkardığım bu. Unut onu, en iyisi bu. Kalbin parçalanmaz Sen kalpsizsin. Sen doğuştan Don Juan'sın.

"Artık değilim, Hen. Başka bir kıza bakamam. Tutuldum."

"O halde sana nasıl yardım edebilirim?"

"Bilmiyorum. Düşünüyordum ki... belki sen benim için onu görmeye çalışırsın, onunla konuşursun, niyetimin ne kadar ciddi olduğunu söylersin... Böyle birşey."

"Fakat ona nasıl gidebilirim senin kuryen olarak? Beni hemen kapı dışarı eder, etmez mi?"

"Doğru. Belki, benim arkadaşım olduğunu bilmeden, seni onunla tanıştırmanın bir yolunu bulurduk. Onun gözüne girmenin bir yolunu bulurdun ve sonra...

"Sonra ona kabak çiçeği gibi açayım, değil mi?"

"Ne var bunda? Mümkün değil mi?"

"Her şey mümkün. Yalnız..."

"Yalnız ne?"

"Hiç düşündün mü ki, belki ben de ona aşık olurum? (Böyle bir korkum yoktu tabii, yalnız reaksiyonunu görmek istemiştim.)

Güldürdü onu, bu aptal fikir. "Senin tipin değil, Hen, merak etme. Dışarı malı, yarı İskoç, yarı İrlandalı demiştim sana. Müşterek hiçbir şeyiniz yok. Fakat allahın belâsı, konuşabilirsin sen! İstediğin zaman, yani. İyi bir avukat olurdun, söylemiştim sana. Bir olayı savunduğunu düşün... benim olayımı. Kaidenden inip, eski bir arkadaş için bu kadar küçük bir şeyi yaparsın, değil mi?"

"Biraz paraya patlar" dedim.

"Para? Ne için?"

"Harcamaya. Çiçekler, taksi, tiyatro, kabareler..."

"Saçmalama!" dedi. "Çiçeklere peki. Fakat öyle uzun bir kampanya olarak düşünme. Yalnızca tanış ve konuşmaya başla. Nasıl ayarlıyacağını söyleyecek değilim. Yumuşat onu, o kadar. Ağla, eğer gerçeksiz. İsa aşkına yalnızca evine girebilsem, onu yalnız görsem. Ayaklarına kapanacağım, parmaklarını yakalayıp, kendimi çiğnettireceğim. Ciddiyim, Hen. Eğer bu kadar korkunç derecede çaresizlik içinde olmasaydım, seni aramazdım."

"Peki," dedim. "Düşüneceğim. Bana biraz zaman ver."

"Beni başından atmıyorsun değil mi? Söz veriyor musun?"

"Hiçbir şey için söz vermiyorum," dedim. "Düşünmeyi gerektiren biri iş. Elimden geleni yapacağım, söyleyiceğim bu kadar."

"Kutlayalım bunu!" dedi ve elini uzattı.

"Senin bunu söylemen kendimi o kadar iyi hissetmeme yardım etti ki, Hen. George'u düşünmüştüm, ama onu bilirsin. Şaka gibi alacaktı. Şakadan başka herşey oysa, anladın değil mi? Aklını kaçırmak üzere olduğunu söylediğin zaman hatırladım - O senin için, neydi adı..."

"Mona," dedim.

"Hah, Mona... Onu elde etmen gerekliydi değil mi? Mutlusun şimdi, umarım. Hen, onu bile istemiyorum - onunla mutlu olmak. Bütün istediğim onu seyretmek, ilâhe haline getirmek, ona tapmak. Çocukça gözüküyor değil mi? Fakat ciddiyim. Bağlandım. Eğer onu elde etmezsem deliririm."

Ona bir içki daha koydum.

"Sana gülüyordum, hatırladın mı? Her zaman aşık oluyordun. Dul sevgilin benden nasıl nefret etmişti? Haklı sebebi de vardı. Nerelerde şimdi?"

Başımı salladım.

"Onun için deli oluyordun, değil mi? Şimdi onu gözümün önüne getiriyorum, o kadar fena tip değildi. Biraz fazla yaşlı, belki, biraz meyus bakışlı, ama cazibeli. Senin yaşlarında bir oğlu yok muydu?"

"Evet," dedim. "Birkaç yıl önce öldü."

"O karışıklıktan çıkabileceğini hiç sanmıyordun, değil mi? Bin yıl evvel olmuş gibi... Ya Una'dan ne haber? Bir daha karşılaşmadın sanırım?"

"Karşılaşmadım," dedim.

"Biliyormusun, Hen, sen şanslısın. Her zaman Tanrı yardımına geldi. Bak. İşinden daha fazla alıkoymıyacağım. Seni birkaç gün sonra arayıp, ne dümenler döndüğünü soranım. Beni ekme, sana yalvarırım."

Şapkasını aldı ve kapıya doğru yürüd. "Yahu," dedi, gülerek ve makineyi işaret ederek - "Romanın adı ne olacak?"

"Vladivostok'un Demir Atları," diye cevap verdim.

"Dalga geçme."

"Veya belki - Bu Nazik Dünya."

"Bu isim en çok satan olmasına yeter," dedi.

"Guelda'ya selâm söyle, tekrar aradığın zaman!"

"İyi şeye yor, ihtiyar piç! Ve selâmlarımı söyle...

"Mona!"

"Hah, Mona. Ta ta!"

Daha sonra kapı bir kere daha çalındı. Bu defa ki Sid Essen'di. Heyecanlı ve rahatsız bir hali vardı. Çağırılmadan geldiği için bol bol özür diledi.

"Sizi görmem lâzımdı," diye başladı. "Beni affedersiniz umarım. Eğer birşeylere meşgulseniz kovalayın beni...

"Oturun, oturun," dedim. "Hiçbir zaman meşgul değilim sizi görmek için. Başınız mı dertte?"

"Hayır, dertte değil. Yalnız, belki... ve kendimden nefret ediyorum. İntihar eder gibi. Birden aklıma siz geldiniz. Dedim ki, 'Niye Miller'e gitmeyeyim? O seni güldürür.' Böylece fırlayıp çıktım. Çocuk dükkâna bakıyor. Gerçekten kendimden utanıyorum, ama bir dakika daha duramadım."

Divandan kalkıp masamın yanındaki duvara asılı olan resme doğru yürüdü. Hiroshige'nin "Tokaido'nun Elliüç Sahnesi'nden biriydi. Dikkatle ona baktı, sonra diğerlerine bakmak

için döndü. Bu arada yüzündeki ifade, keder ve elemden tam bir neşeye döndü. Yüzünü bana döndüğü zaman gözlerinde yaşlar vardı.

"Miller, Miller, ne güzel bir yerin var! Ne güzel atmosfer! Burada senin yanında durmak, bütün bu güzelliklerle çevrili, kendimi yeni bir adam olarak hissetmemi sağladı. Seninle yer değiştirmeyi ne kadar isterdim! Kaba bir adamım, biliyorum, ama sanatı severim, sanatın her şeklini. Özellikle Doğu sanatının. Jayonların harika insanlar olduklarını sanıyorum. Yaptıkları herşey artistik. Evet, evet, böyle bir odada çalışmak iyi. Orada düşüncelerinle oturursun ve dünyanın kralısın. Ne kadar temiz bir hayat! Biliyor musun Miller, bazen bana bir İbrani alimini hatırlatıyorsun. Sende de azizlik gibi birşey var. Bunun için seni görmeye geldim. Bana ümit ve cesaret verdin. Hiçbir şey söylemediğin zaman dahi. Böyle birden patlamam seni rahatsız etmedi değil mi? İçimi boşaltmalıydım." Sustu, cesaretlenmek istercesine. "Ben iflâs etmiş bir insanım, bunu kıvırtmaya lüzum yok. Bunu biliyorum ve uzlaştırıp halletmek istiyorum. Beni üzen şey, oğlumun da öyle düşünmesi. Bana acımasını istemiyorum. Küçük görmesi, evet. Fakat acıması hayır."

"Reb," dedim, "seni hiçbir zaman iflâs etmiş kişi olarak görmedim. Sen aşağı yukarı bir ağabey gibisin. Fazlalık olarak, nazik ve müşfik ve hatalı derecede cömert."

"Karımın bunları söylediğini duymasını isterdim."

"Onun ne düşündüğünü boşver. Karılar sevdiklerine karşı her zaman serttirler."

"Sevmek: En ufak bir aşk yok, yıllardır. Onun kendi dünyası var: benim kendi."

Acemice bir sükût oldu.

"Ortadan kaybolmanın bir faydası olabilir mi?"

"Sanmam, Reb. Ne yapabilirsin? Nereye gidebilirsin?"

"Herhangi bir yere. Yaşamak için ise, sana gayet samimi söyleyeyim, neşeyle ayakkabı boyacılığı yaparım. Paranın

benim için hiçbir önemi yok. İnsanları seviyorum, onlar için birşeyler yapmayı seviyorum."

Tekrar duvara baktı. Hokusai'nin bir resmini işaret etti. "Doğunun Başkentinde Hayat"a.

"Bütün bu şekilleri görüyor musun?", dedi. "Olağan insanlar, olağan işler yapıyor. Sevdiğim bu - onlardan biri olarak, olağan birşey yapmak. Duvarcı ustası veya tenekeci ne farkeder? Olayın bir parçası olmak, önemli olan bu. Boş bir dükkânda oturup vakit geçirmek değil. Allah belâsını versin, hâlâ bir işe yarayabilirim. Benim yerimde olsan ne yapardın?"

"Reb," dedim. "Bir zamanlar aynı senin şimdi içinde bulunduğun durumdaydım. Evet, hergün babamın dükkânında otururdum, hiçbir şey yapmadan. Delireceksmişim gibi geldi. Tiksindim oradan. Ama nasıl kaçıp kurtulacağımı bilmiyordum."

"Nasıl yaptın peki?"

"Kader itti beni dışarı, zannederim. Fakat sana şunu söylemeliyim ki kendi kendimi yerken, dua da ediyordum. Hergün dua ettim ki birisi Tanrı belki - bana yolu göstersin. Yazmayı da düşünüyordum, o kadar eskiden bile. Yıllar aldı, terzi dükkânından ayrıldıktan sonra bile, bir satır yazmak. Kişi hiçbir zaman ümitsiz..."

"Fakat sen o zamanlar bir çocuktun. Ben ihtiyar bir adam olmak üzereyim."

"Öyle olsa bile. Kalan yıllar seni sen yapar. Eğer gerçekten birşeyler yapmak istiyorsan hâlâ vakit var."

"Miller," dedi, kederli bir halde, "içimde yaratıcı bir dürtme yok. Bütün istediğim tuzaktan çıkmak. Tekrar yaşamak istiyorum. Tekrar akışa girmek istiyorum. Hepsi bu kadar."

"Sana engel olan ne?"

"Böyle söyleme! Lütfen böyle söyleme! Bana ne mi engel oluyor? Herşey. Karım, çocuklarım, mecburiyetlerim. Kendim, herşeyden fazla. Kendimi küçük görüyorum."

Gülmekten kendimi alamadım. Sonra kendime söyler gibi, cevap verdim: "Yalnızca biz insanlar kendimizi küçük görürüz.

Bir solucan al, örneğin bir solucanın kendi kendini küçük gördüğünü mü sanıyorsun?"

"Suçlu olduğumu hissetmek çok kötü bir şey," dedi. "Ve ne için? Ne yaptım ben?"

"Aslında birşey yapmadığım için değil mi?"

"Evet, evet, tabii."

"Birşey yapmaktan çok daha önemli olan şeyin ne olduğunu biliyor musun?"

"Hayır," dedi Reb.

"Kendin olmak."

"Fakat ya hiçsen?"

"O zaman hiç ol. Ama tamamen."

"Saçma gibi geliyor."

"Öyle. Bu yüzden öyle geliyor."

"Devam et," dedi. "Rahatlıyorum."

"Akıl da ölüm vardır, bunu duymuştun, değil mi? Biraz kuşkulu olmak daha iyi değil mi? Kim seni düşünür? Yalnız sen. Dükkânda oturamıyacak hale gelince, niye kalkıp yürüyüş yapmıyorsun? Veya sinemaya gitmiyorsun? Kapat dükkânı, kilitle kapıyı. Bir müşteri çok veya az, hayatında hiçbir değişiklik yapmaz, değil mi? Eğlendir kendini! Arada bir balığa çık, balık tutmayı bilmesen bile. Veya arabanı al ve şehrin dışına çık. Herhangi bir yere. Kuşları dinle, eve çiçek getir, veya biraz taze istridye."

Öne doğru eğildi, kulakları bende, yüzüne kocaman bir tebessüm yayıldı.

"Daha anlat," dedi. "Harika."

"Evet, unutma... dükkân senden kaçmaz. İş daha çok düzelmez. Kimse kendini bütün gün içeri kilitlemeni istemiyor. Sen serbest bir adamsın. Eğer daha dikkatsiz ve umursamaz olmakla mutlu olabiliyorsan, kim seni suçlandırabilir? Birşey daha öğütliyeceğim sana. Yalnız başına gideceğine, zenci kiracılardan birin al yanına. Ona dükkândan bazı elbiseler ver. İyi vakit geçirt. Ona borç verip veremiyeceğini sor. Karısına gö-

türmesi için ona küçük bir hediye al. Anlayabildin mi ne demek istediğimi?"

Gülmeye başladı. "Anlıyor muyum? Harika... İşte tam bunu yapacağım."

"Çok büyük gösteriş yapma birden", diye uyardım. "Yavaş, yavaş. İçgüdülerini izle. Şöyle yani, belki birgün kendine biraz kuyruk almak istersin, vicdanınla düşünme onun için. Biraz koyu renkli et dene ara sıra. Lezzetli ve daha ucuza gelir. Rahatlamak için herşey serbest, unutma. Kendine her zaman iyi bak. Kendini solucan gibi hissedersen, sürün; kuş gibi hissedersen, uç. Komşular ne der düşünme. Çocukların için üzülme, onlar kendi başlarının çaresine bakarlar. Karına gelince, belki seni neşeli görünce, o da değişir. İyi bir insan, karın. Fazla vicdanlı, o kadar. Arada bir gülmek ister. Hani çocuk tekerlemeleri vardır, hiç söyledin mi ona? işte sana bir tane...

Peru'dan gelmiş genç bir kız vardı,
Bir Musevi tarafından ırzına geçildiğini hayal eden,
Bir geceyarısı kalktı,
Neşe çığlığı ile,
Doğru olduğunu görerekten!"

"Güzel, güzel," diye bağırdı. "Başka biliyor musun?"

"Evet," dedim. "Fakat artık çalışmam gerekli. Şimdi daha iyisin değil mi? Yarın seninle karalara gideriz olur mu? Belki gelecek hafta da seninle Bluepoint'e gideriz. Nasıl?"

"Yapar mısın? Çok iyi olur. Çok iyi. Yahu kitap nasıl gidiyor? Bitiriyor musun? Sabırsızlıkla okumak istiyorum, biliyorsun. Bayan Essen'de öyle."

"Reb, kitabı hiç sevmeyeceksin. Sana bunu şimdiden söyliyeyim."

"Bunu nasıl söyliyebilirsin?" Hafifçe bağırıyordu.

"Çünkü iyi değil."

Sanki delirmişim gibi bana baktı. Bir dakika ne diyeceğini bulamadı. Birden patladı: "Miller, sen delisin! Kötü bir kitap yazamazsın. İmkânsız. Seni çok iyi tanıyorum."

"Sen benim yalnız bir tarafımı tanıyorsun." dedim. "Gölgeli tarafımı hiç görmedin değil mi? O benim keşfedilmemiş kıta. Onu benden al, yalnızca bir papaz adayı gibi olurum. Belki onyıl sonra sana gösterebilecek birşeylerim olabilir."

"Fakat yıllardır yazıyorsun."

"Deniyorum, demek istiyorsun. Seviyeye gelmeyi deniyorum."

"Şaka söylüyorsun," dedi. "Çok alçak gönüllüsün."

"İşte burada yanılıyorsun. dedim. "Alçak gönüllüden başka herşeyim. Yüksek rütbeli egoistim, ben buyum, aynı zamanda da gerçekçiyim, hiç olmazsa kendimle."

"Kendini alçaltıyorsun," dedi Reb. "Sana kendi sözlerini satacağım. Kendini küçük görme!"

"Peki. Kazandın."

Kapıya doğru gidiyordu. Birden içimi boşaltmak ihtiyacını duydum.

"Bir dakika," dedim. "Sana birşey söyliyeceğim."

Hızla masaya doğru geri geldi ve komi gibi durdu. Gayet dikkatli. Saygıdeğer bir dikkat. Ne söyliyeceğimi zannetmişti, merak etti. "Birkaç dakika önce geldiğin zaman," diye başladım. "Uzun bir paragrafın ortasındaki, uzun bir cümlenin yarısındaydım. Duymak ister misin?" Makinaya doğru eğildim ve ona doğru çevirdim. O delice pasajlardan biriydi ki, ben bile başını veya sonunu çıkaramıyordum. Bir tepki istiyordum, ama Baba'dan veya Mona'dan değil.

Ve geldi, hemen.

"Miller!" diye bağırdı. "Miller, bir harika! Rus gibisin. Ne demek istediğini anlamadım ama melodi gibi."

"Öyle mi düşünüyorsun? Dürüstçe?"

"Tabii. Sana yalan söylemedim."

"İyi. O halde devam edeyim. Paragrafı bitireyim.

"Bütün kitap böyle mi?"

"Hayır, allahın belâsı şey! Zorluk burada. Benim sevdiğim bölümleri başka kimse sevmeyecek. En aşağısı, kitapçılar."

"Cehenneme kadar yolları var!" dedi Reb. "Eğer onlar almazlarsa, ben senin için bastırırım, kendi paramla."

"Bunu öğütlemem," diye cevap verdim. "Unutma paranın hepsini birden sokağa atmayacaksın."

"Miller, eğer son sentime bile mal olsa, bu işi yapacağım. Yapacağım, çünki sana inanıyorum."

"Düşünme bunu," dedim. "Paranı harcayacak daha iyi usuller bulurum."

"Ben değil! Sana yardım etmekten gurur ve mutluluk duyarım. Karım ve çocuklarım da. Onlar da seni çok sayıyorlar. Onlar için aileden birisin."

"Bunu duymak güzel birşey, Reb. Bu kadar güveni inşallah hakkederim. Yarın, tamam mı? Karalara iyi birşeyler götürelim, ne?"

O gittikten sonra, bir aşağı bir yukarı volta atmaya başladım, sessizce, kendimi tutarak, önce susmak ve sonra tahta heykele bakmak, veya renkli bir roprodüksiyona (Giotto, Della Francesca, Ucello, Boshc, Breughel, Carpaccio), sonra tekrar volta, gittikçe daha gebe kalarak, durmak, boşluğa bakarak, kafamı boşaltarak, istediği yerde istirahat etmeye bırakarak, gittikçe daha berraklaşarak, gittikçe geçmişin gebe güzelliğiyle dolarak, bu geçmişin bir parçası olduğuma sevindirerek kendimi (ve istikbalin de), tebrik ederek kendimi, bu solucanımsı veya mezarımsı varoluşta yaşadığımdan... Evet, gerçekten güzel bir olaydı, güzel bir yer ve işinde herşey, oturulabilecek hale getirmek için verdiğimiz herşey, hayatın gizli güzelliğini yansıtıyor, bir ruhun hayatı.

"Sen orada düşüncelerinle otur ve sen dünyanın kralısın." Reb'in bu masumca görüşü beynime yerleşti, bana öyle bir sükûn vererek ki, birara ne manaya geldiğini gerçekten anladığımı sandım. Dünyanın kralı olmak. Kral! Bu birisi ki yüksektekilere ve alçaktakilere biat etmeyi öğreten, uygun olan, sezebilen, sevgiyle öylesine aydınlatılmış ki dikkatinden ve anlayışından hiç birşey kaçamayan. Şairane arabulucu, kısaca. Dünyayı idare eden değil, fakat her nefesiyle onu kutsallaştıran.

Niye bu büyük fırça üstadı, acıları en olağan varlıkları yansıtmak için almış? Yeteneğini göstermek için mi? Saçma. Sevgisini belirtmek için, onun çok derin ve geniş olduğunu anlatmak, aynı zamanda bir fıçının tahtalarını da kapsadığını, bir parça ot, bir güreşçinin kesici adeleleri, rüzgârda yağmur damlalarının eğimi, bir dalganın dişleri, bir balığın kılçığı... Kısaca, herşey... Hemen hemen imkânsız bir görev, kapsadığı neşeye göre.

Doğu sanatının hayranıyım, demişti. Reb'in sözlerini tekrarlarken birden bütün Hindistan gözlerimin önüne geldi. Orada, arı kovanı gibi kaynaşan insanlığın ortasında, dünyanın bir kalp gibi atan kutsal emanetleri ki, sersemletici olarak yaşıyan ve yaşıyacak olan her zaman kalacak. Reb hiç dikkat etmedi, veya etti de birşey söylemedi, sanat kitaplarından yırtılmış ve duvarları süsleyen sayfalara: Dakka'dan tapınak ve stupa reprodüksiyonlarına, haşmetli kovuk ve mağaraların, duvar resimlerinin ve şekil ve hareket olarak sarhoş olan bir insanın olağanüstü masal ve efsanelerini yansıtan fresklerin, ihtiras ve gelişmeyle, akıllıca vicdanla. Hint toprağının sıcaklığı ve ürünü olarak büyüyen eski tapınak salkımlarına bir an göz atış, bana her zaman sanki düşüncenin kendisine bakıyormuşum gibi bir his verir, kendisini kurtarmak için sert mücadele, elle tutulabilir olmanın zorluğu, somut, daha davetkâr ve manâlı, daha heybetli, böylece taş ve tuğla içinde yayılmak, kelimelerle anlatılamıyacak kadar.

Onun kelimelerini ne kadar çok okursam okuyayım, hiçbir zaman belleğime sokamıyordum. Şimdi o sel gibi akan şekillerin akışına acım, o büyük, kabarmış cümleler, satırlar, paragraflar benim gözlerimi Hindistan'ın olağanüstü yapımına açan adamın kelimeleri: Elie Faure. Bölüm I'e el attım, sık sık karıştırdığım Bölüm II Sanat Tarihinin - ve o "Hintliler için bütün tabiat kutsaldır... Yalan söylemeyen şey, Hindistan'da kaderdir..." le başlayan pasajı buldum. Ve şu satırlar takibetti, ilk karşı karşıya geldiğim zaman, beynimi sersemleten.

"Hindistan'da bunlar gelip geçti: istilâyla dört defa sürülmek, kıtlık, vahşi hayvanların göçü, binlerce insan kuzeye ve güneye gitti. Orada deniz kenarında, bir dağ eteğinde granitten yapılmış büyük bir duvarla karşılaştılar. Sonra granite girdiler: gölgelerinde yaşadılar, sevdiler, çalıştılar, öldüler, doğdular ve üç veya dört asır sonra tekrar meydana çıktılar, birleştiler, dağı reddederek. Arkalarında boşaltılmış kayayı bıraktılar, her tarafa oyulmuş galerilerini, yontulmuş, işlenmiş duvarlarını, tabii ve suni sütunlarını, dantelâ gibi olmuş ve üzerinde onbin tane korkunç ve güzel şekiller olan, tanrılar sayısız ve isimsiz, erkekler, kadınlar, canavarlar karanlıkta hareket eden hayvansal bir akıntı. Bazen yolların kapalı olduğunu görünce, bir kayanın merkezinde bir cehennem oydular, bir küçük siyah taşı saklamak için.

"O yekpare taştan yapılmış tapınakların içinde, karanlık duvarlarında, veya güneş yanığı cephelerinde, Hindistan'ın gerçek zekâsı korkutucu bir kuvvetle yayılır. Burada karmakarışık bir kalabalığın, karmakarışık sözleri kendini duyurur. Burada insan dayanamayarak kuvvetini ve hiçliğini itiraf eder

Okumaya devam ettim, sarhoş olarak her zamanki gibi. Bu kelimeler artık kelime değil, canlı şekillerdi. Kalıptan çıkmış gibi taze şekiller, donuk bir ışık gibi titreyen, atan dalgalanan, anormal çoğalmalarıyla beni boğuyorlardı.

...maddeler kendi başlarına, bütün bu canlıları bir heykeltraştan daha iyi dünyanın karmaşıklığı ile karıştırmayacaklar. Bazen, Hindistan'da, kişi ormanların derinliklerinde taştan yapılmış mantarlar bulur, yeşil bir gölgede zehirli bitkiler gibi parlayan. Bazen kişi ağır filler bulur, çok yalnız, yosunlu ve sert derili canlıymışçasına; karmakarışık asmalarla sarılır, otlar bellerine yükselir, çiçekler ve yapraklar onları kaplar ve enkazlarının dünyaya dönmesi gerektiği zaman bile artık onlar; ormanın sarhoş ediciliğiyle tamamen yutulmuş olmazlar."

Ne fikir, hele bu sonuncusu! Dünyaya döndükleri zaman bile...

Ve şimdi yeni bir pasaj...

"...İnsan artık hayatın ortasında değil. Artık bütün dünyanın çiçeği değil, ona şekil veren ve olgunlaştıran. Herşeyle karışmış, herşeyle aynı düzeyde, sonsuzun bir parçası, sonsuzun diğer parçalarından ne daha önemli, ne daha önemsiz. Dünya ağaçlar haline geliyor, ağaçlar yemişler, yemişler insan veya hayvan, insan veya hayvan; devir akıp gidiyor ve karmakarışık bir uzayı devam ettiriyor, içinde şekillerin çok kısa süre ortaya çıktığı, yalnız yutulmak için ve sonra kaybolmak, birbirinin üstünde, artarak, birbirinin canını yakarak bir dalga gibi sürüklenirken. Kişi maddeyi, yarın alacağı şekli sağlamak için itecek olan aletin dün ta kendisi olduğunu bilmez. Herşey sadece görüntü ve bu görüntünün farklılığında, Brahma dünyanın ruhu, bir birleşim... Karışmış şekiller ve enerjiler okyanusu içinde onun gibi kayıp, o hâlâ bir şekil mi veya bir ruh mu olduğunu biliyor mu? Önümüzdeki şey düşünen bir varlık mı, hatta yaşayan bir varlık mı, bir gezegen, veya yontulmuş taş halinde birşey mi? Filizlenme ve çürüme aralıksız oluşuyor. Herşeyin kasvetli zamanı var, genişlemiş madde kalp gibi çarpar. Zekâ, insanın onun derinliklerine dalmasında, maddeyi karıştıran kuvveti elde edeken, vicdansızlığın sarhoş ediciliğini tatması için oluşmaz mı?"

Doğu sanatını sevmek. Kim sevmez? Fakat hangi Doğu, yakın veya uzak? Ben hepsini sevdim. Belki bu sanatı bizimkinden çok daha fazla sevdim çünkü, Elie Faure'nin kelimelerinde "insan artık hayatın ortasında değil," Belki, insanın bu seviyelenme (ve yükselmesi), bütün hayatla müşterek olması, aynı anda sonsuz derecede büyük ve sonsuz derecede küçük olması, yaptıkları deyişle, çünkü Tabiat (onlarla beraber) daha başkadır, işlerle karşılaştırılınca büyüklük veren. Veya diğer bir daha fazla birşeydir, sadece başlangıç noktasından başka. Çünkü insan her ne kadar kutsalsa da, içinden çıktığından daha fazla kutsal değildir. aynı zamanda belki onlar hayatın çirkef ve günahı ve fesatlığı ile bir entellektüelin çirkef ve günahı ve günahını karıştırmadılar. Belki akıl -veya ruh- her-

şeyi geçerek parladı, kutsal bir yayılış yaratarak. Böylece, acizleştirdiği ve islâh edildiği halde, insan hiçbir zaman aşağılanmaz, lağvedilmez, silinmez, indirilemez. Yücelerin önünde köpekleştirilemez, ama içinde birleştirilir. Onu saran, destekleyen ve istilâ eden esrarengizliklerin bir anahtarı olsaydı, çok basit bir anahtar olacaktı, herkese müsait. Bunda sır olacak bir taraf yok.

Evet, seviyordum, bu büyük sersemletici dünyasını Hintlinin, kimbilir, belki ben de birgün gözlerimle görebilirim. Onu, sadece yabancı ve uzak oluşundan değil, hakikaten bana batının sanatından daha yakın geldiği için sevdim; ondan doğan aşkı sevdim, büyük yığınlar tarafından paylaşılan bir aşk, hiçbir zaman tarif edilemiyecek bir aşk...

Ne kadar rahatlatıcı ve destekleyici birşey, alçak gönüllü olmak, tanınmamış işçi - bir esnaf ve dâhi değil!

Bir sucudan başka birşey olmamak, -bu benim için bir Picasso, bir Rodin, bir-Michelangelo bir Leonar Da Vinci olmaktan daha anlamlı. Avrupa sanatına dikkatle bakınca, sanatçının adı her zaman yırtık dondan fırlar gibi fırlıyor. Ve özelikle, büyük isimlerle ortak olarak, acı, kederli ve vahşice yanlış anlaşılmalı bir hikâye çıkıyor ortaya. Bizim gibi insanlarıyla Batı'da, dahi kelimesinde canavarmışçasına bir anlam beliriyor. Dahi, veya uymayan kişi; dahi, alçaltılan kimse; dahi, eziyet ve işkence edilen kişi; dahi, suda boğularak, sürgünde veya kazığa bağlanıp yakılarak ölen kişi.

Doğru, başkalarının görünüşlerini övmemde, en yakın arkadaşlarımı çıldırtan bir halim var. Bunu hava atmak için yaptığım, yabancı sanatkârların çalışmalarını takdir edip sayıyormuşum gibicesine hareketlerle gösteriş yaptığımı iddia ediyorlar, kendi adamlarımızı cezalandırma yolum buymuş, kendi yaratıcılarımızı. Sanatta bu kadar çabuk dışarıcı, yabancı hayranı olup, onlara sığınacağıma hiçbir zaman inanmadılar, ne hazırlık, ne başlama, ne tarihlerini bilmek veya gelişmelerini incelemek gereği olmadığına "Ne demek yani? Ne demek is-

tiyorlar?" Böylece gülüp alay ettiler. Sanki açıklamalardan birşey anlamışlar gibi. Sanki "onların" ne dediğini ben çok takarmışım da...

Beni herşeyden çok rahatsız eden şey, bir sanatçı olmanın yalnızlığı ve faydasızlığı. Bunun için bütün hayatım boyunca sanatkâr diyebileceğim iki kişi tanıdım: John Kowper Powys ve Frank Harris. Birincisini kurslarına katıldığımdan; diğerini tüccar terzi rolü oynarken tanıdım, arkadaş, daha doğrusu, elbiselerini veren, pantalonlarının uymasına yardım eden. Benim hatam mıydı, belki, çemberin dışında kalmam? Başka bir yazar, ressam veya heykeltraşı nasıl tanıyabilirdim? Stüdyosuna girip, benim de yazmayı, resim yapmayı, oynamayı, dansetmeyi, v.s. yi özlediğimi söyleyerek mi? Koca başkentimizde sanatçılar nerede toplanırlar? Greenwich köyünde dediler. Orada yaşamıştım, her saat sokaklarında yürümüş, çaphane ve kahvelerene uğramış, galerilerine ve stüdyolarına, kitapçılarına, barlarına, batakhane ve gizli içki satılan yerlerine. Evet, pis bir barında dirsek çürüttüm, Maxwell Bodenheim, Sadakichi Hartman, Guido Bruno gibileriyle, ama hiçbir zaman bir Dos Passos, bir Sherwood Anderson, bir Waldo Frank, bir E.E. Cummings, bir Thedore Dreiser veya bir Bent Hecht'e rastlamadım. O'Henry'nin hayaletine bile. Kendilerini nerede saklıyorlar? Bazıları şimdiden dışarıda, bir sürgünün veya firarinin mutlu hayatını yaşıyorlar. Başka sanatçıları aramıyorlar; hele benim gibi olgunlaşmamış adayları asla. Ne kadar muhteşem olurdu, benim için birşeyler ifade ettikleri günlerde, taptığım Thedore Dreiser veya Sherwood Anderson'la tanışıp, konuşmak! Belki birbirimize söyleyecek birşeylerimiz olurdu, ben gene olgunlaşmamış. Belki erken başlamak için bir cesaret kazanırdım - veya kaçmak için, yabancı ülkelerde macera aramak.

Utangaçlık, çekingenlik, kendine güvenden yoksunluk muydu, beni bu hareketsiz yıllar boyunca ayrı ve yalnız tutan? Oldukça gülünç bir raslantı aklıma geldi. Bir zamanlardı, O'Mara ile dolaşırken, deli gibi macera ve yenilik peşinde,

dalga geçecek ne olursa, Rand okulunda bir kursa gittik. O dinleyicilerin şu veya bu yazar hakkında kanılarını söyledikleri edebiyat gecelerinden biriydi Galiba o gün akşamüstü, çağdaş ve güya "devrimci", bir yazar hakkında verilen bir konferans dinlemiştik. Birden kendimi ayakta konuşuyor bulunca, tam havasına girdiğimizi anladım ve söylediklerimiinin önce anlatılanlarla bir ilgisi olmadığını farkettim. Şaşkınlık içinde olmama rağmen - ilk defa bir topluluğa karşı konuşuyordum, her ne kadar gayri ciddi bir atmosfer içindeyse de - farkındaydım, veya yarı farkında, dinleyicilerim hipnotize olmuşlardı. Görmekten fazla, hissediyordum, yukarı doğru dönmüş yüzleri ağzımdan çıkan kelimeleri yakalamak için gerilmişti. Gözlerim direk karşıya, rahlenin arkasında iskemlesinde birden düşecekmiş gibi oturan ve yere bakan şeklin üzerine yönelmiş. Söylediğim gibi, tamamen şaşkınlık içindeydim; ne söylediğimin farkındaydım, ne de söylediklerimin beni nereye götüreceğinin. Büyülenmiş bir insan gibi, bağırdım. Ve ne hakkında konuşuyordum. Hamsun'un kitaplarından birisindeki bölüm üzerine, röntgenci Tom'dan bahseden. Bunu hatırlıyorum, çünkü konuyu anlatırken, muhtemelen çok detaylı bir anlatıma girdim, seyirciler arasında belli belirsiz gülümsemeleri birden, kendinden geçen bir dinleyişe getiren, sükût izledi. Bitirdiğim zaman bir alkış tufanı koptu, sonra oturumu idare eden tanınmış kişi bu davetsiz misafirin konuşmasında gördükleri iyi istikbali öven bir konuşma yaptı, bir yazarın şüphesiz, adımı bilmememin üzüntüsü içindeydi, v.s., v.s. Grup dağılırken, platformdan atlayıp tekrar tebrik etmek için yanıma geldi, kim olduğumu sormaya, ne yazdığımı, nerede yaşadığımı ve böyle bir sürü şey. Cevabım tabii, belirsiz ve tarafsızdı. Panik içindeydim ve tek düşüncem kaçmaktı. Fakat o beni kolumdan yakalamıştı, tam kaçarken ve büyük bir ciddiyetle dedi ki ve ne büyük bir şoktu!- "Toplantıları niye siz idare etmiyorsunuz? Benden çok daha iyi biliyorsunuz. Sizin gibi birisine ihtiyacımız var, sizin gibi ateş ve heyecan yaratacak birisine."

Cevap olarak birşeyler mırıldandım, galiba özür dileyerek kabul etmedim ve çıkışa doğru yürüdüm. Dışarda O'Mara'ya sordum - "Neler dedim, hatırlıyor musun?"

Tulahf tuhaf yüzüme baktı, şüphesiz kompliman duymak istediğimi sanarak.

"Hiçbir şey hatırlamıyorum," dedim. "Ayağa kalktığım andan itibaren nakavt olmuştum. Hayal meyal Hamsun'dan bahsettiğimi hatırlıyorum."

"İsa aşkına," dedi. "Ne şanssızlık. Şaheserdin; bir an bile duraklamadın; kelimeler ağzından yuvarlandı."

"Mantıkî miydi, bunu bilmek istiyorum?"

"Mantıkî mi? Adam, enaz Powys kadar iyiydin."

"Hadi, hadi, o kadar da değil!"

"Ciddi söylüyorum, Henry," dedi ve konuşurken gözlerinde yaşlar vardı. "Büyük bir konuşmacı olursun. Hepsini büyüledin. Şoke olmuşlardı. Sana ne yapacaklarını, nasıl hareket edeceklerini bilemiyorlardı, sanırım."

"O kadar iyiydi ha?" Olanları şimdi yavaş yavaş anlıyorum.

"Hamsun'a girmeden önce bir sürü şey söyledin."

"Söyledim mi? Neler örneğin?"

"Tanrım, onları tekrarlamamı isteme. Yapamam. Herşeye dokundun. Hatta bir süre Tanrıdan bile bahsettin."

"İmkânsız! Bunu hiç hatırlamıyorum. Tamamen bomboş..."

"Ne farkeder?" dedi. Keşke ben de senin gibi hatırlamadan konuşabilsem."

İşte orada. Önemsiz bir olay, ama ilham verici. Manasız. Bir daha hiçbir zaman kalkışmadım; düşünmedim bile, topluluk önünde konuşmayı. Eğer bir konferansa katılsaydım ve bu süre içersinde bir çoğuna katıldım, gözler, ağız ve kulaklar açık, kendinden geçmiş, itaatli, bütün onların ben konuşurken oldukları gibi tesir altında ve mum gibi. Hiç bir zaman kalkıp bir soru sormadım, eleştirimsi bir konuşma yapmadım. Buraya öğretilmeye gelmiştim, olgunlaştırılmaya. Kendime hiçbir zaman demedim - "Sen de kalkıp konuşabilirsin. Konuşma kuvvetinle sen de dinleyicileri dalgalandırabilirsin. Sen de bir yazar seçip

göz kamaştırıcı bir şekilde değerini anlatabilirsin." Hayır, hiçbir zaman böyle bir düşüncem olmadı. Kitap okumak, evet, mükemmel bir bölümün sonunda sayfadan gözlerimi kaldırıp, kendi kendime diyebilirim: "Sen de yapabilirsin bunu? Yaptın da zaten. Yalnız gerektiği kadar çok yapmadın." Ve okumaya devem ederim, yüceltilen kurban, çok hevesli bir öğrenci. O kadar iyi bir öğrenci ki, durum müsait olduğu zaman, havamda iken, şimdi bitirdiğim kitabı, sanki yazanymışımcasına, realize eder, inceler ve anlatırım, onu kelimeleriyle değil ama, saygı uyandıran ve bir ağırlık veren taklitle. Ve tabii, herzaman bu ortamlarda, soru bana sorulur- "Niçin kendin bir kitap yazmıyorsun?" Bu yüzden istridye gibi kapanır, veya bir soytarı olurum- gözlerine toz atacak herhangi birşey. Arkadaşlarımın, hayranlarımın, ve hatta inanmışlarımın yanında her zaman bir yazar kazanmalıydı, çünkü benim için bu (inanmışları) yaratmak çok kolay.

Fakat yalnız kalınca, kelimelerimi veya yaptıklarımı dikkatle gözden geçirmek, engel olunacağı fikrine kapılmak her zaman benliğimi kaplardı. "Beni tanımıyorlar" kendime bunu söyliyebilirdim. Ve bunu söylemekle, demek isterdim ki, beni ne kendimi, ne de ne olacağımı bilmiyorlar. Görünüşün derin tesiri altındalar. Bunu söylemem yanlış belki, ama başkalarını etkileme yeteneğimi böyle kullandığımı düşünürüm. Bunu yapan ben değilim, fakat bir persona, benim taklit ettiğim. Böyle birşeyi, biraz zekâ ve artistik yeteneği olan herkes yapmayı öğrenebilir. Hokkabazlık, diğer bir deyimle. Ama, bu yeteneklere bu ışık altında baktığım halde, bazen kendim bile, herşeye rağmen bu soytarılıkların arkasında olanın ben olup olmadığını düşünürüm.

Bu, yalnız yaşamanın cezası, yalnız çalışmanın, hiçbir zaman akraba bir ruhla karşılaşmamanın ve hiçbir zaman o içimde gizli kalmış çemberin saçaklarına dokunmamamın ki, o çemberde beni tahrip eden bütün bu şüphe ve mücadeleler açığa çıkarılabilir, paylaşılabilir, tartışılabilir, analize edilebilir ve çözümlenmese bile, en az açıklığa kavuşturalibilir.

Sanat dünyasının tuhaf şekillerinden ressamlar, heykeltraşlar, özellikle ressamlar onlarla beraberken kendimi evimde hissetmem tabii değil mi? Yapıtları benimle esrarengiz tarzda konuşur. Aldanacağım kelimeler mi kullandılar. Onların dünyası bizimkinden ne kadar yabancı olursa olsun, parçaları aynı: Kayalar, ağaçlar, dağlar, su, tiyatro, çalışma, oyun, elbise, tapma, gençlik ve yaşlılık, orospuluk, koketlik, taklitçilik, savaş, kıtlık, işkence, entrika, sefahat, şehvet, sevinç, üzüntü. Bir Tibet yazıtı, kişileriyle, tanrıları ve şeytanlarıyla, garip sembolleriyle, intizamlı renkleriyle, bana, Avrupalı bir ressamın, peri veya hayaletleri, nehir ve ormanları, kendim kadar aşina.

Fakat bana Çin, Japon ve Tibet sanatından daha yakın olan, dağdan kendi kendine doğan hint sanatı -(Sanki dağlar rüyalarla gebe kalıp ve doğururcasına rüyalarını, kendilerini alet gibi oyan zavallı ölüleri kullanarak.) O korkutucu tabiattır, hâlâ böyle büyüklükten konuşabilirse eğer, evet, bana böylesine yalvaran bu yapıtların korkutucu tabiatları, içimde ki konuşulmamış açlığa cevap veren. Kendi insanlarının arasında yürürken. Yaptıkları işlerle hiçbir zaman etkilenmedim; hiçbir zaman derin bir dinsel zorlama hissetmedim, veya hiçbir estetik darbe: hiç muhteşem bir eser yok, kutsal danslar yok, hiçbir çeşit ayin yok. Bir yığın halindeyiz, bir tek yapmada gayretli - hayatı kolaylaştırmada. Büyük köprüler, büyük barajlar, gökdelenler beni üşütüyor. Yalnız tabiat huşu hissini öğretebilir. Ve biz tabiatın güzelliğini her fırsatta bozuyoruz. Ne zaman toprağı temizleyip patlatmak istesem, her zaman geriye ellerim boş dönüyorum. Yeni hiçbir şey yok, herşey tuhaf, değişik hiçbir şey yok. Felâket ki, önünde eğilecek hiçbir şey yok, saygı duyulacak hiçbir şey. Herkesin o delicesine sıçrayıp dansettiği bir ülkede yalnız. Hasretini çektiğim tek şey tapmak ve sevmek. Bütün ihtiyacım böyle düşünen insanlar. Fakat tapılacak veya sevilecek hiçbir şey yok, bu ruhtaki arkadaşlarda. Sadece demir ve çeliğin vahşiliği var, borsa ve senetlerin, hissedar ve fabrikatörlerin, fabrikaların, değirmenlerin ve kereste depolarının, can sıkıntısının vahşiliği, lüzumsuz çıkarlar, sevgisiz aşklar...

XVIII. Bölüm

Birkaç gün sonraydı. Mac Gregor telefon etti.

"Haberin var mı, Hen?"

"Yok, neden?"

"Düzeldi durum. Yalnız başına geliyor. Bilmiyorum ne oldu ona. Onu görmeye gitmedin, değil mi?"

"Hayır, ayrıca onu düşünecek vaktim bile olmadı."

"Seni piç! Ama bana şans getirdin, aynı yola çıktı. Veya senden daha fazla resimlerin getirdi. Evet duvardaki o Japon resimleri, gidip birkaç tane aldım, gayet güzel yapılmış ve ona gönderdim. Ertesi gün telefon etti. Çok heyecanlanmıştı. Her zaman sahip olmak istediği şeylermiş. Ona bu ilhamı senden aldığımı söyledim. Kulaklarını dikti. Şaşırmıştı, zannedersem, sanat meraklısı bir arkadaşım olduğuna. Seni tanımak istiyor. Senin çok meşgul olduğunu, ama, bir akşamüstü evine gelmek için telefon edeceğimi söyledim. Garip bir kız, değil mi. İşleri daha mükemmelleştirmen için fırsat işte. Bütün kitapları çıkar emi? Bilirsin, benim hiç okumadığım cinsleri. Öğretmen olduğunu unutma. Kitapların onun için bir anlamı var... Eee, ne dersin? Memnun olmadın mı? Birşey söyle!"

"Harika. Dikkatli ol, yoksa gene evlenirsin."

"Hiçbir şey beni daha fazla mutlu edemez. Ama yavaş olmalıyım. Onu aceleye getiremezsin. Onu! Taş duvarı itermişsin gibi."

Kısa bir süre sessizlik. Sonra - "Orada mısın, Hen?"

"Tabii, dinliyorum."

"Seni görmeden önce, yani Guelda'yı getirmeden önce demek istiyorum, bizar dopingine ihtiyacım var... Ressamlar ve resimler hakkında biraz bilgi. Bilirsin, hayatımda hiç uğraşmadım böyle şeylerle. Örneğin, Hen, Breughel'a ne dersin -

çok önemli birisi mi? Onun bir iki şeyini evvelden görmüşüm gibi geliyor bana – sergide veya kitapçıda. Sende olan, toprağı kazan köylü... bir tepedeydi, hatırladığıma göre ve gökten birşey düşüyordu... bir adam belki... okyanusa doğru. Hatırladın mı? Adı ne?"

"Icarus'un Uçuşu, yanılmıyorsam."

"Kimin?"

"Icarus'un. Güneşe uçmayı deneyip te kanatları eriyen adam, hatırladın mı?"

"Tabii, tabii. Demek o? Galiba birgün gelip, o resimlere bir daha baksam iyi olacak. Beni aydınlatırsın. O, sanattan konuşmaya başladığı zaman aptal eşek gibi durmak istemiyorum."

"Olur," dedim. "Ne zaman istersen. Ama beni fazla meşgul etme."

"Son birşey daha sorayım sana Hen, ona hediye edeceğim bir kitap adı ver. Temiz ve şiirsel. Çabucak bulabilir misin?"

"Evet, tam ona göre bir kitap: W.H. Hudson'un yazdığı Yeşil Konaklar. Çok sevecek."

"Emin misin?"

"Tamamen. Kendin oku önce."

"İsterim, Hen, ama vaktim yok. Ayrıca bana verdiğin kitap listesini hatırladın mı... yedi yıl kadar önce? Şimdiye kadar üç tanesini okudum. Ne demek istediğimi anladın değil mi?"

"Ümitsizsin," diye cevap verdim.

"Birşey daha, Hen. Tatil günleri yakında geliyor. Onu benimle beraber Avrupa'ya götürmek fikrindeyim. Yani o zamana kadar ayrılmazsam tabii. Ne dersin?"

"Harika bir fikir. Balayı gezisi yap."

"Bahse girerim ki Mac Gregor'du," dedi Mona.

"Doğru. Şimdi de birgün Guelda'yı getirmekle tehdit ediyor."

"Ne belâ adam! Niye ev sahibesine bir daha telefon ettiği takdirde evde olmadığını söylemesini tembih etmiyorsun?"

"Faydasız. Kadının yalan söyleyip söylemediğini anlamak için buraya gelir. Beni tanıyor. Tuzağa düştük!"

Çıkmaya hazırlanıyordu - Baba ile randevu. Roman hemen hemen bitmişti. Ve baba hâlâ onu çok güzel buluyordu.

"Baba kısa bir tatil için Miami'ye gidiyor."

"İyi."

"Düşünüyorum ki, Val... Düşünüyorum ki o yokken biz de bir tatil yapabiliriz."

"Nereye örneğin?" dedim.

"Oooo, herhangi bir yere. Belki Montreal'e veya quebec'e."

"Oralar çok soğuk olmalı, değil mi?"

"Bilmiyorum. Fransa'ya gideceğimiz için, biraz Fransız yaşantısı tatmak isteyeceğini düşünmüştüm. Bahar geldi, orda havalar çok soğuk olamaz."

Bir iki gün geziden bahsetmedik. Bu arada Mona araştırmalar yapıyordu. Montreal'dan daha çok seveceğimi sandığı Quebec hakkında her türlü bilgiyi edinmişti. "Daha Fransız", dedi. "Küçük oteller fazla pahalı değil."

Birkaç gün sonra kararlaştırılmıştı. O Montreal trenine binecek ve ben otostop yapacaktım. Montreal tren istasyonunda buluşacaktık.

Tekrar yola çıkmak tuhaf birşey. Bahar gelmişti, ama, hâlâ soğuktu. Cebimde para olduğundan nasıl gideceğimi düşünmüyordum. Yorulunca otobüs veya trene atlıyabilirdim. Böylece Paterson N.J. dışındaki ana yolun başında durdum, kuzeye giden ilk arabaya binmeye kararlı, ister düz, ister dolaşarak gitsin.

İlk araba tarafından alınmam için hemen hemen bir saat geçti. Beni yirmi mil götürdü. İkinci araba elli mil. Şehrin dışı soğuk ve karanlık. Kısa mesafelerle gidiyordum. Nasıl olsa çok vaktim vardı. Harekete alışmam için böylece uzun bir süre yürüdüm. Konuşacak hiç bir eşyam yok - diş fırçası, jilet, birkaç çamaşır. Soğuk dalgalı hava canlandırıyor. Yürüyüp arabalara binmemek hoşuma gidiyor.

Biraz sonra yoruldum. Görülecek çiftliklerden başka hiçbir şey yok. Mezarlık gibi görünüyorlar. Mac Gregor ve Gu-

elda'sını düşünmeye başladım. İsmin ona yakıştığını düşündüm. Mac Gregor'un onu yarı yolda ekip ekmiyeceğini düşündüm. Ne kadar neşelendirici bir zafer!

Bir araba durdu ve bindim, yönünü sormadan. Adam lâf anlamazın tekiydi, dini bir lâf anlamaz. Hiç susmadı. Sonunda nereye gittiğini sordum. "Beyaz Dağlar'a," diye cevap verdi. Orada bir kulübesi vardı. Vaizdi.

"Yakınlarında bir otel var mı?" diye sordum.

Hayır, ne otel, ne han, hiçbir şey yoktu. Ama beni misafir etmekten memnunluk duyacaktı. Karısı ve dört çocuğu vardı. Hepsi dindar, beni temin etti.

Ona teşekkür ettim. Ama onunla ve ailesiyle bir gece geçirmeye hiç niyetim yoktu. İlk geldiğimiz kasabada indim. Kendimi bu aptalla beraber dizlerim üzerinde dua ederken göremezdim.

"Beyefendi," dedi: lüzumsuz bir sessizlikten sonra. "Fazla Tanrıdan korkan bir adam olduğunuzu sanmıyorum. Hangi dindensiniz?" "Dinsizim," diye cevap verdim.

"Tahmin ettim. Ayyaş mısınız?"

"Biraz," dedim. "Bira, şarap, brandy..."

"Tanrı, günahkârları affeder, arkadaş. Gözünden hiçbir şey kaçmaz." Uzun bir konuşmaya girdi, doğru yol, günahın bedeli, doğruluğun muhteşemliği ve benzeri bir sürü şey hakkında. Benim gibi bir günahkâr bulduğuna memnun olmuştu; bir işe yarama olanağı vermişti.

"Beyefendi," dedim, bir vaazından sonra, "vaktini harcıyorsun. Ben düzelemeyecek bir günahkârım, tam bir başı boş." Bu onu yeniden takviye etti.

"Hiç kimse Tanrının sevgisinden uzak değildir," dedi. Durdum ve dinledim. Birden kar yağmaya başladı. Bütün etraf bozuldu. Şimdi onun merhametine uğradım, diye düşündüm.

"Gelecek kasaba uzak mı?" diye sordum.

"Birkaç mil ötede," dedi.

"İyi," dedim. "Tuvalete gitmem lâzım."

"Burada gidebilirsin, arkadaş. Beklerim."

"Başka şeyler de yapmam gerek," dedim.

Bunun üzerine gaza bastı. "Birkaç dakika içinde orada oluruz. Tann herşeyi halleder."

"Bağırsaklarımı da mı?"

"Bağırsaklarını da," diye soğukça cevap verdi. "Tann hiçbir şeye önem vermemezlik etmez."

"Peki ya benzinin bitse? Tann arabayı şimdiki gibi götürebilir mi?"

"Arkadaş, Tann bir arabayı benzinsiz götürebilir. -Onun için imkânsız diye birşey yoktur- fakat bu Tannnın hareket tarzı değildir. Tann hiçbir zaman Tabiatın kanunlarını bozmaz; onlarla ve onların içinde çalışır. Ama Tann bunu yapar, eğer benzinimiz biterse ve benim gitmem gerekliyse: beni gideceğim yere götürmenin bir yolunu bulur. Senin de oraya gitmene yardım edebelir. Ama onun merhamet ve iyiliğini göremeyecek kadar kör olduğundan, Tannnın sana yardım ettiğinden hiç şüphelenmezsin." Bu sözün etkisini yerleştirmek için sustu, sonra devam etti: "Bir zamanlar aynı senin gibi yakalanmıştım, bomboş bir yerde ve çok sıkışmıştım. Bir çalının arkasına gidip bağırsaklarımı boşalttım. Tam pantalonumu çekerken ayaklarımın dibinde bir on dolarlık buldum. Tann o parayı oraya benim için koymuştu, başkası değil. İşte onun için beni oraya sürükleme yolu buydu; sıkıştırmakla. Bana bu iyiliği neden yaptığını bilmiyordum, ama dizlerim üzerine çöküp Ona dua ettim. Eve gittiğim zaman, karımı ateşler içinde iki çocuğumla beraber yatmakta buldum. Para benim gerekli olan ilâç ve diğer şeyleri sağlamama yaradı... Kasabanız burası beyefendi. Belki Tannnın, bağırsaklarınız ve idrar torbanızı boşaltırken, size de göstereceği birşey olabilir. Ben alışveriş ettikten sonra, sizi öteki köşede bekliyeceğim.

Benzin istasyonuna girip işedim, ama bağırsaklarımı boşaltmadım. Tuvalette Tannnın varlığını gösteren hiçbir şey yoktu. Yalnızca bir yazı: "Lütfen burayı temiz tutmamıza yar-

dım edin." Kurtarıcımla karşılaşmamak için dolambaçlı yerlerden giderek, en yakın otele girdim. Hava kararıyor ve soğuk insanın canını yakıyordu. Bahar buradan çok uzaktaydı.

"Neredeyim?" diye, defteri imzalarken kâtibe sordum. "Yani bu kasabanın adın ne?"

"Pittsfield," dedi.

"Pittsfield, ne?"

"Pittsfield, Massachusesttes," diye cevap verdi, hafif bir alay ile, dikkatle beni incelerken.

Ertesi sabah iyi ve erken kalktım. İyi çünkü, arabalar daha seyrek ve mesafeli, hiçbiri ekstra bir yolcu almaya hevesli değil. Saat dokuza doğru, iki ayağımla ne kadar gidebildiğimi bilmiyordum, açlıktan ölmek üzereydim. Şansım varmış ki , belki Tanrı onu benim yoluma çıkarmıştı kahvede yanımda oturan adam da Kanada sınırına gidiyordu. Beni götürmekten sevniç duyacağını söyledi. Edebiyat profesörüydü, bir süre beraber gittikten sonra ferkettim. Çok nazikti de. Onu dinlemek zevkti. İngilizce dilinde yazılmış ve değeri olan her şeyi okumuş gibiydi. Blake, John Donne, Traherne, Laurence Sterne'den bahsetti. Browning'ten de, Henry Adams'tan da. Ve Milton'un Areo - pagitica'sından da. Başka bir deyimle, her boktan.

"Bir kaç tane kitap yazmışsınızdır, herhalde?" dedim.

"Hayır, yalnız iki tane," dedi. (Ders kitaplarıydı.) "Edebiyat öğretim," diye ekledi. "Yapmam."

Sınırın yakınlarında, bir arkadaşına ait benzin istasyonunda beni bıraktı. Ufak bir köye gidiyordu.

"Arkadaşım yarın sabah sizi bir arabaya yerleştirir. Tanış onunla, enteresan tiptir."

Buraya, kapanmadan yarım saat önce gelmiştik. Arkadaşı şairdi, hemen öğrendim. Küçük samimi bir yerde beraber yemek yedikten sonra, beni geceyi geçirebileceğim bir hana götürdü.

Ertesi gün öğle vakti Montreal'daydım. Bir kaç saat trenin gelmesini beklemem gerekti. Çok soğuktu. Rusya, gibi, diye

düşündüm. Ve karanlık bir şehirdi her şeyi ile. Bir otel bulup lobisinde bir süre ısındıktan sonra tekrar istasyona gittim.

"Nasıl buldun?" diye sordu, Mona taksideyken.

"Fazla sevmedim. Soğuk. İnsanın içine işliyor."

"O halde yarın gideriz."

Bir İngiliz lokantasında yemek yedik. Yemek felaketti: Hafif ısıtılmış kadavra gibiydi. "Quebec'te daha iyi olacak," dedi Mona. "Fransız otelinde kalınız."

Quebec'te yağan kar durmuştu ve hava dondurucu derecede soğuktu. Sokaklarda dolaşmak aysbergler arasında dolaşmak gibiydi. Gittiğimiz her yerde, hemen hemen, ya rahibe veya rahip sürüleriyle karşılaşıyorduk. Damarlarında buz olan kasvetli yaratıklar. Quebec'i de fazla tutmadım. Kuzey kutbuna da gitmiş olabilirdik. Ne rahatlanacak atmosfer!

Her şeye rağmen otel samimi ve güzeldi. Ve ne yemekler! Paris'te de böyle mi." diye sordum. Yemekten bahsederek. "Paristen daha iyi," dedi. "Çok lüks lokantalarda yemezsen yalnız."

İlk yemeği çok iyi hatırlıyorum. Ne kadar lezzetli bir çorbaydı? Ne kadar mükemmel dana eti! Ve peynirler! Fakat en güzeli şaraplardı.

Garsonun bana carté des vines'ı vermesini, benim nasıl bir merakla incelediğimi ve seçmem gerekenlerin çokluğu karşısında nasıl sersemlediğimi hatırladım. Ismarlamam gerektiği zaman, dilim tutulmuştu. Ona bakıp dedim ki: "Bizim için sen seç, olur mu? Şaraptan hiç anlamam."

Listeyi alıp inceledi, önce bana, sonra Mona'ya, sonra listeye bakarak. Bütün dikkatini listeye vermişti. Yarış listelerini inceleyen bir adam gibi.

"Sanırım ki," dedi. "Sizin almanız gereken Medoc. Tatlı sert Bordeaux. Tadı damağınızda kalacak. Eğer severseniz, yarın başka bir çeşit deneriz. Ve bir melek gibi parlayarak, eriyip gitti.

Öğle yemeğinde yeni bir şarap tavsiye etti - bir Anjou. Ilâhi bir şarap olduğunu düşündüm. Bunu ertesi günü öğle ye-

meğinde Vouvray izledi. Akşam yemeklerinde, eğer deniz ürünü yemiyorsak, kırmızı şarap içtik - Pomimard, Nuits Saint - Georges, Clos - vougeot, Mâcon, moulin - â - vent, Fleurie ve benzerleri. Bu sayede bir şatonun ürünü olan, kadife gibi yumuşak ve tatlı bir Bordeaux'nun içinde yaşıyordu. Bir tahsildi. (Aklımdan ona çok büyük bahşiş veriyordum). Bazen iyi olup olmadığını anlamak için, o'da bir yudum alıyordu. Ve pek tabii ki, şaraplarla beraber yenecek en müemmel yemekleri de tavsiye ediyordu. Hepsini denedik. Birbirlerinden lezzetliydi.

Yemekten sonra çoğu zaman terasta (iç kısımda) oturup enfes bir içki içerken, satranç oynardık. Bazen komi de bize katılırdı. O zaman oturup onunla doulce France'ı anlatışını dinlerdik. Nihayet bir at arabası kiraladık, battaniyeler ve kuş tüylerine sarılı, geceleri dolaştık. Hatta komiyi memnun etmek için şarap ve ekmeğin takdis ayinine de katıldık.

Her yönü ile bu, şimdiye kadar yapığım en tembelce ve en sessiz tatil oldu. Mona'nın da hoşuna gitmesine şaşırmıştım.

"Bütün geri kalan günlerimi burada geçirirsem, deliririm," dedim, bir gün.

"Burası Fransa gibi değil," diye cevap verdi. "Mutfağı hariç."

"Amerika'da değil," dedim. "Hiç kimsenin toprağı.. Eskimolar geri almalılar."

Sonlarına doğru - on gündür oradaydık - romana tekrar dönmek için sabırsızlanıyordum.

"Şimdi hemen bitirecek misin? Val?" diye sordu.

"Yıldırım gibi," diye cevap verdim.

"İyi! Sonra Avrupa ya gidebiliriz."

"Ne kadar çabuk olursa o kadar iyi," dedim.

Brooklyn'e döndüğümüz zaman bütün ağaçlar tomurcuklanmıştı. Quebec'ten onbeş derece daha sıcak olmalıydı.

Bayan Skolsky bizi hararetle karşıladı. "Sizi özledim," dedi. Odamıza çıkardı. "Oh," dedi, unuttum. O arkadaşınız var ya Mac Gregor'du değil mi? -Bir gün bir kız arkadaşıyla geldi.

Sizin Kanada'ya gittiğinizi söylediğim zaman, önce inanmadı, 'İmkânsız! diye bağırdı. Sonra çalışmalarınızı görmek için izin istedi. Ne diyeceğimi şaşırmıştım. Yanındaki kıza odanızı göstermesi çok gerekliymiş gibi davranıyordu. 'Bize güvenebilirsiniz' dedi. 'Henry'i çocukluğundan beri tanırım.' Odayı açtım, ama onları hiç yalnız bırakmadım. Kıza duvardaki resimleri gösterdi - ve kitaplarınızı. Onu etkilemek ister gibi bir hali vardı. Bir ara iskemlenize oturdu ve onu dedi ki: 'İşte buraya oturup yazar, öyle değil mi, Bayan Skolsy? Sonra sizi anlatmaya başladı, sizin ne kadar büyük bir yazar olduğunuzu, ne kadar gerçek arkadaş olduğunuzu v.s., v.s. Ne yapacağımı şaşırmıştım Nihayet onları aşağıya beraber çay içmeye davet ettim. İki saat kadar kaldılar. Çok ilginç bir adam..."

"Nelerden bahsetti?" diye sordum.

"Bir sürü şeyden," dedi. "Ama çoğunlukla aşktan. Genç kıza deli gibi tutkun görünüyordu."

"Kız da konuştu mu?"

"Hayır, çok az. Oldukça garip bir kız gibi, geldi bana. Onun gibi bir adamın tipi değil."

"Güzel mi?"

"Değişir insanına göre," dedi, bayan Skolsky. "Samimi olmak gerekirse, fazla sakin ve sessiz. Hayat yok yani. Beni şaşırtı. Böyle bir kızda ne bulabilir? Kör mü?"

"Had safhada aptaldır," dedi Mona.

"Çok akıllı gibi gözüküyor," dedi, bayan Skolsky.

"Lütfen bayan Skolsky," dedi, Mona, "eğer bir daha telefonla arar, veya buraya gelirse, bize bir iyilik yapın, dışarda olduğumuzu söyleyin, olur mu? Ne derseniz deyin, ama içeri sokmayın. Baş belası ve sıkıcı bir heriftir. En ufak bir değeri yoktur."

Bayan Skolsky sorar gibi yüzüme baktı.

"Evet," dedim, "haklı. Daha da felâket üstelik. Zekâsı hiçbir işe yaramayan tiplerden biri. Bir avukat olacak kadar zekidir, ama bütün diğer hususlarda geri zekâlı."

Bayan Skolsky hayretler içinde kalmıştı. O, insanların "arkadaşları" hakkında böyle konuşmalarına alışık değildi.

"Fakat sizden çok iyi bahsetti," dedi.

"Bir şey değiştirmez," diye cevap verdim. "Mantıksız, duyusuz, vurdumduymaz, tamam işte, tam böyledir."

"Peki... Eğer böyle istiyorsanız, bay Miller" geriye çekildi.

"Artık arkadaşım yok," dedim. "Hepsini öldürdüm."

Kısa kısa soludu.

"Öyle demek istemedi," dedi Mona.

"Biliyorum," dedi bayan Skolsky. "Korkunç geliyor insana."

"Hakikat bu, ister hoşunuza gitsin, ister gitmesin. Ben sohbetten hoşlanmayan bir insanım, bayan Skolsky."

"İnanamam," diye cevap verdi. "Bay Essen de inanmaz."

"Bir gün anlar. Onu sevmediğimden değil, anladınız mı?"

"Hayır, anlamadım," dedi, bayan Skolsky.

"Ben de anlamadım," dedim ve gülmeye başladım.

"Sizin içinizde şeytan dolaşıyor," dedi bayan Skolsky. "Öyle değil mi, bay Miller?"

"Belki," dedi Mona. "Her zaman kolay anlaşılamayan bir adamdır."

"Ben onu anladım, zannedersem," dedi bayan Skolsky, "zannedersem o, kendi kendinden utanıyor, çok iyi, çok dürüst, çok samimi ve arkadaşlarına çok bağlı olduğundan." Bana döndü. "Gerçekten bay Miller, siz hayatımda gördüğüm en çok arkadaş canlısı kişisiniz. Kendiniz hakkında söylediklerinizi beni hiç ilgilendirmez - ben istediğim gibi düşünürüm... Hazır olunca aşağı gelin, beraber yemek yiyelim, olur mu?"

"Görüyor musun?" dedim, o çıktıktan sonra, "İnsanlara gerçeği kabul ettirmek ne kadar zor."

"İnsanları şoke etmekten hoşlanıyorsun, Val. Söylediklerin her zaman gerçek, ama bu durumu hoşa gitmeyen bir hâle getirmemen gerek."

"Neyse, eminim ki Mac Gregor'un bir daha bizi rahatsız etmesine müsaade etmeyecek, bu da iyi...

"O seni mezara kadar takip eder," dedi, Mona.

"Onunla Paris'te karşılaşmamız ne kadar eğlenceli olur değil mi?"

"Lütfen sus, Val! Bunu düşünmek bile seyahatimizin içine okur."

"Eğer bu herif o kızı Paris'e götürebilirse, ırzına geçer. Ama şimdi elini omuzuna bile atamaz."

"Boş ver onları, Val, olur mu? Onları düşünmek bile tüylerimi ürpertiyor."

Ama onları unutmaya imkân yoktu. Bütün yemek boyunca onlardan konuştuk. Ve gece onları rüyamda gördüm. Paris'te buluşuyorduk. Rüyamda Guelda fahişe gibi hareket ediyor, yerlisi gibi Fransızca konuşuyor ve zavallı Mac Gregor'u için hayatını şehvetli yaşantısı ile çekilmez hâle getiriyordu. "Bir kan istiyorum." diye feryat etti, "bir orospu değil. Onu düzelt, olur mu, Hen?" diye yalvardı. Kızı bir papaza götürdüm, günah çıkarması için, ama birden herşey değişince kendimizi bir genelevde bulduk. Ve Guelda, bir numaralı kız, öylesine bir istek karşısındaydı ki, sıraya girsek bile vakit kalmayacaktı. Sonunda papazı yukarı çıkarttı, bu sayede genelevin maması onu dışarı attı, çırılçıplak, bir elinde havlu diğerinde bir kalıp sabun.

Birkaç hafta daha ve roman bitecekti. Baba, kitapçıyı kafasında bulmuştu bile, eskiden tanıdığı bir arkadaşı. Kitabı basmak için elverişli bir kitapçı bulmayı veya kendi basmayı kabul etmişti, Mona'ya göre. Çapkın bu aralar bayağı iyiydi; borsada deli gibi para kazanıyordu. Avrupa'ya gitmekle bile tehdit ediyordu. Mona ile muhtemelen. ("Üzülme, Val, sırası gelince yanından kaçıp kaybolmayı bilirim." "Evet, ama bankaya koyacağın para ne olacak?" "Onu da hallederim, merak etme!")

Para'nın bahis konusu olduğu durumlarda, en ufak bir şüphe veya korkusu yoktu. Ona yol göstermek faydasızdı, hatta tavsiyelerde bulunmak bile: benden çok daha iyi neyi yapıp neyi yapmayacağını biliyordu. Onun hakkında bütün bildiğim Mona'nın anlattıklarıydı. Onu her zaman iyi giyimli, çok kibar

ve dolarla şişmiş bir cüzdan taşıyan kişi olarak düşünüyordum. (Cömert Menelik) Onun için hiç üzülmedim. Eğleniyordu, bu barizdi. Bazen beni düşündüren tek şey adresini bu kadar uzun saklı tutmayı nasıl başaracak? Hasta bir anne ile yaşamak başka şey, bu ailenin oturduğu yeri gizli tutmak daha başka. Belki baba anlamıştı, onun bir adamla yaşadığını. Onun için, hasta bir anne ile, sevgiliyle veya bir kocayla olması ne farkederdi, o randevularına sadık kaldıktan sonra? Belki şerefini kurtarmasına yardım edecek kadar anlayışlıydı? Ahmak değildi, hiç şüphesiz... Ama ne için onu Avrupa'ya gitmeye, bir kaç ay veya daha fazla, zorlasındı? Benim burada tabii bir miktar değiştirme yapmam gerekti. O dediği zaman "baba, benim bir süre Avrupa'ya gitmemi ister misin?", bunu yalnızca biraz değiştirmem yeterli gerçekten ne dediğini duymam için, baba'ya: "Avrupa'yı tekrar görmeyi o kadar çok istiyorum ki, çok kısa bir süre için dahi olsa!" Kitabın basılması davasına gelince, muhtemelen baba'nın hiç niyeti yoktu, arkadaşı kanalıyla dahi olsa, kitapçı (eğer varsa) veya kendi başına. Belki bir sevgili veya kocayı tatmin etmek için onunla beraber dil veya zavallı hasta anneyi, belki ikimizden de daha usta oyuncuydu!

Belki - bu rastgele bir fikirdi - belki aralarında Avrupa hakkında en ufak bir konuşma bile geçmemişti. Belki Mona tekrar oraya gitmeye karar vermişti, hangi yolla olursa olsun.

Birden Stasia'nın hayâli gözlerimin önüne geldi. Tuhaftır ki, ondan hiçbir şey almamıştık! Hâlâ daha Kuzey Afrika'da dolaşıyor olamazdı. Acaba Paris'te miydi bekliyor mu? Niye olmasın? Postahanede bir kutu edinmek zor bir şey değil, ayrı bir kutu da başka yerde, Stasia'nın göndermiş olduğu mektupları saklamak için. Paris'te Mac Gregor ve Guelda'sı ile karşılaşmaktan daha feci Stasia ile karşılaşmak. Gizli kapaklı haberleşmeyi düşümmemem ne büyük aptallık! Muhakkak her şey tıkırındaydı.

Bir tek ihtimal daha vardı: Stasia intihar etmiş olabilirdi. Ama bunu sır olarak saklamak zor olurdu. Stasia gibi şanslı bir

kız, hikayesi duyulmadan kendine bir şey yapmazdı. Sadece, bu çok zoraki bir şey - çölün derinliklerine dalmış kaybolmuş, ve şimdi kemik yığınından başka bir şey değillerdi.

Hayır, yaşıyordu, bundan emindim. Ve eğer yaşıyorsa, işte değişik bir durum. Bu süre içinde belki başkasını bulmuştu. Bir adam, şimdi. Belki çoktan iyi bir ev kadını olmuştu. Böyle şeyler her zaman olur.

Hayır, bunu da beğenmedim, hiç te Stasia'ya, göre değil.

"S...ct, hepsini!" dedim kendi kendime. "Böyle şeylerle üzülmeye ne gerek var? Avrupa'ya gitmek, mesele bu!" Böyle söyleyince ceviz ağaçlarını düşündüm (Hepsi tomurcuklanmıştır şimdi, şüphesiz) ve o küçük masaları (les guéridons) café'lerin kalabalık teraslarındaki ve ikişer ikişer dolaşan bisikletli polisleri. Vespasienne'leri de düşündüm. Dışarda dolaşmak ne güzel olurdu, kaldırımda, geçen bütün güzel kadınlara göz kırparak... Fransızca çalışmam gerek... (On sont les lavabos?)

Eğer Mona'nın söylediklerinin hepsi doğru çıkarsa, niye gitmeyelim... Viyana, Budapeşte, Prag, Kopenhang, Roma, Stokholm, Amsterdam, Sofya, Bükreş? Niye hayır... Cezayir, Tunus, Fas? Haberci üniformasını çıkarıp Amerikalı patronu ile birlikte giden, eski bir Alman arkadaşımı düşündüm... yazarken bana Sofya'dan, en aşağı ve Romanya Kraliçesinin bekleme odasından, Karpatlarda bir yerdeki.

Ve O'Mara, o nerelerde acaba? Gerçekten tekrar görmek isteyeceğim tek kişi? Bir arkadaş, ne! Onu bizimle beraber Avrupaya götürmek ne büyük şamata olurdu, Mona istiyor. (İmkânsız, tabii.)

Aklım dönüyor, dönüyor. Ne zaman kilitlenip kalsam ve sinirlerim tahrik olsa, ne zaman yapabileceğimi anlasam, söyleyebileceğimi, aklım aynı anda bir çok istikâmette birden düşünür. Makinenin başına oturup yazmaktansa, iskemleye oturup projeler yaparım, hayaller kurarım, veya sadece sevdiklerimle beraber olurum, güzel günlerimizi düşünürüm, konuştuğumuz

ve yaptığımız şeyleri hatırlarım. (Ho Ho! Haw Haw!) Veya birden çok önemli zannettiğim şeyler uydururum, derhal kulak verilmesi gereken, veya birden satrançta müthiş bir manevra düşünürüm ve unutmamam için, hemen parçaları kurarım, dağıtırım, ilk gelecek için kuracağım tuzağı hazırlarım. Sonra, sonunda tam her şey hazırken, birden hatırlarım ki filanca veya falanca sayfada korkunç bin yanlışlık yaptım, o sayfaya dönünce bütün cümlelerin anormal olduğunu görürüm, hiçbir anlamı olmayan, veya ifade etmek istediklerimin tam aksini söyleyen, onları düzeltmek için gereken ihtimam ihtiyacı beni sayfalar yazmaya zorlar ki, sonradan bunların da aynı derecede düzeltilmesi gerektiğini farkederim.

Hadiseyi bertaraf edecek her şey. Öyle değil miydi? Yoksa, düzgün ve devamlı yazabilmem için; önce buharı kesip, kuvveti düşürüp, motoru soğuttaktan sonra mı başlamam gerekli? Her zaman daha iyi yazabiliyorum gibi geliyor, daha az heyecanlıyken; yüzeyde kalmak, her şeyin köpük gibi ve bembeyaz olduğu yerde durmak sadece eski Yunanlılara mahsus bir şey mi?

Ne zaman sakinleşsem, ne zaman normal seyrimi takip etsem, fıstık yemek gibi geliyor: bir düşünce diğerini kandırıyor. Ve parmaklarım uçarken, güzel fakat azami derecede alâkasız fikirler zorla içime giriyor akışa zarar vermeden. Şöyle ki "Bu pasaj senin için, Ulric: Senin gülmelerinin artığını görüyorum." Veya "O'Mara bunu nasıl kapacak!" Düşüncelerimi izliyorlar, oyuncu yunuslar gibi. Dümende oturup başımın üzerinden uçan balıktan kaçmak isteyen insan gibiyim. Tam yol gidiyordu, gemi tehlikeli olarak yatıyor, fakat yolunda, hayâli geçen tekneleri selâmlıyabilirim, gömleğimi sallarım, kuşlara seslenirim, engebeli tepeleri selamlarım, Tanrıya dua ederim (kuvveti saklayıp gizlediği için,) v.s. v.s. Gogol'ün kızağı var, benim yelkenlim. Suların kralı - sihir devam ettiği sürece.

Bu son sayfaları ispat edercesenine hemen sokağa fırladım,

bu ışıklı şehrin sokaklarında dolaşıyor, şapkamı çıkarıp onu bunu selamlıyor ve çalışıyordum: "S'il vous plait, monsieur." "A votre service, Madame." "Quelle belle journee, n'est-ce pas?" "C'est moi qui avais tort." "A quoi bon se plaindre, la vie est bele!" v.s. v.s. (Hepsi hayali tatlı dilli bir français ile.)

Hatta kendimi, beni anlayacak kadar İngilizce bilen bir Paris'liyle çok esaslı bir konuşmaya terketmeme bile müsaade ettim. O tatlı Fransızlardan biri, (yalnız kitaplarda olan) her zaman bir yabancının görüşleri ile enterese olan, saçma da olabilir. Anatole France'dan terese olan, saçma da olabilirler. Anatole France'dan müştereken hoşlandık. (Hayal dünyasında bu bağ ne kadar kolay kurulur!) ve ben, azametli aptal, Fransızcayı da seven meraklı bir ingilize açılmışım - memleket, yazar değil.

O güzel anda, meşhur bir boulevardier'i selâmlamanın verdiği büyük hisle tutkun olarak, la Fin de Siécle, arkadaşım beni Pigalle meydanına götürmek için ısrar etti, o tarihi anın edebi ışığında tekrar randevu alabilmek için La Rat Mort." "Fakat monsieur," diyorum ben, "Çok naziksiniz," "Mais non, monsieur, c'est un privelége" ve devam ediyor. Bütün bu sahtekarlık, dalkavukluk ve flâinerie, metal gökyüzünün altında, toprak yapraklarla kaplı, her masada sifonlar parlıyor ve kuyruğu kesilmiş bir at bile yok. Kısaca gerçek Paris, gerek Fransız ve gerçek gün, yemekten sonra gezintili bir konuşma için.

"Avrupa," diye neticeye vardım kendi kendime, "benim güzel, benim sevgili Avrupam, beni aldatma! Her ne kadar tamamen benim düşündüğüm gibi değilsen de, arzuluyorum seni ve korkunç derecede ihtiyacım var, hiç olmazsa adının duyulmasının çağırdığı bu samimi memnuniyetin kuruntusundan zevk almama müsaade et. Hemşehrilerin beni hor görsünler, adam yerine koymasınlar, eğer yapabilirlerse, ama onların hiçbir zaman düşünmediğim şekilde konuşmalarını işiteyim. Bu çok keskin ve dolaşan akılları içeyim, sadece kâinatta oynayıp eğlenen, entellektüeller yetiştirilmiş (beşikten beri) şiir sanatını derinlik ve olayla karıştırmak için, ince bir fark bahis konusu

olduğu zaman uyanan ruhlar ve yükselme ve yükselmek, en yüceltti̇ği uçuşları bile içine almak, hâlâ herşeye akılla dokunmak, garezler, her yönüyle, dünyeviliğin acı ve tatlı tarafı ile. Yapma, vefakâr Avrupa, yapma, sana yalvarırım, ilerlemeye kendini adamış bir kıtanın parlak yüzünü göster bana. Senin tarihi, eskimiş halini görmek istiyorum, düşünce arenasında yıllar süren kavgalar içinde oyulmuş kırışıklıklarında. Elinden yemek alıştırdığın kartallarını gözlerimle görmek istiyorum. Bir güvercin gibi geldim, kutsal bir güvercin, yalnız inanmayan ama bilen de, ayın görünmeyen yüzünün bütün hayallerin üstünde muhteşem, muhteşem olduğunu. Ben yalnızca, bizi döndüren dünyanın, hayâli ve çukur yüzünü gördüm. Bu sıra sıra sönmüş volkanları çok iyi bilirim, çıplak dağ sıralarını ve kendilerini, üzücü ve kalpsiz ıssızlıkların üzerine şişmiş kan damarları gibi dağıtan kocaman çatlakları olan havasız çölleri. Beni kabul edin eskiler, beni bir tövbekâr olarak kabul edin, yalnızca bütün kayıp değil, ama çok fazla günah işlemiş, bir maceraperest ki doğumundan beri kardeşlerinin gözleri önünden ayrılıp yanlış yola saptırılmış, rehberlerinin, akıllı yol göstericilerini, yardımcılarının."

İşte Ulric orada duruyor, duamın sonunda, aynı, ona altıncı cadde ile elli ikinci sokağın birleştiği köşede rastladığım günkü gibi: Avrupa'ya gitmiş olan adam, Afrika'ya da ve gözlerinde onun macera ve sihri hâlâ parlıyor. Bana kan veriyor, damarlarıma inanç ve cesaret akıtıyor. Hodie mihi, oras tibi! Orada, Avrupa, beni bekliyor. Her zaman aynı olacak, savaş gel, ihtilâl, kıtlık, donmak veya... Aç bir ruh için her zaman bir Avrupa. Onun sözlerini dinlemek, büyük yudumlar halinde içmek, kendi kendime mümkün mü (uyabilir mi) diye sormak benim gibi birisi için, "her zaman inek kuyruğu gibi geriden sürüklenen", sarhoş, sopasız bir kör adam gibi el yordamıyla ona gitmek isteyen, kelimelerinin manyetik kuvveti (Alpler, Apeninler, Ravenna, Fiosele, Macaristan ovaları, Ile Saint - Louis, Manastır'lar, Troiraine, le Perigord...) midemin çukuruna bir

acının yerleşmesine sebep oldu, bir cins Heinweh gibi kendi kendini yavaş yavaş büyüleyen bir acı, bir özlem. "Zaman ve görünüşün ötesinde ki krallık" için. ("Ah, Harry, eve dönmeden önce bir dolu pislik ve yalan dolan ile uğraşacağız.")

Evet, Ulric, o gün tohumu içime serptim. Saturday Evening Post gazetesi için yeni masallar hazırlamaya bürona döndün ve beni orada bir hayal ile dolaşmaya bıraktın. Avrupa avuçlarımın içindeydi. İki yıl, beş yıl, on yıl ne farkeder? Bana pasaportumu veren sensin. İçimde uyuyan rehberi sen uyandırdın: Heimweh.

Hodie tibi, cras mihi.

O gün öğleden sonra bir sokaktan diğerine dolaşırken, korku ve can sıkıntısının, maraziliğin monotonluğunun, sıhhatli temizliğin ve sevgisiz aşkın tamdık yüzlerine artık Allahaısmarladık diyordum. Beşinci caddeyi yürüyüp, telden yılan balığı gibi dükkân ve sürülerin içinden geçmek, gözüme çarpan her şeye olan nefret ve beddualarım neredeyse nefesimi kesip boğulacak hale getirdi beni. Şükür Tanrıya ki, bu ölmüş ve kabaktan oyuncak fenerlere benzeyen şeylerin görünüşüne fazla tahammül etmeyeceğim, bu eli ayağı tutmaz Yeni Dünya yapıtlarına, bu çok iğrenç ve kederli kiliselere, güvercin ve başıboşlarla noktalanmış parklara. Terzinin sokağından Bowery'e yürüyüşüm sırasında (tabii eski yürüyüşüm) tekrar çıraklık günlerimi yaşadım, bir yıl süren bir keder, talihsizlik, şanssızlık gibiydi. Bir yıllık yabancılık. Cooper şirketine geldim, yavaş yavaş içten gelen her şeyimin çöktüğünü gösteren barometre, aklıma yazdığım kitapların pasajlarını hatırlıyorum, düzelmeyi reddeden bir rüyanın kıvrık uçları gibi. Her zaman oradan sarkacak, bu kıvrık uçlar... pis, boktan kulübelerin kornişlerinden sarkar gibi, çarpıcı suratlı eğlence yerleri mahmur gözlü ve morian balığı yüzlü serserilerinin tembel sinekler gibi pinekliediği iğrenç kurtuluş ve sığınma yerleri ve Tanrım, ne kadar sefil görünürler, ne kadar harcanmış, ne kadar çekingen, ne kadar çürümüş ve ne kadar boş! Ve hâlâ burada, bu bombalanmış dünyada John Cowper Powys konferans verdi, isle yüklü bir ortama

itilmiş, ruhun dünyasını pis kokulu haberlerle doldurdu, Avrupa'run ruhunu, bizim Avrupa'mızın, Sofokles'in Avrupa'sının, Aristo, Plato, Spinoza, Rico della Mirandola'nın, Erasmus, Dante, Goethe, Ibsen'in. Bu aynı ortamda başka ürkütücü müfritler ortaya çıktı ve güruha katıldı, diğer büyük isimlerin himayesine girerek: Hegel, Marxs, Lenin, Bakunin, Kropotkin, Engels, Shelley, Blake. Sokaklar her zamanki gibi aynı görünüşte, hatta daha fena, daha az ümit nefesi alıyor, daha az adalet, daha az güzellik, daha az uyum. Bir Thoreau'nun ortay çıkması için şimdi küçük bir şans var, veya bir Whitman'ın, veya bir John Brown veya bir Robert e. Lee - Yığınların insanı kendini buluyor: Hüzünlü, tekin gözükmeyen bir yaratık, bir merkezî santralden canlandırılıyor: Evet veya Hayır diyebilen, doğruyu ve yanlışı ayırdedebilen, fakat her zaman uygun adım, ard arda sık adımlarla, her zaman ölüm marşını söyleyerek.

"Allahaısmarladık, Allahaısmarladık!" demeye devam ettim, yalnız başıma yürürken. "Bütün bunlara Allahaısmarladık!" Ama bir Tanrının kulu bile cevap vermedi, hatta bir güvercin bile. "Sağır mısınız, uyuşuk manyaklar?"

Medeniyetin ortasında yürüyorum ve işte böyle bir şey. Bir tarafta kültür açık bir lağım gibi akıyor, öbür tarafta her şeyin çengellere asılı olduğu mezbahalar, apaçık, kanlı, sinek ve kurtlarla kaynaşıyor. Yirminci yüzyılda hayatın caddesi. Bir zafer anıtından sonra bir tane daha. Robotlar bir ellerinde İncil'le yaklaşıyorlar, diğer ellerinde tüfekleri. İri kır fareleri denize doğru koşuyor. İleri, Hıristiyan askerleri, savaşa gider gibi... Karamazof'lar için hurra! Ne kadar parlak zekâ! Encore un petit effort, si vous voulez être républicains!

Sokağın ortasındayım. At boku kümelerinin ortasına ihtiyatla basıyorum. Uğraşmamız gereken yalan dolan ve pislik var! Ah Harry, Harry! Harry Haller, Harry Haller, Harry Smith, Harry Miller, Harry Harried. Geliyorum, Asmedius, geliyorum! İki değneğin üzerinde, sakat bir şeytan gibi. Ama Madalyalarla

dolu. Ne madalyalar. Demir Haç, Victoria Nişanı, Groix la querre... altın, gümüş, bronz, demir, çinko, tahta, teneke... Kozlarını hazırla!

Ve zavallı İsa çarmahını taşımak mecburiyetinde!

Hava gittikçe acılaşıyor. Chatham Meydanı. Eski, tatlı Çin mahallesi. Kaldırımların altında çardak petekleri. Afyon kokuları. Lotus toprağı. Nirvancılar. Barış içinde istiharat, dünyanın işçileri çalışıyorlar. Hepimiz çalışıyoruz Sonsuzlukta yer bulabilmek için.

Şimdi Brooklyn Köprüsü, gökdelenlerin ve diğer Brooklyn'deki yüksekliklerin arasında bir kuş gibi sallanıyor. Bir kere daha bezgin yayalar evlerinin yolunu tutuyor, cepler boş, mideler boş, kalpler boş. Üç yılan başlı kardeşler iki yana bacak üzerinde seke seke yürüyorlar? Aşağıda nehir, martılar yukarıda. Ve martıların üstünde görünmeyen yıldızlar. Ne kadar muhteşem bir gün! Bir yürüyüş ki Pomander bile zevk alabilir. Veya Anaxagoras. Veya sapıtılmış tadın hakemi: Petronius.

Yaşamın kışı, birisinin söylediği gibi, doğuştan başlar. En zor yıllar birden doksana kadar olanlardır. Ondan sonra, düz yolculuk.

Kırlangıçlar evlerine uçuyorlar. Herbiri gagalarında kırıntı taşıyor, bir ölü dal, bir ümit kıvılcımı. E pluribus unun.

Orkestra sahnesi, yükseliyor, altmış dört oyuncu da bembeyaz giyinmişler. Yukarıda yıldızlar, kubbe halindeki duvarın gece yarısı maviliği içinde görünmeye başlıyorlar. Dünyadaki en büyük gösteri başlamak üzere, talimli ayı balıklarıyla tastamam, ventriloglar ve uçan akrobatlar. Seramonilerin hakimi, Sam Amca kendisi, o uzun, zebranın çizgeleri kadar ince. Baron Munchausen bacaklarıyla dünyayı idare eden mizahçı ve rüzgâr dolu, kar, kuru veya donuk çürüme, her zaman için bağırmaya hazırlar. Kuk-ku-riku-ku!

XIX. Bölüm

Havanın güzel olduğu bir sabah, yürüyüş yapmak için dışarı çıktığımda, merdivenlerde Mac Gregor'u beni beklerken buldum.

"Merhaba!" dedi, elektrikli tebessümünü takınarak. "Demek sensin, yaşıyorsun? Sonunda yakalandın değil mi?" Ellerini cebinden çıkardı. "Hen, niçin böyle hep oturup seni beklemem lâzım? Eski bir arkadaş için ara sıra beş dakikanı harcayamaz mısın? Neden kaçıyorsun? Nasılsın ayrıca? Kitap nasıl gidiyor? Seninle biraz yürümemi dert etmezsin değil mi?"

"Ev sahibesinin sana dışarıda olduğumu söylediğini sanıyorum?"

"Nereden tahmin ettin?"

Yürümeye başladım; uygun adımla yanımda yürüyordu, sanki törendeymiş gibi.

"Hen, seni hiçbir zaman değişmeyeceksin sanmıştım, zannedersem." (Ürkütücü derecede annem gibi konuştu) "Bir zamanlar seni günün veya gecenin her saatinde aradım ve sen gelirdin. Şimdi bir yazarsın... önemli bir adam... eski arkadaşlar için vakit yok."

"Hadi, hadi," diye cevap verdim. "Kes artık. Biliyorsun öyle değil."

"Nedir o halde?"

"Bu... Vaktini boşa harcamaktan bıktım. Bunlar senin problemlerin ben çözemem. Kimse çözemez, senden başka. Sen sevgilisi tarafından reddedilen ilk erkek değilsin."

"Ya sen. Unuttun mu sabahlara kadar beni nasıl tutup, kulaklarımı Una Gifford'la şişiriyordun?"

"O zaman yirmibir yaşındaydık."

"İnsan hiçbir zaman aşık olmak için yaşlı değildir. Bu yaşta daha da felâket üstelik. Onu kaybetmeye tahammül edemem."

"Fazla egoistsin. İnsan artık eskisi gibi çok ve kolayca aşık olamıyor. Aşkın dışında kalmak istemem, çok feci sonuçları olur. Benimle evlenmesi gerektiğini söylemiyorum, ama onun orada olduğunu bilmek istiyorum... Elimin altında. Eğer gerekliyse, onu uzaktan da sevebilirim."

Güldüm. "Komik, senin böyle bir şey söylemen. Geçen gün romanda tam bu noktaya dokundum. Ve ne sonuca vardım biliyor musun?"

"Bekâr kalmanın daha iyi olduğu sonucuna vardın, herhalde."

"Hayır, her ahmağın vardığı sonuca... sevmeye devam etmelisin. Ne anladın bundan?"

"Bıkmaktan daha kolay, Hen."

"Kesinlikle sana kalmış birşey. Çoğu erkekler vazgeçer. Onun Hong Kong'ta yaşamaya karar verdiğini sanarak. Mesafenin bununla ne alâkası var?"

"Sen o İsa'cıların mezhebindenmiş gibi konuşuyorsun. Bir Meryem'e aşık değilim. Niçin durup onun gitmesini seyredeyim? Mantıkî değilsin."

"Seni işte buna ikna etmek istiyorum. İşte bu yüzden senin problemlerine eğilmen lüzumsuz, görmüyor musun? Seninle aynı fikirde değiliz artık. Biz ortaklaşa hiçbir şeyleri olmayan iki eski dostuz."

"Gerçekten böyle mi düşünüyorsun, Hen?" Ses tonu sitem dolu olmaktan çok düşünceliydi.

"Dinle," dedim, "bir zamanlar etle tırnak gibi birbirlerimize yakındık, Sen, George Marshal ve ben. Kardeş gibiydik. Bu çok, çok uzun zaman önceydi. Bir sürü şey oldu. Bağ bir yerde koptu. George, uslandı, tövbekâr olmuş serseri gibi. Karısı mücadeleyi kazandı..."

"Ve ben?"

"Sen kendini hukuk çalışmalarına gömdün, hakir gördüğün. Birgün yargıç olacaksın, bunu yaz bir yere. Ama bu yaşantını değiştirmeyecek. Sen ruhu kaybettin. Artık hiçbir şey

seni ilgilendirmiyor poker oyunu hariç. Ve sen benim yaşantımı sapıtmış buluyorsun. Öyle bunu kabul ederim. Ama senin zannettiğin şekilde değil."

Cevabı beni biraz şaşırttı. "Senin de mutluluktan uzaklaşmak için fazla mesafen yok, Hen. Her şeyi yüzümüze gözümüze bulaştırdık, George ve ben. Diğerleri de bu nedenle" (Xerxes grubundan bahsediyordu.) "Hiçbirimiz bir şey olamadık. Fakat bunların arkadaşlıkla ilgisi ne? Arkadaş kalabilmek için dünyada önemli şekiller mi olmamız gerekiyor? Bana biraz züppece geliyor. Hiçbir zaman kendimizi olduğumuzdan başka türlü göstermedik, George ve ben. Neysek oyuz. Bu senin için yeterli değil mi?"

"Bak," diye cevap verdim. "Bir serseriden başka bir şey olmasanız bile, benim için farketmez; hâlâ benim arkadaşım olursunuz ve ben de sizin. Benim inandığım her şeyle alay edebilirsin, eğer sen bir şeye inanıyorsan. Ama inanmıyorsun. Hiçbir şeye inanmıyorsun. Benim düşünceme göre - kişi yaptığı işe inanmalı, gerisi tamamen maskaralık. Her şeyimle sizinle beraber olurdum eğer serseri olmak isteseydiniz ve bütün ruhunuz ve kalbinizle serseri olsaydınız. Ama nesiniz? Gençken içimizi nefret ile dolduran o anlamsız ruhlardan birisiniz... Sabahlara kadar oturup uzun tartışmalara girdiğiniz düşünceler Nietsche, Shaw, Ibsen. Şimdi senin için sadece bir isim. Pederin gibi olamayacaksın, hayır beyefendi! Seni kementle tutmayacaklar, ehlileştirmeyeceklerdi. Ama yaptılar. Veya sen yaptın. Kendini deli gömleğinin içine soktun. En kolay yolu seçtin. Daha kavgaya başlamadan teslim oldun."

"Ya sen?" diye bağırdı, elini tesirli olsun diye yukarı kaldırarak. "Dinle, dinle! Evet, sen, sen öyle çok mükemmel ne yaptın? Kırkıncıya başladın ve henüz basılmış hiçbir şey yok. Bunda ne büyüklük var?"

"Hiçbir şey," diye cevap verdim. "Acıklı bir durum yalnız o var."

"Ve bu sana, bana konferans vermen için, yetki veriyor. Ho, ho!"

Biraz engel koymalıydım. "Sana konferans vermiyorum, müşterek hiçbir şeyimiz olmadığın izah ediyorum."

"Duruma göre ikimiz de iflâs etmişiz. Müşterek olduğumuz şey bu, eğer erkekçe karşılıyabilirsen."

"İflâs etmiş kişi olduğumu bir zaman söylemedim. Kendi kendime hariç, belki. Bir insan nasıl iflâs etmiş olabilir eğer, hâlâ mücadele ve kavga ediyorsa? Belki başaramıyacağım? Belki trombon çalan bir adam olacağım sonunda. Fakat ne yaparsam, ne olursam, ona inandığım için olacak. Sağa sola sürüklenmeyecek. Mücadele ederim daha iyi... başarısız kişi, söylediğin gibi. Herkes gibi yapmaktan nefret ederim, muntazam, hayır demek isterken evet demek."

Birşey söylemek istedi ama elimle susturdum.

"Manasız mücadele, manasız direnç demek istemiyorum. İnsan, durgun sulara çıkabilmek için bir çaba göstermeli. İnsan mücadeleyi durdurmak için mücadele etmeli. İnsan kendini bulmalı, bunu demek istedim."

"Hen," dedi, "iyi konuşuyorsun, iyi anlatıyorsun, ama karmakarışıksın. Çok okuyorsun, derdin bu."

"Ve sen düşünmek için bir an bile durmuyorsun," diye karşılık verdim. "Ve ne de ızdıraplardan hissene düşeni kabul etmiyorsun. Her şeyin bir cevabı olduğunu sanıyorsun. Hiçbir zaman olmadığını düşünmüyorsun ve belki tek cevabın kendin olduğunu, sorunlarına işte böyle bakıyorsun. Sorunlarınla güreşmek istemiyorsun, onların senin için bertaraf edilmesini istemiyorsun. Kolay yol, sende hiçbir şey bulamıyor gibi gelmiyor mu? Bunu anlamamazlığa geliyorsun, değil mi? Onu istiyorum! Onu elde etmeliyim! Bütün cevaplandırman gereken bu. Tabiî ki yolunu değiştireceksin, bir şeyler olacaksın... eğer birisi elinde, balyozla başında beklerse. Sen demek istiyorsun ki - 'Hen, ben aşağılık bir piçim, ama kendimi biraz dahi olsun değiştirmek için parmağımı bile kımıldatmazsın. Olduğun gibi kabulünü istiyorsun ve eğer birisi seni olduğun gibi istemezse, s..... et onu! Öyle değil mi?"

Yemin ettiren yargıç gibi başını yukarı kaldırdı, sonra dedi ki: "Belki. Belki haklısın."

Biran sessizlik, yürüdük. Pençesinde dikenli bir kabuk olan kuş gibi, açıklığı öğütüyordu. Sonra, dudaklarında şeytani bir tebessüm belirirken, dedi ki: "Bazen bana o piç kurusunu hatırlatıyorsun, Challacombe. Tanrım, beni nasıl sinirlendirirdi! Her zaman daha yüksek sesle ve bir takım kaidelere bağlı konuşup. Onun bütün boş şeylerini almışsın. Ona inanmışsın; o budist boka...

"Pek tabii!" diye kızgın cevap verdim. "Eğer Swami Vive Kanada'dan başka her hangi bir şeyden bahsetseydi, ömrümün sonuna kadar ona borçlu hissedebilirdim kendim. Kayıp şeyler, dedim. Bana göre hayatın nefesiydi. Biliyorum onunla arkadaş olmak senin fikrine göre değildi. Sana göre biraz fazla mağrur, biraz fazla ayrıcalıklıydı. Bir öğretmendi, sen onu bir öğretmen gibi göremiyordum. Bütün vasıflarını ve diğer şeylerini nereden almıştı? Okula gitmemişti, eğitim görmemişti, hiçbir şey öğrenmemişti. Ama neden bahsettiğini biliyordu. En az, ben öyle sanıyorum. Kendi kusmuğunun içinde yuvarlanmana sebep oldu ve sen bunu sevmedin. Onun omuzuna yaslanıp bütün üstüne başına kusmak istedin o zaman arkadaş olacaktı. Ve bunun için onun karakterinde çatlaklar aradın, zayıf taraflarını buldun. Onu kendi seviyene indirdin. Bunu, anlaşılması güç olan herkese yaptın. Kendine yaptığın gibi bir başkasıyla da alay edebildiğin zaman mutluydun... o zaman her şey toz pembe... Bak, bunu anlamaya çalış. Dünyada her şey bozuk. Her tarafta, cehalet var, batıl itikat, gericilik, adaletsizlik, müsamahasızlık. Muhtemelen bu, dünyanın meydana gelişinden beri böyle. Yarın da, öbürgün de böyle olabilir. Öyleyse ne? Bu, yenilgiyi kabul etmek, başı önde dolaşmak için sebep mi? Swami Vivekanada bir sefer ne demiş biliyor musun? Demiş ki: "Yalnız bir tek günah vardır. O da zayıflıktır... Üst üste delilik etmeyin. Zayıflığınızı gelecek olan şeytanla birleştirmeyip... Kuvvetli olun!"

Sustum, bu fikri kırıp parça parça etmesini bekleyerek. Onun yerine dedi ki: "Devam et, Hen, biraz daha aydınlat! İyi geliyor."

"İyi," diye cevap verdim. "Her zaman iyi olacak. Ve insanlar tam aksini yapmakta devam edecekler. Onun kelimelerini yüceltenler sustuğu anda ona ihanet edecekler. Bu Vivekanada, Sokrat, İsa, Nietsche, Karl Marx, Krishnamurti için de böyle... sen isimlendir onları! Ama bütün bunları sana niye söylüyorum? Sen değişmezsin. Gelişmeyi reddediyorsun. En az çaba ile devam etmek istiyorsun, en az sorunla, en az acıyla. Herkes ister. Büyük ustalar hakkında söylenenleri dinlemek güzel şey, ama bir usta olmak, bok! Dinle geçen gün bir kitap okuyordum... Samimi olmak için söyleyeyim, bir yıldan daha fazla süredir okuyorum. Bana adını sorma, çünkü söyleyecek değilim. Bak ne okudum ve hiç bir usta bu kadar iyi veremez. "tek anlam, amaç, meyil ve Hıristiyanlığın sırrı, arkadaşım, Hayatı anlamak için değil, veya şekillendirmek veya değiştirmek veya hatta onu sevmek için bile değil, ama onun ölümsüz varlığını içebilmek içindir."

"Bir daha söyle, Hen."

Söyledim.

"Onun ölümsüz varlığını içebilmek," diye mırıldandı. "Çok iyi. Ve kimin yazdığını söylemeyeceksin?"

"Hayır."

"Peki, Hen. Devam et! Başka ne gibi kozların var bu sabah?"

"Şu... Nasılsın Guelda'yla?"

"Boşver! Bu çok daha iyi."

"Bırakmıyorsun, ümidederim ki?"

"O beni bırakıyor. Kesinlikle, bu sefer."

"Ve barışmak istiyorsun?"

"Sen beni hiç dinlemiyorsun? Tabii ki hayır! Bunun için kapının önüne yatmış seni bekliyordum. Ama, dediğin gibi, herkes kendi yolunu takip etmeli. Bunu bilmediğimi mi zan-

nediyorsun? Belki artık müşterek hiçbir şeyimiz yok. Belki hiçbir zaman olmadı, bunu hiç düşündün mü? Belki bizi beraber tutan bundan daha büyük bir şeydi. Seni sevmememe imkân yok, Hen, beni şiddetle azarlarsan bile. Bazen kalpsiz orospu çocuğunun birisin. Eğer herhangi birisi aşağılıksa sensin, ben değil. Fakat sende bir şey var, onu bulabilsen. Dünya için bir şey, demek istedim, benim için değil. Bir roman yazmamalıydın, Hen. Bunu herkes yapar. Senin yapman gerek çok önemli işler var. Ciddi söylüyorum. Seni Vivekanada üzerine konferans verirken görmek - veya Mahatma Gandi."

"Veya Pico della Mirandola."

"Hiç duymadım."

"Demek seninle bir ilgisi kalmadı?"

"Öyle söyledi. Bir kadın her zaman fikrini değiştirir tabii."

"Öyle yapacak, merak etme."

"Son gördüğümde hâlâ tatil yapmaktan bahsediyordu Paris'te."

"Niye onu takip etmiyorsun?"

"Daha iyisi, Ben, herşeyi düşündüm. hangi gemiye bineceğini öğrendikten sonra şirkete gideceğim ve eğer rüşvet vermem gerekse bile, onunkine bitişik kamarayı alacağım. Ve ilk sabah dışarı çıkınca, onu selâmlamak üzere orada olacağım. "Merhaba! tatlım! Hava ne güzel, değil mi?."

"Bunu çok sevecek."

"Kendini denize atmaz, buna eminim."

"Ama kaptana kendisini rahatsız ettiğini söyleyebilir?

"S... et kaptanı! Onu idare ederim... Üç gün denizde, ister sevsin ister sevmesin, ben onu yola getiririm."

"Bol şans!" Elini yakalayıp sıktım. Burada seni bırakacağım."

"Gel bir kahve iç! Hadi?"

"Hayır. tekrar işe, Krishna'nın Arjuna'ya dediği gibi: "Eğer çalışmayı bir an bırakırsam, bütün kâinat..."

"Ne olacak?"

"'İkiye ayrılır,' öyle dedi zannedersem."

"Peki, Hen!" Geriye döndü ve başka hiçbir şey söylemeden aksi istikamette yürüdü.

Henüz birkaç adım atmıştım ki, onun bağırdığını duydum.

"Hey, Hen!"

"Ne var?"

"Paris'te görüşürüz, eğer daha önce olmazsa. Eyvallah!"

"Cehennemde görüşürüz," diye düşündüm kendi kendime. Fakat tekrar yürümeye başlayınca, birden pişmanlık duydum. "Hiç kimseye böyle davranmamalısın, en iyi arkadaşına bile," dedim kendime.

Eve kadar durmadan konuştum. Şöyle bir şeydi...

"Yani ne yapalım o çok dertliyse? Tabii ki herkes kendi sorunlarını çözmelidir, ama bu bir insanı reddetmek için sebep mi? Sen bir Vivekanada değilsin. Ayrıca, Vivekanada böyle mi davranırdı. Dertli bir adamı küçük göremezsin. Aynı zamanda üzerine kusmasına da müsaade edemezsin. Çocuk gibi rol yapığını düşün, ne çıkar? Senin hareketlerin her zaman bir büyük adam gibi mi? Ve artık müşterek hiçbir şeyiniz olmaması meselesi boktan bir şey değil mi? Senden o anda ve orada ayrılmalıydı. Müşterek olan şeyiniz, benim sevgili Swamim, basit, adi insan zayıflığı. Belki çoktan olgunlaşması durdu. Bu suç mu? Yolun neresinde olursa olsun, bir insan o. Devam et, istersen... gözlerin hep ilerde... ama geri kalan ve yardım isteyen bir eli reddetme. Eğer yalnız başına ilerleseydin, şimdi neredeydin? Dayanacak kimsen yok mu? Ya bütün o hiç kimselerden ne haber, o ahmaklardan, ihtiyacın olduğu için senin için ceplerini boşaltan? Onlar değersiz mi, artık ihtiyacın kalmadığı için?"

"Hayır, ama..."

"Demek cevap veremiyorsun! Olmadığın bir şey olmaya çalışıyorsun. Eski durumuna düşmekten korkuyorsun. Kendini, değişik olduğuna inandırmak istiyorsun, fakat gerçekte, çabucak mahküm ettiklerinden en ufak bir farkın yok. Büyüklük

kompleksi içindesin. Seni iyi tahlil etti, değil mi? erkekçe söyle, ne yaptın şimdiye kadar kendi başına, veya o çok gurur duyduğun zekânla? Aleksander, yirmibir yaşında dünyayı zaptetmeye başladı ve otuzda bütün dünya ellerinin arasındaydı. Senin dünyayı zaptetmek gibi emelin olmadığını biliyorum ama hiç olmazsa bir şeyler anlamasın bundan, değil mi? Bir yazar olarak tanınmak istiyorsun. Peki, sana engel olan kim? Zavallı Cac Gregor değil herhalde. Evet, yalnızca bir günah vardır. Vivekanada'nın dediği gibi. Ve bu zayıflıktır. Elini vicdanına koy, yaşlı adam... elini vicdanına koy! Gösterişi bırak! Rüya aleminden çık ve herkese katıl! Belki hayatta yazmaktan başka şeyler de vardır. Ne söyleyeceksin çok önemli olan? Bir ikinci Nietsche misin? Kendin bile değilsin daha, bunu anlayabiliyor musun?"

Sokağımızın köşesine geldiğim zaman hamur halindeydim. İçimde ancak bir tembel hayvan kadar cesaret kalmıştı. Daha da fenası, merdivenlerde Sid Essen beni bekliyordu. Bütün yüzü tebessümlerle çelenk gibi süslenmişti.

"Miller," dedi, "kıymetli zamanını almayacağım. Bunu bir dakika daha cebimde tutamayacaktım."

Cebinden bir zarf çıkarıp verdi.

"Nedir bu?" dedim.

"Küçük bir hatıra arkadaşlarından. Zenciler sana tapıyorlar. Kendine bir şey için. Kendi aralarında topladıkları küçük birşey."

Bu yılgın halimde, ağlamak üzereydim.

"Miller, Miller," dedi Reb, boynuma sarılırken, "sensiz ne yapacağız?"

"Sadece birkaç ay," dedim, bir aptal gibi kızararak.

"Biliyorum, biliyorum, ama seni özleyeceğiz. Gel bir kahve içelim olur mu? Seni tutmam. Sana söylemek istediğim bir şey var."

Onunla köşeye kadar yürüyüp, ilk tanıştığımız yere girdik.

"Biliyorsun," dedi, karşı karşıya bir yere oturunca, "sana ka-

tılmak gibi bir fikrim vardı. Sadece yolda olduğumu bilerekten."

Nedense bir utanmış, cevap verdim: "Sanırım herkes Paris'e tatile gitmek ister. Gidecekler de bir gün..."

"Demek istedim ki, Miller, senin gözlerinle orayı görmek istiyorum." Bana içimi eriten bir bakışla baktı.

"Evet," dedi, söylediklerine aldırmayarak, "bir gün Avrupa'ya gitmek için uçağa veya vapura binmeye gerek kalmayacak. Şimdi bütün öğrenmemiz gereken, bu yer çekimi kuvvetini yenebilmek. Sadece kımıldamadan dur ve dünyayı ayaklarının altında döndür. Hızlı gidiyor, bu ihtiyar dünya." Bu kanalda devam ettim, utangaçlığımı yenmeye çalışarak, Makinalar, türbünler, motorlar... Leonardo de Vinci. "Ve sümüklü böcek gibi hareket ediyoruz," dedim. "Daha bizi saran manyetik kuvvetleri bile kullanmaya başlamadık. Hâlâ mağara adamıyız, kıçımızda motorlarla..."

Zavallı Reb hiçbir şey anlamamıştı. Bir şey sölemek için kaşınıyordu, ama kaba davranıp beni zıvanadan çıkartmak istemiyordu. Böylece konuşmaya devam ettim.

"Basitleşme, buna ihtiyacımız var. Yıldızlara bak-motorları yok. Hiç dünyamızı top gibi döndüren şeyin ne olduğunu düşündün mü? Nikola Tesla çok düşünmüş ve Markoni de. Hiç kimse kati cevabı bulamamış."

İyice şaşırmış, yüzüme baktı. Aklından ne geçiriyorsa geçirsin, mıknatısî elektrik olmadığını biliyordum.

"Özür dilerim," dedim. "sen bana bir şeyler söylemek istedin, değil mi?"

"Evet," dedi, "ama istemiyorum...

"Ben yalnızca düşündüğümü söylüyordum."

"O halde..." boğazını temizledi. "Sana bütün söylemek istediğim, şuydu... eğer orada parasız kalırsan, bana telgraf çekmekte tereddüt etme. Veya kalmanı uzatmak istersen. Beni nerede bulacağını biliyorsun." Kızardı ve yüzünü yana çevirdi.

"Reb," dedim, dirseğimle dürterken, "sen sadece bana karşı

çok iyisin. Ve beni tanımıyorsun. Demek istiyorum ki, beni çok kısa süredir tanıyorsun. Arkadaşım sayılanların hiç biri, bu kadarını yapmazdı, bahse girerim."

Buna cevap verdi— "Arkadaşlarının senin için neler yapabileceklerini bilmiyorsun, korkarım ki. Onlara hiçbir zaman şans vermedin."

Biraz sesim yükseldi. "Vermedim mi? Adam, onlara o kadar çok şans verdim, şimdi benim adımı bile anmak istemiyorlar."

"Onlara karşı biraz sert değil misin? Belki yoktu verecekleri bir şey."

"Aynı bunları söylediler, hepsi. Fakat doğru değil. Eğer yoksa ödünç alırsın bir arkadaş için. Doğru mu? İbrahim oğlunu verdi, vermedi mi?"

"Ama o Yehova'ydı."

"Onlardan fedakârlık yapmalarını. Ufacık şeyler istedim-sigara, bir yemek, eski elbiseler. Bir dakika, söylediğimi biraz değiştirmek istiyorum. İstisnalar vardı. Bir herif vardı, hatırladığım, habercilerimizden birisi..... telgraf şirketinden ayrıldıktan sonraydı.... Bir sürü güçlükle karşılaştığımı öğrenince benim için hırsızlık yaptı. Tavuk veya sebze getirdi... bazen yalnız şekerleme, eğer çalabildiği sadece oysa. Başkaları da vardı, onun gibi fakir veya inatçı. Ceplerini ters çevirip bana göstermediler, bir şeyleri olmadığını. Beraber olduğum kimselerin beni reddetmeye hakları yoktu. Hiçbir zaman aç kalmadılar. İşe yaramayan zavallılar değildik. Hayır içindeki Musevi seni bu kadar nazik ve düşünceli yapan, böyle anlattığım için pardon. Bir Musevi kederli, aç, kötüye kullanılmış, küçük görülmüş bir insan gördüğü zaman kendini görür. Diğer insanlardan hemen ayrılır. Biz henüz yeteri kadar yoksulluk, şanssızlık, keder, aşağılanmak duygusu tatmadık. Hiçbir zaman parya olmadık. Güzel güzel oturuyoruz, oturuyoruz evet, dünyanın geri kalan kısmına tahakküm ederek."

"Miller," dedi, "senin çok cezalandırılmış olman gerek.

Kendi adamlarım hakkında ne düşünürsem düşüneyim-onlar da hatalarını ödediler, biliyorsun– senin kandi adamların hakında konuştuğun gibi onlar hakkında konuşamam. Bir süre eğleneceğini düşürmek beni her şeyden çok sevindiriyor. Ayrılıyorsun. Ama geçmişi gömmelisin!"

"Kendime acımaktan vazgeçmeliyim, demek istiyorsun." Ona müşfik bir tebessüm gönderdim. "Biliyor musun, Reb, her zaman böyle hissetmem. İçime halâ dert oluyor, ama yüzeyde insanları çoğu kez olduğu gibi kabul ederim. Başa çıkamadığım tek şey, zannedersem, ağızlarından ustalıkla söz almam gerçeği, sahip olduğum her şeyi. Ve ne aldım? Kırıntılar. Abartıtım tabii. Herkes beni yarı yolda bırakmadı. Bırakanların da böyle hareket etmekte hakları vardı muhtemelen. Bu kırk yılda bir içki yerine su içmeye benziyor. Kendimi müziç hale getirmeyi çok iyi bilirim. Ve af dilemek isteyen bir adam için ben çok kibirliyim. İnsanlara yanlış şekilde güçlük çıkarıyorum. Özellikle yardım istedikleri zaman. Görüyor musun, ben o aptallardan biriyim, ki, insanların, arkadaşların yani, iki kişiden birisinin bir şeylere ihtiyacı olduğu gerçeği hissetmeleri gerektiğini düşünen. Zavallı pis bir dilenciye rastladığım zaman, ona para toslamadan evvel kalbini parçalamalı mı? Eğer saf, duygulu bir kişi değilsen hayır. Onu başı önde, hendeği atılmış bir parça et için kırıştırırken görsen, veya, bayat yemek artığı için, kafasını kaldırıp, ellerini boynuna dolayıp özellikle eğer bitle kaynıyorsa, ve der misin: "Ne oldu, arkadaş? Yardım edebilir miyim? Bir gözü telgraf teline konmuş kuşa takılı, görmemezlik edemezsin. Elleri dışarda arkadan koşturamazsın. İşte fikrim bu. Muhakkak ki bir sürü insan bir dilenciyi yanlarına yaklaşıp bir şey söylemek istediği zaman terslerler. Bu şekilde yaklaşılmak küçük düşürücüdür; kendini suçlu hissetmene sebep olur. Hepimiz kendimize göre cömertiz. Ama birisi bir şey için yalvardığı an kalplerimiz kapanır."

"Miller," dedi, Reb, birden sinirlenmemle rahatsız kıpırdandı, "sen benim bir Musevi diyeceğim tipsin."

"Yani bir İsa mı?"

"Evet, niye olmasın? İsa iyi bir Yahudiydi, Her ne kadar onun için iki bin yıl acı çektikse de."

"Alınacak ders, kimseyi kandırmayın! Çok iyi olmaya çalışmayın."

"Kişi fazlasını yapamaz," dedi Reb hararetle.

"Yapabilir, yapabilir. Gerekli olanları yapın bu yeterli."

"Aynı şey değil mi?"

"Hemen hemen. Mesele şu ki, Tanrı dünyayı kolluyor. Biz birbirimizi kollamalıyız. Eğer Tanrının dünyayı idare için yardıma ihtiyacı varsa. Bize daha geniş kalpler vermeliydi. Kalpler, beyinler değil."

"İsa aşkına," dedi. Reb, "ama Musevi gibi konuştun. Bana çocukken dinlediğim bazı bilgileri hatırlattın, ve onlar kanunu yorumluyorlardı. Çitin bir kenarından öbür kenarına atlayabilirlerdi, keçiler gibi. Sen üşüdüğün zaman onlar ısınırdı, ve vice vesa. Onlarla beraber nerede olduğunu hiçbir zaman anlamazdın. Demek istediğim bu... Onlar gibi çabuk kızan, her zaman itidal vaaz ederlerdi. Peygamberlerdi vahşi adamlardı; ayrı bir sınıftırlar. Kutsal insanlar atıp tutmak ve abuk sabuk konuşmazlar. Onlar temizdirler, ondan. Sen de temizsin. Biliyorum öylesin."

Ne cevap verilebilirdi? Apaçıktı, Reb ve bir arkadaş ihtiyacı içinde ne dediğimin, ona nasıl davrandığımın hiçbir önemi yoktu, sanki onu zenginleştirmişim gibi davranmıştı. Ben onun arkadaşıyım. Ve o benim arkadaşım olarak kalacak, her ne pahasına.

Eve dönerken içimdeki konuşmayı devam ettirdim. "Gördün mü, işte bu kadar basit, arkadaşlık. Neydi eski atasözü? Bir arkadaşın olması için bir arkadaşın olması gerekli."

Anlaması zordu, her şeye rağmen, Reb'e hangi yönde arkadaştım-veya herhangi birine, bu nedenle. Bütün görebildiğim kendi kendimin en iyi arkadaşı olduğumdu - ve kendi kendimin en büyük düşmanı.

Kapıyı açarken kendi kendime söylemem gerekti– "Eğer bu kadar fazla biliyorsam, eski dost, çok biliyorsam."

Makinenin önünde alıştığım yeri aldım. "Şimdi," dedim kendi kendime, "Tekrar kendi küçük krallığındasın. Şimdi gene Tanrılık taslıyabilirsin."

İşe başlamamın gülünçlüğü, bu nedenle, beni durdurdu. Tanrı! Sanki daha dün gibiydi. Onunla sohbeti bıraktığım, kendimi sanki Onunla geçmişte konuşuyormuşum buldum. "Tanrı dünyayı o kadar sevdi ki tek doğan oğlunu verdi..." Ve biz karşılığında ne kadar az şey verdik. Sana ne verebiliriz, ey İlâhi Baba, senin verdiğin nimetlere karşı? Açık kalple söylüyorum, sanki, gerçeği değiştirmeden, kâinatın Yaratıcısının karşılaştığı sorunları seziyorum. Yaratıcımla bu derece yakın dost olmaktan da utanmıyorum. Ben, Onun özellikle kendini belli etmek için yarattığı sonsuzluk içinde bir parça değil miyim, belki kullarının hudutsuz bağlılığını anlamak için?

Onunla bu derece samimi konuşmayalı yıllar var. O tam bir ümitsizlik içinde sıkılan dualarla ne büyük fark, benim Onun merhametini istemem arasında -merhamet, lütuf değil!– ve kolay insanlar alçak gönüllü anlayışlıklarıyla! Garip mi, bu dünyevi ilâhi konuşmadan bahsetmek bahsetmek? Bütün cinlerin başıma çıktığı zaman sık sık olur... ne zaman küçük sebep varsa, bunu işaretle, cinlerin varlığını gösterecek, başkalarından ayrıcaklı, görünüşe göre, insan yaradılışının gaddar tabiatı beni ruhum çok yükseklerde olduğu zaman iki gözümün ortasından vurur. Bir solucanın çamurda gidişi gibi fikirler gelir, delice belki, yani en aşağı olanın en yukarı olana bağlı olduğu. Bize söylememiler miydi, gençken Tanrı her şeye dikkat eder? Her ne kadar fazla inanmadıysam da, yine de etkilenmiştim. ("Görürüm, ben Rabbim, bütün canlıların Tanrısı-benim için çok zor bir şey var mı?") Tam bilinç! Mantıkî veya değil, düşüncenin en yüksek dereceye çıkması. Bazen, çocuk olarak, gerçekten olağanüstü bir şey olduğu zaman, bağırırdım: "Bunu gördün mü, Tanrım?" Onun orada olduğunu düşünmek ne güzel

bir şey, bağırsam duyacak mesafede! O zaman gerçekten vardı, tabiatüstü bir kuram değildi. Ruhu her şeyin içindeydi; O şeyin içinde ve üstündeydi, her an Ve sonra- onun hakkında düşününce melek gibi tebessüm ediyor farzettim kendimi-sonra bazı zamanlar oldu ki, katı olmamak için, abuk sabuk konuşmaya başlamak için, kişi sadece ona bakmalı (Eşyanın saçma ve korkutucu yapısına) Yaratıcının gözü ile, bütün bunlardan sorumlu olan ve anlayan.

Boşalıyorum - dört nala gidiyordum şimdi– Yaradılışı düşünmek, her şeyi gören gözü, herkesi saran şefkat, Tanrı'nın yakın ve uzaklığı, bir örtü gibi beni sardı. Ne şamata "hayali" karakterler üzerine bir roman yazmak, "hayali" durumlar! Kâinatın Rabbı her şeyi hayal etmedi mi? Ne maskaralık bu hayali ülkede efendi olmak! Bunun için mi, Her Şeye Kadir Olana yalvardım, bu Tanrı vergisi yazmak yeteneğini vermesi için?

Durumunun tamamen saçmalaması beni durdurdu. Kitabı bitirmek için niye bu acele? Aklımda zaten bitmişti. Hayali sonuna hayali bir dram da bulmuştum. Biraz dinlenebilirdim, kanıncalığımın üstüne asılı ve birkaç tel saçı daha ağartmak üzere.

Tekrar boşluğa düştü, (Tanrının olduğu yere) gönül ferahlığının lezzetli hazzı ile. Apaçık görüyordum-gelişmemi, bu güne, hatta bu günün ötesine bile. Mücadele ne için veya neye doğru? Beraberliğe doğru. Belki. Ne anlama gelebilir başka, bu konuşma arzusu? Herkesi anlamak, yüksek ve alçak ve cevap almak-yıkıcı bir düşünce! Durmadan titreşmek, liri gibi. Daha çok ürkütücü, onun daha derin çözümlemelerine itilmek.

Belki tam bunu demek istemedim. Yeterli, belki, birinin akranlarıyla konuşmak birinin akraba ruhlarıyla. Fakat onlar kim? Neredeler? Kişi ancak düşüncelerini uçurmakla bilebilir.

Bir resim izinsiz olarak canlandı şimdi. Dünyayı manyetik kuvvetlerin ağı olarak gösteren. Bu ağı etrafında insanlığın değişik türlerinin yıldızlar gibi döndüğü dünyanın yanan ruhları ile süslemek, Kuvvetlerin ve yeteneklerin hiyerarşikal dağılışımına göre yüceltilmiş bir armoni hüküm sürüyor. Ahen-

sizlik imkânsız. Bütün anlaşmazlıklar, bütün rahatsızlıklar, bütün karışıklıklar, kargaşalıklar insanın beyhude yere düzeltmeye çalıştığı, manasız. Kâinatı keşfeden zekâ onu tanımıyor. Canice, intihar edercesine, manyakça hareketleri bu dünyevi yaratıkların, evet, hatta iyilikseverlikleri, hürmetle lâyıklıkları, tam insanca hareketleri, hayali. Manyetik ağda hareket tabii bir şey. Ulaşılmaya çalışılacak bir şey yok, kaçılacak birşey yok, anlamaya çalışılacak bir şey yok. Kuvvetin, geniş, uçsuz bucaksızlığı, asılmış bir düşünce gibi, asılı bir senet gibi. Şimdiden edebiyat-ve şimdi nasıl?– başka bir düşünce onun yerini alabilir.

Brr! Titretici bir düşünceydi, orada hiçlik içinde yatmak istedim ve en sonuna kadar yaradılışı düşünmek.

Bana daha önce de öyle gelmişti ki, yaradılışın parçaları yazmak bahis konusu olduğu zaman, düşünme ile çok az ilgili. "Bir ağaç meyvalarını aramaz, onları yapar" Yazmak, diye sonuçlandırdım, hayal etmenin meyvalarını depo etmek, bir ağacın çok yapraklanması gibi düşüncenin yaşamı içinde olmaktır.

Kabul edilsin veya edilmesin, rahatlandırıcı bir düşünceydi. Bir sınırda Tanrıların dizlerinde oturuyordum. Gülümsemeler duydum hepsi benim hakkımda. Tanrılık oynamaya gerek yok. Kimseyi şaşırtmaya gerek yok. Liri al ve gümüş notayı parmaklarınla çal. Bütün gürültülerin üzerinde, hatta kahkahaların sesinde bile, müzik vardır. Sonsuza dek müzik. Üstün zekânın yaradılışı bulan anlamı bu.

Merdivenden acceleyle kayarak indim. İşte bu güzel düşünceydi beni kıskıvrak yakalayan; hey, sen, kendini ölü veya çarmıha gerilmiş gibi gösteren, hey sen, korkunç historia de calamitatis, niçin oyunun ruhu içinde tekrar oynamıyorsunuz? Niçin kabahatlerinizi yüzünüze söylemeyip, biraz eğlenmiyorsunuz? Gerçek mi yaralarınız? Hâlâ canlı mı, hâlâ taze mi? Veya fazla edebi tırnak cilâsı mı?

Sesini yükselt sonlarına geldin... "Öp beni, öp beni tekrar!" On sekiz veya on dokuzduk o zamanlar, Mac Gregor'la ben ve

onun partime getirdiği kız konservatuardaydı. Hisli, çekici, o zamana kadar bulduklarımının en iyisi veya sonuna kadar bulacaklarımın, bu nedenle kız onu büyük bir ihtirasla sevdi. Onu sevdi, hafifmeşrep ve sadakatsiz olduğunu bilerek. O kolay, düşüncesiz yoluyla deyince– "Senin için deli oluyordun!"– bayılıyordu. Duymaktan bıkmadığı bir şarkıları vardı. "Bir daha söyle, ne olur? Senin gibi kimse söyleyemez." Ve o söylerdi, tekrar tekrar. "Öp beni, öp beni tekrar." Onun şarkı söylemesini duymak her zaman şiddetli sancılar verirdi bana, ama bu gece kalbim parçalanır gibi geliyor. Bu gece için, odanın en uzak köşesinde oturmuş, benden en uzak ne kadar olabilirse o kadarmış gibi, oturdu o kutsal, erişilmez Una Gifford, Mac Gregor'un prima donnasından bin kere daha güzel, bin kere daha esrarengiz, benim anlayabileceğimden bin kere bin kere daha uzak. "Öp beni, öp beni tekrar!" Kelimeler benim nasıl içime işlemişti! Ve bütün o gürültü içinde tek bir tanrının kulu bile, evcilik oynayan grupta benim ızdırabımın farkında değil. Kavalcı yaklaşıyor, neşeli, güler yüzlü, yanağı alete yapışmış ve her bölümü sessiz dizilerle çalarak, kulağıma yavaşça çalışıyor, neşeli, güler yüzlü, yanağı alete yapışmış ve her bölümü sessiz dizilerle çalarak, kulağıma yavaşça çalıyor. Öp beni... öp beni... t...tekrar. Başka hiçbir şey duymuyorum. Onu yana itip, fırladım. Sokaklarda koştum, yaşlar yanaklarımdan akarken. Köşede sokağın ortasında dolaşan bir atla karşılaştım? Bir insanın hayatı süresince görebileceği en terkedilmiş ve boynu bükük at. Bu kayıp dört ayaklı ile konuşmaya çalıştım-artık bir at değildi, hatta hayvan bile. Bir ara anladığını sandım. Uzun bir süre dimdik yüzüme baktı. Sonra korktu, insanın kanını donduran bir şekilde kişnedi ve kaçtı. Terkedilmiş, huysuz bir çıngırak gibi sesler çıkardım ve yere düştüm. Eğlence sesleri boş sokakları doldurdu. Bana sarhoş askerle dolu barakalardan gelen gürültüler gibi geldi. Benim içindi, parti veriyorlardı. Ve o oradaydı, benim sevgili, sapsarışın, pırıl pırıl gözlü, yaşam boyu erişilmez. Kuzey Kutbunun kraliçesi.

Hiç kimse onu böyle tanımlamadı. Yalnız ben.

Çok eski bir yara, bu. Fazla kanla ilişkisi yok. Arkasını bırakmamak daha kötü. Komik değil mi bu kadar çabuk gelmeleri, daha fazla kişi onları beklediği zaman, evet, beklediği zaman!– daha büyümek için, daha kanlı, daha acı verici, daha yıkıcı. Ve her zama böyleler.

Hatıra kitabını kapattım. Evet, o eski yaralardan çıkarılacak müzik var. Ama daha zamanı değil. Bir süre daha bırak onları karanlıkta çürümeye. Bir Avrupa'ya erişsek yeni bir beden ve yeni bir ruh olacağım Üzülmesi niye Brooklyn çocuğunun Kara Vebanın vârislerine, Yüzyıl Savaşlarını, Albigen mezhebindekilerin imhası, Haçlılar, Engizisyon, Fransız protestanlarının katli, Fransız ihtilâli, bitmeyen işkenceleri Musevilerin, Hunların istilâsı, Türklerin gelmesi, kurbağa ve çekirge yağmurları, Vatikan'ın konuşulmayan yaptıkları, kral öldürmeleri ve seks manyağı kraliçelerin istilâsı, geri zekâlı krallar, Robespierler ve Azizler, Hohenstaffen'lere, Hohenzollern'lere, fare avcılarına ve kemik kıncılarına? Amerikan ürününün birkaç hisli emorroidi eski Avrupa'nın Raskalnikov Karamazof'larına ne ifade eder?

Kendimi bir masanın üzerinde gördüm, anlamsız bir büyük kursaklı güvercin, güvercin bokundan beyaz mermileri kafama atıyordu. Avrupa denen bir masanın üstü, etrafında ruh kralları toplanmış, Yeni Dünya'nın acı ve ağrılarını unutmuş. Bu beyaz büyük kursaklı güvercin lisanında onlara ne diyebilirdim? Bu sukûn atmosferinde insan ne yapabilir, bereket ve güven şehit olanların çocuk ve kızlarına ne ifade eder? Doğru, atalarımız aynı, ikiz isimsiz cedlerimiz işkence ile parçalanmış, kazıkta yakılmış, bir yerden bir yere sürülmüş, ama– kaderlerinin hatırası artık kalbimizde yanmıyor; bu hırpalanmış geçmişe sırtımız döndük, soy ağacının yanmış kökünden yeni filizler büyüttük. Ölüm Nehrinin sularıyla beslenip nankörlerin teşekkür edeceği bir ırk olduk, göbek kordonundan mahrum, suni bileşim yollarından memnun.

Yakında, Avrupa'nın iyi insanları, sizinle capcanlı beraber olacağız. Geliyoruz, güzel valizlerimizle, kenarları yaldızlı, en iyisinden pasaportlarımızla, yüz dolarlık kâğıt paralarımız, seyahat sigortalarımız, rehberlerimiz, adi fikirlerimiz, ehemmiyetsiz peşin hükümlerimiz, yarı pişmiş kararlarımız, güllerle süslü gözlüklerimizle bizi her şeyin iyi olduğuna inandıran, eninde sonunda her şeyin düzeldiğine, Tanrının aşk ve düşüncenin her şey olduğuna. Bizi olduğumuz gibi gördüğünüz zaman, bizi saksağanlar gibi konuşurken gördüğünüz zaman, anlıyacaksınız ki, olduğunuz yerde kalmakla hiçbir şey kaybetmemişsiniz. Bizim yeni taze etlerimizi arzulamanıza sebebiniz olmayacak, zengin kırmızı kanımızı.Bize acıyın, bu kadar çiğ olanlara, bu kadar gevrek, bu kadar zedelenebilen, bu kadar kabarık derecede yeni ve lekesiz! Biz çabuk solarız...

Ayrılış zamanımız yaklaştıkça, kafam sokaklarla dolu, harp meydanları, heykeller, katedraller, Bahar Dravidian ayı gibi yapıştırıcı, kalp daha vahşi çarpıyor, rüyalar daha üretken, vücudumun her hücresi "Tanrıya Hamd" duasını okuyor. Sabahları, baharın güzel korkusu ile sarhoşken, bayan Skolsky pencerelerini açar, Sirota'nın içe işleyen sesi (Rizei, rezie!) beni çağırmaktadır bile. Artık eski tanıdık Sirota değil, ama güneşe ilâhiler gönderen çılgın bir müezzin gibi. artık kelimelerinin manası ile ilgilenmiyorum, ister küfür ister matem olsun, ben kendime uyduruyorum. "Teşekkürlerimizi kabul et, kutsal isimsiz Varlık...!" Onu hayranlarından biri gibi takip ederken, dudaklarım sessiz kelimelerin ritmiyle oynuyor, öne ve arkaya sallanıyordum, topuklarımda döndüm, kirpiklerimi titrettim, üstümü başımı külledim, mücevherat ve taçlarımı dağıttım, diz çöktüm ve son tekin olmayan notalarla, ayaklarımın ucuna kalktım onları cennete fırlatmak için. Sonra sağ kol havada, işaret parmağımın ucu başımdaki taca hafif dokunuyor, mutluluğun etrafından yavaş yavaş döneceğim, dudaklarım bir Musevinin harpinden çıkan sesi yaparken. Kış Üzerindeki örtüsünü sallayan bir ağaç gibi, kelebekler Hamd Duası ile kaynaştılar.

"Hamd Duası en Büyüğe! Yakup Mübarek ve Ezekiel ve dönerek Rachel, Sarah, Ruth ve Esther. Ne kadar sıcak, ne kadar samimi, açık pencelerden giren müzik! Teşekkür ederim, iyi ev sahibem, seni rüyalarımda hatırlayacağım. Teşekkür ederim, kırmızı göğüslü ardıç kuşu, bu sabahki alevli geçişine Teşekkür ederemi, iyi Reb, senin için dua edeceğim yıkılmış bir sinago ta! Teşekkür ederim erken açan çiçekler, bana nefis kokularınızla şeref verdiniz! Zov, Toft, Giml, Giml... dinle, dinle, o şarkı söylüyor, sinagogdaki şarkıcıların şarkıcısı. Tanrıya şükret! Kral David'e zafer! Ve Süleyman'nın zekâsına daha parlaklık! Deniz önümüzde açılıyor, kartallar yol gösteriyor. Ama bir başka nota daha, sevgili sözler... yüksek ve içe işleyici! Bırak Başpapazın kaburgalarını darmadağın etsin! Bırak lânet edilmişlerin çığlıklarını boğsun!

Ve öyle yaptı, benim harika, harika şarkıcı cantatibus. Tanrı seni korusun, İsrail'in oğlu! Tanrı seni korusun! "Bu sabah gene deliliğin üzerinde, değil mi?"

"Evet, evet, öyleyim. Ama daha da deli olabilirim. Niye olmayayım? Hücresinden çıkan bir mahkum deli olmamalı mı? Altı hayat boyu artı otuz beş artı yarım yıl ve artı on üç gün yattım. Şükürler Tanrıya ki, çok geç değil!"

Onun ellerinden tutup hafifçe eğildim, sanki bir menuete başlar gibi.

"Sensin, sensin bana Pardon'u getiren. Dua et benim için olur mu. Takdis gibi olacak. Oh, ne kadar uykuda gezer adam mışım!"

Camdan dışarı sarktım ve bahar yudum yudum içime çektim. (Shelley'in bir şiir için seçeceği sabahlardan biriydi.) "Bu sabah kalvaltı için özel bir şey var mı?" Ona bakmak için döndüm. "Düşün-artık esirlik yok, yalvarma yok, hırsızlık yok, itham etme veya tatlı sözle kandırmalar yok. Yürümek serbest, konuşmak serbest, düşünmek serbest, hayal kurmak serbest. Serbest, serbest, serbest!"

"Ama Val, tatlım," yumuşak sesi duyuldu, "orada ömür boyu kalmayacağız, biliyorsun."

"Orada bir gün burada burada sonsuz bedel. Ve sen nereden biliyorsun ne kadar kısa veya uzun kalacağımızı? Belki harp çıkar; belki geriye dönemeyiz."

"Val, fazla büyütüyorsun. Bir tatil olacak, o kadar."

"Benim için değil. Benim için kurtuluş. Sözümde durmayı reddediyorum. İşimi bitirdim, burayla ilişkim kalmadı."

Onu pencereye çektim. Bak! Şuraya bak! İyi bak! Burası Amerika. Ağaçları görüyor musun? Parmaklıkları görüyor musun? Evleri görüyor musun? Ve orada camlardan sarkan aptalları? Onları özleyeceğimi mi sanıyorsun? Hiçbir zaman! Yan deli gibi hareketler yapmaya başladım. Nanik yaptım onlara. "Sizi özlemek ha, siz uyuşuklar, siz aptallar? Bu adam değil. Hiçbir zamannn!.

"Gel, Val, gel otur. Biraz kahvaltı et." Beni masaya götürdü.

"Peki o halde, kahvaltı! Bu sabahlar bir dilim kavun istiyorum, bir hindinin sol kanadını, biraz tembel hayvan ve eski bildik mısır ekmeği. İbrahim beni tasdik etti. Azizler Carolinaya dönmeyecekler. İbrahim bizleri kurtardı. Halleluyyah!

"Daha ne var," dedim, eski saf dönerek," Roman yazmaktan bıktım. Vahşi bir ailenin seçilmiş azasıyım. Zor kazanılan üzüntülerimi kayıt edeceğim ve herkese anlatacağım– iyi taraflarını. Nasıl buldun?"

Önüme az pişmiş iki yumurta koydu, bir dilim ekmek ve biraz reçel. "Kahve de bir iki dakika içinde hazır, hayatım, Devam et konuşmaya!"

"Buna konuşma diyorsun, ha? Dinle, o Poéme d'extase burada mı? Oku onu, eğer bulabilirsen. Yüksek sesle oku. Onun müziği benim düşündüğüm gibi, bazen. Kozmik ağrıları var. Kutsalca rezil edilmiş. İhtiras ve ruhla dolu. Onu ilk duyduğum zaman arka arkaya okudum. Kapatamıyordum. Buz, kokain ve gökkuşağı ile banyo yapmak gibiydi. Haftalarca rüyada gibi gezdim. Bir şeyler olmuştu bana. Bu şimdi delice geliyor, ama gerçek. Ne zaman bir düşünce beni kaplasa, göğsümde küçük

bir kapı açılır ve orada, rahat küçük yuvasında bir kuş oturur, düşünülebilecek en nazik ve tatlı kuş. 'Düşün!' diye cıvıldar. 'Sonuna kadar düşün!' Ve ben düşünürüm, Tanrıyla. Başka hiçbir efora katılmadan. Buzuldan kayan bir etüd gibi..."

Az pişmiş yumurtaları dökerken dudaklarıma garip bir tebessüm dolaştı.

"Hayrola?" dedi. "Şimdi ne var, benim deli sevgilim?"

"Atlar. Düşündüğüm onlar. İlk önce Rusya'ya gitmeyi tercih ederdim. Gogol ve kozağının hatırlıyor musun? O pasajı, eğer Rusya motorize olsaydı yazamazdı, değil mi? Konuşan atlardı. Aygırlar, işte bunlardandı. Rüzgâr gibi giden bir at. Uçan bir at. Büyülenmiş bir at, herhalde. Homer kullandığı ateşten atları olmasaydı, tanrıları nasıl kovalayabilirdi? Bu kavgacı kutsallıklarını bir Rolls-Royce la yapmasını düşünebiliyor musun? Çabucak vecde gelip gitmek... bu bana Scriabin'i hatırlattı... bulamadın mı?... kozmik parçaları kullanmayı öğrenmelisin. Kollardan, bacaklardan, tırnaklardan, pençelerden, dişlerden, diş gıcırtısı ve iliklerden başka, gece ve gündüzün eşit olmasının sebep olduğu olayları, med ceziri, güneş tutulmasını, ay ve gezegenleri, delilerin kudurmuşluklarını da kullanmalısın. Ayrıca gökkuşakları, kuyruklu yıldızlar ve Kutup yıldızları tutulmaları olması gerekli, güneş lekeleri vebalar, mücizeler... her şey, aptallarda dahil, sihirbazlar, yorgun krallar, azizli azizler... ama arabalar değil, buzdolapları değil, çamaşır makineleri değil, hayır mersi, telgraf direkleri de değil."

Ne güzel bir bahar sabahı Shelley'den bahsettin mi? Benzerlerinden çok daha iyi... Veya Keats ve Worldworth için. Yakup'un doğduğu sabahki gibi hava, en az. Sinek yok henüz, sivrisinekler de. Hatta bir hamam böceği bile yok görünürlerde. Harika, tam harika. (Eğer o bir de Scriabin'in pâğım bulsaydı.)

Jean Darkda muhakkak böyle bir sabah Chinon geçip kral olmaya yürüdü. Ravelais, maalesef o zaman henüz doğmamıştı, eğer doğmuş olsaydı, pencerenin yanımdaki beşiğinden onu görüverirdim ah, penceresinin kumanda ettiği kutsal manzara!

Evet, Mac Gregor bile ortaya çıkıverse bayılmam. Ona oturup Massaccio veya Vita Nuova hakkında anlatırım. Shakespeare'den bile okuyabilirim, böylesine yasemin kokan bir sabahta. Şiirlerden, oyunlardan değil.

Bir tatil, diyor o. Bu bilime beni sıktı. Goitus interreptus'ta diye bilirdi.

(Viyana ve Romanya'daki akrabalarının adreslerini almayı unutmamalıyım...)

Artık beni içeri zincirleyecek hiçbir şey kalmamıştı. Roman bitmişti, para bankadaydı, eşyalar toplanmıştı, pasaportlar hazırdı, Merhamet meleği bizi koruyor. Ve Gogol'ün vahşi aygırları hâlâ rüzgâr gibi yarışıyorlar.

Devam et, nazik ışık!

"Niye şöyle bir dolaşmıyorsun?" diye sordu, bir kapıya doğru yürürken.

"Belki yaparım," diye cevap verdim. "Geri dönene kadar bir plân yapma."

Ani bir hisle Reb'e merhaba demeye karar verdim. Onun bu kasvetli yerine son defa adım atıyor olabilirdim. (Ve öyleydi.) Köşede duran gazeteciden gazete aldım ve kutuya elli cent attım. Biraz fazla vermiştim. İyi geldi, her ne kadar yanlış adamın kutusuna attımsa da. Kendimi kutlayıp moralimi düzelttim.

Reb dükkânının arka tarafında temizlik yapıyordu. "Vay, vay, kimler gelmiş!" diye bağırdı.

"Ne güzel bir sabah değil mi? İşi bırakman için dürtüklemiyor mu seni?"

"Senin niyetin ne?" dedi, süpürgeyi kenara koyarken.

"Hiçbir fikrim yok, Reb. Sana merhaba demek için uğradım."

"Dolaşmaya çıkmadın herhalde?"

"Dolaşırdım, eğer senin bisikletin olsaydı. Veya hızlı bir çift atın. Hayır, bugün değil. Yürümek için bir gün, bir şey kullanmak için değil." Boynumu uzatıp ellerimi salayarak kapıya doğru yürüdüm, sonra geri geldim. "Bu bacaklar beni ipe götürür. Doksan veya yüz yapmaya gerek yok."

"İyisin bu sabah, öyle görüyorum," dedi. "Yakında Paris sokaklarında yürüyeceksin."

"Paris, Viyana, Prag, Budapeşte... belki Varşova, Moskova, Odessa, kim bilir?"

"Miller, seni kıskanıyorum."

Kısa sessizlik.

"Yahu, oraya gitmişken Maxim Gorky'i de ziyaret etsene?"

"Gorky hâlâ yaşıyor mu?"

"Tabiî yaşıyor. Sana birisini daha söyleyeceğim bulman gereken, belki şimdi ölmüştür ama..."

"Kim o?"

"Tabii isterim, Reb, ama beni biliyorsun... çekingenim. Ayrıca onlara böyle gitmem için ne gibi bir sebep bulabilirim?"

"Sebep?" diye bağırdı. "Niye, seni tanımaktan memnun olurlar."

"Reb, senin benim hakkında çok fazla iyi duyguların var."

"Saçma! seni kollarını açarak karşılarlar."

"Peki, bunu hafızamın bir tarafına koyacağım. Gidiyorum şimdi. Ölülere son borçlarımı ödüyorum. Hoşçakal!"

Birkaç kapı ötede bir radyo bangır bangır bağırıyordu. "Son Yemek" masa örtüleri reklâmıydı, çifti yalnız iki dolar.

Myrtle caddesi yolumun üzerindeydi. Kasvetli, usandırıcı, pire ısırığı Myrtle caddesi küflü bir çizgiyle ortadan ikiye ayrılmış. Demir düşemelerin ve traverslerin arasından güneş altın ışıklı oklar akıtıyordu. Artık mahkum değil, sokak başka bir görüşü üzerine aldı. Bir turisttin şimdi, boş zamanı olan ve her meraklı gözü. Kara sevdalı iblis gitmiş ve can sıkıntısının ağırlığı ile ancak tarafına dönmüş. O'Mara ile bir zamanlar yumurtalı çorba içtiğimiz dükkânın önünde bir an durdum, vitrine bakmak için. Eskisi gibi pastalar, elma tatlıları vardı camda, hâlâ aynı eski kâğıtla kaplıydı üstü. Alman fırınıydı, tabii. (Tante Melia Bremen ve Hamburg'ta ziyaret ettiği Konditorei'lerden her zaman sevgi ile bahsederdi. Sevgiyle diyorum, çünkü, hamur işi ile diğer tatlı şeyler arasında çok az

fark bırakırdı.) Hayır, her şeye rağmen, o kadar da Allahın belâsı bir sokak değildi. eğer siz o uzak gezegen Pluto'dan gelen bir misafir iseniz.

Yürümeye devam ederken Buddenbrooks ailesi ve Tonio Kruger'i düşündüm. Sevgili Thomas Mann.Ne kadar muhteşem sanatkâr. (Bir parça Streuselkuchen almalıydım!) Evet, fotoğraflarından görmüştüm, biraz bakkala benziyordu. İyi görünüşlü dükkânının arkasında onu roman yazarken gözümün önüne getirebilirim, boğazına sosisler sarılı. Myrtle caddesinden ne çıkarabilirdi. Tam sırası Gorky'de çağır. Fantastik değil mi? Bulgaristan kralı ile birlikte dinleyici toplamaktan çok daha kolay. Eğer her hangi bir şey söylenecekse ben adamı seçtim bile: Eline Faure. Nasıl karşılardı acaba, merak ediyorum, elini öpmek isteseydim?

Bir taksi geçti, şoförün koca bıyıklarının ucunu gördüm geçerken. Birdenbire! İsim akılda flaş gibi patlıyor: Knut Hamsun. Düşün, sonunda Nobel mükâfatını kazanmış bir yazar, Tanınsız bir yerde taksi kullanarak! Neredeydi o zaman-Chicago? Evet, Chicago. Ve tekrar Norveç'e dönüyor ve Açlığı yazıyor. Yoksa Açlık önce de, şoför sonra mıydı? Her neyse, hiçbir zaman kötü bir şey yazmadı.

Kaldırımda bir sıra gördüm. (En olmayacak şey.) Cebrail gibi, kıçımı aşağı indirdim. Of! Bacaksız yürümek nasıl bir şey acaba? Geriye yaslanıp solar ışınlarını içmek için ağzımı açtım. Nasılsınız? dedi, Amerikâ'dan bahsederek, bütün iğrenç işleriniz. Garip memleket, değil mi? Kuşlara bak! Tohuma kaçmış güçsüz görünüyorlar, ha ne, ne?

Gözlerimi kapadım, kestirmek için değil, ama Orta Çağlardan kalma kazılarda çıkarılmış ecdadlarımıza ait bir evin hayalini canlandırmak için. Ne güzel, ne sevimli görünüyor, bu unutulmuş köy? Duvarlaşmış sokakların labirenti, yılan gibi uzanan kanallarıyla; heykeller (yalnız müzisyenlerin), tokmaklar, çeşmeler, meydanlar, harpler; her sokak tapınmanın eski zaman biçimli evinin sevimli kuleleriyle durduğu bir mer-

keze çıkıyor. Her şey sümüklüböcek hızıyla hareket ediyor. Kuğular gölün durgun suyunda yüzüyor; güvercinler kilisenin çan kulesinde cilveleşiyorlar; tenteler, pantalonlar gibi yol yol, mozaikli terasları gölgelendiriyor. Ne kadar sakin, tertemiz ve rüya gibi!

Gözlerimi oğuşturdum. Şimdi bunu dünyanın neresinden kazmıştım? Buxtehude miydi? Belki. (Dedemin bu kelimeyi telaffuz ediş şeklinden dolayı her zaman bir yer olarak almıştım, isim olarak değil.)

"Fazla okumasına müsaade etmeyin, gözleri için kötü."

Çalışma sırasının ucuna oturup, ayak ayak üstüne atmış, iyi bir kimse olan Isaac Walker'ın menejerine elbise dikerken, Hans Chirsitian Andersen'den ona yüksek sesle birşeyler okurdum.

"Kitabı bırak," derdi yumuşak bir sesle, "Git oyna."

Arka bahçeye inerdim ve yapacak daha enteresan bir şey olmadığından, bizim arazimizle et ve balık gibi şeylerin tütsülendiği yeri ayıran tahta çitin budakları arasından gizlice bakardım. Sıralarla, sıralarla katı, karartılmış balık gözlerimi selâmlardı. Ekşi ve keskin koku hemen hemen bayıltacak gibiydi. Solungaçlarından asılmışlardı, bu giyindirilmiş, korkutulmuş balıklar; patlak gözleri karanlıkta ıslak mücevveherler gibi parlaktı.

Tekrar dedemin yanına dönüp, ölü olan şeylerin niye bu kadar katı olduğunu sorardım. Ve o cevap verirdi: "Çünkü artık içlerinde neşe yok!"

"Niye Almanya'dan ayrıldın?" diye sorar.

"Çünkü asker olmak istemiyordum."

"Ben asker olmak istirem," derdim.

"Bekle," dedi, "kurşunlar uçuşmaya başlasın."

Dikiş dikerken bir melodi mırıldanırdı. "Çekil sinek, beni rahatsız etme!"

"Sen büyüyünce ne olacaksın? Baban gibi bir terzi mi?"

"Ben gemici olmak istiyorum," derdim hemencecik. "Bütün dünyayı görmek istiyorum."

"O zaman bu kadar okumana lüzum yok. Eğer gemici olacaksan sağlam göze ihtiyacın olacak."

"Evet, büyükbaba!" (Onu böyle çağırırdık.) "Allahaısmarladık, büyükbaba."

Kapıdan çıkarken bana nasıl baktığını hatırlarım. Garip bir bakıştı. Ne düşünürdü? Benim hiçbir zaman gemici olamayacağımı mı?

Daha fazla geçmiş günlerin rüyası, şimdiye kadar gördüğüm en zavallı serserinin kollarını sallayarak gözükmesi ile kırıldı. Bir kaç kuruş verebilir miydim, öğrenmek istemişti.

"Tabiî," dedim. "Daha da fazla verebilirim, eğer ihtiyacın varsa."

Yanıma oturdu. Felçliymiş gibi titriyordu. Sigara verip, yaktım.

"Bir dolar almak, daha iyi olmaz mıydı?" dedim.

Bana garip bir şekilde baktı, kaçmak üzere olan bir at gibi. "Ne var?" dedi. "Ne istiyorsun?"

Kendime bir sigara yakıtm, ayaklarımı iyice uzatıtm ve yavaşça bir konşimentoya çözüyormuşçasına, cevap verdim: "Bir insan yabancı ülkelere seyahat etmek üzereyse, orada tıka basa yiyecekse, istediği gibi dolacaksa, dalga geçecekse, bir dolar fazla veya eksik ne farkeder? Senin bütün istediğin biraz daha kazıklamak, ben de kabul ettim. Bana göre, istediğim Fransızca, İspanyolca, İtalyanca, Rusça konuşmak, biraz da Arapça. Eğer elimde olsa, bu dakikada giderim. Ama senin bunun için üzülmen gerekmez. Bak, sana bir, iki, beş dolar verebilirim. En fazla beş– aksi takdirde azrailler arkada olur. Ne dersin? Herhangi bir şarkı söylemenede gerek yok..."

Yerinden fırlar gibi bir hareket yaptı. Yanımdan biraz öteye gitti, bozuk ilâçmışım gibi.

"Beyefendi," dedi, "bütün ihtiyacım olan çeyrek... ikiparça. Bu yeterli. Ve size çok nazik teşekkür ederim."

Yan doğrulup elini açtı.

"O kadar acele etme," diye yalvardım. "Çeyrek, diyorsun.

Ne faydası var çeyreğin? Ne alabilirsin çeyrekle? Ne için işi yarım yapıyorsun? Amerikan usulü değil bu. Niye kendine mide delici bir içki almıyasın? Niye sakal traşı olmayasın, saçda tabiî? Rolls-Royce hariç her şey. Sana söyledim, en çok beş. Yalnız işte."

"Gerçekten beyefendi, o kadar fazlasına ihtiyacım yok."

"Var. Nasıl böyle konuşabilirsin? Bir sürü bir sürü şeye ihtiyacın var– yemek, uyku, sabun ve su, daha çok içki..."

"İki parça, bütün isteğim bu, beyefendi."

"Bir çeyrek çıkartıp avucuna koydum. Al," dedim. "Eğer istediğin buysa." O kadar çok titriyordu ki, para elinden kayıp yere düştü ve oluğa yuvarlandı. Almak için eğilince tutup kaldırdım.

"Bırak kalsın," dedim. "Belki birisi gelip bulur. İyi şans, biliyorsun. İşte bir tane daha. Sıkı tut!"

Ayağa kalktı, gözleri oluktaki paraya dikili.

"Onu da alamaz mıyım, beyefendi?"

"Tabiî alabilirsin. Ama sonra, öteki arkadaş ne yapsın?"

"Hangi öteki arkadaş?"

"Herhangi bir arkadaş. Ne farkeder?"

Onu kolundan yakaladım. "Bir dakika dur, daha iyi bir fikrim var. O çeyreği yerinde bırak ve onun yerine sana kâğıt para vereyim. Dolar almaktan çekinmezsin, değil mi?" Pantalonumun cebinden bir deste çıkardım ve arasından bir dolar çektim. "Bunu daha fazla zehire dönüştürmeden önce," dedim, yumruğumu üzerine kapatırken, "buna kulak ver, gerçekten iyi bir fikirdir. Düşün eğer yapabilirsen, yani karın ve sen aynı noktadan geçiyorsun, sana kimin bir çeyrek vereceğini düşünerek. Ben burada olmayacağım, görürsün. Ben İl de France'da olacağım. O halde şimdi, boğazın kurumuş ve her bir çeşit felâket içindesin ve kim gelir ilerden, hiçbir işi olmayan iyi giyimli birisi-benim gibi-ve çöker... bu sıranın üstüne. Şimdi sen ne yaparsın? Ona yaklaşırsın, her zamanki gibi ve dersin– 'Bir çeyrek verir misiniz, beyefendi?' Ve o kafasını sal-

lar. Hayır! O halde şimdi, işte süpriz, işte senin için olan fikrim burada. Kuyruğunu bacaklarının arasına sıkıştırıp kaçma. Dik dur ve gül... nazik bir tebessüm. Sonra de ki: 'Beyefendi, ben yalnız şaka yapıyordum. Çeyreğe ihtiyacım yok. Alın size bir dolar ve Tanrı her zaman sizi korusun!' Gördün mü? Bu ilginç olmaz mı?"

Panik içinde elimin içinde tuttuğum parayı kaptı ve silkinip elimden kurtuldu.

"Beyefendi," dedi, cevap olarak, "siz delisiniz. Tamamen deli."

Döndü ve hızla uzaklaştı. Birkaç adım sonra durdu, aksi istikâmete bakarak. Yumruğunu bana sallayarak ve bir serseri gibi yüzünü buruşturarak, ciğerlerinin bütün kuvveti ile bağırdı: "Deli kulampara! Seni pis s...! Üzerine işeyeyim, şantajcı bok!" Parayı havada salladı, birkaç terbiyesiz surat hareketi yaptı, dilini çıkardı, sonra tabanları yağladı.

"İşte sen bu kadarsın," dedim kendi kendime. "Küçük bir şakayı bile kaldıramıyorsun. Sanki ona altı parça verip dedim ki, 'Şimdi bir ahır borusundaki koku temizleme makinesi taklidi yap,' müteşekkir olurdu. Eğilip oluktan parayı kurtardım. "Şimdi hakikaten şaşıracak," diye mırıldandım, parayı sıranın üzerine koyarken.

Gazeteyi açtım, tiyatro sayfasını çevirdim ve bilet fiyatlarını tetkik ettim. Palaca'da mühim bir şey yoktu. Sinemalar? Aynı eski soğuk,her şeye zıt kâğıt parçaları. Komediler? Tamirat dolayısıyla kapalıdır.

Ne şehir! Müzeler ve sanat galerileri var, tabiî. Ve Akvaryum. Eğer bir serseri olsaydım. Şimdi ve birisi yanlışlıkla bana bin dolar verseydi, onunla ne yapacağımı bilemezdim.

Ne güzel bir gün aynı zamanda. Güneş milyonlarca naftalin gibi içimi yiyor. Paranın en ufak bir kıymetinin olmadığı dünyada, bir milyoner.

Güzel bir fikri çağırmak istedim. Amerika'yı yalnızca duyduğum bir yer olarak düşünmek istedim.

"Açın, büyük Yakup ve Kıtalararası Kongre adına.!"

Ve açıldı giz bir gökyüzünün kapısı gibi. İşte orada, Amerika: Tanrıların Bahçeleri, Arizona Kanyonu, Peri Bacaları, Boyalı Çöl, Mesa Verde, Moyave Çölü Klondike, Büyük Uçurum, Wabash uzakta, Serpent Tepeleri, Ay Vadisi, Büyük Tuz Gölü, Monongahola'lar, Ozark'lar, Mother Lode Ülkesi, The Blue Grass of Kentucky, Louisina Föyleri, The Bad Lands of Dakota, Sing Sing, Walla Walla, Ponce de Leon, Oraibi, Jesse James, Alamo, Florida Bataklıkları, Okifinokee, Pony Express, Gettegsburg, Mt. Shasta, Thachipis, Ford Ticonderega.

Yarından sonraki gün ve ben SS Bugord'un kıç küpeştesinde duruyorum... İle de France demek istedim. (Unuttum, sınır dışı edilmiyorum, dışarda bir tatil geçireceğim.) Bir an kendimin o sevgili anarşist olduğunu düşündüm. Emma Oldman, sürgün edildiği yere yaklaşırken şöyle dediği bildirmişti "Ben o ülke (Amerika)nın hasretini çekiyorum, bana acı çektiren. Orada aynı zamanda aşk ve eğlenceyi de bulmamış mıydım...?" O da hürriyeti aramıştı, bir çokları gibi. Açılma mışmıydı, hürriyetin bu kutsal yeri, herkese zevkine varabilmesi için? (Bir ayrıcalıkla, emin olmak için, kırmızı derililer, karaderililer ve Asya'nın sarı kanlılarına.) İşte bu ruh içinde benim büyükbabam ile büyükannem gelmişlerdi. Uzun seyahat eve. Yelkenli ve tayfalar. Doksan yüz gün denizde, dizanteri ile, uyku hastalığı, kasık bitleri, haşereler, kuduz, sarı humma, sıtma, dev çekirgeler ve okyanusa yakışan bir sürü şey daha. Hayatı burada, Amerika'da iyi bulmuşlardı, atalarım, her ne kadar sürelerini doldurmadan ölmemek için yaşayabilmek çabası ile ayrı düşmüşlerse de. (Mezarları hâlâ iyi durumdadır.) Ethan Allen'in Ticonderoga'yı Büyük Yakup ve Kıtalararası Kongre'nin adına açılmaya zorlamasından 10 yıl kadar önce gelmişlerdi. Tam tamına söyleyeyim, Abraham Lincoln'ün katline şahit olmak için tam vaktinde gelmişlerdi. Başka katliamlarda takip edecekti– ama daha önemsiz şahsiyetleri. Ve biz kurtulduk, biz barbutçular.

Vapur yakında kalkacak. Allahaısmarladık demenin zamanı geldi. Ben de bana acı çektiren bu toprakları özleyecek miyim? Bu suale daha önce cevap verdim. Yine de, bir zamanlar bana bir şeyler ifade edenlere Allahaısmarladık demek istiyorum. Ne diyorum? Hâlâ bir şeyler ifade edenler! Bir adım öne çıkın, olur mu ve bırakın elinizi sıkayım. Gelin, arkadaşlar, son el sıkış!

William F. Cody geliyor, sırada ilk. Sevgili Buffalo Bill, sana ne kadar alçakça bir son hazırladık! Allhaısmarladık, Tuscarrora'lar, Navajo'lar, Apache'ler! Allahaısmarladık, yiğit, sulh sever Hopi'ler! Allahaısmarladık, temayüz etmiş, kırışmış derili sakallı centilmen, W. E. Burghart Dubois olabilir mi, zenci folkunun ruhu? Allahaısmarladık, sevgili, şahsiyetli Sir, ne kadar asil bir şampiyondun! Ve sen oradaki, Al Jennigs, Ohio hapishanesindendin bir zamanlar, selâmlar! Ve O'Henry'den daha büyük olarak göklerde yürüyebilir misin! Allahaısmarladık, John Brown ve seni az bulunur yüksek cesaretinden dolayı kutlarım! Allahaısmarladık, sevgili arkadaş Walt! Bu topraklarda senin gibi bir şarkıcı daha olmayacak! Alahaısmarladık, Martin Eden, Allahaısmarladık, İnka'lar Allahaısmarladık, David Cohhedfield! Allahaısmarladık, Oscar Hammerstein, Allahaısmarladık, Gatti Cassazsa! Sana da, Rudolf Friml! Allahaısmarladık, artık, Xerxer Cemiyeti üyeleri! Fratres Semper! Allahaısmarladık, Elsie Janis! Allahaısmarladık, John L. ve Cemtilmen Jilm! Allahaısmarladık, ihtiyar Kentucky! Allahaısmarladık, ihtiyar Yeni Dünyanın tek büyük hükümdarı! Allahaısmarladık, Sherlock Holmes! Allahaısmarladık, Houdini! Allahaısmarladık, kararsızlar ve ilerlemenin bütün sabotörleri! Allahaısmarladık, Bay Sacco, Allahaısmarladık, Minnehaha, Allahaısmarladık, HiaXatha! Allahaısmarladık, sevgili Pocahontas! Allahaısmarladık, siz iz sürenler, Allahaısmarladık, Wels Fargo'ya ve benzerlerine! Allahaısmarladık Walden Pond! Allahaısmarladık, siz Chrekoee'ler ve Seminil'ler! Allahaısmarladık, siz Mississippi gemiler! Allahaısmarladık, Tomashevcky! Allahaısmarladık, P.T.

Barnum! Allahaısmarladık, Herald Meydanı! Allahaısmarladık, Gençlik Çeşmesi! Allahaısmarladık, Daniel Boone! Allahaısmarladık, büyükbaba! Allahaısmarladık, erken acılar sokağı ve belki sizleri bir daha göremem! Allahaısmarladık herkes... Allahaısmarladık artık! Aspidistra'ları uçurmaya devam edin!.

KABALCI

"...En basit şeyler bile doğru açıdan bakıldığında değişik bir ışıkta görülebilirler. "Hayatın izleri" demiş Goethe, herhalde *Wilhelm Meister*'den söz ederken, gençliğimde okuduğum bu söz ruhuma işledi. İşte bu kitabın "hayatın izlerini" içermesini istiyorum. Zevkli ya da zevksiz, ahlaklı ya da ahlaksız, edebiyat ya da belgesel, bir yaratı ya da bir fiyasko olup olmadığı hiç farketmez..."

Henry Miller
L.Durrell'a mektubundan
28 Eylül

"Kitaptaki cinsiyet sahneleri, ne başkalarında, ne de yazarın diğer kitaplarında görülmedik ölçüde başkaldırıcı bir enerji ve güce sahip."
TIMES LITERARY SUPPLEMENT